

VODNIKOVA PRATIKA

1932

ZVEČER za
namakanje

ZJUTRAJ za
izkuhavanje

pa je pranje gotovo!

Članom in poverjenikom Vodnikove družbe.

Za leto 1931. je izdala Vodnikova družba štiri knjige, ki jih prejmejo člani po poverjenikih. Te knjige so:

Vodnikova pratika za leto 1932.

Ivan Matičič, **Moč zemlje.**

Dr. Ivan Lah, **Sigmovalo maščevanje.**

Prof. M. I. Pupin, **Od pastirja do izumitelja.**

Vsak član prejme knjige pri poverjeniku, pri katerem se je vpisal. Člani, ki so se vpisali naravnost pri družbi, prejmejo knjige pri njej v Ljubljani, po pošti pa le tedaj, kadar so ji poslali poleg članarine v znesku 20 Din še 7 Din za poštino in zavojnino.

Vse stroške za pošiljanje denarja in prejem knjig morajo po družbenih pravilih člani povrniti poverjenikom.

Hkrati z razdelitvijo knjig se začne vpisovanje za leto 1932. Članarina za leto 1932. znaša za Jugoslavijo 20 Din, za sosedne države 34 Din in za Ameriko 1 dolar.

Člani se nabirajo z nabiralnimi polami in nabiralnimi knjižicami, ki so priložene vsaki pošiljki knjig. Nabrani denar naj se pošilja po priloženih položnicah z nabiralnimi polami vred **sproti Vodnikovi družbi v Ljubljani.**

Nabiranje naj se vrši čim hitreje, zaključiti pa se mora (po družbenih pravilih) konec meseca marca.

Na naročila brez denarja in na prepozno dospela naročila se družba ne bo mogla več ozirati.

Za leto 1932. izda Vodnikova družba zopet štiri knjige, in sicer:

Vodnikovo pratiko za leto 1933.,

dve pripovedni in eno poučno knjigo.

V družbeni pisarni in v knjigarnah se dobivajo posamezno te-le družbene knjige:

Fr. Bevk, **Hiša v strugi.** Povest.

Fr. Bevk, **Gospodična Irma.** Povest.

Dr. Pavel Brežnik, **V senci nebotičnikov.**

Fr. Govekar, **Oiga.** Povest.

Juš Kozak, **Bel mecesen.** Povest.

Juš Kozak, **Lectov grad.** Povest.

Zofka Kvedrova, **Vladka in Milka.** Povest

Dr. Iv. Lah, **Sigmovalo maščevanje.** Povest.

Vlad. Levstik, **Pravica kladiva.** Povest.

Ing. Ferdo Lupša, **V džunglah belega slona.**

Iv. Matičič, **Moč zemlje.** Povest.

Iv. Matičič, **Na mrtvi straži.** Povest.

Slavko Savinšek, **Zgrešeni cilji.** Povest.

Dr. Iv. Lah, **Vodniki in preroki.** S slikami.

Dr. Iv. Lah, **V boju za Jugoslavijo.** I. del.

Dr. Iv. Lah, **V boju za Jugoslavijo.** II. del.

Iz tajnosti narode. S slikami.

Prof. M. Pupin, **Od pastirja do izumitelja.**

Vsaka broširana knjiga stane 12 Din, v platno vezana pa 22 Din.

Vodnikova družba je založila tudi slike kralja Aleksandra in kraljice Marije v dveh velikostih. Vsaka slika v večjem formatu (48 × 65 cm) velja 25 Din, v manjšem formatu (35 × 50 cm) pa 12 Din. Poština in ovoj se zaračunavata posebej.

V Ljubljani, meseca septembra 1931.

Vodnikova družba.

Ljubljana, Miklošičeva cesta 16.

Živinorejcem

priporočamo zanje jako koristno knjigo

PRVA POMOČ

ponesrečenim živalim

Napisal jo je živinozdrav. prof. dr. Kern. Okrašena je s 93 zelo poučnimi slikami in ima naslednjo vsebino: Sestava živalskega telesa, zdravlila, obkladki, m. siranje, drgnjenje, o načinu, kako se žival pristi, da je mirna, o dviganju padlih ali bolnih živali, o ranah ter kaj je storiti v raznih slučajih nagle obolenosti, kot pri poškodovanju rogov, poškodbi kopita in zakovanju, pri prišću med parklji, opeklini, strelji, zlomu kosti, zvitju, izčlenjenju, izpadu porodnice in maternice, izpadu danke, vnetju vimena, drski, zaprju, koliki, napejanju goved in ovac, pri vujih predmetih v požirniku, pretresu možgan, solničarici, nevarnosti zadušitve, zastrupitvi ozebljenju, postopanju s popkom, mrzlici, omedlevici, kužnih boleznih itd.

Vsak lastnik živali, ki se hoče obvarovati škode pri ponesrečenih živalih, bi moral imeti to knjigo. Knjiga, ki velja s poštino vred Din 36 50, se naroča

v knjigarni
Tiskovne zadruga

v Ljubljani, Šelenburgova ulica šte. 3

Napoleon

Bonaparte

O tem velikem možu obstoji že cela knjižnica literature. Najmikavnejše razkriva njegove dobre in slabe lastnosti, njegove javne in zasebne afere in doživljaje Conan Doylov roman Napoleon Bonaparte.

Broš. velja Din 40[—], vez. Din 52[—].

Nedavno ga je izdala v v Levstikovem prevodu

Knjigarna
Tiskovne zadruga
v Ljubljani

Šelenburgova ulica št. 3.

Književne zbirke Tiskovne zadruga za leto 1931.

dobite proti nizkim mesečnim obrokom:

V Z B I R K I S O D O B N I R O M A N :

Rabindranath Tagore, Dom in svet. Prevel Vladimir Levstik.

Fedin Konstantin, Mesta in leta. Prevel Josip Vidmar. (Ni več v zalogi.)

Conrad Josef, Senčna črta. Prevel Oton Župančič.

Baroja Pio, Pot k popolnosti. Prevel Stanko Leben.

Mesečni obrok (12krat) znaša za broš. izdajo Din 14[—], v platno vez. 18[—], v pol usnje 22[—].

V Z B I R K I M O J S T R O V :

Voltaire, Kandid. Prevel Oton Župančič.

Flaubert Gustave, Salambô. Prevel Ante Debeljak.

Mesečni obrok (12krat) znaša za broš. izdajo Din 8[—], v platno vez. 11[—], v pol usnje 14[—].

S L O V E N S K I P I S A T E L J I — K L A S I K I :

Fr. Maselj-Podlimbarski, Gospodin Franjo. Dve knjigi.

Mesečni obrok (12krat) znaša za broš. izdajo Din 10[—], v platno vez. 12 50, v pol usnje 15[—].

S L O V E N S K I P I S A T E L J I — S O D O B N I K I :

Juž Kozak, Šentpeter. — **Kosovel Srečko**, Izbrane pesmi.

Mesečni obrok (12krat) znaša za broš. izdajo Din 10[—], v platno vez. 12 50, v pol usnje 15[—].

Vse knjige so *smotno izbrane — trajne vrednosti — lepo opremljene in plačljive v nezatnih mesečnih obrokih*. Skratka takšne, da jih *ne morete pogrešati*. — Naročite takoj pri

TISKOVNI ZADRUGI V LJUBLJANI

ŠELENBURGOVA ULICA ŠTEV. 3.

**Velika izbira najnovejših
damskih klobukov po
najnižjih cenah.
Preoblikujem in popravljam
v najkrajšem času
Ida Škof-Wanek**

**LJUBLJANA
HOTEL SLON**

Telefon Interurban 26-45 Brzjavke: SLONHOTEL
Sloviti, prvovrstni hotel, moderno opremljen. Komfortne, dobre postelje. Pozorna postrežba, snaga v načelu. Centralna kurjava. Dunajski restaurant. Elegančna kavarna. V poslopju parne, kadne kopeli in kopeli na vroči zrak, kakor tudi maser in frizer. V središču prometa nasproti glavne pošte. Postajališče cestne železnice, ki vozi od kolodvora na glavni trg. V bližini opere in promenade. Avtotaksi, izvoški, postrežki pri roki. Sestajališče trgovskih krogov, tujcev in letoviščarjev. Avtobus za vse glavne vlake. — Cene solidne.

Lastnjka:
HEDŽET & KORITNIK.

**KREDITNI ZAVOD
ZA TRGOVINO
IN INDUSTRIJO**

LJUBLJANA

Prešernova ulica št. 50
(v lastnem poslopju)

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predujmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic, nakazila v tu- in inozemstvo, safe-deposits itd.

Naslov za brzjavke: Kredit Ljubljana
Telefonske številke:
2040, 2457, 2548; interurban 2706, 2806

*„Kaj moram vedeti,
če me obišče štorcklja?“*

To vprašanje je najbolj kočljivo za vsako mlado ženo, kadar začuti, da bo mati. Vse misli in želje so osredotočene na malo nebogljeno bitje, ki ga pričakuje. Vsak dan se veča skrb, kaj in kako bo. Zato stremi vsaka za tem, da bi bila dobro pripravljena na veliki trenutek, ko bo izročena mala dušica njej, da jo izoblikuje v nekaj lepega in popolnega. Zato ji ni nikdar naukov preveč.

Otrok je naša največja zemeljska sreča. Ljubezem, ki jo goji mati do svoje dece, je tako ozviščena in čudovito lepa, da jo upravičeno opevajo vsi veliki pesniki. Kaj vse stori mati za svoje dete! Zrtvuje sebe, zrtvuje vse dobrine tega sveta za srečo tistega, ki mu je dala življenje.

Zato je razumljivo, da se želi vsaka žena poučiti o postanku otroka, o njegovem rojstvu in razvoju. Naša knjiga Vam bo dala vsa pojasnila, ki jih kot žena, mati ali kot dekle potrebujete.

Knjiga, ki je namenjena samo odraslim ženam, je prirejena po znani zdravniški knjigi, ki jo je spisala ugledna zdravnica dr. Fischer-Dückelmannova. Njeno knjigo je naročilo zaradi bogate poučne vsebine več milijonov ljudi. Knjiga „O postanku otroka in njegovem razvoju“ ima 104 strani in nad 70 slik. Stane Din 30.—

Zato odrežite desni spodnji del in ga nalepite na dopisnico.

**Uprava „ŽENA in DOM“
v Ljubljani**

Dalmatinova ulica 10/

Pošljite mi brezplačno opis slikami zdravniške knjige „Postane otroka in njegov razvoj“.

Ime: .....

Bivališče: .....

Zadnja pošta: .....

POZNANO DOBRI ČEVLJI!

165.-

145.-

HUMANIK

LJUBLJANA, Dunajska cesta 1a.

MARIBOR, Gosposka ulica 17.

CELJE, Aleksandrova cesta 1.

PTUJ, Slovenski trg

LJUBLJANSKI VELESEJEM

XII. mednarodni vzorčni velesejem

od 4. do 13. junija 1932.

*

Jesenska kulturna in gospodarska razstava

od 3. do 12. septembra 1932.

Za tvrdke je udeležba na velesejmu najcenejša in najboljša re-
klama. Vsakokrat nad 100.000 obiskovalcev iz vseh delov države
in iz inozemstva. Obiskovalcem nudi velesejem najugodnejšo
priliko za nakup vsakovrstnih potrebščin po toverniških cenah.

KOLINSKA
TVORILNA GOSPODA
LJUBLJANA

Okusna in
zdrava je

KOLINSKA KAVA

Klavirje in pianine,

in sicer prve svetovne fabri-
kate: Bösendorfer, Steinway,
Förster, Petrof, Höpfl, Stingl
original, ki so nesporno naj-
boljši in se odlikujejo po lahki,
preizni mehaniki, nadalje

**najboljše
violine,**

strune, citre, tamburice, kitare,
telovadne rogeve in sploh vse
glasbeno orodje ima v
veliki izbiri v zalogi.

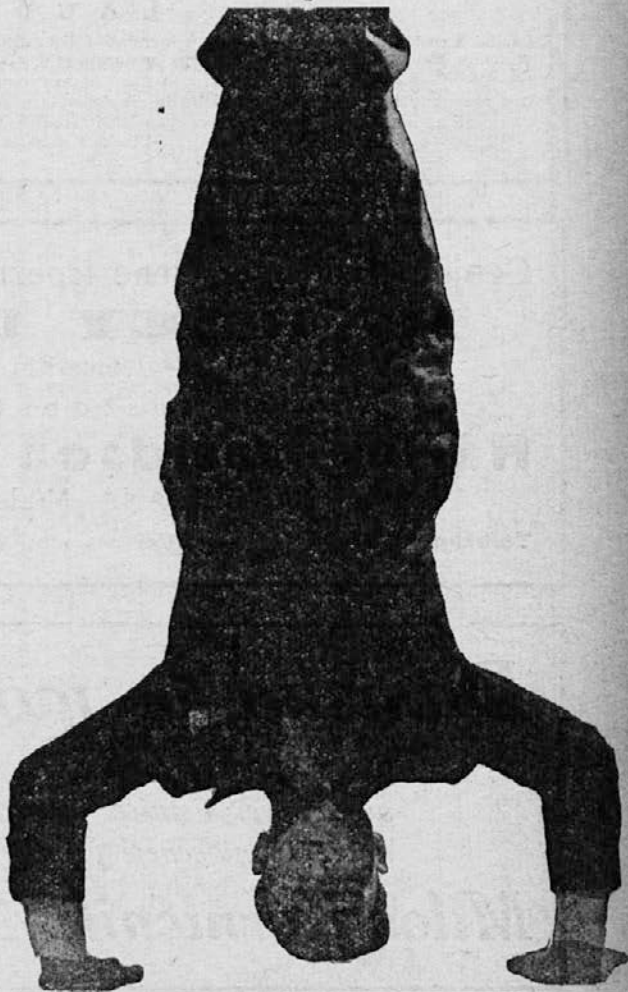
**ALFONZ
BREZNIK**

sodni izvedenec
in bivši učitelj
Glasbene Matice
v LJUBLJANI

Aleksandrova cesta 7 (vokal Beethovne ul.).

Klavirje in pianine navedenih znamk prodaja
izključno le on in tudi
na obroke od 400 Din navzgor.

NA GLAVI STOJI . . .
IN KAŽE SVOJO SPRETNOST

Američan Herbert N. Casson Vam pa pokaže spretnost,
kako se lahko povzpnete v življenju do boljšega po-
ložaja. Pove Vam, kako si lahko z razumom in svojo
spretnostjo pridobite premoženje.

Pokaže Vam smernice, da dosežete velike uspehe in
Vam pokaže pot, ki vodi do cilja.

Še danes pišite dopisnico na upravo revije za trgovsko
vedo «USPEH», Ljubljana, poštni predal 291, Dalmati-
nova ulica 10/1, in zahtevajte, da Vam brezplačno
pošlje brošuro.

MNOGI NERVOZNI

ki si domišljajo, da so bolni, ne vedó, da tiči prav v tej domišljiji kal vsega zlá.

Neprespane noči, nevralgija, bolečine in zbadanje po telesu, glavobol in šumenje v ušesih, tesnoba in plašnost, nerazpoloženje do dela in jedi, razburljivost in notranji nemir, vse to so znaki, po katerih spoznamo, da so naši živci

izčrpani in bolni.

Z A Z D R A V J E J E S L E H E R N D A N D R A G O C E N I !

Premagajte torej mučno in morečo neodločnost ter si izberite najkrajšo pot do ozdravljenja s tem, da zauživajte splošno znani, tekem 25 let na klinikah in od zdravnikov preizkušeni krepilni preparat za živce

DEMOTOGEN.

DEMOTOGEN se prodaja v zavojih po 100 g in stane Din 52.—.

Tako kakor vpliva Demotogen blagodejno na živčni sestav, tako Vam nudi pomoč proti splošni šibkosti, po operacijah, porodih in težkih boleznih, proti slabokrvnosti, bledičnosti in pomanjkanju teka vsestransko priznano REDILNO SREDSTVO

LAUDABIS.

Laudabis sestoji iz zmletih beljakovin, mineralnih soli in drugih redilnih snovi ter vsebuje v veliki meri zdravju potrebne vitamine. Najboljši dokaz za dobrino tega preparata je dejstvo, da pridobi telo že po dveh zavojih znatno na teži. Zavoj LAUDABIS, 200 g, stane Din 62.—.

Oba preparata DEMOTOGEN in LAUDABIS se dobivata v lekarni „Pri zlatem jelenu“ na Marijinem trgu v Ljubljani, ali se naročita direktno po povzetju: DEMOTOGEN-WERKE, Badzar, Wien VI., Gumpendorferstrasse 118.

Direktna naročila so carine prosta.

Cenjeni radi neomejene trpežnosti in največje udobnosti so:

HARLEY DAVIDSON

ameriški motocikli

Generalno zastopstvo za Jugoslavijo

Harley-Davidson Motor Import družba
s o. z.

LJUBLJANA, Miklošičeva cesta št. 17

Telefon št. 27-28

Vsi rezervni deli v zalogi!

Telefon št. 27-28

Damsko in moško perilo

bluze, damske torbice, razne nogavice, rokavice, kravate, naramnice, listnice, pletenine in kopalne potrebščine kupite dobro in najceneje pri Šterk nasl.

Miloš Karničnik, Ljubljana, Stari trg 18

FRANC SLAMIČ, LJUBLJANA. Tvorница mesnih izdelkov in konzerv.

Velemesarija. Prodajalni: Gosposvetska cesta št. 6, Prešernova ulica št. 5.

Telefon: Pisarna 29-73, podružnica 22-56, stanovanje 29-72. Brzojavni naslov: Slamič Ljubljana.

Priporoča vse vrste svežega mesa od izbrane živine, svežo, debelo slanino in mesne izdelke dnevno sveže izdelave ter priznana najboljšo kakovosti. Redno v zalogi pitana štajerska perutnina in razna divljačina po najnižjih dnevnih cenah. —

Za turiste in sportnike so posebno primeren provijant razne vrste mesnih konzerv in pastet.

PETER ANGELO

družba z o. z.

LJUBLJANA

Dvořakova ulica št. 6/I

Vogal Dunajska cesta 25

Telefon 3301

Vsakovrstni stroji za obdelavo

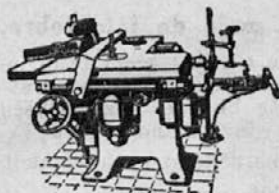
lesa z

jermenskim

in brez-

jermenskim

pogonom.

Ugodni plačilni pogoji.

Srečko Potnik in drug v Ljubljani

Metelkova ulica 13

nudi:

*Ia malinovec, limonado,
orangeado,
vse vrste marmelade,
razne esence
za likerje,
esence za rum,
komp. itd.*

Telefon 21-10

Prava metoda za nego zdravja.

Fellerjevo Elsa-ribje olje krepi vsakogar, zlasti še slabotne žene in otroke. Povzroča hitro porast teže in daje zdrav videz. Velika steklenica Din 20.—.

Elsa-kina železno vino za slabokrvne in bledične osebe. Steklenica Din 16:50.

Elsa-švedske kapljice (želodčni liker). Steklenica Din 13:20, Seehofer-kapljice Din 8:80.

Elsa-zagorski sok proti kašlju in prsnim bolečinam, steklenica Din 13:20. Apnenoželezni sirup Din 13:20. Čaj za prsa in zoper kašelj Din 6:60.

Elsa-sladkorne pastile zoper gliste pri otrocih in odraslih, vrečica (10 pastil) Din 11.—.

Elsa-mentolno črtalo (Migränstift) zoper glavobol pa tudi zoper žuželčji pik. Kos Din 10.—.

Fellerjevo Elsa-kroglice delujejo zelo milo in hitro; odvajalno sredstvo, ki krepi želodec, ne draži črev in omogoča lahko prebavo. 1 zavoj (6 škatlic Din 12.—.

Odvajalna sol za želodec Din 5:50, čaj za čiščenje krvi Din 6:60, ricinovo olje Din 5.— in Din 17:60, prašek za prebavo Din 8:80.

Najmočnejši francoski vinski cvet, izvirna „Radicum“ znamka, velika steklenica Din 19:80.

Zoper kurja očesa, žulje itd. Vam pomaga brez bolečin, brez noža, brez nevarnosti zastrupljenja krvi hitro in zanesljivo delujoči Fellerjev turistovski obliž. Malikarton Din 4:40, veliki Din 6:60.

Elsa
Plaster

Dalje: Tekoča turistovska Elsa-tinktura, stekleničica s čopičem Din 11.—.

Elsa-prašek za posipanje zoper potenje telesa in nog. Škatla z rešetko Din 7:70.

Elsa-Sachet dišeča blazinica za omaro s perilom, vir trajnega duha, ki prodre v vsak kos perila. Cena Din 6.—.

Elsa-gozdni duh (parfum za sobe) napolnjuje vsak prostor z divnim duhom, razkužuje zlasti bolniške sobe. Steklenica Din 16:50.

Fini parfumi z duhovi raznih cvetlic v izvornih steklenicah po Din 19.—.

Rumova esenca Din 5:30 in 19:80, kineški čaj od Din 2:50 naprej.

Elsa-prašek zoper golazen usmrčuje zanesljivo in hitro vso golazen. Velika doza Din 17:60.

Elsa-hranilni prašek za živino kot močan dodatek dnevnih hrani. Karton Din 8.—.

Zavojnina in poštnina posebej, a najceneje. Čim več hkrati naročite, tem več prihranite na poštnini.

Naročila naslavljajte razločna na:

EVGEN V. FELLER, lekarnar
STUBICA DONJA 726 (Savska banovina).

Največjo izbiro

oblek, plaščev,
površnikov, zimskih
sukenj, trenchcoatov
za DAME in GOSPODE
Vam nudi po
nizkih cenah

FRAN LUKIČ

LJUBLJANA

Stritarjeva ulica 9

ROGAŠKA SLATINA

je svetovno znano zdravilišče za bolezni želodca, črevesja, ledvic in jeter, srca in živcev.

Naravna mineralna zdravilna
voda iz znamenitih vrelcev

TEMPEL, STYRIA, DONAT

se razpošilja kot zdravilna in
namizna voda po vsem svetu.

SEZONA od 1. maja do 1. oktobra.

Izven glavne sezone, t. j. od 1. maja do 15. junija in od 1. do 30. septembra, je zdravljenje najuspešnejše bivanje v zdravilišču najudobnejše in izdatno cenejše.

Za glavno sezono naročite stanovanje takoj.

Prospekte dobite v vseh pisarnah
P U T N I K A.

Podrobna pojasnila zahtevajte od

Ravnateljstva zdravilišča.

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

Ustanovljena 1900.

Delniška glavnica:
Din 50,000.000.—

Brzjavni naslov:
Banka

Centrala:
LJUBLJANA
DUNAJSKA CESTA

Podružnice:

Brežice
Celje
Črnomelj
Kranj
Maribor

Metkovič
Novi Sad
Novo mesto
Ptuj
Rakek

Skupne rezerve:
preko Din 12,000.000.—

Telefonske številke
2861, 2413, 2502, 2503

Sarajevo
Slovenjgradec
Split
Šibenik
Zagreb

Brzjavni naslov podružnic: LJUBLJANSKA BANKA

Se priporoča za vse bančne posle.

A.
GOREC

d. z o. z.

LJUBLJANA

Palača Ljubljanske kreditne banke

Delavnica:

Gospodsvetska cesta št. 14

vam nudi najceneje:

najboljša **kolesa** in vse potrebščine zanje

najboljše **šivalne stroje** in njih dele

najboljšo **pnevmatiko** za avto in motor

največjo izbiro **avtomateriala**, najnovejšega in najboljšega

zimskosportno blago domače in norveško.

*

Bencinski avtomat

*

Avtoolje

MATERIAL

trg. dr. z o. z.

Brzjavke: MATERIAL Ljubljana

Telefon 27-16

LJUBLJANA

Dunajska cesta št. 36

★

TRGOVINA

S STAVBNIM

MATERIJALOM

Izvršujemo:

Oblaganje zidov in štedilnikov
z belimi in barvastimi ploščicami

Keramične tlake

Ksilolitne tlake

Prodajamo najceneje:

Bele plošče za štedilnike

Heraklitne plošče

Izolacije

Šamotno opeko

Mavec

Lepenke

itd.

Zahtevajte ponudbe!

Fotoaparati in potreščine

Droge, kemikalije, zdravilna zelišča.

Čaj, konjak, rumova kompozicija,
esenci za likerje.

*

Potreščine za dojenčke.

*

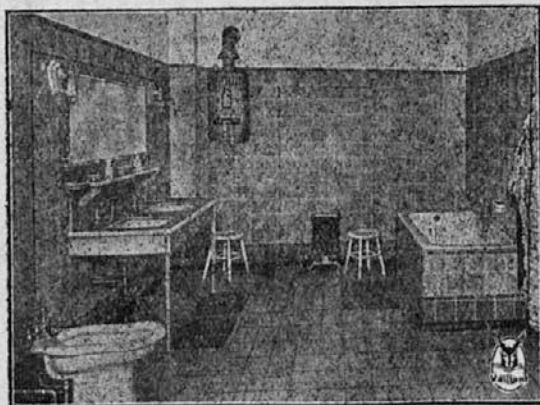
Obvezila, dišave, mila, kolinske vode
in toaletni predmeti.

Oblastveno koncesijonirana prodaja
strupov.

Drogerija A. KANC sinova, Ljubljana

Židovska ulica št. 1

Štedilnike, kopalne peči,
peči za ogrevanje sob
kakor tudi vse druge na-
prave za plinsko kurjavo
montira in dobavlja

MESTNA PLINARNA LJUBLJANSKA

Priporočamo tudi koks iz angleškega pre-
moga za kovače in centralne kurjave.

TELEFON
ŠT. 2312

ČEKOVNI RAČUN
10.761

UČITELJSKA TISKARNA

V LJUBLJANI, FRANČIŠKANSKA ULICA

JE NAJMODERNEJE UREJENA IN IZVRŠUJE VSA TISKARSKA
DELA OD NAJPREPROSTEJŠIH DO NAJMODERNEJŠIH.

Tiska šolske, mladinske, leposlovne in znanstvene knjige; ilustrirane knjige v eno- ali večbarvnem tisku; brošure in knjige v vseh nakladah, časopise, revije in mladinske liste.

Okusna oprema ilustriranih katalogov, cenikov in reklamnih listov.

L A S T N A T V O R N I C A Š O L S K I H Z V E Z K O V.

UČITELJSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

prodaja slovenske znanstvene, strokovne, leposlovne, pripovedne in mladinske knjige kakor tudi knjige za osnovne, srednje in obrtne šole ter ima v zalogi vsakovrstni papir, pisalni, risalni in šolski pribor in učila kakor tudi umetne in pokrajinske razglednice v največji izbiri.

LEKARNA „pri zlatem jelenu“

Mr. Ph. R. Sušnik

LJUBLJANA
na Marjinem trgu.

USTANOVLJENA PRED L. 1619.

Zaloga najnovejših zdravilnih
sredstev, in tu- in inozemskih
specialitet.

Poštna naročila se izvršujejo
t o č n o.

Telefon štev. 21-15.

Poštnohranilnični račun 10.522.

Manufaktura in čevlji na obroke!

Oblačilnica „ILIRIJA“ vodi!

**Največja zaloga,
najboljše blago,
najnižje cene,
najdaljši rok odplačevanja.**

Zahtevajte poset potnika!

Zahtevajte vzorce!

O B L A Č I L N I C A

„ILIRIJA“, Ljubljana

Mestni trg 17

Telefon št. 28-25

«RUDE IN KOVINE» D. D.

L J U B L J A N A

Masarykova cesta šte. 12

generalno zastopstvo Cinkarne, d. d. v Celju

En gros: Cinkovo belilo „Briljant“, cinkovo sivo, svinčeno sivo, cinkopon, pocinkana železna pločevina, cinkova pločevina, svinčena pločevina, cink, svinec, kositer, aluminij, antimon, zvonovina, kovine vseh vrst itd., nakup starih kovin.

Brzojavni naslov: Rude Ljubljana   Telefon 2727, 2827

DNEVNO SVEŽE
PRAŽENA

MOTOH KAVA

LJUBLJANA
-VODNIKOV TRG ST. 5.-

PROMETNI ZAVOD ZA PREMOG D. D.

LJUBLJANA

Miklošičeva cesta 15/I

prodaja najugodnejše premog za
domačo in industrijsko kurjavo
in za kovače. Koks vsake
vrste za kovače, livarje itd.

Prvovrsten premog za domačo
kurjavo in industrijo iz pre-
mogovnika Sv. Neža-Liboje.

Ves svet v Vaši sobi

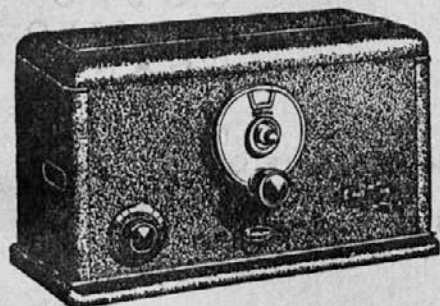
to je za Vas dober radioaparatus!

Vi sedite udobno v svoji sobi, ves svet pa govori, poje in igra vred Vami.

Ljubljana, Zagreb in Beograd
Vam govorijo,

Praga, in Varšava Vam igrata,
Berlin in London Vam pošiljata
pozdrave,

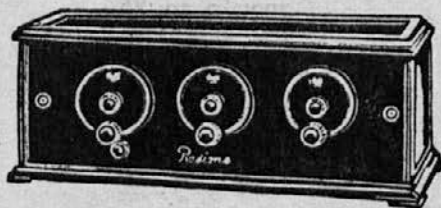
Paris in Rim Vam pojeta,
Dunaj, Bukarešta in še nešteto
drugih mest se trudi, da Vas razvedre!

RADIO

Vam predava dan za dnem, pripoveduje novice, sporoča pravi čas, napoveduje vreme, uči tujih jezikov, zabava Vas z glasbo in petjem!

V resnici čudovito!

Nabavite si torej radio!

Najboljše radioaparatus dobite po zelo ugodnih
plačilnih pogojih pri naši oddajni postaji

RADIO LJUBLJANA

LJUBLJANA, Miklošičeva cesta 5 (paviljon poleg Uniona)

NAJLEPŠE DOMAČE ROMANE IN POVESTI

PRINAŠA

«ROMAN»

DRUŽINSKI TEDNIK

IZHAJA ŽE ČETRTO LETO REDNO VSAK TEDEN
DOZDAJ IZŠLO NAD 10 PREKRASNIH ROMANOV

ROMANI
POVESTI
NOVELE
HUMOR
ZDRAVJE
GOSPO-
DINJSTVO
UGANKE
FILM
ITD. ITD.

NAROČNINA 80 DIN NA LETO
V AMERIKI 2 DOLARJA
POSAMEZNA ŠTEVILKA 2 DIN

Če hočete za-
stanj 1 številko
na ogled, iz-
polnite spodnji
kupon, izstrižite
ga, denite v ku-
verto, prilepите
znamko za 25
par in pošljite
kot tiskovino na
upravo Družin-
skega tednika
«R o m a n»,
Ljubljana,
Breg 10/p.

„Odkar berem «Roman», pozabim
vsaj enkrat na teden vsakdanje skrbi.
Komaj čakam četrtka, da mi ga po-
štar prinese. M. O. v M.“

Taka priznanja dobiva uprava «Ro-
mana» skoraj vsak dan.

KUPON

UPRAVA DRUŽINSKEGA TEDNIKA «ROMAN»
LJUBLJANA, BREG 10/P.

*

Prosim, da mi pošljete brezobvezno na
ogled 1 številko DRUŽINSKEGA TEDNIKA
«ROMAN» s položnico. Če lista ne vrnem,
ne vpišite kot naročnika. Naročnino bom
poravnal za 1/4 leta naprej, za 1/2 leta naprej,
za vse leto naprej*.

Ime: .....

Kraj: .....

Zadnja pošta: .....

*

DRUŽINSKI TEDNIK «ROMAN»

SPADA

V VSAKO MEŠČANSKO DRUŽINO!

44197

VODNIKOVA PRATIKA

1932

Za obnovo
Univerzitetne biblioteke

in v Ljubljani
podarila *Vodnikova družba* 030024151

dne *18/4* 1944

IZDALA IN ZALOŽILA VODNIKOVA DRUŽBA V LJUBLJANI
NATISNILA DELNIŠKA TISKARNA D. D. V LJUBLJANI (PREDSTAVNIK MIROSLAV AMBROŽIČ)

RODOVNIK KRALJEVSKEGA DOMA.

Njegovo Vel. kralj Aleksander I., rojen dne 17. (4.) decembra 1888. na Cetinju. Prestol je zasedel dne 17. (4.) avgusta 1921.

Njeno Vel. kraljica Marija, rojena dne 9. januarja (27. decembra) 1899. v Goti, je bila poročena v Beogradu dne 8. junija (26. maja) 1922.

Njeg. Visoč. prestolonaslednik Peter, rojen dne 6. septembra (24. avgusta) 1923. v Beogradu.

Njeg. Visoč. kraljevič Tomislav, rojen dne 19. (6.) januarja 1928. v Beogradu.

Njeg. Visoč. kraljevič Andrej, rojen dne 28. (15.) junija 1929. na Bledu.

Njegovo Visočanstvo kraljevič Jurij, brat Njeg. Vel. kralja, rojen dne 8. septembra (26. avgusta) 1887. na Cetinju.

Njeno kralj. Visočanstvo kneginja Jelena, rojena dne 5. novembra (23. oktobra) 1884. na Reki. Poročila se je z Njegovim Visočanstvom knezom Ivanom Konstantinovičem dne 3. septembra (21. avgusta) 1911. v Peterhofu.

Njeg. Visoč. knez Arsenije Karagjorgjević, stric Njeg. Vel. kralja, rojen dne 16. (3.) aprila 1859. v Temišvaru.

Njeg. Visoč. knez Pavle, sin kneza Arsenija, bratranec Njeg. Veličanstva kralja, rojen dne 27. (14.) aprila 1893. v Petrogradu.

Njeno Visoč. kneginja Olga, hči grškega kneza Nikole, rojena dne 29. (16.) maja 1903. v Tatoju. Poročena je bila dne 22. (9.) oktobra 1923. v Beogradu z Njeg. Visoč. knezom Pavlom.

Njeg. Visoč. knez Aleksander, sin kneza Pavla, rojen dne 13. avgusta (31. julija) 1924.

Domnevno vreme leta 1932. po stoletnem koledarju.

Marsovo leto 1932. bo bolj suho kakor vlažno. Posebno suha, ostra in mrzla bo pomlad, zato bo treba posevke zelo varovati, ker bodo le jako počasi rastle. Poletje bo suho, vroče in soparno, često bo nedostajalo vode. Jesen bo prav tako suha in topla, vino skoraj povsod izvrstno. Zima bo spočetka dokaj hladna, nato bolj suha kakor vlažna, vetrovna in nestalna.

Dozdevno vreme v posameznih mesecih.

Januar.

Ta mesec se bo pričel z mrazom, ki bo trajal do 16.; od 16. do 18. poledica; od 20. do 27. sneg, nato dež do 31.

Februar.

Spremenljivo in dež do 7.; od 8. do 14. lepo vreme; tri dni sneg, potem do konca meseca mrzel dež z babjim pšenom, viharji in snegom.

Marec.

Do 26. rezko vreme, mrzlo in neprijazno; če se zjasni, bo zelo zmrzovalo, zlasti proti koncu meseca.

April.

Rezko, mrzlo marčevo vreme bo trajalo do 16.; potem se bo omililo; od 24. do 29. nastane spet neprijazno vreme s slano, nato do konca toplo.

Maj.

3. močan grom, potem do 8. rezko, temačno in hladno; od 9. do 11. milo; 12. mraz s poledico; nato do 29. mrzlo; toplemu dnevu sledi potem spet mraz.

Junij.

Do 8. slana, nato lepo, toplo vreme prav do konca.

Julij.

V začetku huda vročina, skoro vsak dan nevihta in pogosto treskanje; od 11. do 13. pusto in hladno; poslej rezko in deževno do konca meseca.

Avgust.

Pogoste megle, vendar bodo dnevi večinoma lepi in topli, proti koncu meseca celo vroči, tako vroči, da bo vsakdo hlepel po dežju.

September.

Do 3. sijajno vreme, nato več hladnih, jesenskih dni; do 27. spet lepo vreme; konec deževen in temačen.

Oktober.

Do 9. vihravo vreme; od 10. do 17. slana; 18. lep poletni dan; 20. mraz, potem spet lepo; od 26. do konca rezko in mrzlo vreme.

November.

Do 10. mraz, toda popoldnevi bodo večidel lepi; od 11. megleno in hladen dež; od 13. do 30. zelo mrzlo, a popoldne solčno.

December.

Do 9. mrzlo, mračno in led; 10. sneg; nato oster mraz do 19., ko nastopi dež, potem pa takoj spet mraz, ki bo trajal do konca.

Prestopno leto 1932.

ima 366 dni, se začne s petkom in konča s soboto.

Astronomski letni časi.

Pomlad se prične dne 20. marca ob 20. uri 54 min.
Poletje se prične dne 21. junija ob 16. uri 23 min.
Jesen se prične dne 23. septembra ob 7. uri 16 min.
Zima se prične dne 22. decembra ob 2. uri 15 min.

Ure se štejejo od 1 do 24, t. j. od polnoči do polnoči po srednjeevropskem času.

Godovinsko število.

Zlato število	14
Epakta ali lunino kazalo	XXII
Solnčni krog	9
Rimsko število	15
Nedeljska črka	CB
Značaj leta ali praznično število	6
Nedelj in zapovedanih praznikov	60
Letni vladar	Mars

Nebesna znamenja.

Pomlad:		Jesen:	
oven	♈	tehtnica	♎
bik	♉	škorpion	♏
dvojčka	♊	strelec	♐
Poletje:		Zima:	
rak	♋	kozel	♈
lev	♌	vodnar	♒
devica	♍	ribi	♓

Znamenja za dni v tednu.

Nedelja		Postni dan	
Praznik		Delavnik	

Premakljivi prazniki.

Sedemdesetnica 24. jan.	Binkošti 15. maja.
Pepelnična sreda 10. febr.	Sv. Trojica 22. maja.
Velika noč 27. marca.	Telovo 26. maja.
Križevo 2., 3., 4. maja.	Srce Jezusovo 3. junija.
Vnebohod 5. maja.	Prva adv. nedelja 27. nov.

Državni prazniki.

Vidovdan 28. junija.
Ciril in Metod 5. julija.
Ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev 1. decembra.
Rojstni dan Njegovega Veličanstva kralja Aleksandra I. 17. decembra.

Znaki za mesečne spremene.

Mlaj . . . . . Ščip ali polna luna . . .
Prvi krajec . . . . . Zadnji krajec . . .

Mrki solncea in lune leta 1932.

Solnce in luna mrkneta po dvakrat. V Evropi bo viden le drugi lunin mrk.

1.) **Obročast solnčni mrk dne 7. marca:** pričetek mrka ob 6. uri 31 minutah, konec ob 11. uri 20 minutah. Mrk bo viden na Južnem ledenem morju, na južni Novi Zelandiji, v Avstraliji in v Nizozemski Indiji.

2.) **Delni lunin mrk dne 22. marca:** pričetek mrka ob 11. uri 59 minutah, konec ob 15. uri 5 minutah. Mrk bo viden v Aziji, na Indijskem oceanu, v Avstraliji, na Tihem oceanu, v Severni Ameriki in v zapadnem delu Južne Amerike.

3.) **Popolni solnčni mrk dne 31. avgusta:** pričetek mrka ob 18. uri 45 minutah, konec ob 23. uri 22 minutah. Mrk bo viden na Severnem ledenem morju, na Grönlandiji in Islandiji, v Severni Ameriki in v severnih delih Južne Amerike.

4.) **Delni lunin mrk dne 14. septembra:** pričetek mrka ob 20. uri 18 minutah, konec ob 23. uri 43 minutah. Mrk bo viden v Evropi, Afriki, Aziji, Avstraliji, na Atlantskem oceanu, Indijskem oceanu pa v Južni Ameriki.

Vremenski ključ

po zvezdoslovcu J. W. Herschlu.

Kadar se spremeni mesec, pomeni:

ob uri	poleti	pozimi
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar
od 6. do 10.	spremenljivo	sneg ob severozapadniku, sneg ob vzhodniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter
od 12. do 14.	mного dežja	sneg in dež
od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 16. do 18.	lepo	lepo
od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu ali jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
od 22. do 24.	lepo	lepo

O p o m b a. Vse leto se razdeli na dva dela: poletje in zimo. Za poletje velja čas od 15. aprila do 16. oktobra, ostali čas pa za zimo.

PROSINEC

JANUAR

*Zvezda sije na snežene ceste ...
Sveti trije kralji, kam pa greste?
Srečo voščiti se pri vas ustavimo,
bob, kolače v cekarje pospravimo.*

Novo leto

1

2

Genovefa

3

4

Sv. 3 kralji

5

6

Valentin

7

8

Pavel, p.

9

10

Ernest

11

12

Veronika

13

14

Hilarij

15

16

Anton, p.

17

18

Sebastijan

19

20

Neža

21

Vincenc

22

Spreob. Pavla

25

Franč. Sal.

29

Peter Nol.

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	P	Novo leto. Obrezov. Gospodovo
2	S	Makarij; Miljeva
3	N	po N. l.; Genovefa, Slavimir
4	P	Tit; Angela
5	T	Telesfor; Grozdana
6	S	3 kralji ali razgl. G.; Darinka
7	Č	Valentin, šk.; Svetoslav
8	P	Severin, op.; Bogoljub, muč.
9	S	Julijan
10	N	1. po razgl. G.; Pavel I., p.
11	P	Higin, p. m.; Božidar, op.
12	T	Ernest, šk.; Blagoje
13	S	Veronika, d.; Zorislava
14	Č	Feliks (Srečko); Neda
15	P	Mavrij, op.
16	S	Marcel, p.
17	N	2. po razgl. G.; Anton, pušč.
18	P	Sv. Petra stol; Priska, d. m.
19	T	Kanut, kr.; Hranimir
20	S	Fabijan in Sebastijan, m.
21	Č	Neža, d. m.; Janja
22	P	Vincenc, m.; (Vinko)
23	S	Alfonz; Zaroka M. D.
24	N	1. predpepel.; Timotej, šk.
25	P	Spreob. Pavla; Kosava
26	T	Polikarp, šk.; Vsevlad
27	S	Janez Zlatoust; Slavoja
28	Č	Egidij; Julijan, šk.
29	P	Frančišek Sal., šk.
30	S	Martiña, d. m.; Hiacinta, d.
31	N	2. predpepel.; Peter Nolaški, sp.

B e l e ž k e.

Dan je dolg od 8^h 25' do 9^h 26'.

Dan zraste za 1^h 1'.

Solnce stopi v znamenje vodnarja dne 21. ob 7^h 6'.

☾ Zadnji krajec dne 1. ob 2^h 23'.

☺ Mlaj dne 8. ob 0^h 29'.

☾ Prvi krajec dne 15. ob 21^h 55'.

☼ Ščip dne 23. ob 14^h 44'.

☾ Zadnji krajec dne 30. ob 10^h 32'.

SVEČAN

FEBRUAR

*Ples in smeh, šegávi dirindaj ...
Krepke roke, ljubezniv smehlaj ...
Kaj od srca se do srca spleta,
očka, mamca zvedeti ne smeta.*

Ignacij

1

1

2

Svečnica

2

3

4

Bláž

3

5

6

Agata

5

7

8

Pust

9

9

10

Katarina

13

11

12

Valentin

14

13

14

Julijana

16

15

16

Simeon

18

17

18

Konrad

19

19

20

Aleksander

Maksimilijan

Stol sv. Petra

Matija

Roman

20

21

21

23

22

25

25

27

29

28

29

1	P	Ignacij (Igo); Budimil
2	T	Svečnica; Dobrošin
3	S	Blaž, šk.; Oskar
4	Č	Andrej (Hrabroslav); Daroslav
5	P	Agata, dev.
6	S	Doroteja; Amand

7	N	3. predpepel.; Romuald, op.
8	P	Janez Matajski; Zvezdodrag
9	T	Pust; Apolonija
10	S	Pepelnica; Sholastika, dev.
11	Č	Deziderij; Adolf, šk.
12	P	Evlalija; Zvonimir
13	S	Katarina, dev.; Vrativoj

14	N	1. postna; Valentin (Zdravko)
15	P	Favstin; Ljuboslava
16	T	Julijana, d. m.; Agaton, pap.
17	S	Kristijan, m.; Vesela
18	Č	Simeon; Dobrana
19	P	Konrad, pušč.
20	S	Aleksander (šasa)

21	N	2. postna; Maksimilijan
22	P	Stol sv. Petra v A.
23	T	Peter Damj., šk., Romana
24	S	Prestopni dan
25	Č	Matija, ap.; (Bogdan)
26	P	Valburga, dev.
27	S	Matilda, dev.

28	N	3. postna; Viktor; Leander
29	P	Roman, op.

B e l e ž k e.

Dan je dolg od 9^h 28' do 10^h 58'.Dan zraste za 1^h 30'.Solnce stopi v znamenje rib dne 19. ob 21^h 26'.

 Mlaj dne 6. ob 15^h 45'.

 Prvi krajec dne 14. ob 19^h 16'.

 Ščip dne 22. ob 3^h 7'.

 Zadnji krajec dne 28. ob 19^h 3'.

SUŠEC

MAREC

*Vedi, sinček, za bodoča leta:
Zemlja skrbna je in dobra mati;
kar ji daš, stotero ti povrne —
ali treba težko je dajati.*

Albin

1

1

2

Kunigunda

3

3

4

Evzebij

6

5

6

Janez od Boga

8

7

8

40 mučencev

10

9

10

Gregor

12

11

12

Matilda

14

13

14

Jedert

17

15

16

Edvard

18

17

18

Jožef

19

19

20

Benedikt

Mar. oznanjenje

Velika noč

Janez Kap.

Benjamin

21

25

27

28

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	T	Albin (Belko), šk.; Belin
2	S	Simplicij, p.; Milena
3	Č	Kunigunda, ces.; Ticijan, šk.
4	P	Kazimir, spoz.
5	S	Janez Jožef od križa

6	N	4. postna (sredpost.); Evzebij
7	P	Tomaž Akvinski, c. uč.
8	T	Janez od Boga sp.; Bodin
9	S	Frančiška Rim.; Danimir
10	Č	40 mučencev; Viktor, m.
11	P	Sofronij, šk.; Heraklij
12	S	Gregor I., p.; Božana

13	N	Tiha ned.; Rozina, vd.; Teodora
14	P	Matilda; Desimir
15	T	Klemen; M. D., sp.
16	S	Hilarij, m.; Ljubislava
17	Č	Jedert, dev.; Patricij
18	P	Edvard; Ciril, c. uč.
19	S	Jožef, ženin M. D.

20	N	Cvetna ned.; Aleksandra, muč.
21	P	Benedikt, op.
22	T	Katarina, Lea
23	S	Jožef Oriol; Pelagijsa
24	Č	Vel. četrtek; Gabrijel, nadang.
25	P	Vel. petek; Marijino oznan.
26	S	Vel. sobota; Emanuel, muč.

27	N	Vel noč; Rupert, šk.;
28	P	Vel. poned.; Janez Kapistran
29	T	Ciril, m.
30	S	Janez Kl.; Radivoj
31	Č	Benjamin; Modest

B e l e ž k e.

Dan je dolg od 11^h 2' do 12^h 48'.

Dan zraste za 1^h 46'.

Solnce stopi v znamenje ovna dne 20.
ob 12^h 54'.

Začetek pomladi.

Mlaj dne 7. ob 8^h 44'.

Prvi krajec dne 15. ob 13^h 41'.

Ščip dne 22. ob 15^h 37'.

Zadnji krajec dne 29. ob 4^h 44'.

MALI TRAVEN

APRIL

*V prožnem loku se vihti desnica:
„Daj nam, oče, naš vsakdanji kruh;
v bajti čaka nanj otrok kopica
in spet nova pride k nam sestrica.“*

Hugon

1

1

2

Rihard

3

3

4

Vincencij Fer.

5

5

6

Viljem, op.

6

7

8

Albert

8

9

10

Viktor

12

11

12

Justin

14

13

14

Helena

15

15

16

Rudolf

17

17

18

Ema

19

19

20

Simeon

21

Adalbert

23

Jurij

24

Marko

25

Peregrin

27

▲
21▲
22▲
23▲
24▲
25▲
26▲
27▲
28▲
29▲
30

1	P	Hugon
2	S	Frančišek Pavl.; Gojmir

B e l e ž k e.

3	N	1. povel. (bela); Rihard, šk.
4	P	Izidor, šk.; Dušica
5	T	Vincencij F.; Irena
6	S	Viljem, op.; Sikst, op.
7	Č	Herman Jožef; Helena, kr.
8	P	Albert, šk.
9	S	Marija Kleofova

10	N	2. povel.; Ezekijel, pr.
11	P	Lev I., p.; Rada
12	T	Viktor; Julij I.
13	S	Ida d.; Milutina
14	Č	Justin
15	P	Helena, kr.; Teodor, m.
16	S	Benedikt; Turibij

17	N	3. povel.; Rudolf, m.
18	P	Apolonij, m.; Gradislava
19	T	Ema, vd; Leo IX., p.
20	S	Sulpicij; Neža Mont.
21	Č	Simeon
22	P	Soter in Kajetan
23	S	Adalbert (Vojteh)

24	N	4. povel.; Jurij, m.
25	P	Marko, ev.; Tugomir
26	T	Klet in Marcellin
27	S	Peregrin, sp.; Peter K.
28	Č	Pavel od kr.; Vital, m.
29	P	Robert, op.; Peter m.
30	S	Katarina Sienska, d.; Samorad

Dan je dolg od 12^h 51' do 14^h 28'.
Dan zraste za 1^h 57'.
Solnce stopi v znamenje **bika** dne 20.
ob 8^h 28'.

Mlaj dne 6. ob 2^h 21'.Prvi krajec dne 14. ob 4^h 16'.Ščip dne 20. ob 22^h 27'.Zadnji krajec dne 27. ob 16^h 14'.

VELIKI TRAVEN

MAJ

*Spominčice že sanjajo kraj brega,
pesem slavca se v večer preliva,
vsa skrivnostna, sladka, zapeljiva ...
če ni še slajša — fantova prisega.*

Filip in Jakob

Najdenje sv. križa

Vnebohod

Stanislav

Gregorij N.

1

3

5

7

9

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Antonin

Servacij

Binkošti

Janez Nep.

Pashal, sp.

10

13

15

16

17

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Julija

22

Urban

25

Sv. Rešnje Telo

26

Magdalena

29

Angela Mer.

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	N	5. povel.; Filip in Jakob, ml. ap.
2	P	Atanazij, šk.; Živana
3	T	Najdenje sv. križa
4	S	Florijan (Cvetko)
5	Č	Vnebohod; Irenej, šk.; Pij, p.
6	P	Benedikta; Janez Ev.
7	S	Stanislav, šk. m.
8	N	6. povel.; Prikazen sv. Mihaela
9	P	Gregorij Nacijan
10	T	Antonin, šk.
11	S	Frančišek; Mamert
12	Č	Pankracij, m.; Ahilej in Nerej
13	P	Servacij, m.
14	S	Bonifacij, šk.
15	N	Binkošti (Duhovo); Izidor
16	P	Binkoštni poned.; Janez Nep.
17	T	Pashal, sp.
18	S	Erik, kr.; Venancij
19	Č	Celestin, pr.; Ivo, sp.
20	P	Bernardin, sp.
21	S	Feliks (Srečko), sp.
22	N	1. pobink.; Julija, Emil
23	P	Deziderij, šk.
24	T	Mar. Dev., pom. kr.
25	S	Urban I.
26	Č	Telovo; Filip Nerij
27	P	Janez, p.; Beda Čast.
28	S	Avguštin, šk.
29	N	2. pobink.; Magdalena, p.
30	P	Ferdinand, kr.;
31	T	Angela, Mer., d.

Beleške.

Dan je dolg od 14^h 31' do 15^h 46'.Dan zraste za 1^h 15'.Solnce stopi v znamenje dvojčkov dne 21. ob 7^h 56'.
 Mlaj dne 5. ob 19^h 12'.

 Prvi krajec dne 13. ob 15^h 2'.

 Ščip dne 20. ob 6^h 9'.

 Zadnji krajec dne 27. ob 5^h 55'.

ROŽNIK JUNIJ

*Kam pa s panji v mlado zarjo, mož?
Ej, s čebelami na letovanje,
treba pašo bo dobiti zanje.
Dal obilne jim, svetnik Ambrož!*

Klotilda

Bonifacij

Norbert

Medard

Primož in Felicijan

3

5

6

8

9

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Ant. Pad.

Bazilij

Vid

Gervazij in Protazij

Alojzij

13

14

15

19

21

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ahac

22

Janez Krstnik

24

Ladislav

27

Vidov dan
1389

28

Peter in Pavel

29

1	S	Fortunat; Radovan
2	Č	Erazem, šk., m.
3	P	Klotilda, kr.
4	S	Frančišek Kar.
5	N	3. pobink.; Bonifacij, šk. m.
6	P	Norbert; Pavlina
7	T	Pavel, šk.; Robert
8	S	Medard, šk.
9	Č	Primož in Felicijan
10	P	Marjeta, kr.
11	S	Barnaba, ap.
12	N	4. pobink.; Janez Fakund, spoz.
13	P	Anton Padovanski, sp.
14	T	Bazilij, šk.
15	S	Vid, muč.; Sv. Trojica
16	Č	Janez; Franc; Jošt
17	P	Adolf, šk.
18	S	Efrem Sirski, c. uč.
19	N	5. pobink.; Gervazij in Protazij
20	P	Silverij, p.; Milava
21	T	Alojzij, Vekoslav
22	S	Ahac, m.; Pavlin; Miloš
23	Č	Agripina
24	P	Janez Krstnik
25	S	Viljem, op.
26	N	6. pobink.; Rudolf, šk.
27	P	Ladislav; Hema, vd.
28	T	Vidov dan; Leon, šk.
29	S	Peter in Pavel, ap.
30	Č	Spomin sv. Pavla

B e l e ž k e.

Dan je dolg od 15^h 48' do 16^h 3'.
Dan zraste do 21. za 19' in se potem skrči do 30. za 4'.

Solnce stopi v znamenje raka dne 21. ob 16^h 23'.

Začetek poletja.

Mlaj dne 4. ob 10^h 16'.

Prvi krajec dne 11. ob 22^h 40'.

Ščip dne 18. ob 15^h 38'.

Zadnji krajec dne 25. ob 21^h 36'.

MALI SRPAN

JULIJ

*Zlatolasa, polna je pšenica,
rdečelična, brhka je ženjica,
koscu v solncu kosa se blešči,
škrjanček poje himno dobrh dni.*

Obiskovanje M. D.

Urh

Ciril in Metod

Vilibald

Elizabeta

2

4

5

7

8

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Moh. in Fort.

Marjeta

Aleš

Vincenc Pavl.

Elija

12

13

17

19

20

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Magdalena

22

Apolinarij

23

Jakob

25

Ana

26

Ignacij

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	P	Teobald, pušč.
2	S	Obisk. Mar. Dev.
3	■	7. pobink.; Lev II., p.
4	P	Urh, šk.; Berta, dev.
5	T	Ciril in Metod, šk.
6	S	Izaija, pr.; Bogomila
7	Č	Vilibald, šk.
8	P	Elizabeta (Špela), kr.
9	S	Veronika Jul., dev.
10	■	8. pobink.; Amalija, d.
11	P	Pij I., p.
12	T	Mohor in Fortunat
13	S	Marjeta, d. m.; Dragan
14	Č	Bonaventura; Just, m.
15	P	Vladimir, kr.; Henrik, kr.
16	S	Dev. Mar. Karmelska; Bogdan
17	■	9. pobink.; Aleš, sp.
18	P	Miroslav (Friderik)
19	T	Vincenc; Avrelija
20	S	Elija, pr.; Hieronim
21	Č	Olga, Danijel
22	P	Magdalena, spok.
23	S	Apolinarij, šk.
24	■	10. pobink.; Kristina, dev.
25	P	Jakob (Radoslav)
26	T	Ana, mati D. M.
27	S	Natalija (Božena), m.
28	Č	Peregrin, sp.; Viktor, m.
29	P	Marta, dev.
30	S	Abdon in Senen, m.
31	■	11. pobink.; Ignacij (Ognjesl.)

Beležke.

Dan je dolg od 16^h 3' do 15^h 5'.

Dan se skrči za 58'.

Solnce stopi v znamenje leva dne 23.
ob 3^h 18'.

Začetek pasjih dni.

☺ Mlaj dne 3. ob 23^h 20'.☾ Prvi krajec dne 11. ob 4^h 7'.☼ Ščip dne 17. ob 22^h 6'.☾ Zadnji krajec dne 25. ob 14^h 42'.

VELIKI SRPAN

AVGUST

*Trudno, zlato klasje je požeto
in v bahave, težke snope speto.
Zdaj se cepec v pesem bo pognal,
za življenje naše bo koval.*

Petra vezi

Alfonz Lig.

Dominik

Marija Snežnica

Lovrenc

1

2

4

5

10

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Klara

Veliki Šmaren

Rok

Bernard

Ivana Fr. Š.

12

15

16

20

21

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Timotej, muč.

Filip Benicij

Jernej

Avguštin

Obgl. Janeza

22

23

24

28

29

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	P	Vezi Petra, ap.
2	T	Porciunkula; Alfonz Lig.
3	S	Najdenje sv. Štefana
4	Č	Dominik, spoz.
5	P	Marija Snežnica; Ožbolt, kr. m.
6	S	Sikst, p.

7	N	12. pobink.: Kajetan, sp.; Donat
8	P	Cirijak in tov., muč.
9	T	Afra, m.; Emigdij
10	S	Lovrenc, m.; Jurica
11	Č	Tiburcij in Suzana, m.
12	P	Klara, dev.; Hilarija, m.
13	S	Kasijan in Hipolit, m.

14	N	15. pobink.: Anastazija, dev.
15	P	Vnebovz. Mar. Dev. (Vel. Gosp.)
16	T	Rok, sp.
17	S	Emilija (Milica)
18	Č	Helena; Agapit (Ljubo)
19	P	Ludovik Tol., šk.
20	S	Bernard, opat

21	N	14. pobink.: Ivana Fr. šantalska
22	P	Timotej, m.
23	T	Filip Benicij (Zdenko)
24	S	Jernej, ap.; Borivoj
25	Č	Ludovik, kr.
26	P	Zefirin I., pap.
27	S	Jožef Kalasan, sp.

28	N	15. pobink.: Avguštin
29	P	Obglav. Janeza Krstnika
30	T	Roža Limanska, d.; Milka
31	S	Izabela, d.

Beleške.

Dan je dolg od 15^h 2' do 13^h 28'.

Dan se skrči za 1^h 54'.

Solnce stopi v znamenje device dne 23.
ob 10^h 6'.

Konec pasjih dni.

 Mlaj dne 2. ob 10^h 42'.

 Prvi krajec dne 9. ob 8^h 40'.

 Ščip dne 16. ob 8^h 42'.

 Zadnji krajec dne 24. ob 8^h 21'.

 Mlaj dne 31. ob 20^h 55'.

KIMAVEC

SEPTEMBER

*Ded starina drevje je sadil,
cepil, čakal, a sadu ni vžil ...
Glej ga, svoji deci vnuk njegov
težko nosi sadni blagoslov.*

Egidij

Rozalija

Regina

Rojstvo M. D.

Nikolaj Tol.

1

4

7

8

10

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Ime Marijino

Notburga

Pov. sv. Križa

Ljudmila

Evstahij

12

13

14

16

20

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Matevž

Emeran

Kozma in Damijan

Mihael

Hijeronim

21

22

27

29

30

▲
21▲
22▲
23▲
24☩
25▲
26▲
27▲
28▲
29▲
30

B e l e ž k e.

1	Č	Egidij; Ana, prev.
2	P	Štefan, kr.; Antonin
3	S	Doroteja, d. m.
4	N	16. pobink.; Rozalija
5	P	Lovrencij Just., šk.
6	T	Caharija, pr.
7	S	Regina; Bronislava
8	Č	Rojstvo Mar. Dev. (Mala Gosp.)
9	P	Peter Klaver, spoz.
10	S	Nikolaj Toledski, sp.
11	N	17. pobink.; Erna, d.;
12	P	Ime Marijino; Gvido, spoz.
13	T	Notburga, dev.
14	S	Povišanje sv. Križa; Ciprijan
15	Č	Nikomed, m.
16	P	Ljudmila, vd.
17	S	Hildegarda, ap.; Lambert, šk.
18	N	18. pobink.; Irena, muč.
19	P	Januarij, m.
20	T	Evstahij; Morana
21	S	Matevž, ap. in ev.; Jona
22	Č	Emeran (Jerko)
23	P	Tekla, muč.; Linus, p.
24	S	Gerard; Mar. Dev., rešen. ujet.
25	N	19. pobink.; Kamil in tov., muč.
26	P	Ciprijan in Justina
27	T	Kozma in Damijan
28	S	Venčeslav, kr.
29	Č	Mihael, arh.
30	P	Hijeronim, c. uč.

Dan je dolg od 13^h 25' do 11^h 45'.Dan se skrči za 1^h 40'.Solnce stopi v znamenje tehtnice dne 23.
ob 7^h 16'.

Začetek jeseni.

☾ Prvi krajec dne 7. ob 13^h 49'.☉ Ščip dne 14. ob 22^h 6'.☾ Zadnji krajec dne 23. ob 1^h 47'.☺ Mlaj dne 30. ob 6^h 30'.

*Solnce v gorice razsipa zlatá,
grozdje se s trte prepolne smehlja.
Čriček o vinski dobroti drobi,
kdor ne verjameš mu, vina ne pij!*

Remigij

Rožnenska

Francišek Ser.

Brigita

Dionizij

1

2

4

8

9

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Kalist

Terezija

Gal

Luka

Uršula

14

15

16

18

21

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Klotilda

23

21

Rafael

24

23

Evarist

26

25

Simon in Juda

28

28

Volbenk

31

30

31

1	S	Remigij, šk.
2	N	20. pobink.; Angeli varuhi;
3	P	Kandid, m.; Vitomir
4	T	Frančišek Serafinski
5	S	Placid in tov., m.
6	Č	Brunon, sp.
7	P	Sergij, muč.
8	S	Brigita, vd.; Benedikta, d. m.
9	N	21. pobink.; Dionizij; Svetina
10	P	Frančišek Borgia, sp.
11	T	Aleksander Sauli
12	S	Maksimilijan, šk., m.
13	Č	Edvard, kr. angl.
14	P	Kalist, pap. muč.
15	S	Terezija, d.
16	N	22. pobink.; Gal, op.; Florentin
17	P	Jadviga, kr.; Mira
18	T	Luka, ev.
19	S	Peter Alkantarski
20	Č	Janez Kancijan
21	P	Uršula in tov., dev. muč.
22	S	Kordula, d. m.
23	N	23. pobink.; Klotilda, dev. muč.
24	P	Rafaël, arhangel
25	T	Krizant in Darija
26	S	Amand; Evarist, p. m.
27	Č	Frumencij
28	P	Simon in Juda, ap.
29	S	Narcis; Ida, d.
30	N	24. pobink.; Alfonz Rodrig., sp.
31	P	Volbenk, šk.;

Beleške.

Dan je dolg od 11^h 42' do 9^h 59'.

Dan se skrči za 1^h 43'.

Solnce stopi v znamenje škorpiona dne 23. ob 16^h 3'.

 Prvi krajec dne 6. ob 21^h 5'.

 Ščip dne 14. ob 14^h 18'.

 Zadnji krajec dne 22. ob 18^h 14'.

 Mlaj dne 29. ob 15^h 56'.

L I S T O P A D

N O V E M B E R

*Tu našli so poslednji mirni dom,
v naročju matere jim je topló.
Kako so srečni, da nič več
za naše težke boje ne vedo.*

Vsi svetniki

1

1

2

Verne duše

2

3

4

Karol Bor.

4

5

6

Lenart

6

7

8

Bogomir

8

9

10

Martin

11

11

12

Stanislav Kostka

13

13

14

Leopold

15

15

16

Gregorij Čudod.

17

17

18

Elizabeta

19

19

20

Dar. Marijino

Cecilija

Katarina

Virgilij

Andrej

21

22

25

27

30

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1	T	God vseh svetnikov
2	S	Spomin vernih duš
3	Č	Viktorin, šk., m.
4	P	Karol Boromej, šk. (Dragotin)
5	S	Emerik, vojv., spoz.; Caharija

6	N	25. pobink.; Lenat, o.; Ratislav
7	P	Engelbert; Zdenka
8	T	Bogomir, šk.
9	S	Božidar (Teodor), m.
10	Č	Andrej A., sp.
11	P	Martin (Davorin), škof
12	S	Martin, pap. muč.

13	N	26. pobink.; Stanislav Kostka
14	P	Jozafat, šk. m.; Borislava
15	T	Leopold (Levko), kr.
16	S	Otmar, o.; Edmund
17	Č	Gregorij Čudod., šk.
18	P	Hilda; Odon, op.
19	S	Elizabeta, kr.; Jelisava

20	N	27. pobink.; Feliks Val.
21	P	Darovanje Mar. Dev.
22	T	Cecilija, d. m.
23	S	Klemen, p. m.; Felicita, m.
24	Č	Janez od Križa
25	P	Katarina, dev. muč.
26	S	Konrad; Silvester, op.

27	N	1. adv.; Virgilij, šk.
28	P	Eberhart, šk.
29	T	Saturnin, m.
30	S	Andrej (Hrabroslav), p.

Beležke.

Dan je dolg od 9^h 57' do 8^h 41'.
Dan se skrči za 1^h 16'.
Solnce stopi v znamenje strelca dne 22.
ob 13^h 10'.

☾ Prvi krajec dne 5. ob 7^h 50'.

☼ Ščip dne 13. ob 8^h 28'.

☾ Zadnji krajec dne 21. ob 8^h 59'.

☼ Mlaj dne 28. ob 1^h 43'.

GRUDEN

DECEMBER

*Daljne zvezde svetijo na vas
in na trudno, tiho, zasneženo polje ...
S cerkvice samotne vabi glas:
Mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje.*

Ujedinjenje

Frančišek Ks.

Barbara

Miklavž

Ambrož

1

3

4

6

7

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Br. spoč. D. M.

Lucija

Spiridion

Lazar

Tomaž

8

13

14

17

21

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Božič

25

21

22

Štefan

26

23

24

Janez Evang.

27

25

26

27

Ned. otročiči

28

28

29

Silvester

31

30

31

1	Č	Narodno ujedinenje
2	P	Bibijana, dev. muč.
3	S	Frančišek Ksaverij
4	N	2. adv.; Barbara (Bara), d. m.
5	P	Saba, op.; Stojana
6	T	Miklavž (Nikolaj), šk.
7	S	Ambrož, škof
8	Č	Brezmadežno sp. M. D.
9	P	Peter Fourier, šk.
10	S	Lavret. Mati božja
11	N	3. adv.; Damaz, p.
12	P	Maksencij
13	T	Lucija, d. m.; Otilija
14	S	Spiridion (Dušan), op.
15	Č	Kristina, dekl.
16	P	Albina, dev. muč.
17	S	Kraljev roj. dan; Lazar, šk.
18	N	4. adv.; Gracijan, šk.
19	P	Urban V., pap.
20	T	Evgenij in Makarij, m.
21	S	Tomaž, ap.
22	Č	Demetrij, m.
23	P	Viktorija, dev. m.
24	S	† Adam in Eva; sv. večer
25	N	Božič; Rojstvo Gospodovo
26	P	Štefan, m.; Zlatka
27	T	Janez Evangelist, ap.
28	S	Nedolžni otročiči; Zorica
29	Č	Tomaž, šk., m.
30	P	Evgenij, škof
31	S	Silvester, p.

B e l e ž k e.

Dan je dolg od 8^h 39' do 8^h 25'.

Dan se skrči do 21. za 19', potem zraste do konca meseca za 5'.

Solnce stopi v znamenje kozla dne 22. ob 2^h 15'.

Začetek zime.

☾ Prvi krajec dne 4. ob 22^h 45'.

☼ Ščip dne 13. ob 3^h 21'.

☾ Zadnji krajec dne 20. ob 21^h 22'.

☺ Mlaj dne 27. ob 12^h 22'.

Poštarne pristojbine.

Pisemske pošiljke.

Tek. št.	Vrsta pošiljk	V tuzemstvu		Tek. št.	V inozemstvu ¹	
		pristojbine			pristojbine	
		redne	slučajne		redne	slučajne
1	Pisma. Teža je omejena na 2 kg, razsežnost pa ne sme presegati v nobeni smeri 45 cm. Pisma v obliki zvitka so dovoljena v razmerju 10×75 cm.	do 20 g 100 par " 40 " 150 " " 60 " 200 " " 80 " 250 " itd., za vsakih 20 g 50 par več.	3 Din 6 " 3 "	1	do 20 g 300 par ² " 40 " 450 " " 60 " 600 " " 80 " 750 " itd., za vsakih 20 g 150 par več.	6 Din 6 " 6 " 5 Din 3 "
2	Dopisnice, izdane po poštni upravi ali zasebniku, morajo biti iz trdega papirja. Dolžina 15–10 cm, širina 10,5–7 cm.	navadne 50 par z odgov. 100 "		2	navadne 150 par ³ z odgov. 300 "	
3	Tiskovine. Največja teža 2 kg, v inozemskem prometu 3 kg za knjige, ki se odpravljajo posebej, razsežnost 45×45 cm, v obliki zvitka 10×75 cm. Proste in nezložene v obliki dopisnice 12×18 cm. Se pošiljajo odprte. Pristojbina za «knjižne oglase» in «cenike (kataloge)» je znižana na 5 p za vsak posamezni izvod do 100 g. Če je izvod težji, se plača za vsakih nadal njih 100 g ali za del te teže še po 5 p. Noben izvod ne sme presegati 500 g. Ta pristojbina se plačuje ne glede na to, ali ima vsak izvod svoj poseben naslov ali pa gre več izvodov pod enim naslovom. Velikost teh pošiljk: kakor tiskovine. Pristojbine se plačujejo in računavajo, kakor za časnike in časopise, v gotovini. Za dovoljenje, da se smejo razpošiljati knjižni oglasi in ceniki po znižanih pristojbinah, je potrebna kolkovana prošnja na pošto ravnateljstvo Naslovna stran oglasov in cenikov z znižano pristojbino mora imeti na levi zgornji strani opombo: «Knjižni oglas», na desni strani pa: «Pristojbina plačana v gotovini».	do 50 g 25 par " 100 " 50 " " 150 " 75 " " 200 " 100 " itd., za vsakih 50 g 25 par več.	Povratnica { ako jo zahteva pošiljatelj ob predaji 3 Din " " " " " " 3 " Poizvednica . . . . . 50 par Poizvednica . . . . . 50 par Za preklje pošiljke, za izpremembo naslova, za znižanje ali črtanje odkupnine se plača pristojbina za pripomočeno pismo, eventualno tudi še za brzojavko.	3	do 50 g 50 par ⁴ " 100 " 100 " " 150 " 150 " " 200 " 200 " itd., za vsakih 50 g 50 par več.	Poizvednica . . . . . 3 Din Preklje pošiljke, izprememba naslova . . . . . 6 " (Če se zahteva brzojavno, se pristojbina za brzojavko) List za odgovor (coupon réponse) . . . . . 6 " Dostavnina za male pakete . . . . . 3 "
4	Tiskovine za slepce (izboklo tiskane). Največja teža 5 kg. Napis, ime založnika in druge označbe, ki se ne smatrajo za pisemno sporočilo, smejo biti pisane ali tiskane z navadnimi črkami. Takisto tudi označba na napisni strani («Tiskovina za slepce») in naslov. Se pošiljajo odprte.	do 1000 g 25 par " 200 " 50 " " 3000 " 5 "	Prilagoditvena . . . . . 3 Din Ekspresna . . . . . 3 " Pristojbina za pokaz . . . . . 50 par Za preklje pošiljke, za izpremembo naslova, za znižanje ali črtanje odkupnine se plača pristojbina za pripomočeno pismo, eventualno tudi še za brzojavko.	4	do 1000 g 50 par " 2000 " 100 " " 3000 " 150 "	Prilagoditvena . . . . . 3 Din Ekspresna . . . . . 6 " Povratnica { ako jo zahteva pošiljatelj ob predaji 3 " " " " " " " po " 6 " Pristojbina za ocarinjenje pisemskih pošiljk . . . . . 3 "

¹ Za tiskovine v republiko Češkoslovaško velja pristojbenik za tuzemstvo.

² V prometu z Italijo znaša pristojbina za pisma do 20 g 2 Din 50 par, za vsakih 20 g pa 150 par več.

³ V prometu z Italijo znaša pristojbina za navadne dopisnice 1 Din 25 par, z odgovorom 2 Din 50 par.

⁴ Za časopise in druge periodične publikacije in za pošiljke s knjigami, kadar jih pošiljajo izdajatelji ali knjigotržci in ki gredo v Italijo, se plača za vsakih 50 g 25 par. Teža pošiljk s knjigami je dovoljena do 3 kg.

Tek. št.	Vrsta pošiljk	V tuzemstvu		Tek. št.	V inozemstvu	
		pristojbine			pristojbine	
		redne	slučajne		redne	slučajne
5	Vzorci brez vrednosti. Največja teža 500 g. Razsežnost 30 × 20 × 10 cm, v obliki zvitka 30 × 15 cm. Zaviti morajo biti tako, da se vsebina lahko pregleda.	do 100 g 50 par " 150 " 75 " " 200 " 100 " " 250 " 125 " itd., za vsakih 50 g 25 par več.	{ ako jo zahteva } ob predaji 3 Din { pošiljatelj } po " 6 " { Povratnica } " " 3 " { Polizvednica } " " 3 " { ako jo zahteva } za priporočeno pismo, eventualno tudi še za brzojavko.	5	do 100 g 100 par " 150 " 150 " " 200 " 200 " " 250 " 250 " itd., za vsakih 50 g 50 par več Razsežnost: 45 × 20 × 10 V zvitku: 45 × 15.	{ Preklic pošiljke, izprememba naslova } 6 Din { Če se zahteva brzojavno, še pristojbina za brzojavko. } { List za odgovor (coupon réponse) } 5 Din { Pristojbina za ocartenje pisemskih pošilk } 3 Din { Dostavnina za male pakete } " " 3 "
6	Mali paketi.¹ Največja teža 1 kg. Razsežnost 45 × 20 × 10 cm, v obliki zvitka 45 × 15 cm. Vsebina: blago s prodajno vrednostjo razen dragocenosti. Zaviti morajo biti tako, da se lahko pregleda vsebina. Priložen sme biti račun in seznam blaga.	v tuzemskem prometu niso dovoljeni.		6	do 200 g 6.— Din " 250 " 7.50 " " 300 " 9.— " " 350 " 10.50 " " 400 " 12.— " " 450 " 13.50 " " 500 " 15.— " itd., za vsakih 50 g 1.50 Din več.	
7	Poslovni papirji. Največja teža 2 kg. Razsežnost v ploščatem ovitku 45 × 45 cm, v obliki zvitka 10 × 75 cm. Za poslovne papirje se smatrajo spisi in listine, ki so docela ali deloma pisani ali risani z roko in nimajo značaja osebnih dopisov, n. pr. pravdni spisi, tovarni listi, nakladnice, računi, poslovni papirji zavarovalnic, rokopisne partiture, delavske knjižice itd. Pošiljajo se odprti.	do 200 g 100 par " 250 " 125 " " 300 " 150 " " 350 " 175 " " 400 " 200 " itd., za vsakih 50 g 25 par več.		7	do 300 g 300 par " 350 " 350 " " 400 " 400 " " 450 " 450 " itd., za vsakih 50 g 50 par več.	
8	Mešane pošiljke. Tiskovine (razen tiskovin za slepce), vzorci in poslovni papirji od istega pošiljatelja na istega naslovnika se lahko skupaj zavijajo in odpošiljajo. Največja teža 2 kg. Vzorec v tako mešani pošiljki ne sme biti težji od 500 g.	kakor za vzorce; če so pa poslovni papirji vmes, kakor za poslovne papirje.		8	kakor za vzorce; če so pa poslovni papirji vmes, kakor za poslovne papirje.	

¹ Mali paketi se lahko pošiljajo v tele države: Alžir, Argentinijo, Avstralijo, Avstrijo, Belgijo, Brazilijo, Ceylon, Ciper, Češkoslovaško, Dansko, Estonijo, Etiopijo, Francijo, Gdansk, Gibraltar, Grško, nizozemsko Indijo, Japonsko, Korejo, Liban, Luksemburg, Madžarsko, Maroko (francoski pas), Mehiko, Nemčijo, Nizozemsko, Novo Gvinejo, Palestino, Perzijo, Sirijo, Švedsko, Svico, Transjordanijo, Tunis, Turčijo, Veliko Britanijo, Zedinjene ameriške države in njene kolonije.

Opombe:

Pisemske pristojbine

za izterjavanje denarnih zneskov do 5000 dinarjev.

a) Odkupne pošiljke. — b) Poštni nalogi.

Odkupne pošiljke:

1. *Tuzemske*: pristojbine pri predaji: 1.) kakor za priporočene pošiljke brez odkupnine; 2.) pristojbina za pokaz 10 par. — Dovoljene so samo priporočene pisemske pošiljke.

Pristojbine pri izdaji: Od izterjane odkupnine se odbije nakaznina za dotični znesek, cena nakaznične goliče in eventualna izplačnina do 50 Din 50 par, do 1000 Din 100 par, do 5000 Din 200 par, ako sprejema pošta pošiljke (naslovna pošta odkupne nakaznice) nakaznice izplačuje na domu.

2. *Inozemske*: pristojbine pri predaji: 1.) kakor za priporočeno pošiljko brez odkupnine; 2.) stalna pristojbina 4 Din in 3.) nakaznična pristojbina, in sicer do 100 Din 50 par, do 200 Din 1 Din itd., za vsakih 100 Din ali del tega zneska po 50 par.

Pristojbine pri izročitvi: odkupnina, preračunana v dinarje, in 1% tega zneska za ažio.

Odkupne pisemske pošiljke so v mednarodnem prometu dovoljene s temi državami: Avstrijo, Belgijo, Češkoslovaško, Francijo, Italijo, Madžarsko, Marokom, Nemčijo, Rumunijo, Svico in Tunisom.

Poštni nalogi:

1.) Pristojbine pri predaji: za pismo s poštnim nalogom pristojbina za priporočeno pismo in pristojbina za pokaz 50 par; 2.) pristojbine pri izdaji: kakor pri odkupnih pisemskih pošilkah in eventualna finančna kolkovina.

Poštni nalogi v prometu z inozemstvom še niso uvedeni. Pisemske pošiljke se *ekspresno* dostavljajo le v kraju, kjer je pošta, odkupne pošiljke in *poštni nalogi* pa se dostavljajo *ekspresno* samo tam, kjer izplačuje pošta nakaznice na domu, sicer se samo obveste. Ekspresno se dostavlja, oziroma obvešta samo med 6. in 21. uro, če je pa pošiljka odkupna, samo med uradnimi urami.

Predaltnina:

za navadne in priporočene pisemske pošiljke za predal brez ključa po 10 Din, s ključem po 15 Din na mesec. — Za pošiljanje za naslovnikom ali za vračanje pisemskih pošiljk se ne zaračunava nobena pristojbina.

Kot porto se zaračunava dvakratni manjkajoči del franka. Pisemske pošiljke pod tek. št. 3 do 7 se morajo oddajati vsaj deloma frankirane, sicer se sploh ne odpravijo, v prometu z inozemstvom pa morajo biti popolnoma frankirane.

Za nefrankirane ali premalo frankirane pisemske pošiljke iz inozemstva plača naslovnik dvojno manjkajočo pristojbino, a najmanj 100 par.

Za pravilno frankirane pisemske pošiljke, ki se pošljejo za naslovnikom iz notranjosti kake države v drugo državo (inozemstvo), se plača samo čista razlika med tuzemsko in inozemsko pristojbino.

Kazen za poštno-dohodarstveni prestopok znaša 10kratni znesek predpisane pristojbine.

Iz inozemstva došli «listi za odgovor» se zamenjajo za znamko 300 par (pred potekom šestih mesecev).

Poštna pooblastila:

Za poštna pooblastila se plača razen kolkovine za prošnjo po tarifni postavki 1. zakona o takсах (sedaj 5 Din) in razen kolkovine po tarifni postavki 16. zakona o takсах (10 Din) ki velja samo za enkrat ali za dobo do 15 dni, 50 par, za pooblastila, ki veljajo za več ko 15 dni, pa 2 Din za vsako koledarsko leto.

Nakaznice.

Za tuzemstvo:

Navadne do 5000 Din.

Navadne pristojbine:

Nakaznina za znesek do

25 Din	100 par	1000 Din	500 par
50 "	150 "	2000 "	600 "
100 "	200 "	3000 "	700 "
300 "	300 "	4000 "	800 "
500 "	400 "	5000 "	1000 "

Slučajne pristojbine:

Izplačnina	do 50 Din	50 par
	" 1000 "	100 "
	" 5000 "	200 "
Ekspresnina		3 Din
Poizvednica		3 "
Izplačilno potrdilo	pri predaji	3 "
	po "	6 "

Preklie nakaznice, izprememba naslova:

(Za tako zahtevo se plača pristojbina za pripravljeno pismo, eventualno tudi še za brzojavko.)

Opomba:

Izplačnino je treba plačati samo za navadne nakaznice, ki gredo v kraj, kjer pošta izplačuje na domu. Izplačnine proste so nakaznice, ki so naslovljene poste restante ali na vojake, in nakaznice, ki so prenakazane na poštne hranilnice.

Za ekspresne nakaznice se ne plača nobena izplačnina. Pošte, ki izplačujejo na domu, morajo po posebnem slu dostavljati tudi ekspresne nakazniške zneske, druge pošte pa samo obvestilo. Ekspresne nakaznice dostavlja, oziroma obvešča sel samo med uradnimi urami.

Ce se izvira nakaznica izgubi, uniči ali pri prejemniku, oziroma (vrnjena nakaznica) pri pošiljatelju poskoduje, se plača za napravo izplačilnega pooblastila (dvojnika nakaznice) razen pristojbin za prošnjo (v kolkih) še 4 Din v poštinih znamkah. Iste pristojbine se plačajo tudi za podaljšanje roka za izplačilo privatnih nakaznic.

Za pošiljanje za naslovnikom ali za vračanje nakaznic se ne zaračunava nobena pristojbina.

Predaltnina za nakaznice znaša v krajih, kjer se izplačujejo zneski na domu, 15 Din na mesec.

Brzojavne do 5000 Din.

Pristojbine:

- nakaznina kakor pri navadnih nakaznicah (izplačnina ni nobena);
- brzojavna pristojbina;
- ekspresnina 3 Din, tudi tedaj, če gre brzojavna nakaznica v kraj, kjer ni pošte.

Opomba:

Brzojavna nakaznica se lahko pošlje tudi v kraj, kjer ni pošte, oziroma brzojava.

Ce v naslovnem kraju ni brzojava, ampak samo pošta, pošlje zadnji brzojavni urad brzojavno nakaznico pošti kot ekspresno pripravljeno pismo. Ce pa gre brzojavna nakaznica v kraj, kjer ni pošte, se ne dostavi, oziroma ne obvesti po posebnem slu, ampak tako, kakor vse druge poštne pošiljke.

Pristojbine se plačajo pri predaji.

Za inozemstvo:

Navadne pristojbine:

Nakaznina do 100 Din	3— Din
od 100 " 200 "	3-50 "
" 200 " 300 "	4— "
" 300 " 400 "	4-50 "
" 400 " 500 "	5— "

potem pa za vsakih 100 Din ali del te vsote še po 0-50 Din.

Slučajne pristojbine:

Izplačnina se pobira pri izplačilu nakaznice od naslovnika v isti izmeri kakor za tuzemske nakaznice.

Ekspresnina	6 Din
Izplačilno obvestilo	3 "
Pristojbina za poizvednico, izplačilno pooblastilo in podaljšanje izplačilnega roka	6 "

Opomba:

Dovoljene so samo navadne poštne nakaznice do najvišjega zneska 3000 Din. Brzojavne niso dovoljene. V Francijo tudi ekspresne niso dopustne. Za sedaj je odprtjen nakazniški promet z Avstrijo, Nemčijo, Francijo, Češkoslovaško, Švico, Madžarsko, Italijo, Belgijo, Rumunijo, Alžirno, Tunisom, Marokom, Bolgarijo in Poljsko.

Poleg nakazanega zneska, ki se preračuna v dinarsko valuto, mora pošiljatelj plačati še 1% tega zneska za azio in nakaznično pristojbino. Znesek mora biti napisan na nakaznici v valuti naslovne dežele, z besedami pa v francoščini.

Z Veliko Britanijo, Kanado in Zedinjenimi ameriškimi državami je uvedena nakazniška služba preko poštne hranilnice. Znesek, ki v prometu z Veliko Britanijo ne sme presegati 3000 dinarjev, v prometu z Zedinjenimi ameriškimi državami in Kanado pa ne 100 ameriških, oziroma kanadskih dolarjev, se vplača po poštni položnici na ček račun št. 56.020.

Pristojbina za pošiljanje denarja v Veliko Britanijo znaša do zneska 500 dinarjev 5 dinarjev, za vsakih začetih nadaljnjih 100 dinarjev pa po 1 dinar. V prometu s Kanado in Zedinjenimi ameriškimi državami znaša pristojbina za vsakih 1000 dinarjev ali del tega zneska po 10 dinarjev. Položnina velja 25 par.

Vrednostna (denarna) pisma za tuzemstvo.

Pristojbina

težna		vrednostna		do- stavlnina	ob- vestnina
do g	par	do Din	par		
20	400	100	100	3 Din	50 par
40	450	500	200		
60	500	1000	500		
80	550	5000	1000		
itd., za vsakih 20 g		potem pa za vsakih 1000 Din ali del te vrednosti še po 100 par.		Ce je naslovljeno pismo v kraj, kjer je pošta In dostavlja pošta vrednostna pisma na domu.	Ce je naslovljeno pismo v kraj, kjer ni pošte.
50 par več.					

- Ekspresnina 3 Din.
Pristojbina za pokaz 50 par, če je pismo obremenjeno z odkupnino.
Povratnica ob predaji 3 Din, po predaji 6 Din.
Poizvednica 3 Din.

Za preklic pisma, za izpremembo naslova in za znižanje ali črtanje odkupnine se plača pristojbina za priporočeno pismo in eventualno tudi za brzobjavko.

Opombe:

Teža 2 kg, vrednost neomejena.

Sprejemajo se samo zaprta pisma.

Ekspresno denarno pismo se dostavlja po posebnem slu te sedaj, če naslovna pošta poštno nakaznice izplačuje na domu, sicer se dostavi samo obvestilo. **Ekspresno denarno pismo** z označeno vrednostjo preko 250 Din se nikdar ne dostavi po posebnem slu, ampak se samo obvesti. Prejemnik obvestila o taki pošiljki pa sme zahtevati, da se mu obveščeno pismo dostavi pri naslednjem rednem obhodu, če se take pošiljke sploh dostavljajo na dom (v ljubljanskem področju pošte Ljubljana I, Maribor I in Celje) in če plača dostavnino. — **Ekspresno** se denarna pisma dostavljajo ali obveščajo samo od 6. do 21. ure, če je pa pismo *odkupno*, samo med uradnimi urami. — Za **ekspresno denarno pismo** se ne plača niti dostavnina niti obvestina. Pri *odkupnih* denarnih pismih odbije naslovna pošta od izterjane odkupnine nakaznino za dotični znesek, ceno nakazniške goliče in, če treba, tudi izplačnino, ako se odkupna nakaznica izplača na domu.

Če se pošlje vrednostno pismo drugam ali pa vrne sprejemni pošti, se zaračunajo samo dostavnina ali obvestina.

Za denarne pošiljke (pošiljke z denarjem ali vrednostnimi papirji), ki so zavite v obliki paketa se plača pristojbina kakor pri paketih.

Za denarna pisma, naslovljena poste restante ali na vojake, se ne plača dostavnina, ampak samo obvestina.

Vrednostna pisma (lettres de valeur) za inozemstvo.

Promet z vrednostnimi pismi je dovoljen za sedaj z Albanijo, Argentinijo, Avstrijo, Belgijo, Brazilijo, Bolgarijo, s Ceylonom, Češkoslovaško, Čile, z Dansko, Egiptom, Estonijo, Etiopijo, s Finsko, Francosko z Alžiro, Korziko in Monakom, z Grško, s Hedjazom, Holandijo, z Gdanskim, Indijo, Indokino, Irsko, Italijo, Japonsko s Korejo, Letonijo, Litvanijo, Luksemburgom, Madžarsko, Marokom, Nemčijo, Norveško, Novo Zelandijo, s Palestino, Perzijo, Poljsko, Portugalsko, z Rumunijo, Rusijo, s Saarsko ob-

lastjo, Siamom, Sirijo in Libanom, Španijo, Švico, Švedsko, Tunisom, Turčijo in z Veliko Britanijo.

Teža 2 kg, največja vrednost 100.000 Din.

Pristojbina kakor za priporočene pošiljke iste teže in vrednostna pristojbina 5 Din za vsakih 300 frankov (= 3600 Din) ali del te vrednosti. Odkupna vrednostna pisma so dovoljena v prometu z Italijo, s Švico, z Madžarsko, Nemčijo, s Tunisom, z Marokom, Belgijo in Rumunijo.

Opomba:

Posiljatelj mora izpolniti pri predaji brezplačni obrazec „Jamstvo posiljatelja“, v katerem izjavlja, da v pismu ni večje vrednosti od 100.000 Din in da jamči za vse posledice napačne vrednostne napovedi. — Vrednost je treba označiti razen v dinarski veljavi tudi v frankih in centimih po relaciji (sedaj 1 : 12).

Vrednostne škatle (boîtes avec valeur déclarée) za inozemstvo.

Promet je dovoljen z Albanijo, Argentinijo, Avstrijo, Belgijo, Bolgarijo, s Češkoslovaško, Čile, z Dansko, Gdanskim, Egiptom, Estonijo, Etiopijo, s Francijo z Alžiro, Korziko in Monakom, Hedjazom, Holandijo, z Indokino, Irsko, Italijo, Japonsko, s Kitajsko, Ciprom, Korejo, z Libijo, Eritrejo, Litvanijo, Luksemburgom, Madžarsko, Marokom, Nemčijo, s Palestino, Portugalsko, Saarsko oblastjo, Sirijo in Libanom, Somalijem, Švico, Švedsko, Tunisom in z Veliko Britanijo.

Pristojbine:

- težna pristojbina za vsakih 50 gramov po 2 Din, najmanj pa 10 Din;
- priporočnina 3 Din;
- vrednostna pristojbina za vsakih 300 frs (3600 dinarjev) ali del tega zneska po 5 Din.

Opomba:

Za izvoz nakitov, dragocenih predmetov, zlata, srebra, drugega kamenja in kovanege denarja je potrebno dovoljenje generalne direkcije carin v Beogradu.

Paketi za tuzemstvo.

P r i s t o j b i n e

težna		vrednostna		do-stavnina	ob-vestnina	nakaznina		izplačnina			
do kg	Din	do Din	par			za odkupnino	par	za odkupnino	par		
1	6	100	100	5 Din	50 par	do	25 Din	100	do	50 Din	50
5	10	500	200			„	50 „	150	„	1000 „	100
10	20	1000	500			„	100 „	200	„	5000 „	200
15	30	5000	1000			„	300 „	300			
50	40					„	500 „	400			
Za ločenko (t. j. obsežnejši paket ali paket, ki zahteva večjo opreznost) se plača dvakratna težna pristojbina		pōtem pa za vsakih 1000 Din ali del te vrednosti še po 100 par.		Če je naslovljen paket v kraj, kjer je pošta in če pošta dostavlja pakete na dom.	Če je naslovljen paket v kraj, kjer ni pošte.	„	1000 „	500			
						„	2000 „	600			
						„	3000 „	700			
						„	4000 „	800			
						„	5000 „	1000			

Ekspresnina 6 Din. — Povratnica: ob predaji 3 Din, po predaji 6 Din. — Poizvednica 3 Din. — Za preklic paketa, za izpremembo naslova in za znižanje ali črtanje odkupnine se plača pristojbina za priporočeno pismo in eventualno tudi za brzobjavko.

Opombe:

Največja teža 20 kg, vrednost neomejena.

Za pakete, ki so naslovljeni poste restante ali na vojake, se plača vedno samo obvestina. Za vse druge pakete, tudi za tiste, ki so naslovljeni na imetnike predalov, se mora plačati dostavnina, oziroma obvestina.

Za **ekspresni paket** se ne plača niti dostavnina niti obvestina. Paketi se **ekspresno** dostavljajo samo v krajih, kjer je pošta. **Ekspresne odkupne** pakete dostavljajo po posebnem slu samo pošte, ki nakazniške zneske izplačujejo na domu, druge jih samo obveščajo. **Ekspresni paketi**, katerih teža presega 5 kg, se nikdar ne dostavijo po posebnem slu, ampak še samo

obveščajo. Prejemnik obvestila o takem paketu pa sme zahtevati, da se mu paket dostavi pri naslednjem rednem obhodu, če se take pošiljke sploh dostavljajo na dom (v ljubljanskem področju pošte Ljubljana I, Maribor I in Celje) in če plača dostavnino. — **Ekspresno** se dostavlja, oziroma obvešča samo med 6. in 21. uro, ekspresne pakete z odkupnino pa dostavlja poseben sel le med uradnimi urami.

Za paket z odkupnino se plača ob predaji tudi še nakaznina za odkupni znesek in, če treba, tudi izplačnina, ako sprejemna pošta paketa (naslovna pošta odkupne nakaznice) izplačuje na-

kaznice na domu. Tudi te pristojbine se nalepljajo v znamkah na spremnico. Pristojbina za pokaz se pri odkupnih paketih ne plačuje, a od izterjane odkupnine se nikakršne pristojbine ne odbijajo.

Predaltnina za pakete znaša v krajih, kjer se paketi dostavljajo, po 15 Din na mesec.

Obvestilo o nedostavljenem paketu se izdri zaprt pošiljatelju, ki plača zanj 50 par.

Ležnina za pakete znaša 100 par za vsak dan, za katerega se ležnina zaračunava.

Za pošiljanje paketov za naslovnikom in za vračanje paketov se zaračunava teža pristojbina, vrednostna pristojbina (če je vrednost označena) in dostavnina, oziroma obvestnina.

Glede paketov z denarjem in vrednostnimi papirji glej opombo k pregledu pristojbin za vrednostna pisma.

Odkupni zneski preko 1000 do 5000 Din se izplačujejo na domu samo v ožjem (krajnem) dostavnem okraju pošte.

Paketi za inozemstvo.

V katere države in do katere teže se pošiljajo paketi v inozemstvo in kakšne so pristojbine, se lahko poizve na vsaki pošti.

Vsaka pošiljka mora biti frankirana že pri predaji. Izvozne pošiljke se lahko predajo na vseh poštah. V krajih, kjer so carinarne, skrbe za ocarinjenje pošiljatelj sam, ki potem pošti predajo že ocarinjene in plombirane pošiljke. Kjer ni carinarne, sprejemajo izvozne pakete odnotne pošte in jih odpravljajo na najbližjo pošto, kjer je carinarica.

Zavoj izvoznih paketov naj bo iz močne lepenke, zavite v platno (če mogoče voščeno), ali pa iz močnih lesenih ali pločevinastih zabojev. Naslov naj bo napisan na pošiljki sami, ne s svinčnikom in samo v latinici. Vrednost mora biti označena v frankih z besedami (v latinici) in s številkami.

Stvar pošiljateljeva je, da poizve, ali je uvoz predmetov v naslovno državo dovoljen ali ne. Prav tako si mora pošiljatelj sam preskrbeti razna potrebna izvozna in uvozna dovolj nja.

Posiljatelj mora na spremnici označiti, kaj naj se s paketom zgodi, ako bi se naslovniku ne mogel izročiti.

V prometu z Avstrijo, Belgijo, s Češkoslovaško, Francijo, z Italijo, Madžarsko, Marokom, Nemčijo, Rumunijo, s Švico in Tunisom so dovoljeni tudi odkupni paketi.

Izkaznica o istovetnosti (identiteti)

je veljavna tri leta in stane 10 Din.

Čekovne naložnice.

Pristojbine: 1.) za zasebna sporočila na drugi strani (hrbtu) položnice 50 par; 2.) za prejemno potrdilo, ki ga plačnik davka zahteva, 50 ali pa 100 par, kakor pač želi, da dobi to potrdilo po dopisnici ali v pismu.

Za čekovne nakaznice

plača naslovnik izplačnino kakor pri poštnih nakaznicah, če gredo v kraj, kjer jih pošta dostavlja na domu.

Zaklenjene torbe.

Prejemniki, ki ne stanujejo v kraju, kjer je pošta, lahko zahtevajo, da se jim navadne pisemske pošiljke in obvestila o drugih pošiljkah pošiljajo po lastnem slu ali po obstoječi poštni zvezi v zaklenjeni torbi, od katere se en ključ hrani na pošti. Torbo si mora prejemnik sam nabaviti. Pošta jo odpira in zapira. Za opravljanje tega dela se plača po 10 Din na mesec.

Časniki in časopisi.

Za vsak izvod časnikov in časopisov, ki jih odhajajo na pošto časopisna upravnništva, se plača od vsakih 100 g ali del te teže po 5 par, če ima vsak izvod svoj posebni naslov, če je pa naslov skupen, pa po 2 pari. Za časopisne priloge, ki so dovoljene do 30 g (za posamezno prilogo), se plača po 2 Din za vsakih 100 kosov, oziroma za del tega števila. Za vse časopise, dnevnike in nednevneke je uvedeno plačevanje poštnih pristojbin v gotovini.

Časniki in časopisi, ki jih pošiljajo za sebe in ki, se morajo frankirati kot tiskovine po pristojbeniku za tiskovine. Pro-

dajalci časopisov plačajo za časopise, ki jih vračajo neprodane upravnistvom, po 2 pari za vsak izvod do 100 g teže. Za teže izvode se plača za vsakih nadaljnjih 100 g ali del te teže zopet po 2 pari. Najmanjša pristojbina takih pošilk je 50 par, največja teža je dovoljena do 10 kg.

Časopisi za inozemstvo se morajo frankirati s frankovnimi znamkami po pristojbeniku za tiskovine. Za časnike in časopise, ki gredo v Alžir, Argentino, Avstrijo, Belgijo, Bolgarijo, Češkoslovaško, Francijo in kolonije, Grčijo, Letonijo, Luksemburg, Madžarsko, Marcko, Nemčijo, Paragvaj, Poljsko, Portugalsko in kolonije, Rumunijo, Rusijo, Saro, Sirijo-Liban, Španijo, Tunis in Urugvaj in ki jih pošiljajo časopisna upravnništva, znaša pristojbina 25 par za vsakih 50 g ali del te teže.

Kolki za listine.

- 1.) Listine o jamstvu in kavcijah 0.1 % polistinjenega zneska.
- 2.) Zadolžnice in pobotnice 0.5 % polistinjenega zneska.
- 3.) Odstopnice 2 % polistinjenega zneska.
- 4.) Pogodbe . . . . . 2 Din.
- 5.) Oporoke . . . . . 3 "
- 6.) Izpričevala . . . . . 20 "
- Mojstrsko izpričevalo . . . . . 60 "
- Pomočniško izpričevalo . . . . . 5 "
- Izpričevalo osnovnih šol . . . . . 5 "
- Izpričevalo srednjih šol . . . . . 5 in 10 "
- Maturitetno izpričevalo . . . . . 30 "
- 7.) Računi trgovcev in obrtnikov:
  - a) do 100 Din . . . . . 10 par,
  - b) preko 100 Din . . . . . 20 "
- 8.) Lepaki . . . . . 10 "
- 9.) Menice, tuzemske, se ne smejo kolkovati, temveč se morajo kupiti znesku primerne golice.
- 10.) Zastavne listine denarnih zavodov se morajo kolkovati.

Ad 9.) in 10.): Kupnina za menične golice znaša:

	do	300 Din	Din	0-60
preko	300 Din	600	"	1-20
"	600	1.200	"	2-4
"	1.200	2.000	"	4-6
"	2.000	3.200	"	6-20
"	3.200	5.000	"	9-80
"	5.000	6.800	"	13-20
"	6.800	10.400	"	19-
"	10.400	14.000	"	25-
"	14.000	20.000	"	34-
"	20.000	26.000	"	43-
"	26.000	32.000	"	52-
"	32.000	38.000	"	61-
"	38.000	44.000	"	70-
"	44.000	50.000	"	79-
"	50.000	60.000	"	94-
"	60.000	70.000	"	109-
"	70.000	80.000	"	124-
"	80.000	90.000	"	139-
"	90.000	100.000	"	154-
"	100.000	125.000	"	192-
"	125.000	150.000	"	230-
"	150.000	175.000	"	268-
"	175.000	200.000	"	306-
"	200.000	250.000	"	382-
"	250.000	300.000	"	458-
"	300.000	350.000	"	534-
"	350.000	400.000	"	610-
"	400.000	500.000	"	760-
"	500.000	750.000	"	1010-
"	750.000	1.000.000	"	1260-
"	1.000.000	1.250.000	"	1760-
"	1.250.000	od vsakih 1000 Din	še po 1 Din.	

Znesek izpod 1000 Din se jemlje za polnih 1000 Din.

NOVOLETNA

Preštevaš v večnost padajoče dneve,
ki v solncu kakor kaplje se blestijo
na slapu časa, mečejo odseve
resničnosti med nas in v molk drvijo,
šumeč temno otožnih ur pripeve.

Večeri polni mehkega žarenja
ne vrnejo se, dnevi so zbežali,
ne slišiš jutranjih vetrov ihtenja
in pesmi zvoki so se izjokali.
Še njenih ust ne čutiš več drhtenja.

Nihče ne čaka nate več pred vrati
preteklosti, nobena luč ne sveti
v sedanjost, človek mora sam ostati,
sam vase mora tiho dogoreti,
v tegobi ur si dušo izjokati
in sredi molka vase zledeneti.

Anton Ocvirk

LEVSTIK IN VODNIK.

(OB STOLETNICI.)

Jubileje velikih mož slavimo zato, da se poglobimo v njih delo, da premerimo pot med njimi in nami, da damo obračun, koliko smo od tega, kar so nam dali, v življenju uresničili, in da na ta edino pravi način izkažemo hvaležnost njihovemu spominu. Če je kdaj kako kulturno slavje globoko odmevalo v narodu, je to bila Levstikova stoletnica, saj je Levstik oni mož, ki je dal Slovencem — lahko rečemo — njih življenjski program in jih iz životarjenja dvignil k pravemu kulturnemu in političnemu življenju. On je tisti pravi in resnični slovenski človek, ki ga vsa tuja vzgoja ni mogla zmaličiti in prenarediti, ampak je prav zaradi te tuje vzgoje tembolj posegal sam v svojo notranjost in iskal ono bistvo slovenstva, ki hoče in mora živeti lastno življenje, če hočemo govoriti o sebi kot o narodu. Res je — bi rekli —, da en človek sam ne more izpolniti cele dobe in da razmere same pripravijo pot, ki vodi do velikih dejanj, a okoli Levstika se je nagrmadilo toliko našega narodnega dela, da ga je mogel zmagati le tak duh, kot je bil Levstik, in le tak mož, kot je bil on. — Pot, ki jo je našel pred seboj, je bila tako težka in strma, s trnjem in kamenjem posuta, da jo je mogel zmagati le človek takšnega srca in poguma, kot je bil ta naš najklnnejši, najtrši in najdalekovidnejši človek. Nič ni bilo Levstiku bolj zopernega kakor prazno hvalisanje, navdušeno proslavljanje in vdano klanjanje za tako zvane zasluge. Zato bi slabo slavili njegov jubilej, če bi ga častili na ta način. Kakor v vsem, je bil Levstik tudi v tem trezen in resen mož, ki je zahteval, da slavimo velike močestem, da jih spoznavamo, poslušamo in hodimo za njimi. Zato je bilo zelo primerno, da smo vsaj v jubilejnem letu dobili začetek njegovih zbranih spisov, njegova pisma in še nekaj prispevkov, iz katerih se nam razodeva vsa mogočna Levstikova osebnost, njega ogromno delo in neprestani boj, s katerim je Slovencem odpiral «pot pravo v deželo duhov». Opravičeno trdimo, da ni nobeden naših velikanov zaoral tako globoke brazde v zemljo slovensko kakor ta naš orač, ki je prišel po prvem jutranjem svitu na naše polje, da ga očisti s ne-

tive tuje navlake in ga obseje z zdravim klenim zrnom.

Vodnik — Prešeren — Levstik. Tri imena — tri dobe. Skoraj da imajo nekaj značilnega že v svojih imenih. Vodnik je v o d n i k, začetnik, prvi pevec ob jutranji zori, ki komaj more pogledati do dna domače zemlje, ki so jo zarastla stoletja; Prešeren, pesnik širokega poleta, visoko nad zemljo v svoji prešernosti, razgrinja obzorja in izginja v svetove najvišjega solnca; Levstik je človek levje nature, močan in bojevit, kakršen je bil potreben svoji dobi, da je pregnal nevarnost in škodo od domače setve. Pa boste rekli: saj Levstika poznamo vsi, nekaj njegovih pesmi in «Ubežnega kralja» čitamo v ljudski šoli in «Martin Krpan» je skoraj prva povest, ob kateri se ustavi slovenski otrok, ne le zaradi ogromne moči tega notranjskega junaka in zaradi groznega Brdavska, ki straši po Dunaju, ampak tudi zaradi ne navadnega jezika in razgovora, ki ga ima Krpan s cesarjem in drugimi. Seveda to še daleč ni ves Levstik, čeprav moramo reči, da je v «Krpanu» toliko Levstika, da nam odpira prvi in pravi pogled v vse ostalo njegovo delo.

Levstik je nastopil s svojim programom v našem kulturnem življenju baš ob času, ko se je slavila stoletnica Vodnikovega rojstva. To je bilo leta 1858. Vkljub temu, da je bil star šele 27 let, je imel za seboj že prvi del svojega nemirnega, trpkega življenja. Iz svojega rojstnega kraja je bil prišel kot ubožen deček v Ljubljano na latinske šole, kjer se je kmalu pokazala njegova izredna nadarjenost; bil je sprejet v Alojzijevišče in v tem zavodu je preživel svoja gimnazijska leta, polna mladostnega razmaha in pristne ribniško-laške šegavosti. Zgodaj se je v njem oglasila pevška žila — že v četrti šoli je pisal pesmi — a tudi ona satirično-kritična in rezko zbadljiva žilica, ki ni prizanesla nobeni napaki in našla vselej duška v pesmi ali besedi, s katero je mladi Levstik na veliko veselje mladini, ki ga je oboževala, razkrival slabe strani svoje dobe, ne glede na to, da se je včasih obregnil tudi ob stvari in osebe, ki so jih drugi visoko spoštovali. Ko mu je bilo 17 let, je izbruhnila revolucija leta 1848. in njegov bistri duh je dobro razumel pomen velikih

dogodkov. Bil je po duhu učenec Prešernov, zato je imel pred očmi jasno smer, v kateri bi se moralo razvijati vse naše narodno, politično in kulturno življenje. Kakor je bil samosvoj, tako je bil nekoliko svojeglav, kar je povzročilo, da on, ki je bil vedno odličnjak, ni napravil mature, kar je bilo usodno za vse njegovo življenje, čeprav si ne moremo misliti, kako bi se bil sicer razvijal njegov nenavadni talent. Usoda čudovito skrbi za velike ljudi. Posebno pri nas. Odšel je v Olomuc v nemški vitezki red, kjer je imel priliko seznaniti se s češčino; študiral je slovanske jezike in skušal priti na univerzo, a medtem so izšle v Ljubljani leta 1854. njegove pesmi, ki jih je mladina radostno pozdravila, drugim pa so se zdele nevarne in »pohujšljive«, in Levstik je moral zaradi denunciacije iz Ljubljane zapustiti Olomuc. Odšel je na Dunaj, da bi tam poslušal našega slavista Miklošiča. Ker pa brez mature ni mogel biti reden slušatelj in ni imel sredstev za življenje, je moral oditi domov; postal je domači učitelj pri grofu Pacetu, na posled pa se je naselil v rojstni vasi pri sosedu Iliji, kjer je pisal svoja znana dela: »Napak slovenskega pisanja«, »Potovanje od Litije do Čateža« in »Martina Krpana«. Vsak drugi bi bil v njegovem položaju najbrže izbral skozi življenje lažjo pot kakega pisarja ali skromnega uradnika; Levstik pa je bil človek, ki se ni znal klanjati, dasi mu ni bilo za posvetne časti, in se je tako sveto zavedal svoje dolžnosti in svojega poklica, da je v največji siromaščini nastopil nehvaležno pot kritika, in on, ki ni bil v javnosti nič, je začel slovenske rodoljube učiti — kako se piše slovensko. Naravno je, da so bili užaljeni, kajti zavedali so se svojega visokega dostojanstva in smatrali vsako kritiko za nepotrebno in škodljivo, češ: mi znamo, kar znamo, v šoli nas niso učili slovenščine, dovolj je, da se trudimo za zapuščeni slovenski narod. Ako se bomo kritizirali, kdo bo pa delal! Naše kulturno polje je še revno, vse je šele v začetku — popravljajmo pozneje, če bo kaj napačnega. Levstik pa je mislil, da je baš v začetku treba paziti, da se napake ne razpasejo. Leta 1858. je začel v Celovcu iz-

Fran Levstik.

hajati »Slovenski glasnik«, ki naj bi zbral vse naše pesnike in pisatelje na skupno delo. Levstik se je oglasil koj v prvi številki in v »Potovanju« dajal nasvete, kje naj naši pisatelji najdejo zanimivih snovi za svoje povesti. Ob tem času torej so ljubljanski rodoljubi slavili stoletnico Vodnikovega rojstva in Vodnikovo ime je bilo med narodom tako znano, da je ta proslava precej močno odmevala tudi med ljudstvom. Začeli so se zbirati prispevki za spomenik prvemu slovenskemu pesniku. Velika proslava se je vršila dne 2. februarja v Ljubljanski čitalnici in drugi dan na pesnikovem domu pri Žibertu v Šiški. Ne vemo, kako je Levstik gledal na to proslavo, ki je bila napol nemška, saj so se je udeležili tudi zastopniki vlade in se je predvsem poudarjalo, da je to naš »domovinski pesnik« (einheimischer Dichter), torej nekaj Kranjec, preprost in zvest, zato se je poleg slovenske pesmi glasila cesarska himna, in »Kje dom je moj« je bil prav tako navdušeno pozdravljen kakor »Radetzky marsch«. Svoje himne kakor tudi jasne slovenske zavesti takrat še nismo imeli. Vse je bilo še v nekakem meglenu, nejasnem navdušenju, ki je bilo seveda prav tako zvesto avstrijsko kakor kranjsko skromno. »Vodnikov album«, ki so ga izdali res na lepem papirju, nam priča o duhu njegovih častilcev in morda celo črnorumene platnice niso brez pomena. Slava, ki so jo izkazovali našemu pesniku ob stoletnici rojstva — tako se zdi — naj bi zatemnila Prešerna, kolikor že ni bil zatemnjen, kajti kranjski, slovenski in nemški, posebno pa še uradni častilci Vodnikovi, so samo jako neradi čuli Prešernovo ime, ki je začelo takrat pri mladi generaciji pridobivati svojo pravo veljavo. Tudi njihov slavljenec Valentin Vodnik je imel svoj greh, in še celo velik greh, to je bila njegova »Ilirija oživljena«. Saj je bila ta pesem s stališča avstrijske državne zvestobe naravnost veleizdajalska. Res je, da se je našla med Vodnikovimi rokopisi tudi »Ilirija poveličana«, toda oživljena Ilirija je bila res živa, tiskana in znana, poveličana pa ni še zagledala belega dne, vsaj takrat ne, ko bi bilo to

potrebno. Naravno je, da so skušali Vodnikovi častilci prikriti ali vsaj opravičiti pesnikovo «zmoto» in to «opravičevanje» se je pri nas vršilo ob vsaki priliki — tudi pri šolskem pouku — vse do svetovne vojne. Saj je bila «Ilirija oživljena» še med vojno konfiscirana. Levstik pa je bil tudi v tem človek ravne postave, ki ni trpel polovičarstva, in v nedokončanem Vodnikovem življenjepisu sodi o tej zadevi popolnoma po svoje in to z besedami, ki nam prav tako po duhu v pravi luči kažejo Vodnika kakor Levstika, ki jih je zapisal. «Jaz ne umejem,» pravi Levstik, «čemu se zagovarja stvar, katera ne potrebuje zagovora. Vodnik ni bil izdajec nego domoljub ino, kakor se vidi iz ‚Novic‘, kader govori o Rusih, pravi panslavist, četudi ta beseda takrat še ni bila porojena, vendar je bil tak panslavist kakor pozneje Kopitar v predgovoru svoje novoslovenske slovnice, kakor Prešerin v pesmih, kakoršni smo vsi, katerim je v resnici do prave slovanske sreče, panslavisti, želeči, da bi se Slovani zedinili v jeziku ino v slovstvu, da bi se naši južni bratje osvobodili turške sužnosti ter da bi nam zasijalo solnce pravičneravnopravnosti: Če Vodnik še ni želel vsega tega, je bil kriv njegov čas, ne on. Poleg tega se je prečudoval bistroumnosti in moči cesarja Napoleona, katerega je 28 let starega na svoje oči videl v Ljubljani, gredočega iz Gradca nazaj na Laško.»

V teh besedah tiče vodilne misli Levstikovega političnega programa, ki ga je res zaslutil že naš prvi pesnik. Dasi je življenjepisan nekaj let po jubileju, ni dvoma, da je kritični duh Levstikov že leta 1858. tako sodil o Vodniku, ker mu je bilo zoprno vsako slepomišljenje z našimi narodnimi vrednotami. Dobro je razumel, odkod je rastel naš vodnik. (Levstik je bil zelo hud, če je kdo naglašal Vódnik, ker je za osebna imena zahteval isti naglas, kakor ga imajo občna imena v narodu, torej: Oblák, ne Oblak, Sován, ne Sóvan itd., češ, da so naglas izpremenili tujci, ki našega jezika ne poznajo!) Razložil ga je takole: «Krasota bohinjske doline, katera se more meriti z najlepšimi te vrste, navduševala je 35 let sta-

rega Vodnika, da se je krepko ino veselo poprijel dela, katerega potem ni položil iz rok, dokler mu ni smrt oči zatisnila. V tej dobi vidimo našega pesnika s trdno resnoto z razpotja stopiti na izbrano cesto življenja, na katero ga je zasuknila naravska lepota bohinjskega kraja, narodne pesmi, nepokvarjeni planinski narod, s katerim je tukaj občil, ino odrost njegovega okusa izobraženega prijatelja (Zois), s katerim sta si do smrti ostala zvesta.» Zato ni hotel, da bi kdo drugi razlagal Vodnika, odtod njegova srdita borba za Vodnikov rokopis. Zdi se, da je smatral za svojo nalogo, podati narodu Vodnika in Prešerna, dva svoja predhodnika, da bi na teh dveh temeljih gradil stavbo mladega slovenskega slovstva.

Ni naš namen, podajati tu vsega ogromnega Levstikovega dela za Vodnika. V svojih najtežjih dneh, ko je bil brez kruha na cesti, je branil svojo pravico, da razpolaga svobodno z Vodnikovo ostalino, iz katere je hotel pokazati pravi obraz pesnikov. Koliko truda ga je to stalo pri njegovi vestnosti, kritičnosti in doslednosti, nam kaže njegovo rokopisno delo, ki bo prišlo na dan šele v zbranih spisih, ki so se začeli letos izdajati. Leta 1869. so izšle pri Slovenski Matici od njega urejene «Vodnikove pesmi» brez komentarja in življenjepisa, ki ga je tako dolgo pripravljajal. Kakor zaradi Vodnikovega rokopisa, tako se je vnel zaradi Vodnikovih pesmi nov boj. Levstik je imel mirno vest, zavedal se je, da je izpolnil svojo dolžnost. Oni, ki niso poznali niti Vodnika niti njegove dobe, so se zgražali zaradi narodnih popevk, ki jih je bil Vodnik nabral po bohinjskih planinah, kjer «planšar z Mino po domače» misli in poje. Levstik je odgovarjal satirično in šegavo, kakor je bila njegova navada, včasih celo preostro. A vse to je bilo potrebno, da se je čistilo zadušno slovensko ozračje, ki je skušalo zadušiti najprej onega, ki ga je hotel čistiti. «Ali ste slovenski zeloti res tako slepi,» je pisal, «da ne vidite, kako se je Vodnik od teh poskočnih celo učil pesniške mere zmotno misleč, da so prave slovanske po duhu in po obliki, četudi je njih oblika posneta po nemških.» («Vodnik brez konca in kraja.») Vkljub temu je trdil, da je

Vodnikov jezik «plemenit, ako ga primerjamo pesnim, ki so mnogo pozneje na svitlo dane v slovenščini...» Tako je Levstik dobro pojmoval Vodnikov kulturni, prosvetni in politični program, saj ga je sam svoji dobi primerno vršil v istem duhu in z istim namenom. Zato je priredil za «Slovenski Narod» spis: «Francoz i pod Napoleonom Bonapartom 1797. leta prvič na Slovenskem» po Vodnikovih poročilih v «Ljubljanskih Novicah» s prošnjo, naj «ostane vsa pisava», kakor jo je poslal, «ker je tudi zanimljivo» (namreč, kako je Vodnik pisal).

Z Vodnikom v roki je dotrpel Levstik svoja najtežja leta, kajti leta 1872. je bil imenovan

za skriptorja ljubljanske licejske knjižnice, kjer je našel naposled miren kot za svoje delo.

«Levstikova pisma», ki jih je lani izdala Slovenska Matica, govore najbolj jasno o trnjevi poti Levstikovega življenja, ki nam bo ostalo kažipot za vso bodočnost. Naš narod in naša kulturna društva so se zavedali svoje dolžnosti v jubilejnem letu in s slavnostnimi prireditvami v Velikih Laščah, v Ljubljani in drugod poglobili razumevanje za Levstikovo delo in borbo. Velikemu bojevniku, častilecu Vodnikovemu in prosvetnemu delavcu se je v imenu svojih 20.000 članov poklonila tudi naša družba v Velikih Laščah z vencem, ki je imel napis: «Franu Levstiku — Vodnikova družba».

S. R.

KAKO NARAŠČA ČLOVEŠTVO.

Letošnje, morda že lansko leto je utegnilo doseči število ljudi ogromno vsoto dveh milijard duš. Bistvene napake s tem gotovo nismo zagrešili, čeprav v vseh delih sveta o ljudeh ne vodijo točne statistike.

Ljudskemu štetju posvečajo zadnje čase vedno večjo pozornost. Narodi zasledujejo svojo rast, države svoj polet, po številu prebivalcev merimo moč poedinih držav, jih med seboj primerjamo, sklepamo na njihovo vlogo v bodočnosti.

Šele pred 250 leti so prvokrat skušali oceniti skupno število ljudi na svetu. Bile so pa to le bolj ali manj drzne domneve, ker točnih štetij, kot jih vrši danes večina držav, takrat še ni bilo.

Prvo štetje vseh državljanov je izvedla leta 1749. Švedska. Leta 1790. ji je sledila mlada ameriška Unija. Ta zgled so posnele evropske države v prvi polovici 19. stoletja. Zadnja je bila Rusija, ki je popisala prebivalstvo celo šele leta 1897. Tudi dandanes so še ogromni predeli, kjer ni prebivalstva še nihče popisal. Sem spadata večina afriškega in najmanj polovica azijskega kontinenta. Glede ene tretjine človeštva smo še vedno navezani na približno cenitev. Posebno nedostatno smo poučeni o številu prebivalstva na Kitajskem; neredko si tu naspotujejo cenitve kar za sto milijonov ljudi.

Nekako do sredine 18. stoletja se je človeštvo v vseh delih sveta bolj ali manj enakomerno razvijalo. Naraščalo je polagoma. Določeno okrožje je moglo preživljati le izvestno

število ljudi. Uboštvo deželanov in nezdrave razmere v tesnih mestnih ulicah so bili vzroki velike umrljivosti zlasti med otroki. Šele razmah industrije je prav pospešil porast prebivalstva. Razvoj medicinske vede je omogočil izboljšanje higienskih razmer, omejil umrljivost otrok in obenem znatno podaljšal povprečno človeško življenje.

Število prebivalstva se je na posameznih celinah izza leta 1800. gibalo približno takole (izraženo v milijonih):

Celina	Leta			
	1800.	1850.	1900.	1930.
Evropa	174	262	403	500
Azija	520	675	896	1075
Afrika	55	80	113	145
Amerika	25	57	146	250
Avstralija in Oceanija	1	1.4	5.7	10
Skupaj	775	1075	1564	1980

Zaradi dotoka evropskih izseljencev se je prebivalstvo Amerike in Avstralije najbolj pomnožilo in v zadnjih 130 letih kar podesetorilo. Vendar je znatno napredovala tudi Evropa, čeprav je dala v tem času zgolj ameriški Uniji krog 35,000.000 svojih najboljših ljudi. Tudi dandanes je še Evropa najbolj obljudena celina, dočim je Avstralija, če ne vpoštevamo nenaseljene Antarktike, na zadnjem mestu. Povprečna naseljenost na 1 km² znaša: v Evropi 50, v Aziji 25, v Ame-

riki 6, v Afriki 5 ljudi, a v Avstraliji še komaj enega človeka.

Množitev človeštva ni pri vseh plemenih enaka. Belo pleme sicer druga številčno nadkriljuje, a le polagoma narašča. Napredovanje prebivalstva se vrši v očiten prilog barvanim plemenom, najbolj rumenemu, ki se množi med vsemi najhitreje. Ta pojav je izredno važen; zaradi njega nastajajo vedne izpremembe v razmerju moči med plemeni, kar utegne postati svetovno-zgodovinskega pomena.

Belemu plemenu pripada krog tisoč milijonov ljudi, to je polovica človeštva. Glavno jedro živi v Evropi, kjer se deli jezikovno na tri velike skupine: Slovane, Germane in Romane. Prvi so kot kolonisti prodrli zlasti v Severno Azijo (Sibirijo), Germani so se osredotočili najbolj v Severni Ameriki in v Avstraliji, največ Romanov pa se je izselilo v Južno Ameriko in v južni del Severne Amerike.

Druga najmočnejša skupina belokožcev so Indii in Iranci, ki jih je nekaj nad 300.000.000.

Rumenopleme ima skoro 600.000.000 pripadnikov. Najštevilnejši so Kitajci, kulturno in organizatorno najvišje pa so se povzpeli Japonci. Mnogo manj je Zamorcev (110.000.000) in Malajcev (70.000.000). Od nekdanj mogočnega indijanskega plemena so se do današnjih dni ohranili le pičli čistokrvni ostanki. Večinoma so se Indijanci pomešali z drugimi plemeni.

Z razprostranjenostjo plemen se često precej krije razširjenost nekaterih verstev na svetu. Belo pleme se skoro izključno prišteva h krščanstvu, ki šteje približno 700.000.000 pripadnikov. Budizem ima 600.000.000 vernikov, ki so večinoma Mongoli. Le izlam se je močno zasidral tudi med Zamorci, Indijci, Mongoli in Malajci, vendar ima le 240.000.000 pripadnikov. Toda niti ta najbolj razširjena verstva ne sestavljajo enotnih verskih družb, kajti pripadniki se cepijo na razne sekte. Kristjani n. pr. se dele na katoličane, protestante in pravoslavne. Prvih je 350.000.000, protestantov 200.000.000, najmanj številni pa so pravoslavni (140.000.000).

Različno kretanje prebivalstva, ki smo ga opazili na raznih kontinentih in pri raznih plemenih, nahajamo tudi v posameznih državah. Za zahodne in sredozemske države v Evropi je značilno, da napreduje prebivalstvo znatno počasneje kakor v severno-vzhodni in južnovzhodni Evropi. Relativno

najjačji porast ljudi iz leta v leto imajo baš slovanske države. Zato ni dvoma, da se pomika težišče prebivalstva v Evropi vedno bolj proti vzhodu. To potrjujejo tudi najnovejša ljudska štetja.

Vsakoletni povprečni prirastek prebivalstva je v posameznih državah približno takle:

Država	Prirastek prebivalstva v odstotkih	Država	Prirastek prebivalstva v odstotkih
Rusija	+ 2	Portugalska	+ 1.1
Bolgarija	+ 1.8	Italija	+ 0.7
Jugoslavija	+ 1.6	Francija	+ 0.13
Poljska	+ 1.5	Nemčija	+ 0.7
Češkoslovaška	+ 0.8	Velika Britanija	+ 0.6
Romunija	+ 1.4	Švedska	+ 0.5
Španija	+ 1.1	Avstrija	+ 0.4

To se pravi: ob takem stalnem razvoju bi se prebivalstvo Rusije v 50 letih podvojilo. Istočasno bi se pomnožilo prebivalstvo Jugoslavije za 80 %, Italije za 35 %, a Francije komaj še za 6.5 %. Prebivalstvo ameriških držav se seveda še hitreje množi. Ondotno prebivalstvo ne narašča le naravno, to je po prebitku rojstev nad smrtnimi primeri, temveč v znatni meri tudi zaradi dohajanja svežih trum priseljencev. Najlepši zgled za to daje Brazilija, kjer se je prebivalstvo v zadnjih dvajsetih letih povečalo kar za 40 %.

Številčno razmerje prebivalstva med posameznimi državami se torej prav hitro izpreminja. Celó v kratkem povojnem času sta nastali v tem pogledu dve važni izpremembi: Ameriška Unija ima že več ljudi kot evropska Rusija, Italija je že prehitela Francijo.

Največje države so večinoma razvrščene ob Atlantskem oceanu in njegovih podaljških. Nad 30.000.000 ljudi imajo:

ameriška Unija 126.000.000, na 1 km² živi povprečno 16 ljudi;

evropska Rusija 125.000.000, na 1 km² živi povprečno 27 ljudi;

Nemčija 65.000.000, na 1 km² živi povprečno 140 ljudi;

Velika Britanija z Irsko 49.000.000, na 1 km živi povprečno 157 ljudi;

Italija 42.000.000, na 1 km² živi povprečno 136 ljudi;

Francija 41.500.000, na 1 km² živi povprečno 75 ljudi;

Brazilija 36,000.000, na 1 km² žive povprečno 4 ljudje;

Poljska 31,500.000, na 1 km² živi povprečno 81 ljudi.

Gostota prebivalstva (koliko ljudi živi povprečno na 1 km²) je v posameznih državah zelo različna. Obe ameriški državi sta najredkeje naseljeni in imata zato še sijajne izgled v bodočnost. Nekatere evropske države, n. pr. Velika Britanija, pa se vedno bolj bli-

žajo stanju preobljudenosti. Obstoji nekako pravilo, da se prebivalstvo gosto obljudenih držav spričo izseljevanja v tujino in neznatnega prebitka rojstev nad smrtnimi primeri počasneje množi kakor drugod. Tu in tam je že nastopila stagnacija; tamošnje prebivalstvo postaja vedno bolj narod brez mladine. Slovanov se to še ne tiče. Ker se ti hitreje razmnožujejo kot Romani in Germani, postaja Evropa vse bolj in bolj slovanska.

Dr. ROMAN SAVNIK:

LJUDSKO ŠTETJE V JUGOSLAVIJI.

Običajno vsako deseto leto izvedejo v državah točen popis prebivalcev in gospodarskega stanja. Tak popis se je izvršil v naši državi po desetih letih dne 31. marca 1931. Glavni statistični urad je že po preteku dveh mesecev mogel zbrati vse gradivo in objaviti prve predhodne rezultate ljudskega štetja. Po teh šteje Jugoslavija 13,929.988 prebivalcev. Glede na to, da so našli pri prvem popisu dne 31. januarja 1921. 11,984.911 ljudi, znaša prirastek v zadnjem desetletju 1,945.077 prebivalcev. Prebivalstvo naše države se je torej pomnožilo za dobro sedmino, to je za 16,2 %.

S tako pozitivno bilanco smo lahko upravičeno zadovoljni, kajti potrjuje nam, da je Jugoslavija, kar se tiče porasta prebivalstva, med prvimi v Evropi. Le Rusija in naše vzhodne sosedice se morejo vzoprejeti z nami. Naravno se je zdaj tudi gostota naseljenosti precej povečala. Leta 1921. je živelo na 1 km² povprečno 48 ljudi, zdaj jih živi 56. Vendar Jugoslavija še vedno ni med gosteje obljudenimi državami v Evropi. Celó od sosed jo znatno prekašajo kar tri: Madžarska, Avstrija in Italija.

Zanimivo je številčno razmerje med moškim in ženskim spolom. Ta si nista v popolnem ravnovesju, temveč prevladujejo ženske, ki so jih našli 141.806 več. To se pravi: na vsakih tisoč moških prebivalcev pride 1026 ženskih. Toda številčno razmerje

med spoloma je v banovinah često prav drugačno. Kaže nam ga nazorno tale diagram:

Na 1000 moških prebivalcev pride ženskih:

Dravska banovina	1074	Zetska banovina	1010
Savska banovina	1056	Vardarska banovina	1002
Donavska banovina	1042	Drinska banovina	991
Moravska banovina	1027	Vrbaška banovina	960
Primorska banovina	1027	Beograd z okolico	850

Približno povprečno razmerje v državi obstoji le na ozemlju Moravske in Primorske banovine. Večinoma ženski spol prevladuje, najbolj v Dravski banovini, je pa v osrednjem delu države potisnjen celo v manjšino. Relativno najmanj žensk je v Beogradu in njegovi okolici.

Vkljub temu je sedanje številčno razmerje med spoloma povoljniješe od prejšnjega, zakaj leta 1921. je znašal presežek žensk 230.229 duš. Mnogo je bila temu še kriva vojna, kajti takrat so bili moški najbolj v manjšini, ne sicer pri nas v Dravski banovini, pač pa na ozemlju bivše Srbije.

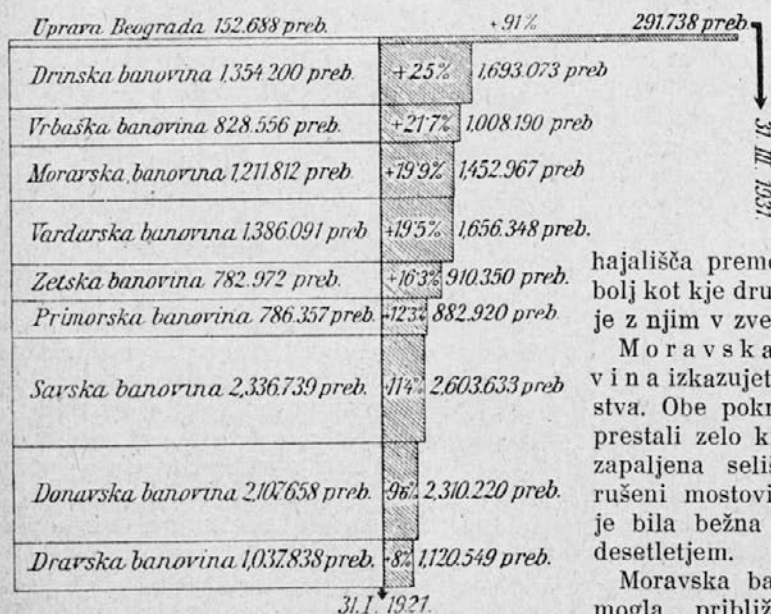
Tudi gostota prebivalstva se v banovinah često prav razlikuje od povprečja v državi.

Koliko prebivalcev živi povprečno na 1 km² v vsaki banovini:

Sprednji diagram nam kaže devet kvadratov, ki predstavljajo devet km². V vsakem stoji oseba, ki je tem večja, čim več ljudi živi povprečno na 1 km² v dotični banovini. Od leve proti desni si slede vedno manjši možje. Najgosteje naseljena je Donavska banovina (76.6 ljudi na 1 km²), Dravska banovina je takoj na drugem mestu, dočim je zadnja, Zetska banovina (29.6 ljudi na 1 km²), v primeri z Dravsko skoro 2½krat manj obljudena.

Seveda je bila pred desetimi leti naseljenost povsod manjša, kajti vsi deli naše kraljevine izkazujejo porast prebivalstva, čeprav ne v enaki meri. Tudi v tem primeru velja pravilo, da se prebivalstvo v gosteje naseljenih pokrajinah počasneje množi nego v manj obljudenih. Stanje prebivalstva v banovinah in v območju uprave mesta Beograda pred desetimi leti in sedaj ponazoruje sledeči shema:

Vsa država je razdeljena na deset pasov. Ti so v nečrtkanem delu enako dolgi, v črtkanem pa različni. Sirina pasov je različna, odvisna je od absolutnega števila prebivalstva vsake banovine. Dravska banovina n. pr. ima za polovico manj prebivalcev kot Donavska, zato je dotični pas prav toliko ožji in s tem tudi površinsko manjši. Nečrtkani deli pasov predstavljajo stanje prebivalstva banovin po štetju iz leta 1921., črtkani deli pa relativni prirastek zadnjega desetletja.

Najbolj je napredovala prestolnica in njena okolica. Beograd sam se je več ko podvojil; če pritegnemo okolico, je napredoval

za 91%. Kaj je tu omogočil mirni razvoj in vloga prestolnice v Jugoslaviji, nam kaže dejstvo, da se je pomnožilo prebivalstvo Beograda v času od leta 1910. do leta 1921. le za 24%.

Več kot za 20% je napredovalo prebivalstvo v Drinski in Vrbaški banovini. Po legi je tu geografsko jedro države, zakaj to sta edini banovini, ki prav nikjer ne sezata do naših državnih mejnikov. Dolgo zadrževani polet nekdanje avstro-ogrske obmejne Bosne se je nenadno mogočno sprožil. Izgradnja novih prog in odkrivanje novih rudnikov omogočata v Vrbaški banovini vedno bolj izrabo njenih neizmernih gozdov in njenih vodnih sil ter ustvarjata prve početke industrije.

Drinska banovina seza preko nekdanjega bosanskega okvira. Na vzhodu prehaja v valovito Šumadijo, na severu se zajeda v Mačvo in v Sremsko ravan. Gospodarske prilike so zelo povoljne. Gorski in nižinski gozdi, preobilica sadnega drevja, prostrana žitna polja, predvsem pa bogati zemeljski zakladi, zlasti nahajališča premoga in železne rude podpirajo bolj kot kje drugje razvoj industrije in vse, kar je z njim v zvezi.

Moravska in Vardarska banovina a izkazuje skoraj 20% en porast prebivalstva. Obe pokrajini sta med svetovno vojno prestali zelo kritične čase. Opustošena polja, zapaljena selišča, razdejane železnice, porušeni mostovi, krik osirotele dece — taka je bila bežna slika teh dežel pred dobrim desetletjem.

Moravska banovina se je že krepko opomogla, približuje se predvojnemu stanju: otvorila je celo nova prometna pota, povečala produkcijo rudnikov, ustanovila nova industrijska podjetja. Vardarska banovina pa je šele zdaj našla možnost gospodarskega dviga. Preporod se vrši polagoma, a brez postankov. Omogoča ga splošna javna varnost, ki je ni poznala dežela dolga stoletja, ko je ječala pod turškim jarmom. Nekdanji gospodarji Turki odhajajo drug za drugim, zato pa prihajajo gruče kolonistov iz vseh delov našega naroda. Krčijo se pašniki, celo prej nemiren Albanec hodi v potu svojega obraza za plugom po Kosovem polju. Prostrana, po naravi bogata Vardarska banovina pa je še

vedno prav malo naseljena in še daleč ni to, kar more postati.

Najmanj obljudena Zetska banovina ne beleži tolikega porasta prebivalstva, kot bi ga sicer pričakovali. V tem oziru jo prekašajo kar štiri banovine, vendar je napredek vsaj tolik, kot velja povprečno za vso državo. Vzroki manjšega napredka prebivalstva so geografski in gospodarski. Zetska banovina je izrazito gorata, čeprav seza do južnega dela našega morja. Obrežje je strmo, notranjost težko pristopna. Med gorami so le manjše nižine, pretežno kraška polja. Tudi reke, ki teko navadno v ozkih globokih zaskah, bolj ovirajo kakor pospešujejo promet. Gospodarsko stanje je šibko in še malo razvito, čeprav pokrivajo širne planjave neprodni gozdi in krije zemlja še mnogo neraziskanih rud. Prometna sredstva so namreč zelo nedostatna. Železnica skoraj ni; zato utegne šele otvoritev tako zvane jadranske proge, ki bo vezala Beograd po najkrajši poti z morjem in bo držala preko te banovine h Kotorskemu zalivu, značiti novo epoho za te danes od ostalega sveta tako odmaknjene kraje.

Vse ostale banovine izkazujejo podpovprečen prirastek prebivalstva. Najbolje se je še izkazala Primorska banovina, ki je zaradi svoje lege ob osrednjem delu našega Jadrana med najvažnejšimi členi Jugoslavije. Zato je usmerjen dotok ljudi na obal, v prvi vrsti na Split in njegovo okolico.

Bolj zaostaja Savska banovina, a gotovo ne v vseh svojih območjih. Ne smemo pozabiti, da obseza dobršen del visok kraški svet, ki že od nekdanj podi presežek ljudi z domačih tal v tujino. Nasprotno nam izpričuje razveseljav polet zlasti Zagreb, ki sicer beograjskega ne doseza, a se z njim sicer ne more kosati nobeno mesto Jugoslavije. Tudi obmorski kraji, zlasti Sušak, se lepo razvijajo.

Donavska in Dravska banovina kot najbolj gosto obljudeni pa sta zadnji. Tu se ni prebivalstvo pomnožilo niti več za 10 %.

Donavska banovina zavzema najplodnejše ravninske predele v našem Podonavju. Je najbogatejša in najgosteje obljudena banovina. Na ogromnih poljih pridelajo več koroze, pšenice in lanu kot v vsej ostali Jugoslaviji skupaj. Tu pridelajo 80 odstotkov vse naše sladkorne pese in celo vinski pridelek je tolik kot malokje v državi. Značilno je, da je mestno prebivalstvo napredovalo v splošnem tako malo kot deželno. Subotica,

tretje največje mesto v državi, izkazuje celo neznatno nazadovanje. Tembolj se je zato povzpela Novi Sad, ki je, zahvaljujé se svoji odlični legi ob križišču lokalnih in mednarodnih potov, dosegel tak razmah, da se je prebivalstvo pomnožilo kar za 45 %. Zdaj je v vrstnem redu največjih jugoslovanskih mest že znatno pred Ljubljano (po letošnjem popisu ima 64.000 prebivalcev).

V Dravski banovini se je prebivalstvo pomnožilo le za 8 %, to je za polovico manj kakor znaša povpreček v državi. Vendar je že tako napredovanje prav zadovoljivo. Pomisliti moramo, da je tu gostota prebivalstva že dolgo v nepravem skladu z zemeljskimi donosi. Polja zavzemajo komaj 20 % površja, gorski svet prevladuje nad nižinskim, gozd nad vsemi drugimi kulturami tal. Zato sili gospodarsko pasivna dežela, ki je navezana na uvoz živil, domačina k drugim pridobitnim opravilom ali pa v tujino. Bolj ravni vzhodni predeli banovine so često tako preobljudeni, da izkazujejo po novem ljudskem popisu komaj še zaznatno napredovanje. Le okolica Novega mesta se vidneje razvija, dočim je na tem ozemlju med Risnjakom in madžarsko mejo zaznamenovati v Slovenski Krajini celo upadek prebivalstva. Neindustrijska, izrazito agrarna nižina je zašla zaradi prenaseljenosti (na 1 km² živi povprečno 100 ljudi!) v občutno krizo, ki se na zunaj odraža v ogromnem sezonskem, deloma tudi trajnem odseljevanju. Slovenska Krajina, ki je štela leta 1921. 92.295 ljudi, ima po letošnjem ljudskem štetju le še 90.714 prebivalcev.

V ostalem se je prebivalstvo Dravske banovine znatno pomnožilo le na treh mestih: v ljubljanski okolici in proti italijanski meji v logaškem srezu, v mariborski okolici in v rudarsko-industrijski Mežiški dolini. Sami mesti Maribor in Ljubljana pa nista deležni tolikega razvoja. Prebivalstvo Ljubljane, ki se je od leta 1910. do leta 1921. povečalo za 14 %, se je v zadnjem desetletju pomnožilo le še za 12,1 %. Za prebivalstvo Maribora velja prej 9%en, zdaj 8%en prirastek.

Napredovanje prebivalstva Jugoslavije je torej prav različno. V splošnem se najhitreje razvijajo osrednji predeli, najpočasneje gosto poseljene in gospodarsko napredne severne pokrajine, objadranski pas in južni del države pa korakata nekako srednjo razvojno pot navzgor. To je povzročilo že v tem desetletju precejšnje izpremembe v prebivalstve-

nih razmerah banovin. Glede na gostoto prebivalstva je Moravska banovina zaostala za Drinsko, Primorska za Vrbaško. Po absolutnem številu prebivalstva pa je zaostala Vardarska banovina za Drinsko in Primorska za Zetsko. Ni dvoma, da bo tudi tekoče mirno

desetletje potekalo v znamenju vsestranskega napredka v plemeniti tekmi med pokrajini, ki bodo mogle nuditi novim dvem milijonom Jugoslovanov dovolj poštenega dela na lastni grudi.

(Črteže je narisal Vlado Jordan.)

Dipl. agr. A. JAMNIK:

KAKŠNO JE NAŠE KMETIJSTVO.

Tudi letos so pri nas časopisi mnogo pisali o našem siromaštvu, o naši krizi itd., pri čemer gre predvsem za stanje kmetijstva kot najštevilnejše obrti.

Oglejmo si to še mi, in sicer v tem članku naše domače kmetijstvo, v članku na strani 46. pa stanje svetovnega kmetijstva.

Naše kmetijstvo ni na najmodernejši stopnji urejenosti, vodstva in kontrole (nadzorstva) obrata, ampak je dokaj zaostalo.

Prav tako ni na višku v tehnično-kulturnem (obdelovalnem, gojilnem) pogledu. V obeh primerih so ga čas in razmere prehiteli.

Na splošno je naš kmet še vedno preveč samo delavec-težak, a premalo podjetnik in res pravi vodja obrata. Svinčnik igra še vedno kaj podrejeno vlogo ali pa nobene. Zato je tudi gospodarski uspeh neugoden in življenjski položaj naše kmetijske družine slab, njen delovni zaslužek pa običajno manjši od dninarske mezde. Obstanek na grudi je vedno manj gotov in tudi čimdalje manj vabljev. Zaradi tega je lahko umljiv beg z grude, ki ga še posebno pospešujejo za kmetiko oko tako vabljevi in čisto varljivi prividi mestnega življenja in boljše možnost šolanja otrok.

Naš kmetovalec je preveč konservativen (nasprotujoč novotarijam), čeprav upoštevamo, da je konservativnost baš v tem stanju menda po vsem svetu največja. On ima premalo vpogleda v svetovno stanje kmetijstva kot proizvajalca, na svetovni trg in na ogromni razvoj tehnike tudi v kmetijstvu. Poleg tega je pri našem kmetijstvu preveč zavladala tradicija (stara naveda); zasebne pobude, gospodarske podjetnosti, preračunljivosti in trgovinske zmožnosti pa je za danes premalo.

Izobrazba našega kmeta je šla doslej vse preveč v humanistični (človečnosti)

sm eri, premalo pa v realistični (stvarnostni), življenjsko praktični. Tako kmet niti ni prav opazil, da je nekdanji rentni značaj kmetije kot vzdrževalke in zaposlevalke družine že pred dokajšnjim časom spričo mogočno izvedene gospodarske delitve dela prehajal, odnosno bi bil moral dejansko popolno preiti v značaj obrata, ki je tako kot vsak drug pridobitni obrat absolutno (brezpogojno) urejen in voden s tem ciljem končnega uspeha, da mora donášati — dobiček v denarju.

Naše kmetiko ljudstvo se je na splošno sicer precej «nakulturilo» in je stremelo za tem, da bi čimbolj držalo korak z duhom časa, ni se pa istočasno gospodarsko tako usposabljal, da bi bilo moglo to napredovanje tudi plačevati, to je, da zaradi tega ne bi nastajala neugodna finančna nesorazmerja glede njegovih gospodarskih dohodkov in izdatkov za zadovoljevanje življenjskih, kulturnih in gospodarskih (podjetniških) potreb, kolikor je obstojal pravi zmisel tudi za prave gospodarske potrebe.

Posledica tega je, da je kmet postal in ostal finančno tako šibak, da sedostokratniti ni mogel razvoju tehnike prilagodovati, četudi bi bil imel tak namen. Moral je gospodarsko zaostajati.

Tudi zadružništvo mu ni moglo dovoljno pomagati, čeprav se je med Slovenci doslej precej močno razvilo. Toda dobro je razvito prav za prav le kreditno zadružništvo, ki je kmeta rešilo iz krempljev oderuhov, vse druge vrste zadružništva so komaj stoprav v povojih, posebno pa produkcijsko in vnovčevalno zadružništvo.

Glede gospodarsko uredbenega stališča se pojavlja pri nas še posebna neugodnost, to je prevelika razkosanost posestev in premale parcele. Tako se porabi

dosti zemlje za meje in za pota, razkosanost otežkočuje pregled dela, ekonomičnost dela in brez haska požre silno veliko časa, ki je že tudi pri nas — denar. Kaj malo se pri nas izvršujejo z zemljiške zložbe in kaj malo je še razumevanja za njih izvedbo v svrhu zaokroženja posesti, zmanjšanja števila in povečanja površine obdelovalnih parcel, ki prej in rentabilneje dovoljujejo uporabo strojev. Poprečno ima naša kmetija s kakimi sedmimi do osmimi hektari dostikrat do 80 in več parcel, dočim ima na primer kanadska farma v velikosti od 64 hektarov navzgor tako rekoč eno samo zemljiškoknjižno in terensko parcelo (popolnoma zaokroženo posestvo), ki pa jo potem gospodar glede na število gojenih kultur in na tip kmetije razdeli na kakih šest do šestnajst obdelovalnih parcel, ki so vse okoli dvorca.

(Glej nariska, pomanjšana po uradnem narisu, na straneh 44. in 45.)

Vloga kmetice kot gospodinje, matere in vzgojiteljice otrok je vprašanje zase, katerega se tu ne morem podrobneje dotakniti. Dovolj naj bo ugotovitev, da tudi v tem pogledu nedostaja skoraj vsega. Žal je kmetica po večini vse preveč samo delavka za domača in gospodarska opravila, dekleta za vse, ki rodi obenem otroke, za katerih vzgajanje je sama premalo vzgojena in za kar malone nima in ne more imeti potrebnega časa.

Naš kmetijski obrat je skoraj izključno malo posestniški, kmetijski. Njegov glavni značaj ni poljedelski, ampak zaradi podnebni in talnih razmer upravičeno živinorejski. Velikost polja napram travniku je malenkostna in tudi na polju se upravičeno prideluje doberšen del živinske krme.

Delovno je naša kmetija razmeroma krepka, kapitalno pa ne. Vsekako pa je še jačja v enostranski, negospodarski izrabi zemlje.

Naša zemlja po naravi ni slabša kot vobče drugod po svetu, je pa močno izmозgana, izropana, gladna.

Vobče je poudarjati posebno tri glavne grehe naše kmetije, ki so:

- 1.) slaba gospodarska uredba s svojimi posledicami,
- 2.) slaba krma in slabo krmljenje, ki svrham ne ali manj ustreza,
- 3.) nepopolno in nerazumno gnojenje.

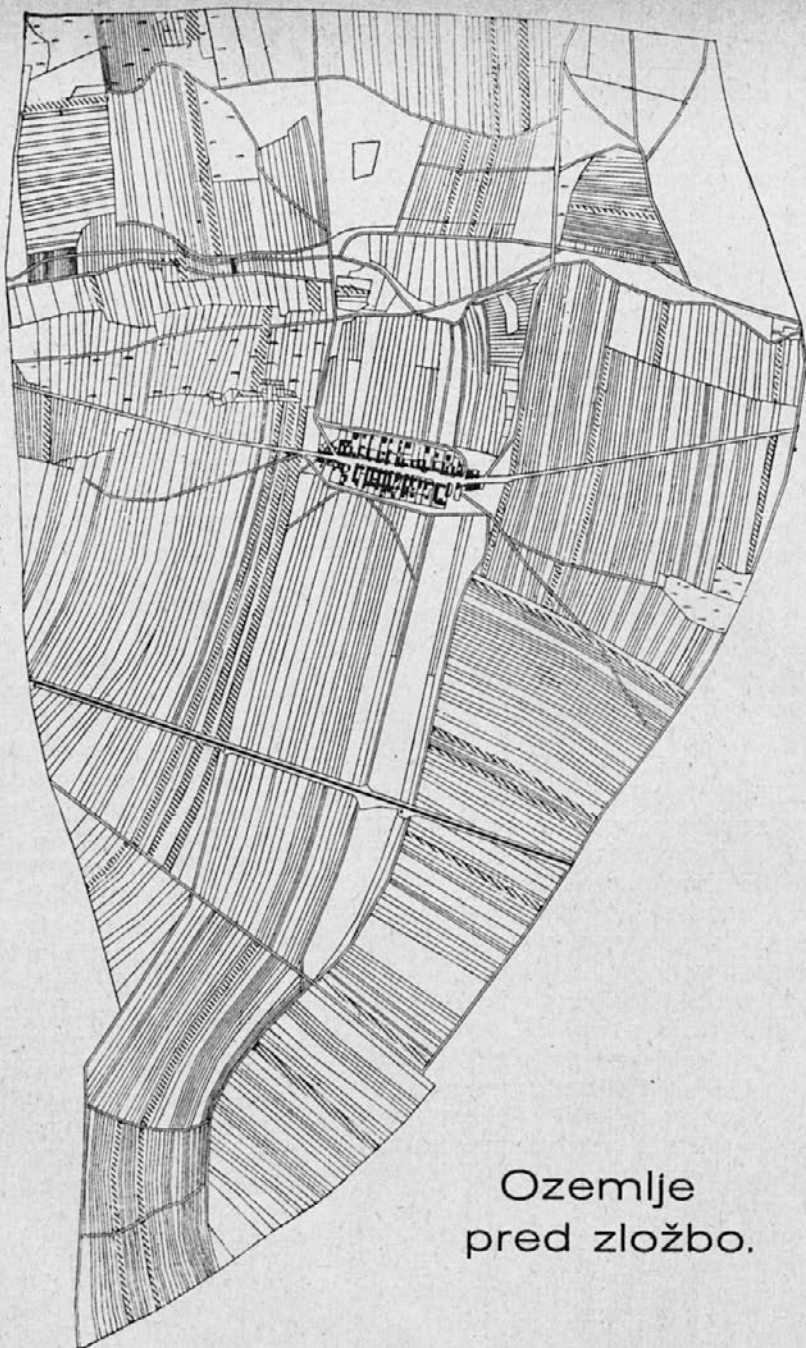
O prvem grehu sem nekatere stvari že iznesel. Omeniti pa želim tu tudi neugodno dejstvo, da zaradi neurejenega pohajanja netipiziranega (neoznačenega) blaga na trg nujno morajo biti vnovčevalni uspehi slabi, blago ne more veljati za prvovrstno, ampak le za tretjevrstno, četrtovrstno itd., ki kupca ne privlači. Dokler naša produkcija ne bo že v temelju računala na to, da bi kupca z najboljšim, prijemom propagandi in reklamami priljubljenim blagom res tudi zadovoljila, toliko časa bo naše vnovčevanje slabo, gospodarski uspeh pa nezadovoljiv. Z organiziranim zbiranjem blaga, najbolj ekonomično izrabo transportov, sploh z dobro razdelitvijo bomo pa šele po predhodni propagandi in reklamami mogli misliti na izboljšanje naše konkurenčne sposobnosti, oziroma nesposobnosti, kajti naša kmetija je absolutno navezana na produkcijo (pridelovanje) za prodajo in za izvoz.

Nepopolno in nerazumno gnojenje je vzrok premali in kakovostno nepopolni produkciji. Se vse polno kmetov je, ki jim je vsako umetno gnojilo «štupa», ki ne vedo, kakšno hranilno snov z njimi dajo rastlini. Prav tako ne razločujejo in ne razumevajo dovolj doziranja (mere in količine) in ne vedo, kaj rastlina potrebuje. Enostransko gnojenje ne more dati popolnega haska in neupoštevanje zakona o minimumu je dostikrat vzrok, da je pri nerazumnem uporabljanju gnojil zanje izdani denar tako rekoč proč vržen. Domači gnoj se slabo konservira in tudi gnojnice se ne posveča onte pažnje, ki ji gre zaradi njene vsebine dušika kot najdražje hranilne snovi za rastlino. V umetnih gnojilih stane sedaj odstotek fosforja nad 6 Din, odstotek kalija nad 5 Din, odstotek dušika pa od 15 do 26 Din franko dvorec.

Rekel sem prej, da se pri nas tudi spričo slabega krmljenja veliko greši. In tako je! Kmetovalec še vse premalo uvažuje količine hranilnih snovi v posameznih krmilih in kakovost krmil vobče. Sestava krme še danes ni dosti boljša kot takrat, ko kmet ni gojil živine za prodajo, ampak kot naturalnogospodarsko panogo le zaradi domačih potreb, zlasti zaradi pridobivanja gnoja. Dandanes gojimo živino zavoljo mesa, mleka itd., dočim zahtevamo od nje velike datavte pri skoraj isti krmikot takrat, ko

Črtkane parcele v tem narisku kakor tudi one v narisku na strani 45. pripadajo posestniku A.

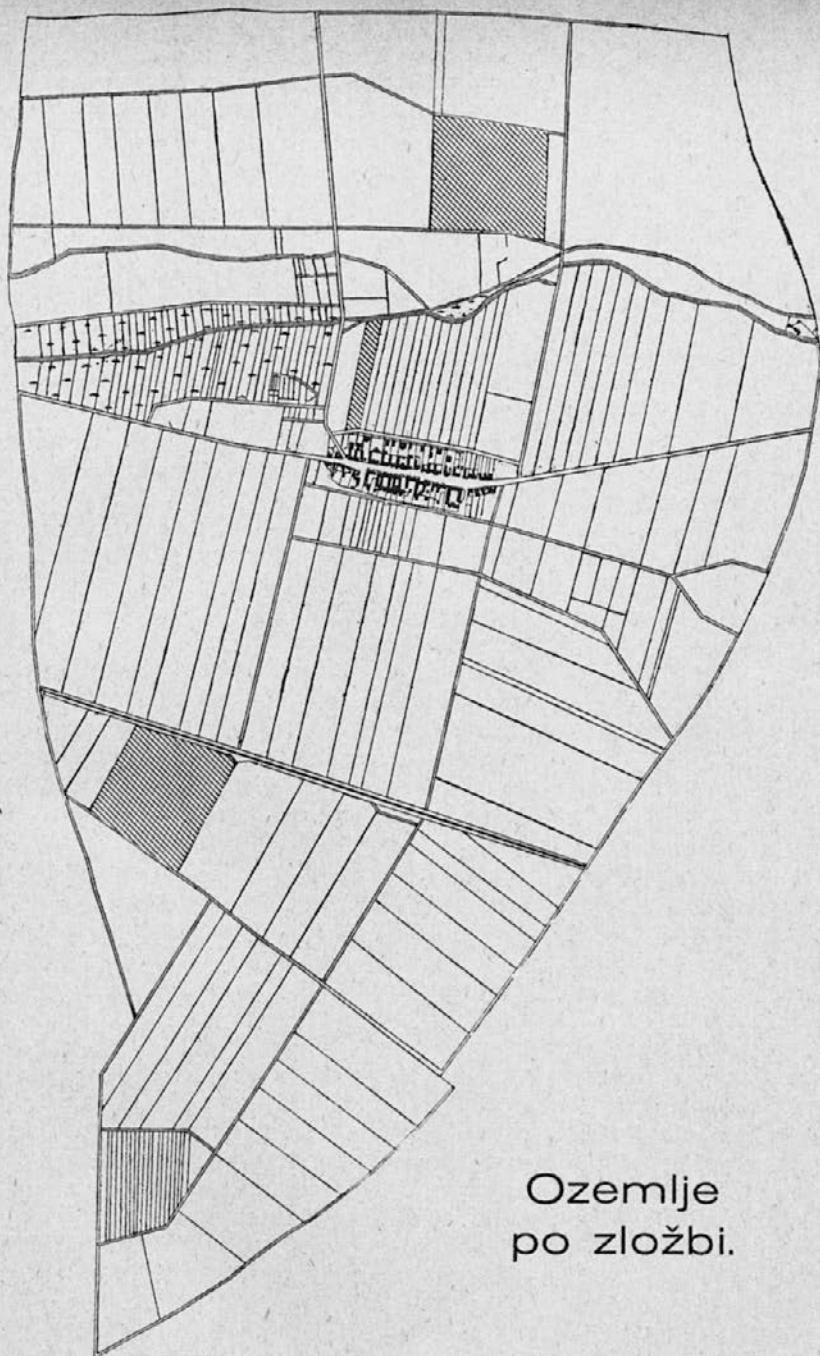
Posestnik A je imel 54 obdelovalnih parcel + 2 (stavbišče in vrt).

Ozemlje pred zložbo.

smo zahtevali od nje tako rekoč samo gnoj. In dasi je značaj naše kmetije izrazito živinorejski, se nobeni kmetijski panogi ne posveča tako malo pažnje kot travništvu. Travniki so po večini zamočvirjeni, zapleveljeni in zelo mahoviti. Travnna ruša je prav bogata zelišč in bilk, ki sploh niso za krmo ali pa samo za najslabšo, sladkih, ple-

menitih, kakovostno za krmo visokovrednih raslin je premalo. Kmet še danes vse preveč računa s tem, da veliko nakosi, namesto da bi mu bilo na tem — kaj nakosi. Travniki je večinoma tak, kakršen sam hoče in more biti. Melioracije (izboljšanja) travnikov so redkost; izvrše se kvečjemu tedaj, kadar dá oblastvo podporo.

Ozemlje po zložbi.

Po zložbi ima vsak posestnik manj parcel, zato pa večje in bližje.

Posestnik A ima sedaj 3 obdelovalne parcele + 2 (stavbišče in vrt). Vse tri parcele imajo sedaj približno isto skupno površino kot prejšnjih 54 parcel in so po kakovosti zemlje prejšnjim enakovredne. Parcele so dvorcu mnogo bližje kot prej. Tudi mejá je mnogo manj.

Pota so svrham primerno odrejena, zavzemajo manj površine, so krajša in bolje služijo.

Pred zložbo je bilo vsega 1400 parcel, po zložbi pa samo 145. Razkosanost posestev se je skrčila za 88 %.

Vrednost posestev se je s tem zelo povečala, gospodarski uspeh se je izboljšal.

Vse zemljišče pripada 61 posestnikom in meri nekaj nad 762 hektarov.

Pri slabi krmi ne moremo od živine pričakovati največjega haska, dasi moramo stremeti za njim. Dodajanje močnih krmil k dobri krmi je pri nas tudi še dovolj redko. Kako naj bomo tedaj tudi v živinorejskem pogledu sposobni za konkurenco (tekmovanje) v primeri s kmetijsko naprednejšimi narodi, odnosno državami!

Naše kmetijstvo in veš narod trpita tačas zaradi dveh kriz, to je

zaradi splošne svetovne gospodarske krize in zaradi naše domače agrarne krize

ali prav za prav zaradi krize naše kmetijske konkurenčne sposobnosti, odnosno zaradi konkurenčne nesposobnosti. Ko

bo minila svetovna gospodarska kriza, nam še vedno ostane naša domača agrarna (kmetijska) kriza in še bomo trpeli in siromašili tako dolgo, dokler ne krenemo na prava pota in jih izgladimo.

Kdor se želi v nakazana vprašanja in v vzroke naše agrarne krize in našega siromašenja bolj poglobiti, naj čita knjigo, ki sem jo izdal v samozaložbi pod naslovom: «Vzroki našega siromašstva, poti in sredstva za izhod iz njega ter za doseg narodnega blagostanja».

J. A.:

STANJE SVETOVNEGA KMETIJSTVA.

V članku na strani 42. letošnje pratike sem nekoliko opisal stanje našega kmetijstva. Da to stanje prav spoznamo in ga moremo vzporejati s stanjem kmetijstva drugod, se moramo seznaniti tudi s stanjem svetovnega kmetijstva, ki proizvaja enake dobrine kot so naše, posebno se moramo seznaniti s stanjem kmetijstva tistih pokrajin in držav, ki v prvi vrsti prihajajo v poštev za nas kot odjemalke naših proizvodov, kakor tudi tistih, ki so nam na svetovnem trgu konkurentinje (tekmovalke). * * *

Najprej si oglejmo stanje kmetijstva v bližnjih državah, ki so bile ali so še ali pa bi mogle biti naše odjemalke.

Avstrija

Je po vojni svoje kmetijstvo močno dvignila in zaščitila in naš uvoz dovolj zavrla. Danes more do neke mere še biti naša odjemalka v glavnem za žito, sadje, zgodnejšo povrtino, deloma za vino, odnosno za jajca in za mast, prašiče, klavno goved, kože in volno.

V teh predmetih so nam na avstrijskem trgu bližnje tekmovalke Poljska (razen z vinom), Bolgarska, Rumunija in Madžarska, katerih kmetijstvo je približno v takem stanju kot naše. Nekatere teh držav imajo več sposobnega veleposestva kot mi.

Posebno važne in jake konkurentinje pa so nam tu kakor tudi povsod drugod Amerika, Avstralija in Rusija.

Mlekarski izdelki Avstriji sedaj ne le zadoščajo za domačo potrebo, temveč ji še preostajajo za izvoz (maslo in sir), čeprav je tudi v tem pogledu še pred osmimi leti bila navezana na uvoz.

Češkoslovaška

ima zelo napredno in močno kmetijstvo. Predvsem moramo uvaževati njeno pridelovanje izvrstnega hmelja. Od nas razmeroma malo potrebuje. Vendar še uvažuje žito, vino, povrt-

nino, meso, mast, sir, volno, kože in drugo. Tudi ta država kakor skoraj vsaka druga stremi za samopreskrbo ter se obdaja s carinskimi obzidji. Enake obzire kakor do nas mora gojiti še do Poljske, Bolgarske in Rumunije.

Italija

doma ne prideluje dovolj in uvažuje žito, fižol, deloma sadje, klavno goved, jajca, prašiče in mast; je odjemalka tudi za volno, les, gobe in seno. Glede lesa, sadja, gob in jaje je večinoma bolj posrednica, odnosno prekupčevalka kakor pa direktna (neposredna) porabnica. Naše blago le sortira (prebira), etiketira (opremlja z značko) in ga kot italijanskega prodaja drugam. V sedanjih razmerah nam Italija ni naklonjena.

Švica

z visokorazvitim kmetijstvom prihaja za nas v poštev kot kupovalka, deloma tudi kot prekupčevalka za žito, prašiče, mast, perutnino, jajca, vino, volno in med.

Francija, Anglija in Belgija

imajo sicer dobro razvito kmetijstvo, pa bi vendarle mogle biti jake naše odjemalke za žito, fižol, sadje, klavno goved, drobnico, prašiče (bacone), perutnino, jajca, sir, maslo, kože, volno in med. Vendar je to stvarni promet z njimi dokaj malenkosten, ker naše blago po večini ni dovolj prilagoden njihovim tržnim zahtevam in razmeram.

Nemčija.

Njeno kmetijstvo je na visoki stopnji in ga država, četudi je industrijska, prav posebno ščiti. Mogla in morala bi biti naša najboljša odjemalka. Toda njeno stremljenje za samopreskrbo in ne manj carinske ograde onemogočajo skoraj vsak naš izvoz v Nemčijo, dočim si hoče ona pri nas jačiti svoj trg za industrijske proizvode. Tako stanje je za zamenjavanje dobrin nevzdržno.

Nizozemska,

ki ima visokorazvito kmetijstvo, prihaja za nas za enkrat v poštev le bolj kot porabnica krmil, eventualno tudi sadja in vina.

Za Dansko in Skandinavijo

velja skoro isto. Zadržano je Danska najbolj organizirana in ima zelo razvito kmetijsko šolstvo, ki ga kmetovalci večinoma privatno (zasebno) vzdržujejo.

Na jugu od nas prihaja posebno

Grška

v poštev kot porabnica žita, fižola, krmil, krompirja, hmelja, odnosno sadja, dalje živinorejskih, mlekarških in sirarskih dobrin. V to državo bi se mogel naš izvoz še povečati in tudi glede plemenske živine bi utegnili pridobiti njo kot kupovalko.

V Turčiji in Severni Afriki

bi se — mislim — prav tako mogli uveljaviti s krmili, fižolom, hmeljem, zeljem, kumarčnimi in drugimi konservami, morda tudi z medom, sadjem, vsekako pa z mlekarškimi, odnosno sirarskimi proizvodi, lesom in ovčjo mastjo (pri mohamedancih). Doslej se za te trge nismo zanimali.

Tudi v Španiji

se polagoma začena odpirati trg za nekatere naše kmetijske proizvode. Ta država in Levanta imata za nas ugodno lego, ker ju lahko dosežamo po ceneni vodni poti.

Na vseh teh tržiščih pa je naše stališče dokaj težavno, ker na trg ne prihajamo s tipiziranim blagom, ki zato ne more veljati kot prvovrstno. Cene, ki jih s takim blagom dosežamo, niso najboljše in naše stališče na trgu ne more biti trdno. Ponekod veljamo tudi za dokaj nesolidne.

* * *

Ko smo končali svoje gospodarsko potovanje kot izvozniki — dobavitelji, pojdemo zopet po svetu in si oglejmo stanje kmetijstva tudi v tistih državah, ki so naše tekmovalke pri vnovčevanju.

Poljsko, Bolgarsko, Rumunijo in Madžarsko sem že omenil. Tamkajšnje stanje kmetijstva ustreza povprečno našemu državnemu povprečju. Kmetijstvo je še dovolj primitivno in v glavnem manj jako. Proizvaja skoraj vse tiste dobrine kakor mi. Življenjske razmere kmeta so razmeroma skromne.

Češkoslovaška

nam je jaka in sposobna tekmovalka posebno glede sadja in hmelja.

Italija in Grška

tekmujeta z nami predvsem s povrtino, južnim sadjem in vinom.

Švica, Holandska in Danska

nam konkurirajo z jajci, absolutno pa z mlekarstvom in sirarstvom, potem s prašiči za angleški trg in s plemensko živino.

Amerika, Avstralija in Rusija

so v svetovnokmetijskem gospodarstvu činiteljice, ki jih moramo upoštevati. Ameriko si oglejmo podrobneje.

Južna Amerika, odnosno Argentina,

je velikanska agrarna država, ki goji žitarstvo in živinorejo, oboje pa v primeri s Severno Ameriko razmeroma še dovolj priprosto. Njena žitna in živinorejska proizvodnja je tako velika, da smo mi samo palčki proti nji. Znan je tudi njena industrija zmrzlega mesa. Na svetovnem trgu igra važno vlogo. Letni časi so tam baš nasprotni od naših. Ko imamo mi poletje, imajo tam zimo. Žitna žetev pada nekako v januar in naslednje mesece. Za takrat vozi tja Italija sto tisoče svojih državljanov kot sezonske, žetvene delavce. Argentina ima veliko obširnega veleposestva (latifundij). Žita je tam že ponovno bilo toliko na preostajanje, da so ga uporabljali kot kurivo za stroje v industriji. Tudi v Argentini se kažejo stremjenja za popolno mehanizacijo.

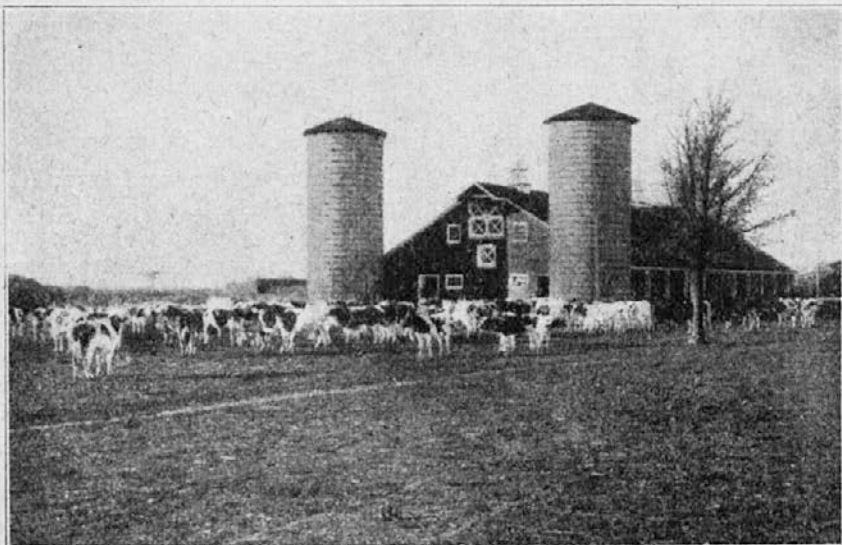
Severna Amerika, to je Združene države in še večja Kanada,

se lahko postavlja s kmetijstvom v vsakem oziru. Njeno kmetijstvo je najmodernejše in kapitalno, delovno pa jako močno. Seveda igra glavno vlogo v kmetijstvu stroj. Zaostalega kmetovanja tam ni. Tudi kmetijstvo je nekaka industrija, ki se je lotevajo ne samo kmetje po rojstvu, ampak sploh podjetni in sposobni ljudje, ki imajo za dobro opremo kmetije dovolj denarja. Zelo obširnega veleposestva tam tako rekoč ni. Posebno ne v Kanadi, kjer je še sploh veliko zemlje na razpolago (tudi brezplačno). Najmanjši tip kanadske kmetije (kot žitarskega ali mešanega obrata) ima 64 hektarov površine. Naseljevanje se stalno vrši na

tak način, da mora biti naseljenikov uspeh zagotovljen. Proizvodnja se bo tu še silno pomnožila. Neki deli teh dveh držav se v glavnem bavijo z žitarstvom, drugi s sadjarstvom in vrtnarstvom, tretji pa z mešanim kmetijstvom (poljedelstvom in živinorejo). Glede pridelovanja in vnovčevanja je tam vse dobro organizirano. V tem pogledu nas severnoameriško kmetijstvo nadkriljuje glede kakovosti tržnega blaga in njegove konkurenčne sposobnosti tudi pri cenah. Znani so med drugim ameriška in kanadska pšenica (tipizirana), kalifornijsko in kanadsko sadje (Kalifornija in Britska Kolumbija), ameriška živinoreja in

rutninarstvo in njena prašičereja (mast in špeh), dočim je konjereja usmerjena le bolj za zadovoljevanje domačih, ameriških potreb.

Na splošno je gospodarska premoč severnoameriške kmetije v tem, ker je tam tako zvana najemnina, odnosno cena zemlje, v primeri z našo nizka in pa ker je vse kmetijsko delo že v naprej tudi od države najmoderneje urejvano, usmerjevano, organizirano in informirano. V denarnem oziru nudi kmetijstvu veliko pomoč zakonito urejena možnost lombardiranja požetih pridelkov. K dobremu gospodarskemu uspehu pa znatno pripomore uradno proučevanje konjunktura, vršitev propagande,

Mlekarska farma v Kanadi.
Značilna sta stolpa (silosa) za silažo (konserviranje) krme.

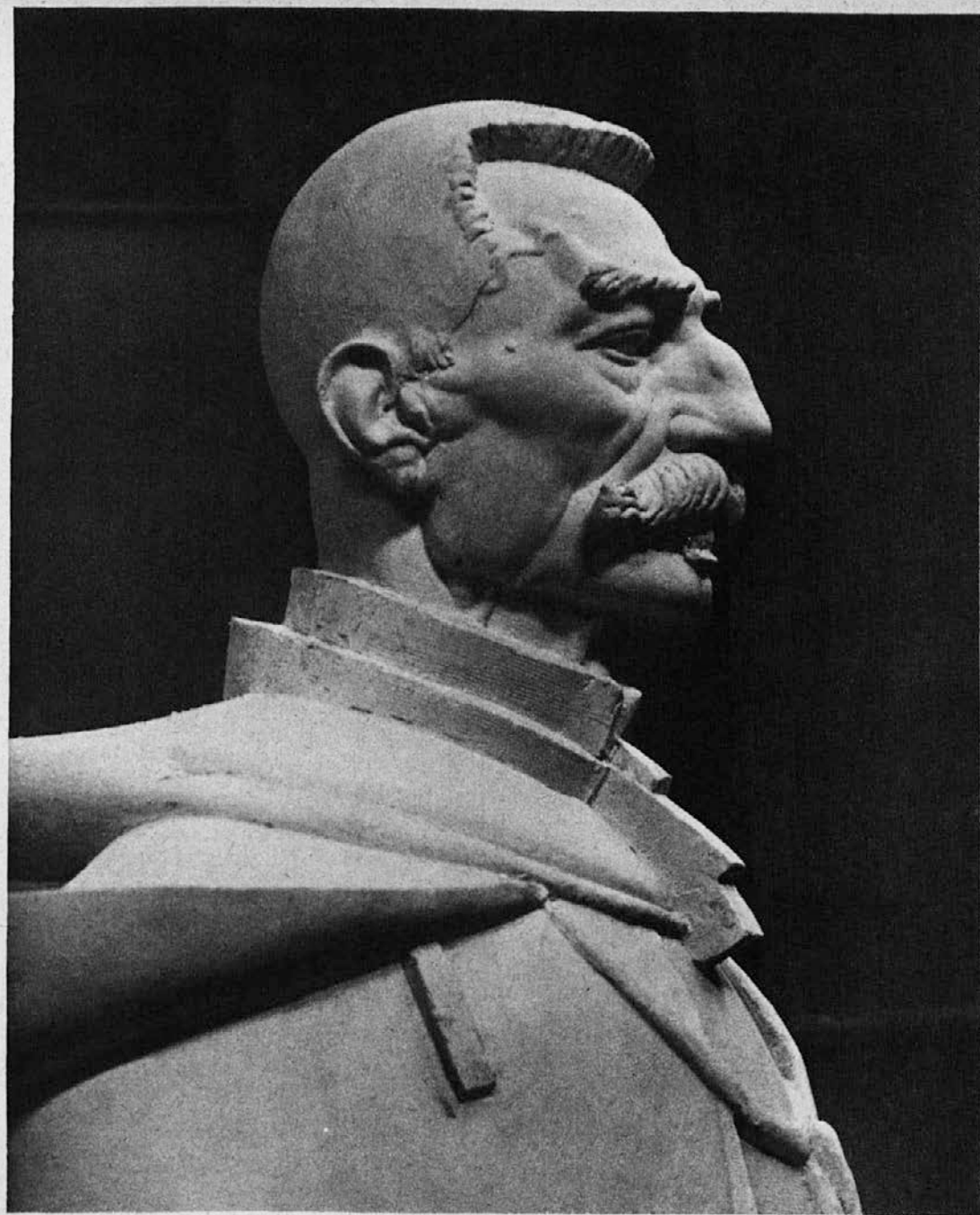
mlekarstvo. Po podatkih, ki jih imam slučajno pri roki, je Kanada ponovno že dosegla svetovno prvenstvo s kravami-molznicami, ki so dale na leto po 27.198 litrov mleka s 1141 funti tolšče, potem s 26.396 litri mleka (v 305 dneh) s 1000 funti tolšče, dalje s 30.886 litri mleka s 1219 funti tolšče in slednjič s 33.477 litri mleka s 1529 funti tolšče. Krava, ki je dala v 305 dneh gori omenjeno količino mleka z največjo množino tolšče, je bila državi prodana za pleme za približno 550.000 dinarjev.

Za vnovčevanje severnoameriškega žita posebno skrbi kanadski pšenični pul, za vnovčevanje sadja pa kalifornijske in kanadske združne organizacije. V teh pridelkih je Severna Amerika tako rekoč gospodar položaja na svetovnem trgu. Važna pa sta tudi njeno pe-

dobro tipizacija blaga in v ne mali meri tudi resno stremljenje severnoameriškega pridelovalca za tem, da z blagom dejansko zadovolji odjemalca.

Kmetija v Severni Ameriki prvobitno ni sredstvo za ohranjanje rodu in družine, odnosno imena, ampak je obrat kakor vsak drug pridobitni obrat, ki mora podjetnemu in sposobnemu gospodarju dobro plačati njegovo telesno delo in njegovo delo kot vodje obrata in podjetnika, obrestovati v kmetijo investirani kapital in prometni kapital ter vrhu vsega tega donášati tudi primeren dobiček kot upravičeno nagrado za nje-

Kralj Peter I. Osvoboditelj

(Glava s spomenika Lojzeta Dolinarja pred ljubljanskim magistratom.)

Naša kraljevska rodbina ob desetletnici vladanja našega ljubega kralja Aleksandra I.
(V sredi prestolonaslednik Peter.)

Kraljevi teden v Ljubljani: Foersterjeva opera «Gorenjski slavček» na prostem pred hotelom Tivoli. Slavnostni predstavi prisotstvuje s svojim spremstvom tudi kraljica Marija.

Naša priljubljena vladarica pri otvoritvi velesojemske razstave: Ljubljana v jeseni.

Kraljica Marija, velika ljubiteljica umetnosti, pred razstavo likovnih umetnic v Jakopičevem paviljonu.

Nj. Vel. kraljica Marija ogleduje spomenik kralja Petra pred ljubljansko mestno hišo.

Odkritje spomenika kralju Petru I. Osvoboditelju v Ljubljani

Pogled na slavnostno okrašeni Mestni trg brž po odkritju.

Zastopnik Nj. Vel. kralja, zastopnika vlade (ministra dr. Kramer in Pucelj), ban Dravske banovine in drugi odlični gostje na častni tribuni

Zastopniki društev z vencii.

Bajno razsvetljeni starodavni rotovž.

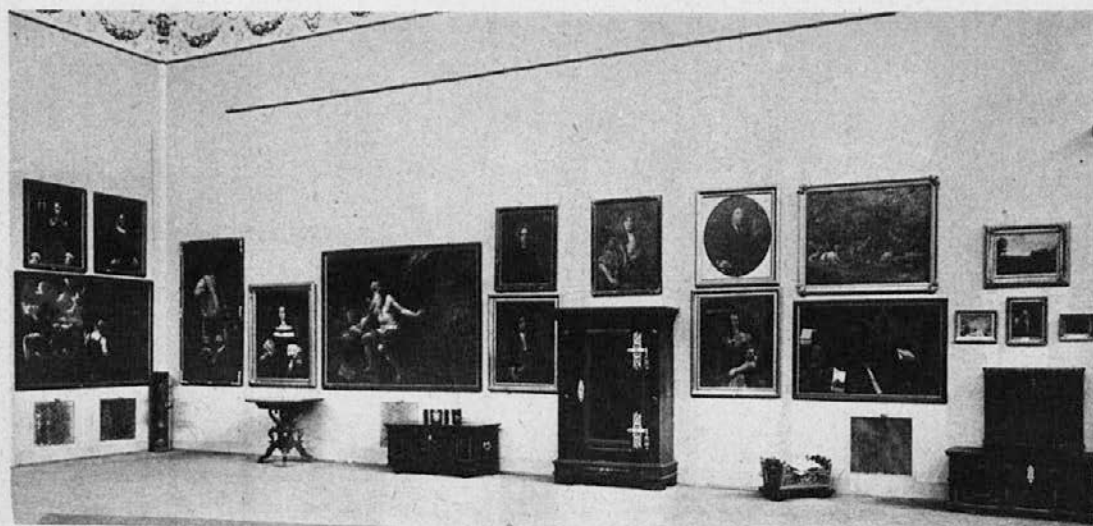
Ilirski steber v siju žarometa.

Ljubljanski grad kakor v pravljici...

N A Š A N A R O D N A G A L E R I J A

(K članku na str. 87.)

Strahlova zbirka, pridobljena od Narodne galerije in Narodnega muzeja (skupaj 331 kosov).

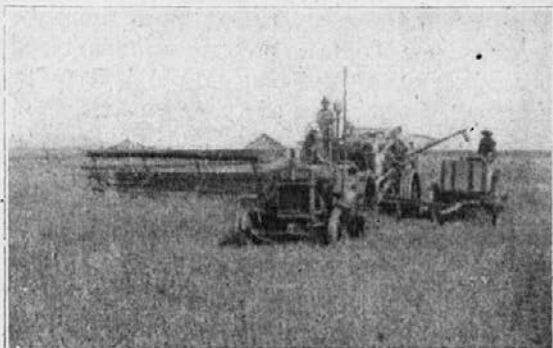
Levo zgoraj: Josip Tominc (1790—1866). Družinska skupina. — Levo spodaj: Kremser-Schmidt (1718—1801). Diana spremeni Akteona v jelena. — Desno spodaj: Ivana Kobilca (1862—1926). Dekle.

govo podjetniško udejstvovanje, odnosno kot priznanje za njegov podjetniški riziko (tveganje).

Naj bo industrijsko podjetje, trgovina ali kmetija — Američanu je prav vse «business» ali «kšeft», kakor smo pri nas navajeni sicer slišati, ne pa tudi uvaževati, zlasti ne pri kmetijstvu.

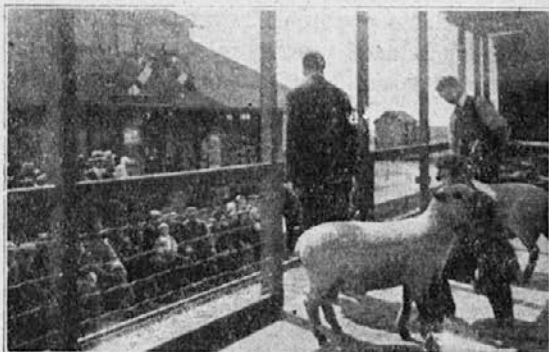
Vsako pridobitno gospodarstvo je v kapitalističnem svetu upravičeno usmerjeno in mora biti usmerjeno na — dobiček. Dočim kmetijstvo v drugih delih sveta (zlasti kmetstvo) uredbeno še ni dovolj usmerjeno na to, odnosno se te potrebe premalo zaveda, je severnoameriška farma brez pogojno zasnovana na tej podstavi. Zato je tudi kmetovanje napredno, gospodarji se poslužujejo vseh pridobitev tehnike, ki bi jim mogle povečati rentabilnost, kalkulirajo, se prav nič ne ozirajo na kako morebitno tradicijo, sploh niso sentimentalni, drago človeško delo nadomeščajo s stroji, usmerjeno in racionalno pridelujejo kakovostne dobrine, organizirano delajo zanje reklamo, jih ekonomično vnovčujejo ter si prihranijo tako mnogotere nepotrebne stroške. Ker streme z vsemi sredstvi že v temelju za tem, da iz kmetije čimveč iztisnejo, ne da bi škodili njeni proizvodni sili, in da povečajo in pocenijo proizvodnjo, zato so na trgu najbolj zmožni konkurirati. Zato imajo tudi res človeka vredno, zavidljivo življenje, njihov življenjski standard je visok. Tu o kmetu kot posebnem družabnem sloju kakor v starem svetu prav za prav ne more biti govora. Tega sloja ni. Farmerstvo je tu tako rekoč meščanska eksistenca, pridobiten poklic, ki se bavi z ukoriščanjem zemlje. Že pred davnimi leti je tudi najmanjša severnoameriška farma v glavnem uporabljala vse mogoče stroje in motor, kolikor ga kot vlačilca in pogonsko silo ni mogla s primernim dobičkom uporabljati, nadomeščala z močnimi konji. Vse človeško delo je bilo potrebno tako rekoč le za vodstvo konj in strojev. Telesno trpljenje farmerjevo tedaj ni bilo težko in zato je lahko delal tudi po 14 ur na dan, ne da bi

se pri tem bistveno utrujal, in tako tudi čas izvrstno izrabljaj, kajti od nekda je Američanu tudi čas — denar. Pri taki gospodarski uredbi in taki najboljši izrabi časa je jasno, da so relativni proizvajalni

Kombina — glavni stroj mehanizacije žanje, mlati, čisti itd., vse hkrati.

stroški manjši kot bi bili sicer, žetev pa večja. Z vedno novimi izboljšavami strojev in delovnih metod je moči proizvajalni strošek vedno še bolj zniževati, povečevati pa konkurenčno sposobnost v tem zmislu,

S ploščadi enega izmed vagonov vlaka za pospeševanje kmetijstva — nazorno predava strokovnjak o ovčarstvu.

da podjetnikov dobiček kljub nižjim prodajnim cenam ne nazaduje.

Danes, ko je posebno evropski kmetovalec po večini prisiljen, prodajati v izgubo, da sploh pride do denarja, severnoameriški farmer tega na

splošno ne pozna in se čimdalje bolj mehanizira ter izloča človeško delo.

Popolna mehanizacija (postrojenje) kmetijskega obrata (posebno na velikih površinah) gre že približno eno desetletje za tem, da ta obrat postane nekaka tvornica. Predvsem velja to danes za žitarstvo. Močan motor-vlačilec (traktor) spomladi zabrni in vleče večglavi plug po polju. Na plug je pripeta posebna brana (poseben kultivator — duckfoot), na to sejalni stroj, na tega pa valjar. Vrše se oranje, brananje, setev in valjanje, torej vsa štiri opravila, istočasno, z enim mahom. Takih strojnih skupin ima podjetnik toliko, kolikor jih je razmerno z velikostjo posestva treba. Dela se noč in dan, ljudje se pri strojih izmenjujejo v treh «sihtih». Do žetve potem na polju ni nobenega dela več. Ko žito popolnoma (suho) dozori, zopet zabrni motor. Nanj je pripeta žetalica, na to mlatilnica s čistilnico, eventualno tudi žitni tank. Kakor puhajoča in ropotajoča pošast se vse to zakadi v neizmerno polje, žanje, mlati, čisti, polni vreče določene težine, jih zavezuje in spušča na strnišče, odnosno vsiplje očiščeno žito v žitni tank; zopet vse istočasno, na en mah. Polne vreče nakladajo na avtomobile in jih, odnosno polne žitne tanke, vozijo domov, na postajo v vagone ali pa v žitni silos. Delajo noč in dan. Za popolno in pravočasno opravitev vsega dela od oranja do pospravitve žita so potrebni samo štirje ljudje za 1000 hektarov polja (po zadnjih vesteh obdelajo in pospravijo s tem številom ljudi celo še večje površine). Take kombinirane stroje primerne velikosti uporabljajo tudi že manjše farme.

Človeško delo je najdražje, posebno še v Severni Ameriki, kjer plačujejo dokaj visoke mezde. Zato se ga računajoči Američani odkrižujejo brez vsake sentimentalnosti, kolikor le morejo. S stroji skušajo opraviti čim največ dela obenem, da znižajo pridelovalne stroške, da s tem povečajo svojo konkurenčno sposobnost pri prodaji ter povečajo ali vsaj ohranijo dosedanjo višino dobička.

Na omenjeni način so veleobrati že dosegli, da jih stane pridelanih 100 kg pšenice okoli 70 dinarjev (čuje se celo o 50 dinarjih), dočim kar lahko trdimo, da imajo naši kmetovalci dejansko izgubo, ako prodajajo pšenico po 150 dinarjev za 100 kg. Seveda ima mehani-

zacija tudi svoje senčne strani, ki se jih pa podjetni Američan ne straši ter jih skuša odpraviti.

Mehanizacija kmetijskega pridelovanja se širi tudi po Angliji, Nemčiji, Avstriji, baje celo po Turčiji in Severni Afriki, posebno še po Avstraliji in Južni Ameriki, osobito v prav velikem obsegu pa v Rusiji.

Rusija.

Kolikor izvem iz nemške strokovne literature, se Rusija še več ko po ameriško mehanizira tako na državnih posestvih (sovhozih) kakor tudi na posameznikom prepuščeni zemlji (kolhozih). Baje ni redkost, da teče brazda po 80 km na dolžino. Posebne strojne postaje obdelujejo kolektivizirano zemljo sto tisočem kmetov proti plačilu v naravi z žitom kar od občine do občine. Rusija pa baje ne izvaja mehanizacije samo v žitarstvu, ampak jo uvaja skoraj v vse druge kmetijske panoge in sploh v vse narodno gospodarstvo, kar in kolikor je mogoče po današnjem stanju tehnike in sovjetske kupne, kreditne in samoustvarjajoče sile. Zgradila je že in še gradi nove gigantske tvornice.

Po nemških poročilih preti ostalemu kmetijstvu ruska konkurenca razen v žitu tudi v lanu, živinoreji (mlekarstvu, sirarstvu, masti, mesu, jajcih, kožah, volni), vinogradništvu in gozdarstvu.

Rado se poudarja, da je ruska konkurenca predvsem omogočena s suženjskim delom, češ, da je nagnala država ruskega človeka k takemu delu. Nočemo se vtikati v to, toda toliko si moramo biti na jasnem, da postaja Rusija resno nevaren konkurent našemu sedanjemu načinu gospodarstva in najsi se tam producira s plačanim ali suženjskim delom. Konkurenca, pa naj bo omogočena na kakršenkoli način, je vedno pač konkurenca, ki ograža donosnost našega gospodarstva. Vsekako je mehanizacija pridelovanja silo važen činitelj za njeno pocenitev in za dvig njene konkurenčne sposobnosti, kar nam dokazuje tudi Amerika, ki — kakor je znano — na vsem svetu delo najbolj visoko plačuje.

Vse to nam mora biti resen opomin, da moramo napeti vse sile v tem zmislu, da tudi mi povečamo svojo konkurenčno sposobnost. Vsekako pa je način ruskega gospodarstva tak, da ga moramo vsaj opazovati in prouče-

vati ter se usposabljati za srečanje z njim na svetovnem trgu, saj smo vendar agrarni producenti, navezani na izvoz svojih pridelkov.

Tropičnega kmetijstva

in njegovega vpliva na svetovni trg se nam tu ni treba dotikati, ker ono prideluje po večini le take dobrine, da posebno slovenskemu kmetijstvu na splošno ne hodi naravnost v zelje, pač pa povzročajo rastlinske tolšče, s katerimi zalaga industrijo tako na svetovnem kakor tudi na lokalnem trgu, manjšo porabo živalske masti.

* * *

Spričo silnih ameriških in ruskih naporov za čim strožjo mehanizacijo kmetijstva se mi vidi, da se pojavlja na obzorju prikazen, ki utegne lice našega kmetijstva — posebno maloobrnega — dokaj izpremeniti.

Malo kmetijstvo bi tako čimdalje bolj moralo iskati svojo zaposlitev v takih načinih, takih panogah in takih kulturah, ki se ne bodo dale kar kratko in malo mehanizirati in ki bodo še vedno zahtevale veliko ročnega dela. To so pri nas zlasti sadjarstvo, deloma živinoreja in

pa prehod k poljedelstvu bolj vrtnarskega značaja. Kakor so veletvornice nekdanjo cvetočo čevljarstvo malo obrt že skoraj popolnoma izpodrinile (puščajo ji samo še krparstvo), tako bo tudi kmetijska mala obrt morala misliti na preorientacijo svojega delovnega udejstvovanja, ako ne bo mogla več konkurirati z agrarnimi veletvornicami, ali pa se bo — kolikor bo to možno — morala pravočasno na združni podstavi združevati v moderne obdelovalne veleobrate. Bodočnost bo prinesla rešitev tega vprašanja.

Eno pa je gotovo:

Tradicionalno, stoletno našo gospodarsko in pridelovalno pot mora naš kmet brezdvomno in neodložno zapustiti vsaj toliko, da bo stremil za tem, da postane pravi moderni podjetnik, dober kalkulant in soliden trgovec, odnosno da se začne temu vedno bolj približevati. Tako bo mogel s pridom gospodariti in tudi kaj prigospodariti ter iz svojega obrata kovati dobiček — denar, k čemur ga neizogibno silijo splošna kultura, silovito se razvijajoča tehnika in svetovna gospodarska delitev dela.

DESET ZAPOVEDI ZA GOSPODINJO GLEDE PREHRANE.

1.) Sadje in zelenjad (posebno sirova) sta za prehrano važnejša kakor meso, kruh in močnate jedi. Daj torej svojim domačim vsak dan dosti teh živil, posebno sirovih.

2.) Sadje bodi vedno prvi del obeda, to se pravi, da začni s sadjem zajtrk, kosilo in večerjo. Šele za tem deni na mizo kuhana jedila.

3.) Ne uporabljaj iz napačne štedljivosti nikoli živil, ki niso sveža. Staro nagnito sadje in ovela zelenjad sta malo vredna; z mesom, klobaso, ribami in gobami, če so te stvari stare, pa se celo kaj lahko zastrupiš.

4.) Mlado zelenjad praži v maslu ali pa jo pari. Taka ima mnogo več redilnih snovi kakor pa kuhana. Kuhaj le bolj doraslo (staro) zelenjad, a kuhaj jo v malo vode in vodo porabi. Odlivanje vode od zelenjadi je zametavanje dragocenih hranilnih snovi.

5.) Vsako živilo pred uporabo skrbno osnaži, to je otrebi in operi. Posebno skrbno čisti

tisto, ki ga daš nekuhanega na mizo (solato, sadje). Nikoli ne deni na mizo sadja, preden ni umito pa lepo in čisto zbrisano.

6.) Krompir peci ali pa kuhaj v pari. Za prehrano je najboljši pečen, neolupljen krompir.

7.) Varuj se močnega solenja živil, ostrega kisa in začimb (popra, paprike, gorčice). Posebno otrokom prizanašaj z njimi. Začni polagoma s pičlejším solenjem, ki ga postopoma še zmanjšuj, da navadiš vse, ki jim pripravljáš hrano, na malo slana jedila.

8.) Črn, otrobov kruh je mnogo redilnejši od belega, ržen boljši od pšeničnega. Uporabljaj torej prav često črn kruh.

9.) Jemlji za zabelo rajši maslo in olje kakor pa mast.

10.) Kar kuhaš, kuhaj skrbno. Najpreprostejša jed je okusna, zdrava in redilna, če je pravilno in skrbno pripravljena.

NOVI TRINAJSTMESEČNI KOLEDAR.

Svetovni pokret za poenostavljenje koledarja je sedaj že tako daleč, da je v prihodnjih letih pričakovati, da bodo po vsem svetu uvedli nov koledar. Morda bo leto 1931. v zgodovini zaznamovano kot leto, v katerem se je sklenilo, da se spremeni koledar, ki ga je dokončno s 1. marcem leta 45. pred Kristom uvedel Julij Cezar, ker je za današnjo dobo nepraktičen in zastarel in je treba za določitev dni, tednov in mesecev uvesti boljši sistem.

Jeseni 1931. se namreč sestane pri Ligi narodov v Zenevi svetovna konferenca zastopnikov vlad vseh držav, ki bodo sklenili, ali naj se uvede nov koledar in kdaj naj se uvede.

Medtem po vsem svetu pridno deluje propaganda za novi koledar in je že dosegla prav lepe uspehe, kar le dokazuje, kako nujno je potrebna sprememba koledarja.

Pred Cezarjem so imeli Rimljani netočni lunin koledar. Cezarjev koledar je egipčanski solnčni koledar, ki so ga pa pozneje ponovno spreminjali. Cesar Avgust je spremenil število dni nekaterih mesecev in pozneje so uvedli krščanski teden s sedmimi dnevi. V četrtem stoletju po Kristu so uredili koledar tako, kot ga imamo sedaj, namreč 365 dni in 12 mesecev z neenako dolžino (28, 29, 30 ali 31 dni), kakor tudi 52 sedemdnevnih tednov, z enim ali dvema posebnima dnevoma v prestopnih letih. Leta 1582. je papež Gregor ta koledar popravil; spričo prepogostih prestopnih let je bilo tedaj treba deset dni izpustiti, toda nepravilnost koledarja je le še ostala. Gregorijansko popravo koledarja je zapadna Evropa naglo sprejela, izvzemši Veliko Britanijo in Severno Ameriko, kjer so šele leta 1752. spremenili koledar. V pravoslavnih cerkvah je ta koledar ostal do časa po svetovni vojni, edino srbska pravoslavna cerkev ga še do sedaj ni sprejela. Z napredkom civilizacije se pa vedno bolj kaže, kako je tudi ta koledar neroden in nepripraven.

Glavne neprilike našega sedanjega koledarja so sledeče:

Posamezni deli leta (meseči, četrletja in poluletja) so neenako dolgi. Meseči imajo 28 do 31 dni, četrletja pa 90 do 92 dni. Prvo poluletje ima 2 do 3 dni manj kot drugo. Koledar tudi ni stalen, temveč se spreminja vsako leto. Leto sestoji iz 52 tednov in enega ali dveh

dni. Vsako leto se pričinja z drugim tedenskim dnevom. Točno ponavljanje koledarskega leta nastopa šele vsako 28. leto. Zato se nikoli ne dá točno določiti datuma redno vračajočih se dogodkov.

V trgovskem svetu dela sedanji koledar precejšnje neprilike, ker imajo meseči različno število dni. Med številom dni v februarju in marcu je celo razlika 11 %, kar povzroča posebno v večjih obratih neprestane sitnosti.

Prav tako neprijetne so te neenakosti pri znanstvenih statistikah, ker se ne dajo točno postaviti. Celotno šolskim oblastvom, mladini in staršem ni prijetno, da nobeno leto vnaprej ne morejo vedeti, kdaj bodo prazniki in z njimi pouka prosti dnevi.

Navedli bi še lahko celo vrsto takih neprilik v javnem in zasebnem življenju, ki so v zvezi s sedanjim koledarjem, na katere smo pa tako navajeni, da jih močno ne občutimo. Toda zakaj naj bi človeštvo vleklo naprej takšen koledar, ko se dá čisto enostavno uvesti mnogo praktičnejšega in boljšega.

Novi koledar, ki ga hoče Liga narodov uvesti po vsem svetu in ki so ga po mnogoletnem študiju sestavili strokovnjaki, je silno enostaven. Le pogledjte ga:

Vsak mesec = 4 tedni

	N.	P.	T.	S.	Č.	P.	S.	
Januar								„Sol“
Februar	1	2	3	4	5	6	7	Julij
Marec	8	9	10	11	12	13	14	Avgust
April	15	16	17	18	19	20	21	September
Maj	22	23	24	25	26	27	28	Oktober
Junij								November
								December

Vsi dnevi na nepremičnem datumu. „Prestopni dan“ 29. junija. „Letni dan“ 29. decembra. Velika noč 15. aprila. Božič in prazniki na ponedeljek.

Vsi meseči novega koledarja so popolnoma enaki, in sicer slučajno taki kot je bil v letu 1931. mesec februar, namreč

Februar

N.	P.	T.	S.	Č.	P.	S.
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

Novo koledarsko leto ima trinajst mesecev po 28 dni. Novi mesec, imenovan SOL, kar pomeni v latinščini sonce, se vstavi med junij in julij ter sestoji iz 13 zadnjih dni sedanjega junija in 15 prvih dni sedanjega julija. Vsak mesec ima točno in vedno po štiri sedemdnevne tedne, torej 28 dni. Vsak tedenski dan pade torej vsak mesec na iste datume, n. pr. nedelja je samo 1., 8., 15. in 22. v mesecu in ne pade nikoli na kateri drug datum, kar si slednjič vsakdo prav lahko zapomni.

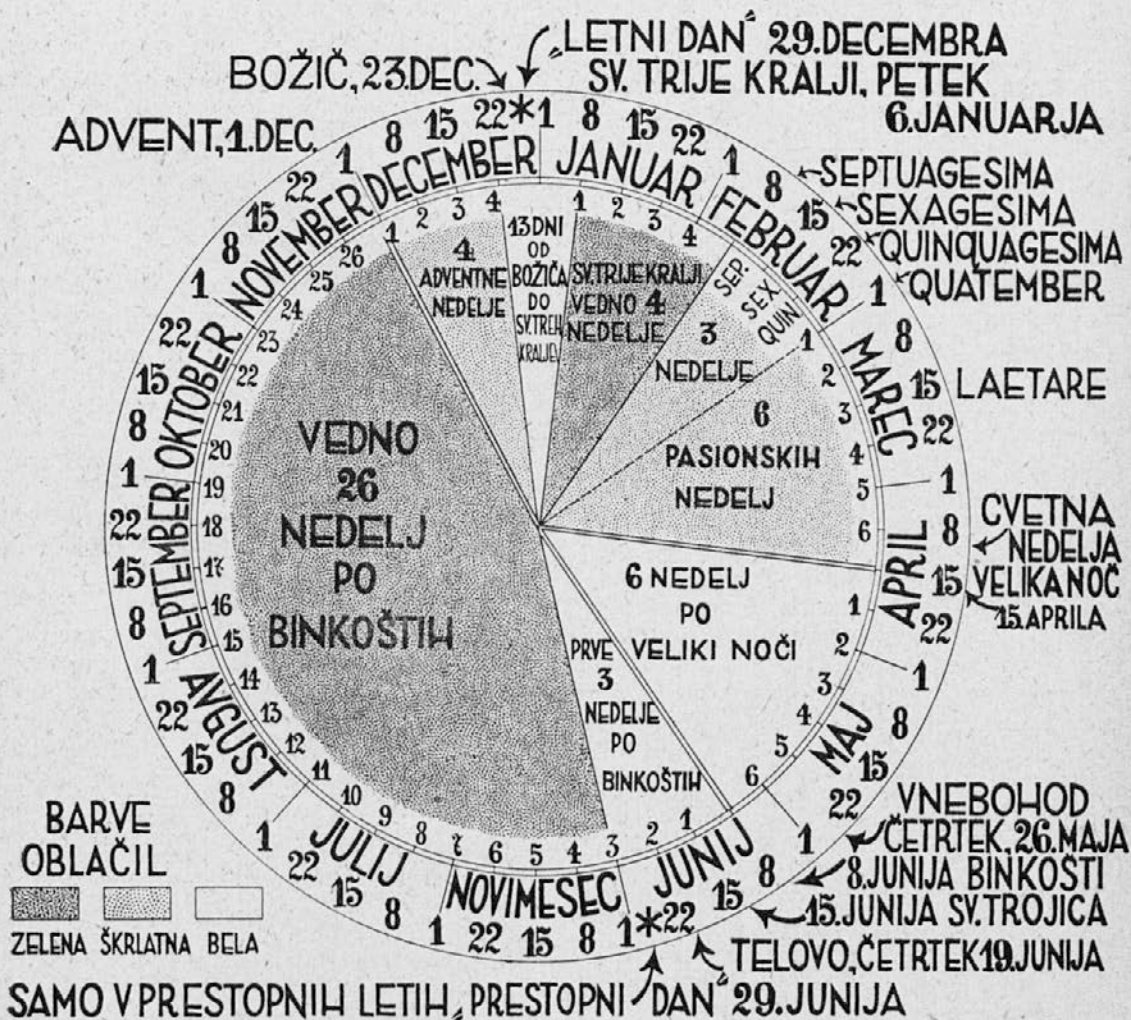
13 mesecev po 28 dni dá pa samo 364 dni. Zato predlagajo, naj se vsako leto po zadnjem decembru vstavi pred 1. januarjem t. i. zvan «letni dan», ki naj bi bil izven koledarja ter se slavil kot mednarodni praznik. To bi bil 365. dan in bi torej padel na 29. december.

V prestopnih letih bi padel prestopni dan, ki je podaljšal doslej mesec februar za en

dan, na 29. junij. Ta dan bi se kratko imenoval «prestopni dan» in bi bil enako mednarodni dan miru in počitka, saj pade baš v letni čas, ko je narava za slavljenje najprimernejša. Na prestopni dan, ki se vrača vsako četrto leto, že itak od nekdanj vsi letno ali mesečno plačani nastavljenici delajo zastonj.

Kar se tiče cerkvenih praznikov, so strokovnjaki Lige narodov izdelali načrt, ki ga bodo po sprejetju koledarja predložili sv. Stoli v Rimu. Načrt kaže spodnji narisk.

Načrt kaže, kako se bodo ustalile cerkvene slavnosti na nepremične datume. Vrsta predpisanega bogoslužja bi bila s tem zelo poenostavljena in bi ostala vsako leto ista. Velika noč bi bila vedno v nedeljo 15. aprila, binkoštna nedelja vedno 8. junija in božič v ponedeljek 23. decembra, torej prav tako šest dni pred koncem leta kakor doslej.

Kar se tiče preračunavanja plač, najemnin itd. na novi koledar, je že sestavljena silno enostavna tabela, ki ni večja kot ena stran naše pratike in po kateri more vsakdo takoj najti, koliko naj po novem koledarju mesečno dobi ali plača. Na primer: nekdo ima sedaj mesečne plače 3000 Din in plačuje za stanovanje mesečne najemnine 1000 Din. Po novem bo imel mesečne plače 2769'23 Din in bo plačeval najemnine 923'08 Din. Sedaj dobi, ozi-

roma plača na leto dvanajstkrat prvi dve vsoti, po novem koledarju pa bo prejel, oziroma plačal trinajstkrat drugi dve vsoti. Celokupna letna plača, oziroma najemnina ostane seveda ista.

Novi koledar bodo uvedli z letom 1934. Po vseh državah obstoje društva, ki propagirajo ta novi koledar, njih centrala je International Fixed Calendar League, London, 1, Regent Street.

MARA NOVAKOVA:

NEVARNOST OGNJA V GOSPODINJSTVU.

Znano je, koliko škode lahko povzročijo požari, ki razen našega imetja terjajo pogostokrat tudi človeške žrtve. Ako bi navedli število požarov, ki so izbruhnili samo v teku enega leta v naši kraljevini, ter njih žrtve in škodo, tedaj bi se čudili velikim številkam. Mnogih teh izbruhov ognja pa je žal kriva nepazljivost in brezskrbnost v gospodinjstvu — strokovnjaki mislijo celo, da sta te dve lastnosti vzrok trem četrtinam vseh požarov.

Pri opravljanju s kurjavo ali razsvetljavo je treba vedno precejšnje previdnosti, pa naj se uporablja petrolej, plin ali elektrika.

Vsaka gospodinja bi torej morala vedeti, kako naj ravna s svetili, s kurivom in k njim pripadajočimi pripravami; s tem bi preprečila marsikatero nesrečo. Toda ne samo nepoučenost o teh rečeh, oziroma opravilih, temveč tudi nepazljivost in površnost sta dostikrat vzrok požarov. Koliko je samo primerov, ko so ogenj zanetili otroci, ki jih je bila pustila mati brez nadzorstva! Otroci od treh do desetih let imajo posebno veselje do plapolajočega ognja in se zato kaj radi igrajo z vžigalicami. Zaradi tega moramo shranjevati vžigalna sredstva vedno na mestu, ki ga otroci nikakor ne morejo doseči.

Pogosti vzrok ognja, ki ga pa z malce previdnosti kaj lahko preprečimo, je nepravilno odstranjevanje pepela iz peči in štedilnikov. V pepelu, ki se je le po vrhu popolnoma ohladil, se še vedno nahajajo tleči koščki žerjave, ki ostanejo žareči po več ur v sredini pepelnega kupa.

Če stresemo tak navidezno ohlajen pepel v lesen zabojček ali celo v škatlo od lepenke, tedaj se kaj lahko po daljšem času vname les ali lepenka, ki ga obdaja. Pepela ne smemo torej nikdar puščati blizu lesenih ali lahko

vnetljivih predmetov in nikoli uporabljati zanj lesenih, temveč samo kovinaste zabojčke.

Prav tako nevarno je, shranjevati leseno kurivo preblizu peči. Iskre, ki padajo iz peči, kaj rade vžgo les, ki smo ga naložili tik nje. Pa ne samo to! Tudi precejšnja vročina peči, ki trajno segreva les, naložen poleg nje, zadostuje včasih, da se ta vžge. Plamen preide potem tudi na leseno pohištvo — in ogenj je v hiši. Na tleh pod vratci peči imejmo vedno kovinast podstavek (pločevinasto ploščo), četudi nam je morda pri snajzju tal v napotje! Kako kmalu nam iskre in žerjavica pokvarijo draga in lepa tla, ako nam nedostaja omenjena varovalna plošča.

Nepremišljeno ravna tudi gospodinja, ki suši perilo ali obleke v skrajni bližini peči. Kolikokrat so se že vnela oblčila, ki so se sušila tik peči ali pa celo na njej!

Kako pa naj ravna v gospodinjstvih, kjer so navezani še na petrolejko? Še dandanes naletimo na ljudi, ki brezskrbno prilivajo petrolej goreči svetilki, četudi so že neštetočrat čuli, da je tako početje skrajno nevarno. V svetilko, ki je skoraj prazna, se namreč nabirajo petrolejske pare. Ako dolivamo petrolej, ne da bi svetilko ugasnili, tedaj se te pare prav rade vžgo od plamena v cilindru. Ta plamen pa objame tudi petrolej v steklenici ali vrču in če nato v zmedenosti spustimo še posodo s petrolejem na tla, vname petrolej, ki brizgne okrog, pohištvo, morda tudi obleko, in mala neprevidnost zakrivi veliko nesrečo.

Petrolej pa je tudi zelo nevaren, če ga vlivamo v peč ali štedilnik, da laže podnetimo ogenj. Tudi tu se lahko vžgo petrolejske eksplozivne pare (v peči) — posledica pa je, da

nam raznesejo peč ali štedilnik. Pa tudi vsi kuhalniki na petrolej ali na špirit naj bodo vedno na podstavku od negorljive tvarine (n. pr. azbestnem).

Še mnogo opasnejši kakor petrolej je b e n c i n. Snaženje z njim v bližini luči ali štedilnika je smrtnonevarno. Že samo prižgana cigareta je bila dostikrat vzrok, da so se vnele bencinske pare. Steklenice z bencinom eksplodirajo tudi, če jih pustimo stati na oknu, ki ga obseva sonce, ali v bližini peči ali štedilnika in sploh na pretoplem prostoru. Vso okolico pa spravljam v nevarnost, če zlivamo bencin v stranišče ali kanal (eksplozija!).

Jako pogosto nastane nesreča tudi zaradi nepravilnega ravnanja z električno napeljavo. Temu je navadno vzrok nevednost, oziroma nepoučenost o pravilnem ravnanju s tem predmetom. Če pregori varovalka in ni pri roki nobene nadomestne, tedaj imajo ljudje navado, da zbašejo v varovalkin prostor štanjol, koščke žice in podobne kovinaste delce. S tem sicer dosežejo, da luč zopet zagori, vendar pa je tako postopanje nevarno, ker nastane lahko ogenj, in tudi kaznivo. Izmed električnih priprav povzročijo lahko ogenj likalniki, kuhalniki, ogrevalci in drugi aparati, če smo jih sklenili s tokom, potem pa pozabili nanje. Ne puščajmo torej teh priprav nikoli brez nadzorstva! Vroč likalnik postavljajmo samo na kovinast ali glinast podstavek, da se popolnoma ohladi.

Mnogih nezgod je kriva tudi nepredvidnost pri uporabljanju plina. Dogodi se n. pr., da pušča plinska cev. Če iščemo pokvarjeno mesto z gorečo vžigalico v rokah, je to silno nevarno početje in posledica — eksplozija plinske cevi. Prav lahko in brez nevarnosti pa poiščemo puščajoče mesto takole: Cev namažemo z milnico; tam, kjer dela

milnica mehurčke, uhaja plin. Na plinske luči ne natikajmo prav nikoli senčnika od tkanine (n. pr. svilenega ali podobnega), ker se kaj rado zgodi, da se vname.

Tudi požar v kleti ni redkost. Po največkrat nastane zaradi neprevidnosti ali nerodnosti stanovalca, ki hodi tja s svečo in vrže včasih v stran tlečo vžigalico. Pa tudi mimoidoči povzročijo lahko ogenj v kleti s tem, če vržejo gorečo vžigalico ali pa konec tleče cigarete, ki pade, namesto na tlak, skozi okno v klet.

Na podstrešju so vžigalice, sveče in petrolejka tudi nevarne. Zato hodimo zvečer samo z električno žepno svetilko v te prostore (če niso opremljeni z razsvetljavo)!

Tudi pokvarjen dimnik je nešteto krat vzrok požara na podstrešju. Če ima dimnik razpoko, padajo iskre v podstrešni prostor in zanetijo ogenj. Isto se zgodi, če so vratca dimnika razjedena od rje, če se slabo zapirajo in zaradi tega propuščajo saje. Če smo jih vrhu tega založili še s šaro, shranjeno na podstrešju, je nevarnost še dokaj večja. Tako nagromadeno blago se segreje od vročih vratc in se vname. Nič neobičajnega ni tudi ogenj v podstrešju, ki ga zanetijo že iskre, ki priletijo iz dimnika sosednje hiše skozi odprta okna v podstrešni prostor.

Vse graje je vredna tudi brezskrbnost nekaterih kadilcev, ki izpraznjujejo pepelnike v koš za papir, kadijo v postelji itd. Koliko kadilcev se je že zadušilo, ker so med kajenjem zaspali in se je vnela posteljnina.

Vsi spredaj navedeni zgledi nam kažejo, da more prav gospodinja največkrat preprečiti marsikje ogenj, ki uničuje narodno imovino in zahteva velikokrat celo človeške žrtve. Preprečitev ognja je kakor marsikaj drugega predvsem v zgojno vprašanje.

POMANJŠAN SOLNČNI SISTEM.

Prijatelji astronomije morajo velikokrat razjasnjevati radovednim neastronomom velikanske dimenzije (razdalje) nebesnih teles v našem vsemirju, katere si pa ti zaradi velikih in dolgih števil prav težko predstavljajo. Zato hočemo v naslednjih vrsticah povedati, kako si na prav lahek in preprost način predočimo ogromne oddaljenosti posameznih zvezd, zemlje od solnca in lune in celo razmerja med njimi in posameznimi velikimi nepremičninami na naši zemlji. Način, ki mu pravimo po-

manjšan solnčni sistem, obstoji v tem, da vstavimo namesto običajnih kilometrov pri pravih številih velikosti ali daljine milimetre in te preračunamo v metre; tako dobimo prav kratka števila, s katerimi na lahek način delamo poskuse (n. pr.: premer zemlje znaša 13.000 km — namesto km vstavimo mm, 13.000 mm = 13 m).

Če pričnemo z zemljo, jo vidimo kakor kroglo s 13 m premera in 40 m obsega. To bi bil srednjevelik balon, v katerem bi imela do-

volj prostora mala hiša ali večja šolska soba. Naše gore se dvigajo na tem balonu le dva do tri milimetre visoko, Gavrizankar, ki meri v resnici 8840 m, le okrog 9 mm. Velikan, ki bi se igral s to veliko žogo, bi prav malo čutil na njej tiste grbaste vzhokline, katere imenujemo mi majhni ljudje najvišje gore. Najgloblja prevrtina zemlje bi sezala v tem balonu le 1 do 2 mm globoko; vzlic temu pa sklepajo ljudje po teh neznatnih vbodljajih o toplini in notranjem ustroju naše zemlje. Komaj 1 mm visoko bi se dvignili letalci nad površino balona in najdaljša proga, ki so jo do sedaj preleteli Lindbergh in drugi brez pristanka, meri na balonu štiri metre preko prst globoke luže, ki jo imenujemo ocean.

Luna se suče v oddaljenosti 384 m (prava oddaljenost približno 384.000 km) okoli balona — naše zemlje. To si predočimo na ta način, če si mislimo, da smo zemlja in da se vrtil luna okrog nas. Te razdalje ne bo težko določiti, če znamo le nekoliko precenяти oddaljene predmete. Luna ima v našem sistemu premer $3\frac{1}{2}$ m; torej bi vanjo prav lahko postavili primerno vrtno utico. Da pride to nebesno telo enkrat okoli naše zemlje, mine 28 dni in v tem času se tudi sama enkrat zavrti okoli svoje osi, zato nam kaže vedno isto lice. Ker ima krog s polumerom 384 m okrog 2400 m obsega, premeri tako luna v našem pomanjšanem sistemu dnevno pot 85 m ali na uro približno $3\frac{1}{2}$ m. Na tem primeru vidimo, da napravi mesec vsako uro pot enega svojega premera ali z drugimi besedami, da se pomakne vsako uro za eno širino polne lune naprej. Časovno si predočimo oddaljenost 384 m takole: brzovlak preteče na našem zemljo predstavljajočem balonu v eni uri okroglo 80 mm (80 cm), to je v 24 urah približno 2 m, iz česar sledi, da bi prevozil progo 384 m v 192 dneh. Rabil bi torej pol leta, da bi privozil na luno. Raketa pa, ki bi se vsako sekundo dvignila 1 mm visoko nad zemljo, bi

prišla v eni minuti 6 cm visoko, v eni uri 360 m in na dan 86 m. Tudi ta bi rabila za potovanje na luno malo več ko 4 dni.

Naše solnce bi bilo v pomanjšanem sistemu 1440 m visoka gora in oddaljeno od balona 150.000 m, to se pravi, da bi bilo oddaljeno od naše hišice v balonu kakor Ljubljana od Siska ali otoka Raba, ali Zagreb od Reke (zračna črta).

Njegovo velikost v primerjavi z balonom si pa najlaže predstavimo z višino gore (1440 m), na kateri smo bili sami. Predvsem pa si poskušajmo predočiti z njenega vrha oddaljenost 150.000 m; kajti iz Zagreba ne vidiš na Reko, tudi s 1400 m visoke gore ne. Zaradi tega bomo tudi razumeli, zakaj se nam zdita oba, solnce in luna, iz našega balona enako velika (luna: premer $3\frac{1}{2}$ m — je oddaljena 384 m, solnce: premer 1400 m — pa je 150.000 m daleč) in zakaj luna pri popolnem solnčnem mrku solnce docela pokrije. Določiti bi bilo po našem sistemu še na zemljevidu pot zemlje okoli solnca v oddaljenosti 150 km. Če bi bila naša «solnčna gora» v Ljubljani, bi se zemlja (naš balon) pomikala v krogu preko sledečih mest in krajev: Gradec, Varaždin, Sisak, otok Rab, Pulj, preko beneške ravnine in preko meje med Tirolsko in Koroško. Končno lahko izračunamo še časovno oddaljenost solnca od zemlje: Za brzovlak smo že pri luni določili dnevno progo na balonu z 2 metroma; če bi torej vlak hotel pripeljati na solnce, bi romal $150.000 \text{ m} : 2 \text{ m} = 75.000$ dni ali nekaj več kakor 200 let, da bi v neprekinjeni vožnji dosegel solnce. Raketa, ki napravi na dan 86 m, bi pa rabila še vedno 1700 dni ali štiri do pet let, da bi treščila v žarečo solnčno gmoto.

Na podstavi tega sistema torej ne bo težko prijateljem zvezd izračunati še velikosti in oddaljenosti različnih drugih zvezd, predvsem planetov, in si s tem preprosto predočiti bajne oddaljenosti nebesnih teles vsemirja.

(Po Friedrichu — S. K.)

Dr. PETRIČ KAREL, v. d. šefa socialno-medicinskega oddelka Higijenskega zavoda v Ljubljani:

O ASANACIJI VASI.

Naše uspehe in neuspehe merimo s števili.

Ko vseje jeseni ali zgodnji pomladi kmetovalec pšenico, račun, kako mu bo poplačala zemlja njegov trud. Račun ni težak. Dolgoletna izkušnja ga uči, da je uspeh žetve tem večji, čim boljše zorje zemljo, čim boljše jo pognoji, zbrana in očisti plevela, če ga le Bog obvaruje neurja, toče in suše.

Blagoslov zemlje ne izostane. Žetev mu prinaša na mernik posetve šest do sedem mernikov pšenice. Njegov trud je poplačan. Uspeh svojega dela izračuna kmetovalec v številkah. Toliko posetve, toliko žetve pri dobri obdelavi zemlje. Ve pa tudi, da bo vendarle nekaj žel, če bo njivo le posejal, a jo drugače zanemaril in pustil do žetve neobdelano.

Pšenico prerasteta osat in plevel. Žetev prinese pšenico, osat in plevel; na mernik posetve mogoče le tri mernike pšenice. Truda, ki ga kmetovalec ne vložil v zemljo, mu zemlja ne vrača. Tudi svoj nespeh lahko izračuna v številkah.

Prav tako je z našim zdravjem. Če skrbimo zanje, dočakamo ono starost, ki nam jo je odredila narava, osemdeset do devetdeset let; če ga zanemarjamo, ležemo rano v grob. Isto, kar pomenita toča in suša za cvetoča polja, pomenita za naše zdravje neugoda in nesreča, ki ga često uničita brez naše krivde. To pa je usoda. Ne smemo se pa izgovarjati z usodo pri raznih boleznih, ki jih z malo dobre volje in žrtvami lahko preprečimo v večji meri. Usodo za svoje zdravje delamo sami. To lahko dokažemo s številkami. Resničen primer: Poznam dve vasi. Obe imata enako število prebivalcev, enako podnebje, obdajajo ju enako rodovitno polje in gozdovi, obseva ju isto sonce. Zaradi lažjega razumevanja in računanja naj imata vsaka po tisoč prebivalcev. Na leto se rodi v vsaki vasi po 30 otrok, umira pa v prvi vasi po 25, v drugi samo po 15 prebivalcev. To se vrsti leto za letom. Kje tiči vzrok toliko večjega umiranja v prvi kot v drugi vasi? Posetilec teh vasi hitro najde vzrok temu. Prva je neurejena in zanemarjena, nedostopna vsaki zdravstveni prosveti. Gospodarji druge vasi so si vsa lično uredili, jo preskrbeli z dobro pitno vodo in živijo po svojih močeh po katekizmu zdravja. Z dobro voljo in s stremljenjem za zdravstvenim in gospodarskim napredkom bi si uredili lahko tudi gospodarji prve vasi svojo bolje. Krivo je temu tudi slabo gospodarstvo v prvi vasi, dasi ni niti prva niti druga vas bogata. Toda druga napreduje zdravstveno in gospodarsko. Takih primerov najdemo več.

Z drugimi očmi pa moramo gledati enako visoko ali pa še večje umiranje kot v prvi vasi v mnogih naših vaseh, ki pa niso same krive te nesreče. Prebivalstvo teh vasi je dostopno zdravstveni prosveti ter bi si rado preuredilo vasi, če ne bi bilo gospodarsko tako šibko. Pomanjkanje polj ali pa njih nerodovitnost, pomanjkanje vsake vode — tudi pitne, suša za sušo, marsikdaj toča, slaba stanovanja, prehrana in pojavljanje nalezljivih bolezni sprečujejo zdravstveni in gospodarski napredek teh vasi. Prebivalstvo je prepuščeno svoji usodi — revščini, umiranju in tujini. Vsestranska pomoč tem vsem je potrebna. V prvem in drugem primeru navedene vasi se morajo asanirati.

Kaj je asanacija, kaj in kako asaniramo.

Beseda asanacija izvira iz latinskega glagola sano, kar pomeni zdraviti. Asanirati se pravi torej, nekaj, kar je slabo urejeno, popraviti, izboljšati, ozdraviti. V našem primeru govorimo o preureditvi — asanaciji vasi iz zdravstvenih ozirov, ker zdravstvenemu napredku sledi gospodarski napredek. Z asanacijo vasi hočemo odstraniti iz vasi kal onih bolezni, ki stalno ogražajo naše prebivalstvo in povzročajo neprecenljivo škodo s prerano izgubo mnogih ljudskih življenj. To so predvsem nalezljive

bolezni. Kdo jih povzroča in kako se širijo, je opisano na drugem mestu. Nalezljiva bolezen se pojavi pri človeku le tedaj, kadar pride v dotiko z vzročnikom bolezni. Naša naloga je torej, da preprečimo stik med zdravim človekom in vzročnikom bolezni. Olajšano je to, če vemo, kje so vzročniki bolezni; lahko rečemo na kratko: povsod, kjer je bolan človek. Z njegovimi odpadki in izmečki pridejo pri telesni nečistosti lahko direktno na drugega človeka ali pa iz slabo zgrajenih in nepokritih stranišč, gnojišč itd. z gnojnico v bližnjo vodo, bodisi v potok, slabo zgrajen vodnjak ali slabo zgrajeno kapnico. Tu se razmnožujejo in prenašajo po okuženi vodi ali po muhi dalje. Dobre pogoje za razmnoževanje vzročnikov bolezni najdemo tudi v nezračnih, vlažnih, nečistih in prenatrpanih stanovanjih, ki so mnogokrat vzrok širjenja nalezljivih bolezni.

Če hočemo preprečiti širjenje nalezljivih bolezni, moramo zgraditi ali preurediti svoja stanovanja in njih okolico tako, da ne bodo mogli priti vzročniki bolezni v dotiko s človekom in da ne bodo imeli pogojev za razmnoževanje. Pogojev za razmnoževanje nimajo vzročniki bolezni v prostornih, svetlih, suhih, zračnih in predvsem čistih stanovanjih, nadalje v vseh vodnih napravah, ki so tako zgrajene, da je dostop bolezenskih kali do vode sploh nemogoč. V zaprtih, pokritih in z vodotesno greznico preskrbljenih straniščih kakor tudi v vodotesnih gnojničnih jamah se bolezenske kali sicer lahko razmnožujejo, ne morejo pa priti v dotiko s človekom, ker jih loči od njega nepropustni zid — beton. Iz takih krajev ne morejo priti niti v pitno vodo niti po muhi na hrano. Potrebna so torej asanacije slaba stanovanja, slaba stranišča in gnojišča, slabi vodnjaki in slabe kapnice, sploh vse slabe vodovodne naprave. Vse to se pa more izboljšati s tehničnimi pripomočki. Zaradi tega govorimo tudi o tehnični asanaciji, to je o izboljšanju ljudskih bivališč, njih okolice in vodopreskrbnih naprav s pravilno graditvijo. Ni moj namen govoriti na tem mestu o drugih asanacijah.

Asanacije se morajo izvršiti po načrtih. Ni vseeno, ali obdamo greznico pri stranišču le z 10 cm debelim betonskim zidom in jo pustimo neoglašeno ali obložimo vodnjak le s kamenjem in razpoke zacementiramo, temveč greznični zid mora imeti predpisano debelino 25 do 30 cm in biti nato dobro spoliran, vodnjak vsaj 6 m globoko zabetoniran in popolnoma pokrit z betonsko ploščo. Prefenek zid skoro počl, posebno pozimi, in skozi razpoke pronica iz take greznice gnojnica, v tak vodnjak pa iz okolice nesnaga. Slabo asanirane naprave vidimo po deželi vsepovsod. Žalostno pri tem pa je to, da bi se naprave lahko z istimi sredstvi dobro uredile. Za slabo asanacijo izdan denar je proč vržen denar. Svojega namena taka asanacija ne doseže, ker ne obvaruje človeka pred boleznijo.

Pot do asanacije.

Uvidevši veliko korist asanacije za zatiranje nalezljivih bolezni, posveča država veliko pažnjo ure-

ditvi vasi po navodilih in s pomočjo higijenskih zavodov, pri katerih so osnovani posebni sanitetno-tehnični oddelki, ki izvršujejo načrte za asanacije in tudi sami izvajajo asanacije iz državnih, bano-vinskih, občinskih in zadrugarskih sredstev. V teh oddelkih se izdelujejo brezplačno načrti za vodo-vodne gradbe, gradbe hiš, stranišč, gnojišč, vodnjakov in kapnic, za kanalizacijo odpadnih vod in za regulacijo potokov s posebnim ozirom na kraje, kjer se pojavljajo nalezljive bolezni. Tako je dogradil Higijenski zavod v Ljubljani v dobi zadnjih petih let 17 vodovodov, preko 50 vodnjakov in kapnic, ter asaniral v raznih krajih večje število stranišč in gnojišč.

Poseben zakon o podpori za asanacijo vasi zagotavlja vasem izpod 2000 prebivalcev brezobrestna posojila za dobo desetih let, povračljiva v letnih obrokih, če prispeva vas polovico gradbenih stroškov. Posojila se dovoljujejo za gradnjo vaških vodovodov, vodnjakov, kanalizacij, ljudskih kopališč, vzornih kmetijskih hiš in za izvajanje tudi drugih del za pospeševanje higijene na kmetih. Drugo polovico gradbenih stroškov mora prispevati občina, ki najame posojilo, bodisi v delu, gradbenem materialu ali denarju. More pa dobiti občina, v kateri se vrše asanacijska dela, še posebno državno ali banovinsko podporo k drugi polovici gradbenih stroškov.

Prošnje za podelitev brezobrestnega posojila se naslavlja na Higijenski zavod, ki jih predloži s svojim mnenjem kr. banski upravi. Prošnje za posojila morajo vlagati le upravne občine, ki tudi garantirajo za vrnitev posojila. Prošnje za podpore pri asanacijskih delih se pa vlagajo pri kr. banski upravi ali pa pri Higijenskemu zavodu.

Pot do izvršitve asanacije v kaki vasi s pomočjo Higijenskega zavoda in kr. banske uprave naj bi bil sledeči: Prebivalstvo, ki želi graditi vodovod, vodnjak, kapnico ali katerokoli drugo higijensko napravo, naj si izbere najprej iz svoje srede gradbeni odbor za to delo. V vaseh, kjer je že gospodarski odbor vasi, je le-ta lahko obenem gradbeni odbor. Izvoljeni gradbeni odbor naj izvrši vse priprave za asanacijo, to je zagotovi naj si predvsem del sredstev, ki jih je pripravljeno prispevati prebivalstvo k asanaciji bodisi v denarju, delu ali materialu, nadalje podporo od upravne občine, na vsak način pa prevzem garancije za vračila brezobrestnega posojila, če ga misli najeti. Po izvršenih pripravah naj vložijo gradbeni odbor prošnjo pri Higijenskemu zavodu ali kr. banski upravi, v kateri naj utemelji potrebo asanacije (zlasti zaradi pojave nalezljivih bolezni — tifusa, griže), navede, kolikemu številu prebivalstva bo namenjena nameravana naprava, koliko sredstev bo prispevalo prebivalstvo k izvršitvi, ali se bo zaposlilo za brezobrestno posojilo in sploh čim točneje podatke o nameravani asanaciji. V prošnji naj se zaprosi za brezplačen ogled po strokovnjaku in za napravo načrtov, če jih nima vas že izgotovljenih. Če so

načrti že gotovi, naj se prilože prošnji. Tudi višina zaželenih podpore naj se navede.

K prošnji za brezobrestno posojilo mora priložiti upravna občina:

- 1.) vse potrebne načrte in proračune za asanacijska dela;
- 2.) prepis zapisnika o seji občinskega odbora, s katerim se zavezuje občina:
  - a) da prispeva najmanj 50 odstotkov vseh določenih izdatkov za asanacijo bodisi v denarju, bodisi v delovni moči,
  - b) da vrne brezobrestno posojilo, ko bo dovoljeno, v desetih letih z amortizacijo, ki jo odobri po načrtu občine banska uprava,
  - c) da pristaja na vsa določila pravilnika o izvedbi del za asanacijo vasi,
  - č) da prevzame asanacijske naprave po izvršitvi za svojo lastnino in da jih bo vzdrževala po navodilih Higijenskega zavoda,
  - d) da bo na svoje stroške izvršila popravila, ki se bodo sčasoma pokazala za potrebna.

Po odobritvi brezobrestnega posojila zaprosi občina pri oblastvu za gradbeno dovoljenje. Za izvedbo asanacijskih del z brezobrestnim posojilom si izvoli odbor 3 do 5 moč, ki nadzirajo po navodilih Higijenskega zavoda izvrševanje asanacije. Asanacijska dela se izvršujejo v režiji občin, s pomočjo licitacij ali pa v režiji Higijenskega zavoda. Po katerem izmed teh načinov se bodo vršila dela, odloči kr. banska uprava po predlogu Higijenskega zavoda. Če izvaja asanacijska dela občina v lastni režiji, sklepa nabavke in akordna dela le z odobrenjem Higijenskega zavoda. Po dovršenih asanaciji mora poslati občina Higijenskemu zavodu tudi končni obračun. Če občina ne izpolnjuje pri asanaciji prevzetih obvez, sme kr. banska uprava na predlog Higijenskega zavoda ustaviti nadaljnje izplačila brezobrestnega posojila, že izplačane in potrošene obroke posojila pa mora občina v takem primeru v zakonitem roku vrniti.

Asanacija vasi je potrebna.

Poudarjal sem doslej le zdravstveni pomen asanacije, dasi je gospodarski pomen enako važen. Naše vasi ne smemo zanemarjati. Ona je baš tista, ki polni naša mesta s prebivalci. Daje umstveno in delovno moč. Od zdravstvenega napredka vasi je odvisen celoten zdravstveni napredek naroda. V zdravju naloženi kapital se dobro obrestuje. Naša zemlja je lepa. Ima vse pogoje za uspešni razvoj tujskega prometa. Marsikatera vas bi se razvila v tujsko-prometni kraj, če bi bila po pravilih higijene urejena. Tujski promet tvorijo predvsem mestni ljudje, ki so navajeni na dobro in zdravo pitno vodo, na čista stanovanja in stranišča in ki vzdržujejo osebno čistoto, kar je v mestih samoobsebi umevno in pogoj vsakdanjega življenja. Naša vas mora slediti mestu, če hoče preživeti svoje ljudi na lastni grudi, da ne bodo iskali grenkega kruha v tujini.

(Slike k temu članku glej na prilogi v bakrotisku.)

LOJZE POLJANEC:

DROBNE ZANIMIVOSTI O BRITVICI.

V prejšnjih časih si moški niso brili brade in so tudi marsikaj žrtvovali, da je bila lepša in bujnejša. Zato se tudi alkimisti prejšnjega stoletja niso bavili samo z izumom umetnega zlata, temveč v veliki meri z izdelavo učinkovitih vod, kapljic, mazil in pomad za rast in nego brade. Danes pa moški zapravljajo čas in denar za vsakdanjo odstranitev lepega znaka možatosti nekdanjih časov.

250 kvadratnih centimetrov meri približno ploskev na obrazu moškega, kjer poganjajo bradne koccine. Na vsak kvadratni centimeter te ploskve pride pri zelo bujni bradi približno 100 bodljic, tako da je, če hočeš imeti gladko lice, treba odrezati približno 25.000 dlačic. Če meri vsak lasič okrog ene desetinke milimetra, potem mora opraviti vsaka britvica delo, ki je enako razrezanju 1-8 cm debele in tesno stisnjene kite las.

Ko pa je britvica desetkrat opravila svoje delo, postane skrhana in nima več veselja do dela. Uporabna je seveda še, toda britje z njo ni več užitek, temveč neprijetna muka. Po ugotovitvah angleškega metalurgista F. Kayserja, ki se je podrobno pečal s tem predmetom vsakdanjega življenja, lahko računamo — seveda samo, če smo si dobro namilili lice — za enkratno britje približno deset sekund; upoštevamo pa pri tem le čas, ko leži rezilo na koži. Življenjska delovna doba ene britvice traja torej 10×10 sekund = 100 sekund. Povprečna njena hitrost v eni sekundi je 10 do 20 cm, napravi torej vsaka stran britvice v celem pot 5 do 10 m, dokler ne postane skrhana; končno nam služi le še za radirni nožič ali za šiljenje svinčnikov.

Britvice izdelujejo vedno skupaj v velikih množinah. Zahteva se pa od vsake, da je izdelana kar najskrbneje, kajti na lastnem dobrem počutju ali bolečinah pri britju spoznamo nje dobro kakovost ali manjvrednost. Skoraj bi lahko rekli, da je poglavje o britvicah znanost za sebe. In če bo nekoga dne prišlo na trg najidealnejše rezilo te vrste, bomo za ta dogodek dolžni hvale le mikroskopu, temu čudežnemu instrumentu, ki napravi iz majhnega veliko, ki naredi vidno najdrobnejšo stvar.

Drobna zrnca, tako majhna, da jih vidimo celo pri 400kratni povečavi kot malo večja zdrobova zrnca,

so odgovorna za dobro posrečeno britje. Ta najpoglavitejša sestavina britvic mora ležati enakomerno v temeljni gmoti čistega jekla in ne sme štrleti iz nje. V nasprotnem primeru bi se pri rezanju zrnca odlomila in britvica bi postala zobata kakor žaga. Ta drobna zrnca v jeklu tvorijo posebna spojina železa in oglja ter se imenuje cementit. Kakovost je odvisna od tega, ali je jeklo v trakah, iz katerega so britvice iztolčene, lito pod pravilnimi pogoji in zvaljano pri pravilni temperaturi in pritisku. Tudi kaljenje izgotovljenih britvic se vrši pod najstrožjo kontrolo; kajti trije pogoji so za dobro britvico: zadostna trdota, dovoljna prožnost in žilavost. Prav lahko pa se zgodi, da postane jeklo pri kaljenju krhko. Posledica tega je, da izgotovljene britvice že pri prvi uporabi postanejo topfe in nerabne, ker se je upognilo rezilo.

Vprašanje, ali nastane skrhanje britvice zaradi izpada cementitnih zrnec ali pa zaradi razjedenih ležišč v jeklu, v katerem ta zrnca počivajo, je pa še nerešeno. Mogoče je tudi, da postane kovina «utrjena», kar lahko odpravimo s počitkom. To se pravi, da postanejo rabljene britvice zopet uporabne, če jim pustimo, da si odpomorejo.

Okoli neznatne britvice pa se suče še več skrivnosti. Neki ljubitelj, ki se je sam bril, je uporabil to prakso tudi za mikroskopične preiskave novih in starih britvic ter ugotovil, da je dosegel včasih pri britvicah, ki so imele v 500kratni povečavi brezhibno rezilo, prav slabo britje, dočim so druge, ki so imele nepravilno rezilno ploskev, izvrstno brile in po 15kratni uporabi utrpele le neznatne poškodbe. Te britvice je vedno osnažil z mehko krpico, očistil z alkoholom in namazal z oljem.

Kot najnavadnejše sredstvo za podaljšanje delovne dobe britvice priporočajo poleg brušenja redno menjavo obeh rezil. Napačno je, z rezilom na eni strani tako dolgo briti, da postane topo, in potem šele pričeti z drugo stranjo.

Naše poglavje o britvicah je lep dokaz, da so tudi v najobičajnejših predmetih, ki jih vsak dan uporabljamo, skrite uganke, katerim izsledovanje našega časa še ne more prav do živega.

SNAŽNA GOSPODINJA:

ODSTRANJEVANJE MADEŽEV.

Preden hočemo odstraniti z za to določenim sredstvom madež iz obleke, je vedno dobro, da najprej preizkusimo blago glede občutljivosti. To velja še prav posebno za barvasto blago. Poizkus napravimo na koščku istega blaga kot je obleka, če ga imamo; če ne

pa na kakšnem na zunaj nevidnem delu oblačila (n. pr. na notranji strani roba, na obrnjem ovratniku i. dr.). Vsak madež skušajmo odstraniti najprej z mlačno vodo in po potrebi z milom. Pri svežem in še vlažnem madežu se z vodo dostikrat mnogo doseže.

Če se nam polije barva, črnilo ali mast, si pomagajmo prvi trenutek s pivnikom. Ne smemo pa nikdar vzeti cunje ter drgniti z njo po madežu. Z drgnenjem škodo samo povečamo.

Suho blago rabi nekaj časa, da popije snov, ki je kanila nanje. Izprva je torej ta snov samo na hrupavem površju blaga in se dá z njega ostrestiti ali z nožem dvigniti.

Pri snaženju z bencinom moramo podložiti pod mesto, katero snažimo, razne snovi, ki naj vsrkajo bencin. Take snovi so n. pr. glina, kreda, pivnik itd. Sicer je bencin v gospodinjstvu za snaženje madežev jako nevarno sredstvo, ker se silno rad vžge. Imamo pa na razpolago že druga enako učinkovita sredstva, ki ne gore, kakor Tetrapol, Spectrol itd. Dobro univerzalno sredstvo za odstranjevanje madežev je zmes bencola (pozor — vdihavati se ne sme!), alkohola in salmijakovega cveta v razmerju 2:1:1. V spodnjem seznamku ga bomo zaznamenovali z začetnimi črkami b—a—s. Ta mešanica je sicer tudi gorljiva, vendar manj hlapna in zato manj nevarna kakor bencin.

Uporaba vodikovega prekisa (H_2O_2) za perilo ni brez kvarnih posledic, posebno če po snaženju blaga dobro ne speremo z milom in vodo. Pri poznejšem pranju se na takih mestih rade pokažejo razpoke.

Brez skrbi pa uporabljamo perhidrol (30%), ki ga prodajajo v lekarni. Ker je desetkrat močnejši kakor vodikov prekis, ga je treba temu primerno razredčiti, če ne kupimo že rajši razredčenega (3%), ki ga dobimo brez recepta.

Tudi klorovo apno in žaveljska voda nam pri odstranjevanju madežev dobro služita; samo te raztopini je treba precediti skozi krpo, preden ju uporabljamo, ker nam sicer koščki klorovega apna preluknjajo blago.

Če se nam pri obedu polije prt s pijačo ali omaže z jedjo, nalijmo na madež nekaj kapljic glicerina, da se madež ne prisuši, potem pa mirno skončajmo obed. Madeže od rdečega vina pa potrosimo s soljo ali kreda, ki vpije tekočino. Iz občutljivih tkanin odstranjujemo manjše madeže z malim čopičem, s takim za tuš ali za slikanje.

Seznamek madežev.

Alkohol (pivo, belo vino): Odpravljamo iz vsakega blaga z v o d o. Pri občutljivih tkaninah podložimo pod madež pivnik ali vato in vlivamo vodo po kapljicah.

Beljak: Odstranjujemo z mrzlo v o d o.

Belo vino, glej: Alkohol.

Črnilo (tudi: rdečilo, kopirni svinčnik, tiskarsko črnilo): Svež, še moker madež splaknemo z mrzlo v o d o, nadrgnemo s c i t r o n o ali citronovo kislino, denemo v mrzel persil-lug ali luxovo raztopino in skuhamo. Pri belih tkaninah uporabljamo lahko tudi klorovo v o d o ali oksalno sol. Iz občutljivih tkanin splakujemo v natrijevem pirofosfatu.

Dežni madeži: Madež na mehki podstavi z mlačno v o d o in gobico previdno porognemo.

Jod: Iz perila: madež — malo vlažen — pomočimo v nekoliko kloroforma, ki ga imamo v skodelici. Če se naredi okoli politega mesta rob, ga speremo z milom. Iz občutljivih barvastih tkanin ne odstranjujemo madežev sami, ampak prepustimo to strokovnjaku.

Kakao: Svež: z mrzlo vodo, star: z b—a—s.

Kalijev permanganat -hipermangan: Iz bele volne ga odstranimo z žveplasto kislino, ki nastane pri sežiganju žvepla. Madež — vlažen — držimo nad gorečim žveplom, ga splaknemo in operemo z milom. Iz platna in bombaža ga odstranimo z v o d i k o v i m p r e k i s o m. Madež najprej okisamo, nato splaknemo in operemo v milnici.

Katran: Blago napnemo in z noževim hrbtom ali žličko najprej odstranimo snov. Nato položimo pod madež vato in drgnemo s t e r p e n t i n o m (s čopičem). Če je treba, še z b—a—s ali z milnim špiritom (spiritus saponatus).

Kava: b—a—s. Sveže madeže odstranjujemo z mrzlo v o d o.

Kolomaz: Pomazemo s presnim maslom, ostržemo in odstranjujemo potem s t e r p e n t i n o m ali tako kakor mastne madeže.

Kopirni svinčnik, glej: Črnilo.

Kotlovec: V posodi s kotlovcem skuhamo kis in pustimo stati čez noč; nato kotlovec lahko odstranimo. Solna kislina ga tudi odstrani, a je nevarna.

Kri: Sveža: Navadno jo že odstranimo, če speremo madež z mrzlo v o d o. Stara v perilu: Blago namočimo v s o d o ali b u r n u s

(glej pripombe) in čez eno uro speremo; namočimo ga tudi lahko v persil-lugu in, če treba, skuhamo. Pri belih tkaninah (tudi volni in svili) uporabljamo vodikov perkis, ki takoj učinkuje.

Laneno olje: Za odstranjevanje rabimo organska topila, kakor aceton in bencin.

Madeži od mastnih rok: Te odstranjujemo ali z mešanico, v kateri je 15 g mila, 100 g etra, 60 g salmijaka in 1 l vode, ali pa z zmesjo 30 g boraksa in ½ l vrele vode.

Maščobe ali mastne jedi: Iz vseh tkanin: z b—a—s, nadalje z zmesjo bencina in žgane magnezije, ki jo namažemo na debelo na madež, suho pa skrtačimo. Ali pa posipamo po madežu apnenčev prah (nastrgano kredo ali ilovico v prahu), pokrijemo s pivnikom in polikamo, kar po potrebi ponavljamo.

Mleko, mlečna kava: b—a—s ali tetrapol (glej pripombe).

Nesnaga muh: Madeže zbrisemo z mokro krpo, ki ji eventualno dodamo malo salmijaka.

Olja: b—a—s ali tetrapol (glej pripombe).

Oljnata barva: S terpentinom.

Pečatni vosek: Najprej ga na madežu zdrobimo in odstranimo, nato pa mesto še obdelavamo ali s špiritom ali z b—a—s.

Pivo, glej: Alkohol.

Pot (znoj): Odstranjujemo iz perila: z burnusom (glej pripombe). Iz volnenega blaga s kvilajevim izvlečkom (glej pripombe), žolčnim milom, mrzlim persil-lugom ali finim sunlight-izdelkom.

Rdeče vino: Sveže madeže takoj potresemo s soljo, še bolje s kredo, pozneje jih obdelujemo s citronovo kislino; stare madeže odpravljamo z vodikovim perkisom ali klorovo vodo (glej pripombe), jih dobro splaknemo in operemo z milom. Iz volne in svile jih ne odstranjujemo s klorom, temveč jih rajši žveplamo. Barvastih tkanin pa ne smemo snažiti niti s klorom niti z žveplom.

Rdečilo, glej: Črnilo.

Rja: Madež napnemo na toplo pločevino, ga napravimo vlažnega in nanesimo nanj raztopino oksalne soli s čopičem; nato ga splaknemo in operemo z milom. Delati moramo hitro (splakovati), sicer dobi tka-

nina luknje. Svežo rjo odstranjujemo ali s citronovo kislino, citronovim sokom in soljo ali z mešanico vinske in citronove kisline.

Sadje: Madeže odpravljamo iz belih tkanin s žaveljsko vodo (glej pripombe), iz drugih pa s citronovo kislino, z b—a—s ali s tetrapolom (glej pripombe).

Saje: Previdno otresemo ali pa z dvema nožema pobereemo s tkanine in s suhim čopičem skrtačimo do čistega.

Smola (drevesna): Odpravljamo s terpentinom.

Stearin (sveča): Madež, kamor je kanil stearin, denemo med dva pivnika in likamo, dokler ne izgine; ostanek obdelavamo tudi z b—a—s.

Tiskarsko črnilo, glej: Črnilo.

Vodni madeži: Iz marmorja s petrolejem; iz pohištva z oljem in cigarnim pepelom.

Zasmojeno perilo: S čisto vodo; bolj zasmojeno z vodikovim perkisom. Za zelo zažgano perilo ni pomoči.

Zeleni madeži od trave: Odstranjujemo z b—a—s ali s špiritom. Iz platna z vročo vodo.

Znoj, glej: Pot.

Pripombe k zgornjemu seznamku.

Burnus je sredstvo za namakanje perila. Prašek je občutljiv proti vročini, tudi soda in ostro milo ga uničita. Čim bolj je svež, tem boljši je za uporabo. Rahlja nesnago.

Klorova raztopina. 125 g klora poparimo z 1 l kropa. Hladno raztopino precedimo in razredčimo; ⅓ l raztopine pridenemo ¼ l vode. Tako dobimo klorovo vodo.

Kvilaja-izvleček. V drogeriji kupimo kvilajaskorjo (Quillaja), jo namočimo, potem skuhamo in precedimo. Dobljeno tekočino uporabljamo posebno za pranje temnih volnenih tkanin in črnih predpasnikov.

Tetrapol in vse druge tetra-snovi so preparati, v katerih so kot poglavitna sestavina klorirani ogljikovodiki s pridejanimi toščami, mili itd. raznih vrst.

Žaveljska voda (Eau de Javelle). 15 dkg klorovega apna, 15 dkg pepelike ali sode. Oboje, v vreli vodi stopljeno, zmešamo, pridenemo še 7½ dkg solne kisline in nalijemo še toliko vode, da je vsega skupaj ½ l.

KAKO SE V GOZDU VARUJEMO STRELE.

Običajno je razširjeno mnenje, da je bivanje in vedrenje v gozdu med nevihto zelo nevarno. Toda to mnenje velja samo pogojno in to tudi le za ljudi, ki ne poznajo bistva gozda in njegovega odnošaja do strele in si zaradi tega izberejo ob nevihti docela nepripravne prostore, oziroma drevesa, kjer hočejo vdriti.

Strela namreč teži k vodi in tudi udari najrajši in v vlažna mesta. Zatorej se moramo med nevihto v gozdu ogniti prostorov v bližini potokov, studencev, ribnikov, močvar in nižav, ki imajo v globokejših zemeljskih plasteh lahko vodno žilo, in si poiskati zavetišče rajši pod najnižjim drevjem (goščava, gajevina, grmičevje). Če nas pa zaloti nevihta pod starejšimi drevesi, potem se ne postavimo nikdar v zavetje pod najbolj debelo drevo. Če si lahko izberemo prostor, se izognimo vseh vrst drevja, ki ima iz zemlje štrleče srčne korenine, ker sezajo te globoko v zemljo in so v zvezi z vlažnimi zemeljskimi plastmi ali celo s podtalno vodo.

Dognali so, da najbolj pogosto udari strela v tople, hraste, vrbe, jesene, breste, akacije in borovce. Redkeje postanejo cilj strele lipe, jabolka, črešnje (bolj pogosto hruške), orehi in pravi kostanji. Zelo redko pa trešči v jelše, jerebrike, javorje, divje kostanje, bukve in gabre, v zadnje še celo nadvse redko, morda zaradi tega, ker ne postanejo nikoli tako visoki kakor njihovi sosedje. O nevarnosti, da trešči lahko tudi v breze, so pa mnenja zelo različna. Pri brezi igra namreč prostor sam, kjer to

drevo raste, zelo veliko vlogo, če je namreč vlahen ali suh. V najnovejšem času so strokovnjaki tudi ugotovili, da niso vzrok udaru strele v drevo samo njegove korenine, ki štrle iz zemlje, temveč tudi dalj časa trajajoča suša, ki lubje precej izsuši. V drevesa z velikim in raskavim lubjem, katerih korenine sezajo poleg tega še globoko v zemeljske plasti, gotovo bolj pogosto trešči, kakor pa v ona z gladkim drobnim lubjem, ki so pri močnem neurju hitro premočena do najmanjših korenin. Hrast in bor na eni strani in topol in bukev na drugi strani nam potrjujejo to pravilo. Da pa zadene strela včas tudi bukev, je redka izjema.

Bodi še omenjeno, da ima področje udara strele premer 80 m, zatorej moramo biti zaradi previdnosti od dreves, v katere rado trešči, oddaljeni vsaj 40 m. Na golih vrhah, pod katerimi lahko ležijo vodne ali tudi rudninske žile, se moramo izogibati samcato stoječih dreves. Najbolje je, da take vrhove, ko nastane nevihta, takoj zapustimo ali pa se vlečemo v kakšno zemeljsko vdolbino ali suh jarek. — Kmetovalec naj zapusti ob nevihti plug ali brano in odloži koso; tudi lovec naj se loči od svoje puške in jo, ko jo je zadostno zavaroval pred mokroto, odloži najmanj 40 m od prostora, kjer hoče počakati konca neurja. Tudi razpeti dežniki z železnimi palicami so med nevihto kaj izvrstna vaba za strelo.

Če bomo upoštevali vse te varnostne naredbe, ki temelje na starih izkušnjah, potem bo možnost, da nas v gozdu zadene strela, prav majhna.

JOSIP ŠTREKELJ:

CVETLICE LONČNICE.

1. O lončnicah vobče.

Okrasne rastline gojimo zaradi cvetja (nagelj), zaradi lepega listja (kraljeva begonija), zaradi prijetnega duha (rožmarin), zaradi plodov (razhudnik, *Solanum Pseudo Capsicum*) ali zaradi lepih oblik (kakti). Skoraj vse so bitja toplih krajev, zato ne prenašajo tukajšnje ostre zime. Sadimo jih v posode, najrajši v lončke, zato jim pravimo lončnice. Prezimumemo jih v kletih ali v sobah.

2. Zemlja.

Ker je lončnicam določen v posodah majhen, omejen prostor, jim moramo preskrbeti tako zemljo, kakršno potrebujejo. Kakor so cvetlice lončnice najrazličnejših vrst (družin), tako tudi potrebujejo različno zemljo. Nobena zemlja sama zase ni pripravna za cvetlice, ampak le mešanica raznih zemelj. Pravilno sestavljena zemlja je važen pogoj za uspešno rast cvetlice. V vrtnarstvu ločimo troje zemelj: lahko, srednjetežko in težko. Lahka zemlja je listna od iglastega in listnatega drevja, gozdna, drevesna

v gnilih duplih in barsko šotna. Srednjetežka je kompost, zemlja iz toplih gred in mešanica lahke in težke zemlje. Težka je travniška z ilovnatih travnikov. To si nabereš na krtinah po ilovnatih travnikih. Boljša pa je, ako tam narežeš travnato rušo in jo spraviš na kup. Po preteku dveh let, ako kup trikrat do štirikrat na leto premečeš, dobiš najboljšo težko travniško zemljo. Vsaki izmed navedenih zemelj moraš primešati $\frac{1}{12}$ do $\frac{1}{6}$ čistega, izpranega rečnega peska (mivke).

Lahko mešanico zemlje potrebujejo tiste lončnice, ki imajo lasovite korenine, n. pr. praproti, ciklamni, acaleje. Srednjetežko, t. j. tako, da zmešamo $\frac{1}{3}$ do $\frac{1}{2}$ lahke in $\frac{1}{2}$ do $\frac{2}{3}$ težke, tiste, ki imajo srednjebele korenine in ki močnejše rastejo, n. pr. pelargonije, nageljni, fuksije, oleandri. Težko pa tiste, ki imajo debele mesnate korenine, n. pr. palme, čebulnice. Vendar je treba primešati težki zemlji nekoliko humusa in toliko peska, da se ne sprime v kepo, ako jo stisnemo. Tudi lahki in srednjetežki zemlji primešamo $\frac{1}{12}$ do $\frac{1}{6}$ peska.

Mešanico raznih zemelj in peska je treba temeljito premešati. Zelo koristno je, če primešamo ob enem še nekaj rožene moke, prilično eno pest na škarf zemlje. Ob mešanju ne sme biti zemlja mokra, ne prašnosuha, ampak nekoliko vlažna. Vsako zemljo moramo presejati na rešeto ali na mrežo, ki ima 5 mm velike luknje, preden jo spravimo na kup za mešanje.

3. Razmnoževanje lončnic.

Lončnice razmnožujemo po naravni poti s semenom ali pa umetno z deli matrne rastline.

A. Razmnoževanje s semenom.

Ker ima malokdo rastlinjak, si pomagamo na ta način, da sejemo lončnice v tople grede ali pa v lončke in lesene zabožčke. Na odtočno luknjo posode položimo košček črepinje in nasujemo do $\frac{3}{4}$ lahke zemlje, kateri je primešana $\frac{1}{6}$ peska. To poravnamo in narahlo potisnemo. Povrh nasujemo seme, ki ga pokrijemo (posujemo) z enako zemljo trikrat tako globoko, kakor je seme debelo. Prav drobnega semena, kakršno imajo begonije, lobelije, ne pokrijemo, marveč le z deščico narahlo potisnemo. Za vse setve, tudi tistih rastlin, ki ljubijo težko zemljo, se poslužujemo samo lahke zemlje. Mnoga semena vzkale v nekoliko dneh, pri nekaterih (n. pr. semenu palme) pa traja kaljivost tudi po več mesecev. Pri teh je treba potrpljenja. Embrio v semenu potrebuje za razvoj, razen drugih pogojev, tudi toploto, sicer strohni. Zato bomo postavili posode, v katere smo zgodaj pomladi posejali seme, blizu peči na toplo ali ob solčnih dneh med okna na sonce. Da se pa zemlja ne posuši, jo močimo po potrebi z mlačno vodo 20 do 25° C. Še bolje je, če pokrijemo posodo s šipo. Če je na solncu, jo zasenčimo s papirjem. Drobnost semena bi z zalivanjem odplavili, zato zalivamo v takem primeru v podstavku. Zaradi kapilarnosti potegne zemlja vodo vase. Ne sme pa biti voda stalno v podstavku, ker bi se zemlja skisala. Ker voda hlapi, se na stekleni šipi nabirajo vodene kapljice. Te moramo sproti brisati, da ne kapljajo na nežno setev.

Ko zapazimo, da je seme izkalilo, postavimo posodo, ki je bila doslej pri peči ali v temnem kraju, na okno za šipe, da se rastlinice privadijo svetlobi in da se ne pretegnejo. Vendar moramo paziti, da se ne prehlade in premrazijo, zlasti ponoči, kadar ne kurimo. Cvetlice lončnice sejemo zgodaj v februarju in marcu, da pravočasno dorastejo, so pa nekatere, n. pr. jeglič (primule), cinerarije, ki jih sejemo kasneje.

Kadar dorasteta na posetvi, razen kaličnic, še edel ali dva lista, jih pikiramo, t. j. presadimo v drug zabožček, kakršne so pač vrste, po 2 do 4 cm narazen, da si razmnože koreninice in še nekoliko odrastejo. Potem jih posamezno presadimo v lončke v tako zemljo, kakršna je zanje najprikladnejša. Pri pikiranju enokaličnic, kakor n. pr. palmah, moramo paziti, da ne odpade semensko zrno, ki še brani rastlinico, in tudi korenine ne smemo pri-

krajšati, ker bi rastlinica usahnila. Te pikiramo, čim doraste prvi list kakih 10 cm na dolgo, v posamezne lončke v lahko zemljo. Po treh letih jih pa posadimo v zanje prikladno težko zemljo.

B. Umetno razmnoževanje lončnic.

a) Razmnoževanje s potaknjenci.

Nekatere lepotične rastline ne naredo semena. Mnoge se pa iz semena vzgojene izprevržejo, navadno v manjvredne, kakor so bile matrne rastline, od katerih smo nabrali seme. Zato razmnožujemo skoraj vse lončnice najrajši s potaknjenci. Potaknjencec je živ del matrne rastline in iz njega vzgojena nova rastlina je popolnoma enaka materni rastlini. Odrezani vršiček pripravimo za potaknjenje, da ga spodaj odrežemo tikoma pod popkom. Zaradi izhlapevanja mu odrežemo vse liste razen enega ali dveh vrhnjih. Pri nageljnih odrežemo spodnje liste, zgornje pa, ki so skupaj v šopku, prikrašamo vse. Potaknjencem tistih rastlin, ki imajo mnogo mlečnega soka v sebi, n. pr. fikus, oleander, rane pred sajenjem izperemo. Zelo zeljnate, n. pr. pelargonije, narežemo en dan prej, da nekoliko ovenejo. Kakte pa sušimo po več dni, preden jih sadimo.

Ko si pripravimo zabožčke ali cvetlične lonce, položimo na dno najprej drenažo (lončene črepinje) in nekoliko šotnega zdroba. Povrh nasujemo lahko, s peskom pomešano zemljo in posadimo potaknjence le ob robu posode. Ob sajenju jih primerno z zemljo ob straneh pritisnemo. Ker ugaja potaknjencem stisnjen topel in vlažen zrak, jih pokrijemo s stekleno šipo ali še bolje s steklenim zvonom, če so pa na solncu, jih zasenčimo s papirjem. Prevelika mokrota škoduje, zato jih samo zmerno zalivamo z ogreto vodo. Kadar začno odganjati in naredo korenine, jih zračimo in utrjujemo s privzdigovanjem pokrivala ob toplih dneh. Po osemdnevnem do desetdnevnem zračenju odstranimo pokrivalo, nato pa jih posamezno presadimo v cvetlične lončke.

Ker so dognali, da se ob robu lončka rajši primajo potaknjenci kakor sredi lončka, se poslužujemo dveh loncev, enega večjega, n. pr. s 14 cm v premeru, in drugega za polovico manjšega, torej s premerom 7 cm. V večjega položimo na dno drenažo, vrhu te nekoliko lahke zemlje ali še bolje šotnega zdroba, na to postavimo v sredo manjši lonec, ki naj sega zgoraj tako visoko, kakor je rob zunanega večjega lonca. Prostor med obema loncema napolnimo z lahko, s peskom pomešano zemljo, v katero posadimo v krogu pripravljene potaknjence. Ko še zalijemo s toplo vodo, zasenčimo in pokrijemo s steklom.

Nekateri vrtnarji začepijo odtočno luknjo v srednjem manjšem lončku s kitom. Ko nasadijo v prostoru med loncema v krogu potaknjence, nalijejo manjšega z vodo. Zaradi luknjičavosti lončevine uhaja v zemljo toliko vode, kolikor je je za potaknjence baš potrebno. Tudi v tem primeru je treba nasad pokriti s steklenim zvonom in ga ob žgočem solncu zasenčiti s papirjem.

Potaknjence grmičastih okrasnih rastlin, n. pr. avkube, oleandra, fikusa, postavimo tudi v vodo v stekleničice ter jih zgoraj zamažemo in zamašimo s čebelnim voskom. Ko se čez nekaj tednov pojavijo koreninice, vzamemo potaknjence iz stekleničic in jih, da se koreninice ne odlomijo, previdno posadimo v lahko zemljo.

Za uspešno razmnoževanje s potaknjenci je potrebna toplota 18 do 25° C, zato se bomo tega dela lotili bolj kesno pomladi, ko je tudi na prostem že dovolj toplo.

b) Razmnoževanje z listi.

Pripravi si, kakor za potaknjence, lahko peščeno zemljo in nasuj v lonček ali v zabožek do $\frac{1}{3}$ pod rob. Vrh te nasuj izpranega peska do 2 cm pod rob. Odreži begonijev (*Begonia rex*) list in skrajšaj pecelj na 4 do 5 cm ter še prereži listne žilice spodaj tam, kjer se razdvajajo. Vtakni prikrajšan pecelj v pesek tako globoko, da leži list vodoravno na površini. Da se list ne bi premikal, ga obloži s kamenčki povsod tam, kjer ni žilic. Povrh položi zaradi obsenčanja list papirja in šipo ali steklen zvon. Kadar se naberejo vodene kapljice na šipi ali v zvonu, jih obriši, ker bi močenje lista provzročilo gnilobo. Iz tega vzroka moraš tudi zalivati v podstavke. Čez nekaj tednov zraste iz peclja in žilice palov nežnih rastlinic, ki jih posamezno posadiš v lončke. Tudi ako razrežeš list na več manjših delov, ki pa morajo imeti kos žilice, ter jih gosto potakneš v tako pripravljeno zemljo, kakor je zgoraj rečeno, pokriješ in obsenčiš, boš imel prav tak uspeh. Z deli listov pomnožujemo razen begonije tudi lepo šarenopisano sanseviero. Liste pri tej razrežemo najprej vzdolž po sredi in potem počez na 3 do 4 cm dolge koščke ter jih posadimo in oskrbujemo kakor begonije. Tudi znano mastno-listno eheverijo, ciklamen in neumorno cvetočo, vijolici podobno sentpavlijo razmnožujemo z listi. Pri teh pa moramo odtrgati od matrne rastline liste s celim pecljem in cele, nedeljene posaditi.

c) Razmnoževanje s položnicami.

Nareži nageljново mladiko kakih 10 do 15 cm niže od vrha vzdolž po sredi od člena do naslednjega člena navzgor, da narediš tako zvani jeziček. Nato odgredi pod mladiko kake 4 cm globoko jamico in upogni narezano mladiko noter, da pride narezani del mladike v sredo jamice. Da bo mladika trdneje stala, jo pričvrsti z leseno kljukico in zasuj. Čez dober mesec dni se pogrobana mladika ukorenini in osamosvoji, da jo lahko ob materi odrežeš, izkoplješ in samostojno posadiš. Tudi druge okrasne rastline, ki imajo upogljive mladike, razmnožujemo s položnicami. Nekatere se vkoreninijo, ne da bi jim zarezali jeziček.

č) Razmnoževanje z nastavki.

Pri večjih grmičastih lepotičnih rastlinah, kakor so n. pr. limone, oleandri, avkube i. dr., od katerih želimo imeti čimprej večjo novo rastlino ali če se njih potaknjenci neradi primejo, navežemo na po-

ljubno vejo nastavek. Ta sestoji iz dveh polovic cvetličnega lonca ali pa je iz pločevine zvita posoda, podobna loncu ali lijaku, ki jo navežemo na odbrano vejo. Na mestu, kjer navežemo nastavek, zarežemo mladiko od spodaj navzgor na 4 do 5 cm dolg, do srede segajoč jeziček, pod katerega vtaknemo lesen klinček, da je rana odprta. Ko je posoda trdno privezana in, če je treba, tudi še k pomožnemu kolu pritrjena tako, da pride rana v njeno sredo, jo napolnimo z lahko zemljo. Da zemlja ne uhaja skozi morebiti preveliko luknjo v nastavku, jo začepimo z mahom. Tudi povrh zemlje v nastavku položimo nekoliko mahu, da zabranjuje prehitro izsušenje. Zaradi tega moramo redno zalivati, da je zemlja stalno vlažna. Nastavkov se poslužujemo tudi pri dracenah, aralijah in jukah, kadar zrastejo za okras v sobi previsoko, da tako skrajšamo deblo.

Od pomladi do jeseni naredi veja v nastavku toliko korenin, da jo lahko odrežemo in posadimo samostojno.

d) Razmnoževanje z delitvijo.

Nekatere lepotične rastline se tako zelo razmnože in zgoste v lončku, da jih lahko razdelimo na več delov in posadimo potem same zase. Tiste, ki imajo gomolje in olesenele korenike (rizome), delimo tako, da ima vsak gomolj vsaj en popek. Morebitne rane na odrezanih gomoljih poštopamo z ogljenim prahom, ki zabranjuje gnitje. Delitev gomoljev in korenik opravljamo pomladi, preden jih sadimo. Čebulnice napravijo ob materni čebuli več čebulic, katere oberemo, kadar mirujejo. Take so hijacinti, tulpe, fresije, gladijole i. dr.

e) Razmnoževanje s trakovi.

Kakor vrtna jagoda, delata trakove tudi saksifraga in indijska jagoda, ki ju gojimo v obeskih kot viseči rastlini. Pri lističih, vzdolž po traku, zrastejo nove rastline, katere se, ako leže na zemlji, ukoreninijo brez naše pomoči. To lastnost ima tudi znana tradeskancija, ki ne dela trakov, toda po tleh plazeči odganjki se tako ukoreninijo, da jih lahko odrežemo kot samostojne rastline.

f) Razmnoževanje s cepljenjem.

V vrtnarstvu cepimo različne lepotične rastline, kar je važno za poklicne trgovinske vrtnarje. Ljubitelj cvetic bo uporabljal cepljenje pri vrtnicah, limonah in pomarančah, od katerih si je divjake vzgojil iz pečk, in pri kaktih. Vrtnice cepimo na prostem le v popek, limone in pomaranče na vse poljubne načine, kakte pa v precep, v katerega vtaknemo na zagozdico pripravljen cepič in obvežemo. Okrogle kakte cepimo na glavo. To obstoji v tem, da podlago na vrhu odrežemo pravokotno in cepič prav tako na spodnjem koncu. Pri tem pazimo, da sta obe rani enako veliki in da se krijeta, ko cepič postavimo na podlago. Nato povežemo cepič s trakovi preko cepiča navzdol do roba lončka, da mirno stoji. V dveh tednih se cepič priraste, nato pa odstranimo obvezo.

Zastopniki Vodnikove družbe Božidar Borko, dr. Pavel Karlin in dr. Ivan Lah z lovorjevim vencem pred spomenikom Frana Levstika v Velikih Laščah.

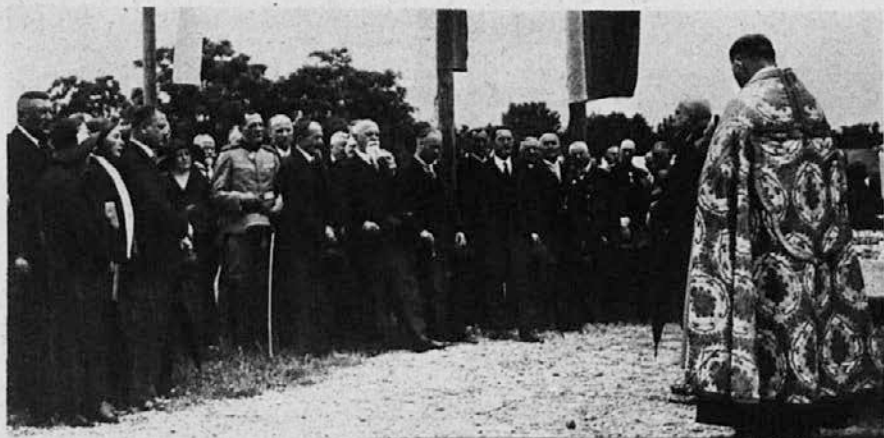
Odkritje spomenika skladatelju Miroslavu Vilharju v Planini pri Rakeku.

Prva vožnja s tramvajem iz Ljubljane na Vič

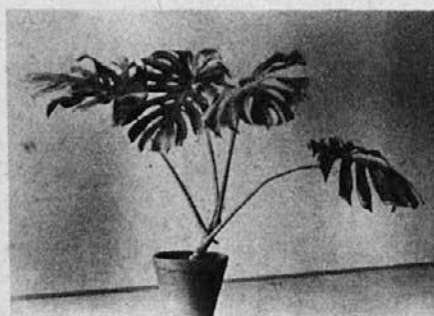
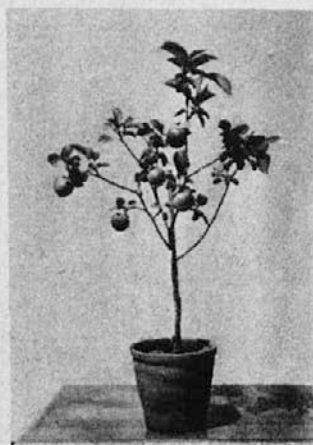
Sokolski praznik v šiški. Polaganje vogelnika za novo sokolsko trdnjavo.

V Ljubljani blagoslavlja v spomin na 10letnico vladanja kralja Aleksandra temeljni kamen za veliko moderno mestno ubožnico.

CVETLICE — LONČNICE

(K članku na str. 62.)

Zgoraj od leve proti desni: Jablana (celini) v lončku. — Asparagus Sprengeri. — Pravilno razmnoževanje s potaknjenci (Pelargonije). — V sredi od leve proti desni: Filodendron (Monstera deliciosa). — Palma Phönix. — Spodaj od leve proti desni: Palma Chamaerops excelsa. — Aravkarija (sobna smrečica). — Aspidistra elatior.

Otvoritev novega mostu v Zidanem mostu.

Jubilejna gasilska tombola v Kranju.

Največja letošnja požarna katastrofa pri nas: pogorela vas Nadlesk.

Mlade gospodinje z meščanskih šol (gojenke 3. razr. mešč. šole v št. Vidu nad Ljubljano.

Sokolski tekmovalci, ki so nas letos spet častno zastopali na mednarodnih telovadnih tekmah v Parizu.

Letošnje plavalne tekme v kopališču sportnega kluba «Ilirije» v Ljubljani.

ASANACIJA VASI

(K članku na str. 56.)

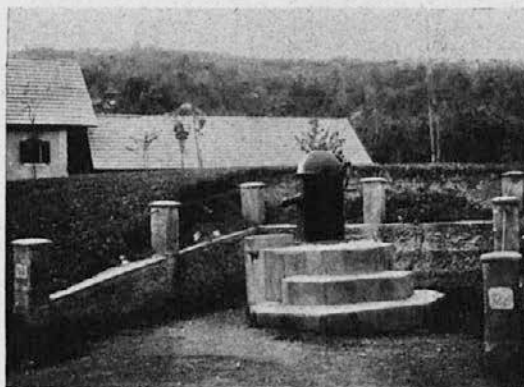
Pravilno asanirano stranišče z gnojiščem.

Nehigijensko stranišče z nezavarovanim gnojiščem.

Asaniran vodnjak z napajališčem.

Higijensko urejen vodnjak.

Asaniran vodnjak z urejeno okolico.

Pravilno zajetje studenca v Gabrovčcu.

4. Presajanje lončnic.

Najčeste presajamo cvetlice v cvetlične lončke, ki pa ne smejo biti glazirani. Večje okrasne rastline sadimo tudi v lesena vedra in lesene zaboje. Preden se lotimo tega dela, mora biti pripravljena mešanica take zemlje, kakršna je najpripravnejša za tiste rastline, ki jih namerjamo presajati. Čim čistejša kamenčkov in druge navlake je zemlja, tem boljša je. Zato jo že pred mešanjem in uporabo presejemo na rešeto, ki ima do 5 mm velike luknjice. Za presajanje mora biti zemlja nekoliko vlažna. Premokra ali presuha je škodljiva. In samokolnico zemlje primešamo perišče rožene moke, ki je zelo uspešno in trajno dušikovo gnojilo. Kar imamo starih lončkov, jih pred uporabo dobro zunaj in znotraj umijemo, nove pa namakamo vsaj 24 ur prej v čisti vodi. V posodo položimo za drenažo vrhu odtočne luknje košček črepinje, pri večjih posodah tudi več črepinj in drobnih kamenčkov, vrhu tega pa nekoliko zemlje. Nato vzamemo v roke lonec s cvetlico, katero smo se odločili presaditi, jo obrnemo navzdol in potrkamo na dno, da gre s kepo iz lonca. Omrežje korenin, ki je kakor tkanina ob straneh in pod kepo, obrežemo in postavimo rastlino v pripravljen lonček prav tako globoko, kakor je prej rastla. Ako je v lončku preveč zemlje, jo odvmemo, ako je premalo, pa jo določimo. Nato obujemo še cvetlično kepo in jo ob obeh straneh (ne v sredi lonca) primerno potlačimo s prsti. V velikih posodah potlačimo zemljo ob straneh z nekoliko topim klinom. Vrhu zemlje mora biti 1 cm prostora do lončkovega roba zaradi zalivanja. Čebulnice sadimo le toliko globoko, da gleda vrh čebule iz zemlje. Izjemo delajo le gladijole, ki jih zakrijemo 4 cm globoko z zemljo, in lilije, ki jih posadimo še globokeje. Ciklamnove gomolje posadimo tako, da je le polovica gomolja v zemlji.

Palmam in vsem drugim rastlinam, ki imajo debele mesnate korenine, ne smemo ob presajanju korenin obrezovati, ker bi sicer usahnila. Korenine teh rastlin le očistimo, to je s klinom odstranimo z njih staro zemljo ob straneh in spodaj v kepi. Rastline posadimo potem tako, da izpolnimo z zemljo vse praznine med koreninami in naposled zemljo ob straneh primerno potlačimo.

Prevelike posode so za male rastline škodljive, ker ne morejo korenine prepresti preobilne zemlje, ki se zaradi tega skisa. Zato presajamo rajši pogosteje in vzamemo vsakokrat za 1 cm večji lonec.

Največ cvetlice presajamo pomladi, ko se zbude in začno odganjati, tiste pa, ki potrebujejo mnogo toplote, t. j. take, ki jih moramo tudi pozimi imeti na toplem, pa šele v maju ali juniju. So pa izjemni primeri, da moramo presajati tudi med letom, zlasti kadar korenine popolnijo in zamrežijo zemeljsko kepo ob loncu in kadar cvetlice obole.

Znaki bolne rastline so orumenjevanje listja, zastavitve rasti, gnile korenine in neprijeten duh zemeljske kepe. Vzroki obolenja so prevelika posoda, slaba drenaža, solčni ožig korenin, ki se povaji, ako postavimo nezavarovane cvetlične lončke

na južno, žgočemu solncu izpostavljeno lego, zalivanje z mrzlo vodo, preprih, pretopla soba za tiste cvetlice, ki pozimi počivajo, n. pr. fuksije, pelargonije, aspídistre, fikuse, aralije in druge, suh zrak v zakurjenih sobah, presuha zemeljska kepa, premokra zemeljska kepa pozimi, pozeba in tudi nedostajanje hrane.

Čim zapazimo, da cvetlica boleha, jo vzamemo iz lončka, razrušimo zemeljsko kepo in porežemo odmrle korenine. Nato vzamemo manjši umit lonček z dobro drenažo spodaj in vsadimo bolno rastlino v lahko zemljo, ki ji primešamo stolčenega lesnega oglja.

Vse presajene rastline, bolne in zdrave, postavimo na toplo, med okna ali v mrzlo gredo pod steklo ter jih zasenčimo za nekaj dni, dokler se ne primejo.

5. Zalivanje.

Pomladi in jeseni zalivamo cvetlice zjutraj, poleti zvečer; ob veliki vročini in tiste v lahki zemlji, ki se prej posuši, pa zjutraj in zvečer. Ako je zemlja v lončkih mokra, naj zalivanje prestane, vendar pa se nato ne sme čakati, da se zemlja popolnoma posuši.

V zimskem času, ko večina naših lončnic počiva, zalivamo po malem vsak drugi ali tretji teden. Skrbeti je treba, da rastline ne venejo, da je torej zemlja vlažna, ne pa premočena.

Poleti postavimo na oknih in balkonih, pozimi tudi v sobah pod cvetlične lončke, podstavke, da ne teče voda, kar je je odveč, po tleh. Ne smemo pa pustiti vode v podstavkih, temveč jo četrt ure po zalivanju odstranimo, da obvarujemo zemljo skisanja.

Za zalivanje naj bo voda mlačna, 18 do 20° C. Pozimi prilijemo mrzli vodi nekoliko vroče, poleti pa zalivamo s postano in na solncu ogreto vodo iz bazenov.

6. Gnojenje.

Že pri sajenju smo rekli, da je koristno, primešati zemlji ob sajenju roženo moko kot gnojilo, ker izčrpajo rastline v pičli količini zemlje kmalu redilne snovi. Rožena moka je dušikovo gnojilo, ki pospešuje rast. Potrebno je, da tudi kesneje poleti uporabljamo dušikova, kalijeva in fosforna gnojila. Vse te snovi ima v sebi gnojnica, ki si jo pripravimo, ako golobjek ali kurjek namakamo v kaki posodi v vodi toliko časa, da povre (zgnije). Če tega nimamo, naredimo gnojinec iz hlevskega gnoja. Na kmetijah dobimo gnojnico v vsakem vzorno urejenem hlevu in gnojniku. Ker je pa gnojnica močno gnojilo, ji moramo primešati polovico čiste vode, da se korenine ne zaduše. V sobah in na oknih ni to gnojilo pripravno zaradi smradu. Tu se poslužujemo umetnega gnojila. Tega pripravimo tako, da damo na vsak liter vode po dva grama nitrofoskala, ki ga nekaj dni namakamo. Gnojimo pa po enkrat do dvakrat na teden. Gnojenje s kavino goščo, tobakovimi odpadki in cigarnimi ogorki je za lončnice strupeno.

Z gnojenjem zategnemo presajanje, zlasti ako nimamo zemlje ali časa. Pomniti pa moramo, da pravkar presajenih lončnic, dokler se ne primejo, bolnih, dokler ne ozdravijo, in pozimi počivajočih ne smemo gnojiti. Tudi ne, kadar je v posodi zemlja suha, ne zjutraj, temveč zvečer.

7. Obrezovanje.

Zaradi obilnejšega cvetja in košatosti lončnice obrezujemo. Zlasti je to potrebno pri mladih, iz potaknjencev vzgojenih lončnicah, ki rasto samo z eno mladiko kvišku. Čim dorastejo te 10 do 15 cm visoko, jim vrh odrežemo ali ga jim priščipnemo. Zaradi tega se razrastejo take cvetlice v grmič, cveto pa nekoliko kasneje, a zato bujnejše. Da vzgojimo lepo obliko mirti, oleandru, vrtnicam, lavorju, evonimusu, limoni i. dr., dosežemo to samo z obrezovanjem. Hortenzijam odrežemo samo šibke odganjke, močne pa pustimo neprikrajšane, ker so cvetni popki le na končnem popku močnejših mladik. Obrezujemo pa pomladi, čim pokažejo novo rast.

8. Škodljivci v cvetličarstvu.

Kaj radi se naselijo v sobah na cvetlice uši in kaparji, zunaj pa zraven teh še gliste, prašički in polži. Uši zatremo, če poškrpimo ali omočimo napađene dele v vodo, kateri dodamo 2 %, tobakovega izvlečka in 2 % mazavega mila. Ker ima pa tobakov izvleček neprijeten vonj, vzamemo za sobne cvetlice rajši na liter vode 1 dkg kvasijevega lesa, ki ga namakamo 24 ur v vodi, potem dodamo še 2 dkg mila in pristavimo k ognju, da zavre. Ko se ohladi, precedimo in uporabljamo to tekočino kakor prej navedeno tobačno. Pri tem opravilu moramo cvetlične lončke poleči, da ne kaplja ta strupena tekočina na zemljo v lončku. Kaparje spiramo in oddrgnemo s ščetko, namočeno v milnici ali v prej navedenih mešanica. Ko se navedene tekočine na rastlinah posuše, jih moramo oprati s čisto vodo. Gliste preženemo, ako zalijemo rastline z ohlajeno vodo, v kateri smo skuhalih raztolčene plode divjega kostanja. Prašičkom in polžem nastavljam o izdolbeno korenje, v katero se skrivajo podnevi. Polže lovimo tudi v ponočnem času pri luči. Tudi nesnaga je lončnicam velik škodljivec, zato moramo pogosto lončke umiti in suho listje obrati. Ako se pojavi na površju zemlje plesen, je treba to gorenjo okuženo plast odzvati in nadomestiti z novo, kateri primešamo nekoliko ogljenega prahu. Sobe, kjer je plinska luč, niso za cvetlice, ker je svetilni plin strupen. Naš splošen sovražnik pa je prah, ki zamaši dihalne luknjice na listju. Treba ga je pogosto z mokro gobno obrisati ali pa z brizgalnico sprati.

9. Prezimovanje cvetlic.

Ko ciklamni odcveto, začne listje veneti in se sušiti. Prav to opazujemo pri čebulnicah. Proti jeseni odpada listnatim begonijam listje, gomoljastim tudi stebelca. Umirajo sicer ne, ampak pripravljajo se na zimski počitek, da bodo prihodnje leto krepkeje razvijale svojo lepoto. Grmičevje zaustavi rast in

tistemu, ki se pozimi goli, orumeneva in polagoma odpada listje. Ljubitelj naj rastlinam pomaga, da bodo mirno prenesle zimski sen. Čim se ta čas bliža, pnehavamo z zalivanjem. Tiste čebulnice in gomoljnice, katere prezimimo brez zemlje, kakor hijacinte, gladijole, kane, dalije, pustimo v posodi, dokler se zemlja ne posuši, potem jih pa spravimo v škatle, v suh pesek ali na police v nepresuhi kleti. Druge čebulnice, n. pr. tulipane, lilije, narcise, žafrane, posadimo na stalno mesto že jeseni. Ciklamni, ki počivajo preko poletja, in begonije, ki počivajo pozimi, ostanejo v lončkih nemoteni, ciklamni do jeseni, begonije do pomladi. Takrat se zbude in začno odganjati. Čim to izpremembo zapazimo, jih presadimo in v začetku po malem zalivamo. V klet spravimo tudi vse druge zeljnate in grmičaste lončnice, ali tudi v hladno sobo, kjer je zanje najprimernejša toplota, samo 4 do 6° C. Ker je rastlinam potreben čist zrak, odpiramo ob lepih dneh okna, zvečer jih pa zapiramo, da jih zavarujemo pred pozebo. Prevelika toplota, ki sili cvetlice pozimi v rast, je škodljiva. Nekatere, toplotu ljubeče lončnice imamo tudi pozimi za okras v topli sobi, n. pr. araliije, aspidistre, kakte, asparagus, acaleje, sobno lipo, aravkarijo, filodendron i. dr.

Ko nastopi gorka pomlad, je prav, če sobne rastline prenesemo na vrt ali na balkon na zdrav zrak, da se okrepe. Na primernem kraju na vrtu zakopljemo lončke v zemljo tako, da gledajo robovi 3 do 4 cm iz zemlje. Pod lončkom naredimo z železnim drogrom luknjo v zemljo, da se lahko voda odteka in da ne zaidejo škodljivci v lonček. Senčne rastline postavimo v senco, druge v polsenco, solnca željne pa, kakor so kakti, mastnice, lavor, oleandri, na solčno lego. Razen za zalivanje, poskrbimo tudi za gnojenje in občutljivejše presadimo v avgustu, druge pa v septembru ali pomladi.

10. Pripravljanje cvetlic za okna in balkone.

Kar ni bilo že jeseni presajenih cvetlic, jih presadimo pomladi, poslužuj se take zemlje, kakršna je za posamezne vrste potrebna. Ne poslužujmo se prevelikih lončkov. Prve dni po sajenju ne smemo čebulnic in gomoljnic zalivati, kasneje po malem, nikdar pa ne smemo politi čebule in gomolja, ker ju napade sicer gniloba. Za okna in balkone sadimo cvetlice v zabojčke, ker se bolje počutijo kakor v lončkih. Zabojčke pripravljamo iz 1½ do 2 cm debelih desčic. Ti naj bodo 16 do 18 cm visoki in prav toliko široki, njih dolgost pa naj se ravnava po potrebi. Predolgi so pretežki, zato oskrbimo za daljše prostore več, pa krajših zabojčkov. Da deske ne popuste, objemo konce zabojčkov z obročevino. Končno jih še pobarvamo z nevtralnno belo ali rjavo barvo ali tudi z drugo, ako se ujema z barvo hiše.

Dokler ni na prostem dovolj toplo, ne stavi cvetlic na okna in balkone, ker pomladi so cvetlice občutljivejše proti mrazu kakor jeseni.

Za zabojčke, v katere nasadimo mešano razne cvetlice, je najprimernejša zemlja iz treh delov zemlje iz gorke grede, enega dela težke travniške

in pol dela peska. Na srednjevelik zaboječek primešamo še malo pest rožene moke. Ako je zaboječek namenjen za južno lego, primešamo še $\frac{1}{8}$ šote ter vso zmes večkrat premešamo. Na dno zaboječka, vrhu odtočnih lukenj, položimo črepinje in dva prsta na debelo šotnega zdroba. Šotni zdrob zadržuje vlago in posrka vodo, kar je je odveč, da ne teče ob zalivanju po tleh.

Cvetlice, ki so v lončkih, na južni legi ne uspevajo, ker jim solnčna toplota ožge korenine, da odmrjejo. Zato sadimo cvetlice za južno lego samo v zaboječke ali pa postavimo lončke v zaboje ter praznine med lončki v zabočku zapolnimo s šotnim zdrobom ali vsaj z jelovim žaganjem. Za lepo uspevanje mora imeti vsaka rastlina dovolj prostora, zato ne zasajaj pregosto.

Nekatere naše okrasne rastline ljubijo več solnca, nekatere delno, t. j. polsenčno, so pa tudi, ki so najbolj zadovoljne v senci. Kadar postavljamo na okna posajene cvetlice, moramo to upoštevati. Večina jih spada v polsenčno lego, to so palme in druge tropične rastline. Na južno stran bomo postavili pelargonije, petunije, margarete, verbene, lantane, vse čebulnice in gomoljnice (razen begonij in gloksinij), kakte, oleandre in mastnice. Na senčno, severno stran posadimo aspidistro, aralijo, hortenzijo, zvončnice (Campanula Mayi), praproste. Ako varujemo cvetlice pred ožigom korenin in zlasti v mestih pred prahom, bodo uspevale in razveseljevale okolico tudi na manj ugodnih legah.

Na naših oknih, balkonih in v sobah vidimo le enostransko uporabo okrasnih cvetlic, po večini tiste, ki razgalijo svojo lepoto poleti. To majhno zbirko, ki prikazuje preveč enoličnosti, je treba povečati na še druge pomladne, poletne in jesenske, zlasti na tiste, ki jih brez težav prezimimo, n. pr. grmičaste: fuksije, acaleje, abutilon, kamelije, vrt-

nice, mirte, hortenzije, daturo, heliotrop, veronike, roženkravt, rožmarin; zeljate: zvončnice, cinerarije, pentstemon, primule, levkoje in jesenske krizanteme; viseče: izolepsis, viseče lobelije, verbene, zvončnice (Campanula isophylla in C. Mayi), viseče fuksije, zimzelen (vinca), indijske jagode. Od tistih, ki jih gojimo zaradi dekorativnega listja, naj se upoštevajo: aralija, avkuba, fikus, evkaliptus, koleus, palme, dracene, filodendron, kala, kaladium. Od iglavcev si bomo nabavili znano aravkarijo pa tudi navadne smrečice. Poleg že uvedenega in razširjenega ciklamna bomo sadili še druge čebulnice in gomoljnice, zlasti gomoljaste begonije, gloksinije, kane, amarilis, himenokalis, lilije, tulpe, morsko čebulo, valoto, hijacinte. Ne smemo pozabiti na kakte, ki so pozimi sobni okras. Tudi pritlikavo sadno drevje v posadah — limone, pomaranče, granatne jabolane, hruške in jabolane — je lepo v sredi okrasnih cvetlic. Ob verandah, hodnikih in nad balkoni uporabljamo obeske. V primerne lesene ali žičnate koške, ki jih ob notranjih stenah obložimo z mahom, da ne uhaja zemlja, posadimo take rastline, ki rasto navzdol, kakršne so kobeja, viseča zvončnica, gorenjski nagelj, viseča lobelija, verbena, petunija, viseča pelargonija, tradescancija, viseča fuksija, kapucinarčki i. dr.

Cvetje oživlja hišo in dela dom prijeten. Preden odeveto zadnje krizanteme, se že vrste za njimi in kosajo v lepoti ciklamni, primule, cinerarije, acaleje, razne gomoljnice i. dr. Med tem peštrim drobižem stoje ponosni filodendroni, zale aralije, mnogoprstne palme in še razne lepolistnate košaticé; nizko doli pa ždijo ostarele lic kosmati kakti. Preden se poslojijo oznanjevalke novega življenja pomladi, sledijo druge, še številnejše, tja do pozne jeseni. Krona urejene sobe, hiše in vrta so cvetlice.

(Slike k temu članku glej na prilogi v bakrotisku.)

STANKO TRČEK:

«OLIMPIJADE.»

To leto prinese onim, ki jim telovadba (v najširšem pomenu besede) ni le nepotrebno igračkarije, temveč del življenja, nekaj zanimivega: olimpijske tekme v Los Angelesu (Los endžiliz) v Združenih severnoameriških državah. Najboljši borci vseh narodov se bodo zopet zbrali k plemenitemu boju za naslov prvaka sveta v tej ali oni telovadni panogi. Prav kakor so se pred dvema tisočletjema vsaka štiri leta sešli Grki iz vsega Sredozemja k tekam v Olimpiji, najznamenitejšem svetišču starega sveta. Z našimi «olimpijadami» le posnemamo stare, čuteč potrebo, da ustvarimo nekaj, kar bi bilo vsem narodom sveto in izven vsakdanje razritosti in vsakdanjega sovraštva. Enako potrebo je čutila Grška, še vse bolj izgrizena po bratomornih bojih.

Ustvaritelji staroveške telovadbe so sicer prirejali mnoge in slavne tekme, toda vse so po sijaju in slovesu prekašale one v Olimpiji. Še danes, ko že iz ust otrok čuješ ime «olimpijada», jih je malo, ki

vedo, kje in kaj je bila stara Olimpija. Ta kraj ni isto, kar je bil Olimpos, gora, kjer so živeli grški bogovi. Olimpija je bila v vseh časih vedno le svetišče in niti v obližju ni bilo nobene naselbine. Leži na zapadni obali Peleponeza, ob rečici Rufiji, nekoliko nad njenim izlivom v morje. Precej obširno ravnico obkrožajo nizki griči in ob vznožju enega, ki je nekoliko pomaknjen naprej, so si stari sezidali Olimpijo.

V najstarejših časih je bil na tem mestu posvečeni gaj s številnimi žrtveniki, na katerih so prebivalci sosednjega mesta Pize darovali bogovom. Preprosto svetišče je že v zgodnji dobi grške zgodovine zaslovelo čez meje ožje domovine in dobilo naposled veljavo povsod, kjer so prebivali Grki: po vsem Sredozemju. V 8. stoletju pr. Kr. so se začele v Olimpiji dvigati prve stavbe in v teku dob je nastalo iz gaja obširno svetišče z mnogimi poslopji. Razkošje se je ugnezdilo zlasti za Aleksandra Ve-

likega; prav posebno pa se je razpaslo za zasedbe po Rimljanih, ko so cesarski namestniki začeli znameniti kraj obsipati z darovi in ustanovami. S propadom telovadbe je kajpa začela propadati tudi Olimpija. Krščanstvo je njeno slavo že v 4. stoletju po Kr. čisto uničilo. Naprave so polagoma razpadle; docela razdejali pa so jih, kakor mnogo drugih krajev, hudi potresi v 6. stoletju. Rečica Alfejos (Rufija) in hudournik Kladeos sta ostanke pokrila z gruščem. Tu so čakali skozi veke na pridne roke učenjakov, ki so pred dobrimi 70 leti začeli izkopavati ruševine. Njim gre hvala, da so rešili pozabljena plodove duha starih Grkov.

Skozi več kot tisoč let je bila Olimpija prvo svetišče v Grški. V vseh časih pa je bila strogo ločena v dva dela: v sredini je bil gaj s templji, obzidan z nizkim zidom; okoli tega pravega svetišča je bil posvetni del: razna poslopja in razne naprave. Med poslednjimi so bile tudi take, ki so bile namenjene telovadnim in konjskim tekmam: stadion, dve telovadnici in dirkališče. Morda se bo komu zdela taka sosesčina nekam čudna, toda spomnimo se le, v kako tesni zvezi sta bili grška telovadba in religija. Stari so zatrdno verjeli, da so vse naprave v Olimpiji ustvarili bogovi. Zato je ugled tega kraja skozi stoletja ostal enako močan. Ves vdan višjim silam, jim Grk ni daroval le svojih pridelkov, temveč tudi samega sebe, svojo moč, lepoto in moštost v obliki plemenitih tekem.

V prvih časih so tekmovali le v hitrostnem teku. Že po 14. olimpijadi* se je temu pridružil vztrajnostni tek, v letu 708. pr. Kr. pa slovit pentatlon (peterboj): hitrostni tek, skok v daljino, met diska, met kopja in borilno metanje). Očitno so bile te panoge tedaj že visoko razvite in udomačene. Pentatlon je bila najvažnejša tekma, saj se je po zmagovalcu v peterboju imenovalo naslednje štiriletno razdobje (olimpijada). Leta 688. pr. Kr. so uvedli tekme v pestenju, leta 668. pa v pankracijonu, sestavi borilnega metanja in pestenja. Še kasneje se je pojavil tudi v Olimpiji tek z orožjem, na Grškem priljubljena točka verskih slavnosti. Podobno so se od preprostih začetkov razvile konjske dirke, ki so v vseh časih vzbujale silno zanimanje.

Olimpijsko tekmovališče je bilo posuto z drobnim peskom, kar je vaje zelo oteževalo. Na obeh koncih so bile naprave za stek pri tekih, čisto podobne današnjim. Od tekov so poznali one na 200, 400 in 4500 m (vse mere so približne), od skokov pa le skok v daljino in morda triskok. Tudi Grki so skakali brez posebnih priprav za odriv. Ostale panoge so bile čisto podobne našim ali, rajši bi rekel, današnji načini so podobni starim.

V Olimpiji se je kajpa smel boriti le prost Grk; suženj se vobče ni smel ukvarjati s telovadbo. Znatni stroški za potovanje in življenje za časa zakonito obvezne dobe vadbe v Olimpiji so povzročili, da so tja prihajali večinoma premožnejši tekmo-

valci. Borili so se le moške; žene za časa praznika niso smele ne v svetišče ne v stadion. Dečki so tudi imeli svoje tekme, toda ne v vseh panogah.

Kakor ostalo, tako tudi olimpijske telovadne naprave niso nastale naenkrat, marveč so se spopolnjevale v dolgih dobah. Že v najstarejših časih je nastal na vzhodni strani posvečenega dela stadion, ki je bil zelo preprost. Arena je bila pogreznjena; s tem so nastali poševni nasipi za gledalce. Sedežev ni bilo. Vznóžje nasipa je bilo utrjeno s čisto nizkim zidom, ob katerem je tekla po kamenitem žlebu voda z bližnjega griča Kronosa, da so si tisoči v siini poletni vročini gasili žejo. Tekmovališče je bilo blizu 210 m dolgo in 32 m široko. Sčasoma so nasipe zvišali na 6 m tako, da je bil vhod na teka-lišče skozi predor iz svetišča. Prostora je bilo za 40.000 gledalcev. Na nasprotni strani gaja so kasneje postavili telovadišče in pokrito telovadnico za mladeniče, pripravljajoče se za tekme. Po 25. olimpijadi je zrastle poleg stadiona še dirkališče za konje.

Olimpijske igre so se vršile vsaka štiri leta ob koncu junija, ob začetku julija ali pa v avgustu. Kaj natančnega o tem ne vemo, ker nam stari niso zapustili podatkov. Vsekako je bil to čas največje vročine in drugih poletnih nadlog južnih krajev.

Slavnost je trajala v prvih dobah le en dan. Kasneje, ko so se množili gledalci, odposlanstva in tekmovalci in ko se je večal obseg tekem, so praznik podaljšali na pet ali šest dni. Kolikor vemo, so se vršile telovadne tekme 2., 3. in 4. dan. Prvi in zadnji dan sta bila namenjena bogoslužnim opravilom, procesijam, zaobljubam, pojedinam itd. Še pred tekmo so borci in sodniki prisegli pred bogovi, da se bodo pravično borili in pravično sodili.

Vsak Grk si je silno želel biti zmagovalc v Olimpiji. V stoletjih, ko ljudstvo še ni bilo pokvarjeno, je mladce podžigalo le častihlepje ali tako zvani idealizem, priboriti si venec iz oljkinih vejic. Kasneje so bržčas močno vabile tudi gmotne nagrade. Le-teh zmagovalc sicer ni dobil v Olimpiji, pač pa v domačem mestu v raznih oblikah. Po ugotovitvi zmagovalcev se je izvršilo ovenčenje, darovanje bogovom, obhod in skupno kosilo. Ako pomislimo na južnjaški značaj, si lahko mislimo, da so se ti obredi izvrševali z največjo slovesnostjo in največjim bleskom.

V Olimpiji so kaj radi nastopali tudi pesniki, govorniki, modreci in vobče ljudje duha, saj je bila tu najlepša prilika, da jih je ljudstvo moglo poslušati. Ni pa verjetno, da bi se bile med njimi vršile kakšne tekme.

Povedali smo že, da je bila Olimpija v vseh vekih samo svetišče. Tam so stanovali le oni redki ljudje, ki so imeli opravka z rednim bogoslužjem. Vsaka štiri leta pa je kraj za nekaj mesecev oživel z vsemi, ki so pripravljali tekme in svečanosti, in z borci, ki so morali mesec dni pred igrami obvezno vaditi in živeti pod sodnikovim nadzorstvom.

Olimpijske igre so imele v življenju Grške silen pomen. Očitno je to že iz tega, da so morali vsaka štiri leta po vsej Grčiji za mesec dni prenehati vsi

* «Olimpijada» je Grku pomenila obdobje štirih let, od enih tekem do drugih.

prepri in vse vojne med številnimi mesti in državicami. Vsaka štiri leta so se Grki, sicer silno razrvani, začutili en narod, ena skupnost.

Vzporedno s propadom telovadbe in pravega grškega duha so začele nevidno propadati tudi olimpijske igre. Na zunaj se je to pokazalo v okolnosti, da so po 5. stoletju pr. Kr. čedalje redkejši tekmovalci iz Grčije, a je čedalje več Grkov iz grških naselbin v Mali Aziji in Italiji in od drugod. V času okoli Kristovega rojstva je olimpijski duh že toliko padel, da so smeli tekmovati tudi Negrki. Igre so se spreminjale čedalje bolj zgolj v sijaj, razkošje in razkazovanje. Zmaga krščanstva je bila konec Olimpije.

S preporodom telovadbe v novem veku se je zbudil spomin na Grkom sveti kraj, spomin na največje ljudske svečanosti v najlepšem pomenu be-

sede. Najboljši ljudje so želeli, da bi se znova oživila. Toda šele koncem 19. stoletja je uspelo trdovratnemu delu Francoza barona Coubertina (Kuberten) to doseči. Prve sodobne olimpijske tekme so bile leta 1896. v Atenah. Od tedaj se ta dogodek v telovadbi ponavlja redno vsaka štiri leta, a vsaki-krat v drugi državi. Njih spored je seveda mnogo pestrejši kot oni starih. Tekme v atletiki, borenju, orodni vadbi, vodnih in zimskih sportih in igrah se vrše ves mesec. Tudi današnje olimpijade niso pomembne samó zavoljo svoje tehnične plati, temveč še zastran svoje misli-vodnice: združiti in zblížati vsaj za kratek čas narode vsega sveta v bratstvu in plemenitem boju za najlepše, kar imamo: za lepoto, moč telesa in močatost.

Verujmo, da se bo ta misel v bodočnosti res ukoreninila in rodila sadove.

Primarij dr. FRAN GÖSTL:

KDAJ IN ZAKAJ SO UMObOLNI NEVARNI.

Dasi sem že večkrat — v besedi in pismu — opozarjal na nevarnosti umobolnih, vendar ne bo odveč, ako vnovič o tem tudi v «Vodnikovi pratiki» pregledno razpravljam, saj vedno in vedno na novo čujemo in čitamo o raznih nezgodah in nesrečah, provzročenih po umobolnih, ki bi se dale po večini preprečiti, da so svojci primerno poučeni in dovolj pozorni.

Umobolni so mnogokrat nevarni samim sebi in drugim; oboje je utemeljeno in provzročeno po boleznih. Pri izvestnih bolezenskih oblikah in v izvestnih časih so te nevarnosti izredno pogostejše in navadnejše, zato je tedaj potrebna tem večja čuječnost, ki pa se žal le premnogokrat zanemarja.

Bolniki sami sebi lahko provzročijo razne poškodbe in zlasti poskušajo izvršiti samomor, oziroma ga izvrše.

Samopoškodbe so posledica blodenj ali posledica čutnih prevar (halucinacij). Spričo blodenj o zagrešenju si domnevajo bolniki, da so dolžni v zadostitev ali v pokoro poškodovati samega sebe. Tako so, ko sem služboval na Studencu, privedli neko žensko, ki si je s škarjami odrezala velik kos jezika, češ, da je z jezikom mnogo grešila. Pogostejše so poškodbe zbog halucinacij. Taki bolniki slišijo kak ukaz ter ga izvrše. Tako je bila prav tam bolnica, ki si je doma s sekiro odsekala desno roko v zapetju, ker je čula božji glas, ki ji je to veleval. Neki bolnik pa je pri cepljenju drv čul

vedno zapoved, naj se useka v nogo, tako da je to slednjič res storil, a se k sreči le neznatno ranil, ker je imel obute škornje, katerih usnje si je presekal pri zamahljanju s sekiro.

Moj prijatelj, že umrli direktor velike dunajske mestne hiralnice v Lainzu, kjer so oskrbovali tudi nekatere blazne hiralce, mi je pravil, da so nekega jutra opazili pod neko posteljo veliko mlako krvi. Star hiraletc je ležal mirno v postelji z veliko vzkrižno prezo na trebuhu. Nikdo ni čul kakega ječanja, povsem heroično je prenašal težko poškodbo, ki si jo je prizadejal z nožem, katerega je kdo ve kje in od koga skrivoma dobil. Le kri, ki je prepojila žimnico in se nabrala na tleh, je izdala dogodek. Kljub težki in nevarni poškodbi so mu rešili življenje.

Mnogo pogostejši pa so samomorilni poskusi in samomori. Mnogo duševnih obolenj se prične z otožnostjo in marsikak samomor je bil izvršen v tem pričetem stadiju bolezni, še preden je okolica bolezen kot tako spoznala. Zlasti pa so nevarni v tem oziru oni bolniki, ki imajo blodnje o zagrešenosti in pogubljenju, o pretečih nesrečah, ki bodo neizogibno zadele nje in njihovo družino. Taki nesrečniki si poskušajo dostikrat z veliko trdovratnostjo vedno na novo končati življenje, kar se jim žalibog včasih tudi posreči. Zategadelj je potrebno, da se taki bolniki že takoj ob pričetku oddado v zavod, kjer se z vednim nadzorstvom prepreči ta nakana, kar je v domači

oskrbi težko dosegljivo, ter da se nikakor ne prevzamejo prezgodaj iz zavoda, najsi zato tudi vedno in vedno prosijo. Nikdo se naj ne dá preslepiti od misli, da je dotičnik že toliko uvideven, da si ne bo storil kaj žalega ali da je toliko veren in pobožen, da se boji pregrešenja in pogubljenja. Ako se itak smatra za pogubljenega, ga verski oziri ne bodo odvrčali od dejanja.

O tem naj navedem nekaj žalostnih pojavov iz svojih doživljajev, vsak zdravnik-psihiater pa bo vedel za mnoge druge iz svoje prakse.

Ko sem služboval na kliniki vseučiliškega profesorja dr. Wagner-Jauregga na Dunaju, je bil ondi melanholik, za katerega so sprosili sorodniki zaradi nekega godu obisk na njegovem domu, kar se je dovolilo proti pismeni obvezi nadzorništva. A ni se več vrnil. Doma je iz stanovanja v tretjem nadstropju skočil skozi okno na dvorišče ter se ubil.

Za časa mojega šestletnega službovanja na zavodu v Lainzu pri Dunaju so bile tri bolnice odpuščene v domačo oskrbo s pismeno obvezo sorodnikov, da bodo skrbno nadzorovane, a so vendar vse tri izvršile samomor. Ena se je ustrelila, ena skočila v Donavo, ena pa se vrgla pod vlak.

Zelo žalostna je bila usoda mojega prijatelja, znanega izvrstnega šolnika in pisatelja strokovnih knjig, ki je obolel za težko melanholijo ter izražal vedno misel, da si mora končati življenje. Sorodniki so se kljub zdravnikovemu odsvetovanju vdali njegovi prošnji, ga vzeli iz zavoda ter ga odvedli v neki (sedaj ne več obstoječi) sanatorij, ki pa ni bil uravnan za oskrbovanje umobolnih. Ko je nekega dne prišel tja brivec, ga je bolnik naprosil, naj mu prinese kozarec vode. Brivec je brezskrbno pustil britev na mizi. Ko se je vrnil v sobo — je ležal bolnik mrtev s prerezanim vratom v mlaki krvi.

Gotovo je žalostno, če si kdo predčasno konča življenje in to tembolj, ako se je smelo še pričakovati, da bolnik ozdravi ter še deluje v blagor svoje rodbine in svoje domovine; in gotovo so bridki in težki očitki, ki jih občutijo svojci zaradi svoje premale paznosti in neposlušnosti do zdravnika.

In kolikokrat privedejo bolnika v zavod z navedbo, da si je skušal končati življenje, da je skočil v vodo, iz katere so ga komaj rešili, da je pil strup, ki le zaradi hitre in primerne zdravniške pomoči ni mogel teže učinkovati, da so mu še pravočasno prerezali vrv, na katero se je bil obesil; večkrat privedejo bol-

nike v zavod z ranami, ker so se namerjali zabosti, ker so si prerezali žile na zapestju, ker so si skušali prerezati vrat ter se pri tem hudo poškodovali. Največ teh poskusov bi se onemogočilo, če bi se oddal bolnik pravočasno v zavod.

Saj nas zlasti ne preseneti, ako si kdo, ki je prepričan, da je izgubljen in pogubljen, da mu ni več nobene rešitve, ali kdo, ki živi v največjem strahu pred namišljeno pretečo nesrečo, ki ga bo neizprosno zadela, skuša končati življenje in se tako rešiti iz tega zanj groznega trpljenja. In prav zato je v umobolnicah uvedeno najstrožje dnevno in ponočno nadzorstvo bolnikov, da se onemogoči vsak samomorilni poskus.

Bolniki so pa tudi pogosto nevarni in nasilni nasproti svojcem in svoji okolici.

Omeniti je predvsem, da zlasti melanholiki, ki se poskušajo umoriti, pogosto prej umore svoje. Tako mati, ki gre v smrt, pogosto prej umori svojega otroka. Umejjemo, da to stori iz ljubezni do otroka, katerega hoče rešiti namišljene preteče nesreče ali pogube. Iz istega vzroka pokonča mož svojo ženo, svoje otroke, preden samemu sebi upihne življenje. Najstrašnejše rodbinske tragedije imajo največkrat svoj povod v duševnem obolenju dotičnega morilca, oziroma samomorilca.

Opozorim naj pri tej priliki še na detomore, ki se izvrše zlasti pri skrivnih porodih nezakonskih otrok, ne le iz obupanosti in strahu, temveč prav pogosto v duševni zmedenosti, ki se pojavlja pri porodnicah.

Nasilnosti do drugih imajo pogosto vzrok v blodnjah. Ako se kdo smatra osovraženega ter meni, da ga je dotični sovražnik pripravil ob srečo, ob premoženje, da celo streže po življenju njemu in njegovim sorodnikom, je umejjeno, da iz maščevalnosti postane nasilen do njega. Pogosto so temu vzrok halucinacije. Pri potvarah sluha čuje bolnik zasramovanja, očitanja, žuganja itd., kar ga privede do jeze, sovražnosti in maščevalnosti. Primeri se lahko, da tak bolnik nenadoma koga napade na cesti, meneč, da je čul od srečevalca kako psovko ali grožnjo. Pri potvarah okusa smatra bolnik, da se mu jed onečaja ali zastruplja, meni, da ga hočejo tako pripraviti ob življenje ter se zato maščuje.

Nekateri bolniki so zelo razdražljivi, tako zlasti epileptiki (božjastniki). Iz malenkostnega prepira vzkipe v silno jezo in postanejo nasilni. Božjastniki lahko zagreše v zamračanju nasilja in to pogosto taki, ki so sicer

povsem krotkega in mirnega značaja. Tako smo v zavodu v Lainzu imeli v oskrbi ogrskega grofa, že precej dementnega (slaboumnega) božjastnika, ki je v stanju zamračenja na javni dunajski cesti zagrešil revolverški atentat. Sam je nato zelo obžaloval, da se je to zgodilo, seveda v zmedenosti, ko se dejanja sploh ni zavedel.

Nekateri bolniki pa so sploh zelo sirove in nasilne narave, in to predvsem kronični alkoholiki. Da oni ne le v stanju pijanosti, temveč tudi trezni pretepajo ženo in otroke ter jih dostikrat na najsirovejši način mučijo, je obče znano. Neverjetno je, koliko mučeništva pretrpi včasih žena pri možu pijancu, ki kaže po večini tudi znake duševnega obolenja. Žalibog se baš pri alkoholikih zamuja pravočasna oddaja v zavode ter se prav zaradi tega pripeti mnogo nesreč.

Posebno nevarni so alkoholiki v tako zvani psihotični ali patološki pijanosti, v kateri pri povsem zakaljeni zavesti izvrše dostikrat zelo težka, tudi večkratna nasilja, poboje i. dr.

Ne bom obširno navajal raznih po alkoholikih provzročenihih nezgod in zločinov, omenim naj le, da je eden naših bolnikov s sekiro zamahnil po ženi, pestujoči otroka, tega ubil, njo pa rnil, in da je neki drugi bolnik, paranoik, pod vplivom alkohola ustrelil ženo in hčer, misleč, da sta ga zastrupili.

Prav tako alkoholiki večkrat zagreše v prepiru lažje in težje telesne poškodbe ali pa iz maščevalnosti poškodujejo in uničijo razne naprave in tuje imetje ter zanetijo požare. Požigi so baš tisto, česar se narod upravičeno boji pri umobolnih. Pri mnogih, zlasti slaboumnih, opažamo nagon do požiga iz veselja do ognja. Pri drugih je požig čin maščevalnosti. Jaz sam sem imel pogosto priliko presojati duševno stanje požigalcev. Med mojimi zavodnimi bolniki jih je bilo dosti takih, ki so zakrivali, nekateri tudi po večkrat, ta zločin. Marsikateri teh so se znali dobro zatajevati in so pridno gasili, tako da so šele pozneje obudili sum. Ne bom navajal raznih zgledov, omenim naj samo enega. V Beli Krajini je brez dvoma umobolen (saj je bil že

v nekem zavodu v Ameriki ter je tudi pozneje doma kazal očite znake umobolnosti) umoril in oropal moža, s katerim je popilval v zidnici, ki jo je potem zanel, najbrž z namenom, da takó prikrije svoje dejanje.

Mnogokrat so umobolni nevarni, ker poskušajo ali zagreše razna spolna nasilstva. Zlasti alkoholiki so spolno razdražljivi in v pijanosti ne poznajo nobenih ozirov dostojnosti niti nobenih zapovedi moralnosti.

Pri marsikaterih umobolnih opažamo razne seksualne (spolne) pregreške do nedoraslih. Tako je psihično abnormalen katehet celo vrsto svojih učenk zvabil k sebi in jih zlorabil; tako je slaboumnež napadel neko staro, jo posilil ter nato ubil.

Tudi homoseksualnost je pri umobolnih dobro znana in neki bolnik je pogosto vabil dečke, jih napajal in potem zlorabljal. Bil je zaradi tega že večkrat v umobolnici, žal, ne za stalno; prevzet iz nje, je vedno zopet zapadel svoji bolezenski strasti.

Opozoriti moram še na gmotno škodo, katero provzročajo nekateri umobolniki. V razburjenju razbijajo in pokončavajo pohištvo in opravo, trgajo perilo in obleko. A vse večja in usodnejša so poškodovanja, katera učinjajo alkoholiki. Zapravljajo svoje imetje in za slepo ceno prodajajo vse, kar imajo, delajo dolgove, da ustrezajo svoji strasti. Zanimarjajo svoje delo in upropastijo najlepše kmetije, zanemarjajo urade, svoje obrti, svojo trgovino ter pridejo ob kruh. Zato je nujno potrebno, da jih postavimo pod skrbstvo.

Paralitiki, zlasti v pričetnih stadijih boleznih, nakupujejo v večjem številu povsem nepotrebne predmete, sklepajo neugodne kupčije, pogodbe, nabave in prodaje. Če se tudi včasih posreči, da se jih razdere kot neveljavne, se to vendar navadno doseže le po daljših pravdah in z velikimi stroški in denarnimi žrtvami.

Da take sugestivne in nerazsodne alkoholike in paralitike večkrat izrabljajo ter jih ogoljufajo in namenoma osleparijo, je jasno.

Iz vsega povedanega je očito, kolike važnosti sta pravočasno spoznanje boleznih in takojšnja bolnikova oddaja v zavod.

SLAVKO VOJNIK:

IZ ZGODOVINE SMODNIKA.

Ni tole, kar boste čitali, fantazija, temveč najčistejša resnica: Bilo je 430 let pred Kristovim rojstvom, ko so napadli Lakedemonci mesto Pla-

tejo. Njihove perjanice so plapolale, njihovo orožje se je svetilo v solnčnem svitu! Nenadoma pa se je pojavil med njihovimi vrstami — top, pravcati top!

Na stojalu in na dveh kolesih je ležala podolgovata, z železnimi traki ovita cev. Stroj, ki je sličil našemu modernemu topu, so pripeljali težko oboroženi in z oklepi obdani hopliti (vojaki) v bližino mestnega obzidja — in že je izbruhnil iz njegovega ustja mogočen ognjeni zubelj, ki je zadel lesene utrdbe in jih užgal. Edino, v čemer se je razločeval ta način streljanja od streljanja v današnji dobi, je bila strahotna tihota, s katero se je sprožil ta top. To orožje je bilo v resnici pravicata «ognjena cev». V njenem ustju se je namreč nahajala mešanica žarečega oglja, žvepla in smole; na zadnjem koncu cevi so bili pa pritrjeni orjaški mehovi, ki so delali močno zračno strujo. Ta je izpreminjala žareče snovi v dolg plamen in ga metala daleč naprej. Tako je bilo prvo zgodovinsko dognano orožje na ogenj, ki še ni poznalo demona-smodnika, ki so ga upravljali na podoben način kakor v današnjem času v primeru vojne metalce ognja.

Eno stoletje pozneje. Aleksander Veliki prodre na svojem indijskem pohodu do rečice Hifasisa (današnja Satledž, levi pritok Indusa). Tu pa mu odpove, kakor poročajo zgodovinarji, utrujena vojska pokorščino in se brani dalje prodirati, ker so bili naporji preveliki. Le Flavij Filostrat (170 do 250 po Kr.) navaja za ta upor drug vzrok. Onstran omenjene rečice je namreč stanovalo neko indijsko pleme, nazvano «modrijani človeštva». «V njihovo deželo,» tako piše Filostrat, «ni Aleksander Veliki nikdar stopil; če bi pa prekoračil Hifasis, bi sicer podjarmil deželo, ne bi pa zavzel njihovih utrjenih mest. Ti modrijani se namreč niso borili s posameznimi vojščaki, temveč so odbili njihov napad z ognjem in bliskom. Če se je sovražnik približeval, mu niso storiili nič; kakor hitro so pa neprijetelji prešli in napad, so jih takoj pogнали v beg z njihovim »strele in grom pošiljajočim« orožjem.» Besede Filostratove dokazujejo, da je neko indijsko pleme, četudi se nam zdi to skoro neverjetno, že tri sto let pred Kristom poznalo smodnik.

Tudi v najstarejših indijskih spisih, v Sukraniti (leta 500. pred Kr.) so našli recept za izdelavo smodnika, ki se glasi: Zmešaj pet delov solitra z enim delom žvepla in enim delom oglja! Če je torej ta svedočba pristna, kar pa nekateri raziskovalci zanikajo, potem bi bil znanstveni dokaz, da so dejansko praprebivalci Indije iznašli «smrtni prašek», docela potrjen.

Prav mi moderni ljudje, ki živimo v času raketnih vozil in letal, si kar ne moremo predstavljati, da bi bil smodnik znan že v predzgodovinski dobi. Zaradi tega namreč, ker so dobile vojne od bajeslovnega izuma smodnika po menihu Bertoldu Schwarzu čisto drugačen značaj kakor so ga imele prejšnje, ker se je boj na nož umaknil poboju v množini in ker je bilo viteštvo zamenjano z najetimi vojščaki, ki so nosili muškete (dolge puške na rogovilah), zato ravno nam je hodilo vedno na um in tudi v šolah so nam utisnili v spomin, da je bil smodnik iznajden šele takrat. Toda raziskovanja nas vodijo na čisto druga pota. Učenjaki so namreč

dognali, da je bil smodnik znan že veliko prej. Sprevideti moramo, da se lahko najvažnejše iznajdbe, tudi iznajdbi smodnika in porcelana, pozabijo in da pridejo šele čez stoletja zopet na površje.

Tudi ne smemo istovetiti vzlic temu, da nekateri to delajo, «strele in groma» v Filistratovem poročilu z grškim ognjem, ki so ga iznašli mnogo pozneje in je bil sestavljen le iz lahko gorečih snovi, plavajočih tudi na površju vode.

Tisti indijski modrijani so svojo dragoceno skrivnost dobro čuvali. Nobeno poročilo o smodniku ni od tedaj prišlo v svet; le Kitajci so menda na skrivnosten način izvedeli za ta izum. Medtem ko je eno stoletje pozneje veliki Arhimedes, ki je izdelal ogromna povečevalna stekla, zažgal baje z njimi celo rimsko brodovje, medtem ko so drugi vojaški strokovnjaki streljali z žarečimi puščicami in metali ognjene smolnate vence z metalnimi stroji, je živelo že v indijski deželi točno poznanje uničujoče demonske sile smodnika, v deželi, kjer je bilo dovolj sirovin za izdelavo smodnika: soliter so kopali v dolini Ganga, žveplo pa v severnozpadni Indiji.

Saj nam sloviti indolog Sir Henry M. Elliot razlaga, da so že najstarejši Indijci zagotovo uporabljali strelno orožje s smodnikom, da so bili njihovi izstrelki eksplozivni in da so celo čas in način zažiganja znali po volji urediti. Tako čitamo, da navedemo primer, že v najstarejši indijski epopeji Mahabharata o strojih z imenom Yantrani, ki so s smodnikom (dobesedno: «z ognjeno medicino») metali v daljavo kamenite in svinčene medle.

Kako bi bilo danes na svetu, če ne bi uporabljali Indijci takrat smodnika samo za obrambo, temveč bi si, kakor delajo Evropei s primitivnimi narodi, z njim osvojili ves svet?

V zapadne dežele je prišlo znanje o smodniku po Arabcih. Zgodovinsko je dognano, da so že leta 712. pri zavzetju Alore (današnjega glavnega mesta španske province Malage) uporabljali na arabski strani strelno orožje.

V devetem stoletju je poznalo natančno sestavo smodnika že krščanstvo, kakor čitamo v knjigi Marka Greka. V tem delu, ki se nahaja sedaj v knjižnici v Oxfordu in o katerega pristnosti ni mogoče dvomiti, je napisan namreč sledeči recept za smodnik: Zmešaj dva funta lesnega oglja, en funt žvepla in šest funtov solitra.

Prav čudno pa je, da je minilo medtem še pol stoletja, ko je dvignil smodnik nenadoma in nepričakovano svojo ognjeno glavo:

Leta 1232. se ubranijo, kakor je zapisano v kitajskem vojaškem zgodovinskem delu «Wu-pei-ši», Kitajci mongolskih oblegovalcev pri Pien-kingu s pomočjo smodnika.

Leta 1259. nosijo njihovi vojaki že prvo strelno orožje na smodnik: dolgo bambusovo palico, iz katere streljajo z eksplozivno silo kroglice. Ta puška ima pesniški naslov «sulica silnega ognja».

Leta 1249. mečejo Saraceni pri Damiettu grški ogenj iz cevi, ki ima velikost majhnega soda, med gromom na utrdbe kristjanov.

V letu 1325. se vrši obstreljevanje mesta Baza v Španiji z «gromovnimi stroji», ki mečejo s pomočjo ognja železne kroglice v mestni zid.

Leta 1242. pa navaja v neki knjigi angleški menih Roger Bacon še enkrat navodila za izdelavo smodnika. Zato ga smatrajo za konkurenta freiburškega

meniha Bertolda Schwarza, ki je pa živel natančno eno stoletje po zgoraj imenovanem Angležu in je baje sploh izmišljena pojava.

Izum smodnika se torej ni porodil v možganih Evropecev, temveč si ga s ponosom lahko lastijo prebivalci v daljni Indiji.

ABECEDNIK BOLEČIN.

(PRVA POMOČ PRI NENADNIH OBOLENIH.)

Absces (tvor).

Znaki: Pordečena koža, oteklina, bolečine pod kožo, kljuvanje.

Nega: Na oteklo mesto polagaj vlažne obkladke z razredčeno očetnokislino glino (eno žlico na liter vode), čez obkladek grejačo (toplotno steklenico). Če je tvor na udu (roki), privežimo ud visoko. Če se tvor odpre, ga očistimo pazljivo z absolutnim alkoholom, da ne nastanejo v njegovi bližini drugi.

Apetit (slast, tek).

Najprej premislite, kaj je vzrok pomanjkanju teka. Morda vas kje kaj boli? Ali je prebava v redu? Ali je jezik bel? Ali ste zaužili jedi, ki vam ne prija? Morda se tudi premalo gibljete in ne hodite na zrak?

Zdravljenje: Odstranitev temeljnega vzroka.

Astma (naduha).

Znaki: Napadi tesnobe, bolečine v prsni, težka sapa z glasnim, piskajočim hropenjem, modrikast obraz, občutek straha (velikokrat ponoči).

Nega: Svež zrak, masaža, črna kava. Najbolje pa je, da greste takoj k zdravniku.

Bljuvanje.

Ako izbljujemo zaužite jedi, je to večinoma znak akutnega črevesnega katarja. Večkratno bljuvanje zjutraj na tešče je prvi znak pričujočega se materinstva. Bljuvanje krvi (temnordeča): krvavenje iz želodca, rana na želodcu. Svetlordeča in penasta kri je znak krvavenja iz pljuč.

Bljuvanje krvi.

Znaki: Bljuvanje temnordeče, z ostanki jedil pomešane krvi.

Nega: Bolnik naj leži popolnoma mirno v vodoravni legi v postelji. Na prsa mu denite vrečico z ledom. Jé naj nič ne, dokler ne pride zdravnik.

Bronhialni katar.

Znaki: Izpočetka suh, naporen kašelj z nekoliko sluzastim izmečkom, pozneje olajšan kašelj z gnojnim izmečkom.

Negovanje: Lezite v posteljo, pijte vroče pijače (čaj, kuhano vino, vročo limonado, vroče mleko) in si napravite mlačen ovitek okoli prs. Majhne otroke, ki so zboleli, vzemite zdaj pa zdaj v naročje in jih

nosite, odrasle ljudi pa pustite, da sedijo v postelji po nekaj ur. Potem pa počakajte, kaj poreče zdravnik.

Črevesni akutni katar

nastane zaradi uživanja neprikladnih jedil, prehlajenja, infekcije. Znaki so: Bolečine v trebuhu, proliv, včasih povišana telesna toplota. Zelo pogosto zbolijo v takih primerih tudi želodec. Pomanjkanje teka, bljuvanje, pritisk na potrebo.

Nega: Če ste si pokvarili želodec, vzemite najprej ricinovo olje, da očistite črevesje od škodljivih ostankov jedil. V težjih primerih naj leži bolnik popolnoma mirno v postelji in naj se dobro prepoti. Dajajte mu čaja, sluzaste juhe (ne mleka!) in sredstev, ki zapirajo. Pri otrocih prenehajte z materinim mlekom in pokličite zdravnika.

Glavobol

nastopi zelo pogosto pri infekcijskih boleznih, zastrupljenju, zaprtju, očesnih boleznih (kratkovidnost), pri nosnih polipih, ima pa svoj izvor tudi v nervoznosti.

Nega: Pri nervoznem glavobolu — gibanje na planem, telesna in duševna pažnja. Zdravite si slabokrvnost, skrbite za redno prebavo in za odstranitev očesnih napak (naočniki). Notranje: aspirin, piramidon, veramon.

Hripa (španska bolezen).

Španska bolezen nastopi nenadoma z visoko temperaturo in občutkom mraza (bolečine v glavi, očesnih votlinah in udih), splošna slabost in zbitost, utrudljivost, pomanjkanje teka, nespečnost, po nekoliko dneh dobimo znake prehlada (nahod, hripavost, bronhialni kašelj, včasih tudi močne prebavne motnje, bljuvanje in proliv).

Po prestani bolezni se skrbno pazimo, ker nam hripa večkrat lahko pusti druge neprijetne bolezni. Iz hripe se lahko razvije tuberkuloza, vnetje srednjega ušesa, pljučnica, dolgotrajne srčne motnje itd.

Nega: Bolnik naj gre takoj v posteljo. Odloči naj se od drugih oseb, ker je hripa nalezljiva. Dajajte mu sredstva za potenje, mokre mlačne ovitke, pri zaprtju ricinovo olje. Tudi aspirin je dober, pa ne preveč, ker sicer srce oslabi. Poklicati je treba nemudoma zdravnika in ostati v postelji, kakor dolgo zdravnik odredi.

Glej: Hripa. **Influenca.**

Ishias.

Trganje od zadnjega dela telesa (stegna) do kolena. Nogo drži bolnik pri hoji vedno stegnjeno; če sede ali se pripogne, ima povečane bolečine. Pogosti vzroki so: zaprtje, nosečnost, prehlad, prenaporno delo, sifilis, sladkorna bolezen itd.

Nega: Bolnik naj ostane v postelji, naj se masira, koplje in deva tople obkladke na bolni del; pri prehlajenju aspirin.

Izkašljevanje krvi.

Svetla, penasta kri, ki jo izločimo med kašljem. Nega: Popoln mir v postelji v napol sedečem stanju. Prepoved govorenja! Na prsa polagajte bolniku vrečico z ledom; požira naj koščke ledu in pije ledenomrzlo mleko, ne pa vino ali druge opojne pijače.

Izpuščaji.

Izpremembe kože je treba vedno skrbno opazovati, ker se mnogo, tudi težkih boleznih (infekcijske in spolne bolezni, tuberkuloza) pokaže rado na izprva prav nedolžni izpremembi kože. Marsikatera bolezen kože, ki je lahko ozdravljiva, postane dolgotrajna in trdovratna, če jo zanemarimo. Tudi obolenja, ki se ne pojavljajo s srbečico, zahtevajo, da se skrbno zdravijo. Kožne izpuščaje delimo v dve vrsti: v takšne, ki so jim vzrok zunanje izpremembe, in v takšne, ki nastanejo zaradi notranjih organskih izprememb. Velikokrat pa prihaja vpliv tudi od obeh strani. Vse izpuščaje, ki jih z navadnimi hišnimi zdravili (vazelin, cinkovo mazilo) hitro ne odpravimo, moramo pokazati specializiranemu zdravniku. Večkrat so izpuščaji tudi posledica uživanja nekaterih jedil in snovi. Takšna jedila so: jagode, ribe, raki itd., po katerih dobe nekateri ljudje močno srbeče izpuščaje. Drugi zopet ne prenesejo snovi, s katerimi imajo posla v svojem poklicu (snažilna sredstva, kisline, barve), ali pa jim škodujejo kemikalije, s katerimi je nasičena njih obleka (kožuhovina, usnje itd.). V takšnih primerih moramo te kvarljivosti odstraniti in izpuščaji se ne bodo več pokazali. Nalezljivi kožni bolezni sta, razen infekcijskih bolezni, ki se že na zunaj poznajo zaradi izpuščajev (ošpice, škrlatinka, ušen itd.), tudi sifilis in kožna tuberkuloza, glivičasta bolezen kože, nastopajoča največkrat v krožni obliki, ki se v sredi čeli, na robeh pa napreduje. K tem boleznim prištevamo tudi bradni lišaj, trdovratno gnojenje bradnih kocih pri moških, ki seže pogosto tudi na lase na glavi in se največkrat prenese z britvijo, če ni čista. Razliko med pogostim, a popolnoma nedolžnim vnetjem lojnih žlez in nalezljivo boleznijo pa določi lahko samo zdravnik.

Ječmen.

Pojavi se z oteklino vek (očesnih vejic), ki jo spremljajo bolečine in občutek neprijetnega tiščanja.

Zdravljenje: Devajte na oko po več ur trajajoče gorke obkladke (tudi kašnate obkladke). Če se vas pa ječmen trdovratno drži, je najbolje, da greste k zdravniku.

Kašelj.

Najprej ugotovite vzrok kašlja (prehlajenje?). Pri otrocih se pojavi rad olovski kašelj, pri moških — kadilcih je pa kašelj navadno posledica katarja v grlu.

Nega: Tople pijače, obkladki okoli vratu! Skrbite, da se v postelji pošteno prepotite; ogibajte se prepiha in ne govorite glasno!

Katar v mehuru.

Bolnika žene na vodo, ima včasih vročino in motno seč.

Nega: Leži naj mirno v postelji; dajajte mu toplega mleka, alkaličnih (mineralnih) vod, skrbite za redno odvajanje in polagajte mu tople obkladke na okolico mehurja.

Katar očesne veznice.

Znaki: Veznica in vekli pordeče. Peče nas in zbada, oko se solzi, zdi se nam, da je zgornja veka obtežena in da imamo pesek v očeh. Robovi vek so zjutraj zalepljeni.

Nega: Pri milejših oblikah tega katarja izmivajte oko s toplo prekuhanu vodo, v težjih primerih pa pojdite k zdravniku.

Krči.

Krči lahko nastanejo pri možganskih boleznih, alkoholizmu, zastrupljenju s svincem, boleznih na ledvicah, pri nosečih ženah, hysterikih in božjastnih ljudeh. Ti zadnji se zgrudijo običajno med močnimi krči, pred padcem imajo večinoma bliskom podobne svetlobne privide; zenice jim otrpnejo in ležijo v globoki nezavesti. Često se bolnik pri napadu tudi ugrizne v jezik (važen znak!). Napadi navadno niso enako močni pri vseh bolnikih in se pojavljajo v nepravilnih rokih.

Nega: Bolnika položimo na tla na hrbet, mu odpnemo obleko in ga obvarujemo, da se ne poškoduje, s tem, da mu podložimo blazino ali kose obleke. Zelo udomačeno odpiranje skrčenih pesti je popolnoma brez smisla. Pri hysteričnem krčnem napadu nima bolnik otrplih zenic pri vpadu svetlobe v oko, se ne ugrizne v jezik in ne poškoduje pri padcu.

Krčne žile (krčnica, krtica).

Razširjenje krvnih žil, posebno na spodnjih okončinah, pogosto pri ljudeh, ki morajo v svojem poklicu veliko stati, pri nosečih ženah, pri srčni napaki itd.

Nega: Ovitki iz trikoja ali gumaste nogavice, ki jih predpiše zdravnik. Pri odprtih krčnih žilah naj noga popolnoma mirno leži malo više kakor ostalo telo. V tem primeru pokličite vedno zdravnika!

Krvavenje iz nosa.

Včasih se kri ustavi, če stisnemo nozdrvi proti nosni pregradi in nagnemo glavo nazaj. Vsrkavanje vode ni dobro, tudi se ne sme nagibati glave naprej. Ponesrečencu zatlačimo v nosnico vlažno vato; če pa krvavenje po kratkem času ne preneha, moramo poklicati zdravnika.

Kurja očesa.

Odebeljena koža in poroženje na mestih, ki so izpostavljena stalnemu pritisku.

Zdravljenje: Mehčajoče tople kopeli in salicilovo mazilo, prostorna obutev. Ne režite pa kurjih oces z britvijo, ker nastane lahko smrtonovarno zastupljenje krvi.

Glej: Glavobol.

Migrena.

Glej: Astma.

Naduha.**Nahod.**

Ko čutite, da dobite nahod, izpijte eno do dve kapljici jodove tinkture v kozarcu vode. Jemljite aspirin in vdihavajte vodno paro. Če imate vročino, ležite v posteljo.

Nega kože.

Milo za umivanje obraza naj bo vedno nevtralnno, zelo mastno milo, ki se ne sme drobiti in lomiti; koža pa po uporabi mila ne sme biti suha, razpokana in pusta. Učinek mila povečamo s toplo vodo. — Nežna koža, ki ima malo maščobe, ne potrebuje dosti mila, zato jo umivamo najbolje s petodstotno boraksovo raztopino. Ogrci so vzbokline v lojnicah kože, na obrazu, na hrbtu ali na prsih, ki jih smemo iztisniti, toda samo s posebnim iztiskalcem ali s snažnimi prsti, ki smo jih umili z alkoholom. Včasih se ti ogrci vnamejo in ognojijo. V tem primeru varujemo kožo prahu in nesnage, uredimo si neredno prebavo in si snažimo obraz z mazilom, ki ga pa sme predpisati samo zdravnik.

Nespečnost.

Ne sezite takoj po uspavalnih sredstvih, temveč le tedaj, kadar na noben drug način ne morete doseči spanca. Pred spanjem ne uživajte močne kave ali čaja; gibljite se mnogo na prostem, telovadite, okopljite se v mlačni kopeli in izpijte, preden ležete, nekoliko piva ali vina ali sladkorne vode z nekaj baldrijanovimi kapljicami. Pri nespečnosti ljudi, ki so zelo občutljivi za ropot in šum, pomagajo prepirani koščki vate (oropaks) v ušesih.

Oteklina dimeljskih žlez.

Mogoče ste si poškodovali nogo? Ali pa je oteklina v zvezi z cbolenjem spolnega organa? Pazite na gnojenje ali izpuščaje na omenjenem udu, ker je ta oteklina dostikrat v zvezi s spolno boleznijo.

Nega: Vlažni in topli obkladki na boleče mesto in nobenega telesnega napora.

Ozeblina.

Kdor nagiba k ozeblinam, naj jih prepreči že pred nastopom mrzlejšega časa s toplo obleko in obutvijo (prostorni čevlji in prostorne rokavice!), s toplimi kopelmi (deset minut, 32 do 35° C), z menjajočimi kopelmi vroče in mrzle vode in z ihtiolovim mazilom. Pojavijo se kot modrikastordeča potemnenja kože, posebno na okončinah, s srbečico in pekočimi bolečinami.

Piki žuželk.

Pordečenje in oteklina kože, srbečica. Mesto pika namažite takoj s salmijakovcem! Pozneje pa napravite mrzle ovitke ali mažite s hladilnimi mazili.

Poletna mrzlica

se pojavi vsako leto ob koncu mesecev maja ali junija po vdihavanju cvetnega prahu trav in žita v obliki močnega nahoda z mrzlico, solzenjem oči, oteklino očesnih vejic in včasih tudi z nadušnimi napadi.

Nega: Izogibati se morate gozdov in vrtov in mazati očesne vejece z mazilom, ki lajša vnetje. Ako se pa mrzlica pojavlja vsako leto, morate pričeti s pravim zdravljenjem že meseca februarja po zdravniškem navodilu (injekcije!).

Pomanjkanje sape.

Mogoče je vratna sluznica pordečena in otekla? Ali imate gnojne obloge na bezgavkah (mandljih) (difterija)? Ali pa so zašla tuja telesa (kosti, koščice) v vrat ali jabolko? Skrbite, da vam jih zdravnik čimprej odstrani! Ali pa imate poleg pomanjkanja sape še močan utrip srca?

Nega: Pri oteklinah v ustih ledenomrzle obkladke okoli vratu, požiranje koščkov ledu. — Bolniku naj se odstrani vsa obleka, katera ovira dihanje; napolite ga v posteljo in dajte mu vdihavati vroče pare. Zdravnik!

Potenje

je ali splošno ali samo na nekaterih mestih telesa povečano izločevanje potnih žlez, včasih slabo dišeče (roke, noge, pazduha).

Nega: Vroče ročne in nožne kopeli z razredčeno očetnokislno glino (ena žlica na en liter vode, deset minut, vsak dan). Odrgnjenje rok in nog s petodstotnim formalinovim špiritom, toda le nekaj dni. Menjajte vsak dan nogavice in natresite vanje talcum-pudra (lojevca).

Proliv.

Odrasli imajo stolico normalno enkrat do dvakrat na dan, dojenček pa dvakrat do štirikrat. Kakšen pa je nepravilen iztrebek? Črno barvan nastane pri gotovih jedilih (borovnice, črešnje), pri nekaterih zdravljenjih (železo itd.) in s krvjo iz gorenjega črevesja pomešan je rumenkastočrne barve. Pri zelo močnih krvavenjih je kri tudi svetlordeča. Belkastosivi iztrebki nastanejo pri zlatenici, žolčnih kamnih in katarju tenkega črevesa. Rumeno blato je velikokrat znak tifusa; zeleno je pri otroških prolivih zaradi primesi sluzi pri črevesnem katarju. Rdeč sluz v iztrebku pa dobimo pri griži.

Protin (putika, podagra).

Najbolj pogosto nastopa protin pri moških med 30 in 50 letom. Najprvo je otečen samo en sklep, ali prav malo, najčešče veliki prst ali koleno. Bolečine so zelo hude, posebno pri premikanju; koža vrh sklepa se sveti, je rdeča in vroča. Bolezen spremlja pomanjkanje teka in slabo razpoloženje.

Ta nadloga, ki je v zvezi s posebnimi izpremembami v prehrani, katere bistvo je, da se nabirajo v krvi nekatere snovi (sečna kislina), se pojavlja s hudimi napadi. Slednjč lahko postane kronična, odebeline in vozli ostanejo in udi postanejo okoreli, trdi.

Nega: Predvsem dijeta (mleko, presno maslo, jajca, sadje, ribe, toda nobenega mesa!). Bolnik naj ostane v postelji, naj ne uživa alkohola in naj skrbi za urejeno prebavo; pije naj mineralno vodo (rogaško «Tempel»). Polagajte mu tople obkladke na obbolele ude.

Revmatizem.

Glej: Vnetje sklepov, ishias, protin.

Solnčna opekline.

Pordečenje in otekline kože. V težkih primerih je koža pokrita z mehurčki; bolnik ima povišano telesno toplino. Solnčno opekline na delih telesa, ki so izpostavljeni solnčnim žarkom, preprečimo, če jih namažemo z vazelinom ali lanolinom, preko katerega natresemo pudra.

Srbečica kože.

Važno je, da spoznamo, kaj je vzrok srbečice (izpuščaji, sladkorna bolezen, boleznii jeter, prebavne motnje; srbečica v dankini odprtini — gliste, hemeroidi, razpoka kože).

Nega: Mlačne kopeli, posebno pred spanjem, tudi s prekuhanim hrastovim lubjem. Mazanje s francoskim žganjem, alkoholom, mentolnim špiritom; hladna mazila, razredčen kis.

Španska bolezen.

Glej: Hripa.

Tvor.

Glej: Absces.

Ugriz.

Pri kačjem piku morate povezati ud nad ugrizom in rano namazati z jodovo tinkturo, potem pa z bolnikom k zdravniku, da vbrizgne serum proti piku. Ako vam postane slabo, uživajte alkohol v večjih množinah. — Tudi pri pasjem ugrizu namažemo rano z jodovo tinkturo; če mislimo, da nas je ugrizel stekel pes, pa takoj k zdravniku! — Piki žuželk imajo svoj naslov.

Ušesne bolezni.

Ker brez natančnega zdravniškega pregleda ne moremo vedeti, ali gre za obolenje ušes, ki zahteva takojšnje postopanje, moramo takoj, posebno pri krvavenju ali gnojnem izcedku iz ušes k zdravniku. Posebno ne smemo sami odstranjevati tujih teles (fižol itd.), ki so zašla v uho, ker jih potisnemo lahko še globokeje v uho. Zoper bolečine je najboljša suha toplota (grejača, vroča opeka) ali kašnati obkladki, če si s tem olajšamo bolečine. Toda predvsem k zdravniku!

Vnetje očesnih vejic (vek).

Znaki: Majhni mehurčki na vejicah, prhljaj.

Nega: Prhljaj omehčate z vlažnim, mlačnim obkladkom, ga odstranite skrbno s koščkom čiste vlažne vate (ne žepni robec!) in namažite očesne vejice previdno z mazilom, ki ga vam bo zapisal zdravnik.

Vnetje oči.

Ako nastanejo v očesni duplini nenadno močne bolečine ali motnje vida, morate nemudoma k zdravniku za očesne bolezni, da v najhujših primerih ne zamudite dragocenega časa.

Vnetje sklepov.

Bolečine in motnje v sklepih pri premikanju. Otekline in pordečenje kože vrh sklepa, povišana temperatura in silno potenje. Če si niste poškodovali uda, je vzrok skoraj gotovo revmatizem sklepov, ki pa napade običajno več sklepov naenkrat.

Nega: Bolnik mora ostati v postelji in poklicati morate zdravnika. Bolnik ne sme vstati brezgodaj z bolniške postelje, ker pusti bolezen večkrat druge neprijetne bolezni (vnetje srčne mreže, osrčnika). Otekline sklepov so lahko tudi posledica obolenja na kapavici.

Vnetje slepiča.

Znaki: Bolečine in občutek tiščanja na desni polovici trebuha v sredini črte, ki leži med popkom in koleno kostjo. Zaprtje, bljuvanje in nenaden porast telesne topline.

Nega: Popolni mir, nobene hrane in ne odvajalnih sredstev! Na boleče mesto mrzle obkladke! In takoj pokličite zdravnika, da eventualno odredi prevoz v bolnico.

Vnetje v vratu (bezgavke).

Znak: Otežkočeno požiranje, glavobol, povišana telesna toplina, žrelne bezgavke in nebo oteklo in pordečeno, izločanje sluzi in kašljanje. To je navadno obolenje v obliki katarja. V težjem primeru ima bolnik visoko temperaturo, rumenkastobelega obloge na oteklih bezgavkah in otekline čeljustnih žlez.

Nega: Kadar opazimo obloge, moramo vedno misliti na differijo in takoj poklicati zdravnika; bolnik mora v posteljo, delajte mu ovitke okoli vratu in dobiva naj lahko tekočo hrano, grgrta naj vodo z razredčeno očetnokislo glino, pri močno oviranem požiranju pa naj požira koščke ledu. Zvečer naj vzame en do dva aspirina ali piramidona. Če se močno potli, mu je treba večkrat telo suho zbrisati in premenjati perilo.

Volk.

Pordečenje in nastanek ran pri drgnjenju kože, kjer se dotika druge kože v pazduhi ali na notranji strani stegen.

Nega: Preprečiti morate prekomerno izločevanje potu in skrbno očistiti bolna mokra mesta; kožo morate namazati z jelenjo mastjo in na debelo posuti s praškom zoper potenje.

Zaprteje.

Vzroki: Nepravilna prehrana, nervoznost, kronični črevesni katarji, preveč sedenja.

Nega: Vsakodnevna stolica ob določenem času, predvsem obilo rastlinske hrane, posebno sadja; grahamov kruh, kislo mleko. Gojite sport vseh vrst, masirajte si trebuh. V težjih primerih si pomagajte z vodnimi in glicerinovimi klistiri; toda, če le mogoče, ne jemljite nobenih odvajalnih sredstev. Vsako jutro izpijte na tešče kozarec vroče vode, morda bo pomagalo.

Zgaga.

Pekoč občutek v grlu in požiralniku.

Nega: Mleko v majhnih požirkih, mineralne vode, eno noževno konico jedilne sode.

Zlatenica

nastane zaradi nepravilnosti v prehrani, po prehlajenju ali hudi jezi na ta način, da porumene koža in sluznice. (Očesna belina postane najprej rumena.) Seč je rjave barve z rumenimi penami, stolica sivobela; človek se počuti zbitega, ima glavobol, nima teka in ima pogosto močno srbečico kože.

Zdravljenje: Nemastna hrana (ne mleka!), topli obkladki na želodčni mehur, zjutraj eno žlico karlovarske soli, proti srbečici mlačne kopeli in odrgneje telesa z razredčenim kisom. Pri novorojenčkih

nastopi včasih drugi do četrti dan tudi zlatenici podobna porumenitev kože, ki pa običajno izgine po osmih do desetih dneh in je čisto nedolžne narave.

Zobobol.

Mogoče vam rastejo modrostni zobje? Mogoče pa imate oteklino zobnega dlesna zaradi bolnega zoba?

Nega: Izplakovanje ustne dupline z razredčenim vodikovim peroksidom (H_2O_2) ali kamilčnim čajem, pri oteklini žlez tople obkladke. Za omiljenje bolečin uspavalna sredstva (piramidon, veramon itd.). Zobni zdravnik!

Želodčne bolečine.

Ako imate bel jezik, ako vas želodec krčevito boli in ste malo prej zaužili sumljive jedi, imate gotovo «pokvarjen» želodec. Močne bolečine na mestu, kjer leži žolčni mehur, so znak obolenja žolčnega mehurja (žolčni kamni), okolica okoli slepiča (glej: Vnetje slepiča) kaže na vnetje slepiča, bolečine na mestu mehurja so znak katarja v mehurju; če boli desna ali leva plat ob mehurju pri ženah, lahko sumimo vnetje spodnjega dela telesa. Otekline izbokline se lahko nanašajo na vnetje dimeljskih žlez ali na kilo. Ako bolečine po običajnih domačih sredstvih ne prenehajo v kratkem času, potem ne odlašajte in pokličite takoj zdravnika, posebno če imate vročino in če krvavite iz spodnjega dela telesa.

IVAN MUHAR:

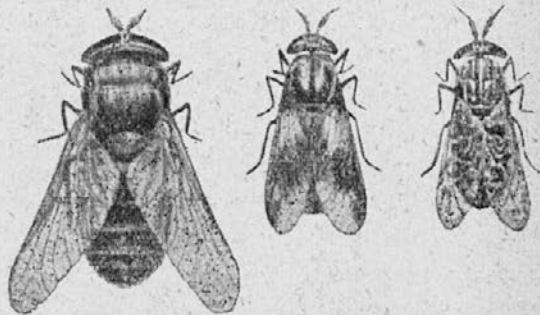
O OBADU ALI KONJSKI MUHI.

Vroče sije poletno solnce s sivomodrega neba in pripeka z žarečim dihom na zemljo. Kako se prileže v takem času osvežujoča kopel! Toda čeprav je kopanje pri pripekajoči sopari tako zapeljivo, je vendar daljše bivanje ob vodi onemogočeno zaradi nenavadno velike množine brenčeljev, ki se z neverjetno razkačenostjo in srdito vsiljivostjo vedno znova zaganjajo v kopalce in jih mučijo do neznanosti. In kako so ti mučitelji zavratni, s čisto tihim brenčanjem ti prifrče, kakor mačke se priplazijo in neopaženo sedejo na gola mesta telesa, tako da jih opazimo šele takrat, ko so že pili in pustili skelečo bolečino.

To so slepi obadi (*Chrysops caecutiens*) (glej povečano sliko, v sredi) popolnoma črne barve, s kratkimi rjavorumenimi dlačicami, samo 10 do 13 mm veliki brenčlji, ki nosijo svoje ime prav po pravici; kajti njihovo, skoro bi rekli, grozno poželjenje po krvi, jih dela vzlic njihovim krasno bleščečim zlatozelenim očem slepe za vse nevarnosti, če so se spustili na telo, da bi srkali kri.

Niso pa čisto osamljeni z ozirom na njihovo posebno poželjenje po človeški krvi, temveč imajo v deževnem obadu (*Haematopota pluvialis*) (na sliki desno) prav dostojnega sovrstnika. Prav lahko bi primerjali te sloke, neznatne, temnosivo

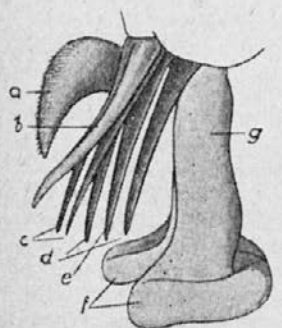
barvane obade s sivo in belo marmoriranimi krili in škrlatno izpreminjastimi očmi z obcestnimi razbojniki; kajti kakor ti se drže te muhe poljskih potov in stez, odkoder napadajo nič slutečega sprehajalca in ga kmalu poženejo v beg. Njihovo ime

prihaja odtod, ker gredo ti brenčlji na lov posebno v soparnem vremenu ali bližajoči se nevihti; vsedejo se najrajši na temne predmete, tako da so posebno živali s temno dlako bolj pogosto izpostavljene njihovim vbodom kakor živina s svetlo dlako. Ti obadi se zbirajo baš zaradi tega pri sopari ali lahkem dežju prav radi v velikih množinah na spodnji strani razpetega dežnika.

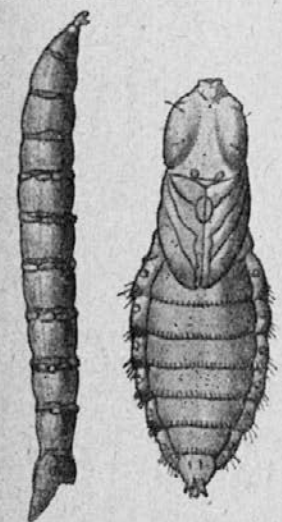
Tudi zelo veliki goveji obad (Tabanus bovinus) (na sliki levo), ki spada v poglavitno vrsto obadov ali konjskih muh in je dva centimetra dolg, kakor vosek rumene barve in po temnorjavem hrbtu posut s svetlimi belosivimi trikoti, ne omeji svojega požrešnega delovanja le na konje, govedo in divjačino, temveč napada tudi človeka.

To so najbolj navadni zastopniki domačih konjskih muh. Poleg teh muh poznamo še celo vrsto drugih (okrog 2000), ki so razširjene po vsej zemlji in ki spadajo k najbolj hudim krvosomes med žuželkami.

Ustni deli govejega obada.
a = tipalo, b = zgornja ustnica, c = zgornja čeljust, d = spodnja čeljust, e = notranja ustnica, f = tipali spodnje ustnice, g = spodnja ustnica.

se pojavijo v velikih množinah v bližini pašnikov na živahnih, prašnih cestah, na solnčnih gozdnih potih, na robovih gozdov in ob vodi (napajališjih itd.). Medtem ko so samci prav nedolžni in žive skromno le od rastlinskih sokov, so vse samice zelo vsiljive, trdovratne sesalke krvi, ki zalezujejo konje, vprežno živino in divjačino do onemoglosti, psov in ovc pa se, kar je zelo presenetljivo, ne dotaknejo. Neštevilni vbodljaji mušijo živino, ki tako oslabi, da n. pr. krave v štirih do petih poletnih mesecih dajo samo polovico običajne mere mleka in včasih celo shušajo.

Tudi večje živali, kakor kamele, pobesnele pri vbodih konjskih muh, pretrgajo vprego, se vržejo na zemljo in se rjoveč valjajo na vse strani.

Pri človeku je pik konjske muhe vedno bolesten in ima včasih za posledico več dni trajajočo, zelo močno srbečo oteklinjo; iz pičenega mesta pa teče kri. Če so obadi neprijetni že zaradi njihovega pika, pa so lahko zelo nevarni kakor prenašalci različnih nalez-

ljivih bolezni, posebno pri domačih živalih. Obadi so tako tudi direktno prenašalci bakterij vraničnega prisada (volčiča). Ko sesa brenclj v rane bolne živali, si onesnaži svoj sesalni rilček z vsebino v rani in prenese bacile vraničnega prisada, če zasadi svoj bodalni rilček v kožo človeka ali zdrave živali. V nekaterih francoskih pokrajinah lahko vidimo kmetovalce, ki so bili poučeni o posledicah obadovih pikov; imajo namreč vse polno brazgotin po obrazu in rokah, ki izvirajo od tega, da so si z razbeljenim železom izžgali rano, kjer jih je vbodla konjska muha. Tako so uničili povzročitelje infekcije, preden so se razširili v telesu in povzročili splošno obolenje.

V Aziji in Severni Afriki prenašajo obadi «surro», eno najbolj opasnih konjskih bolezni, ki je vedno smrtna in za katero pogine v Severni Afriki vsako leto desetina vseh kamel.

O razvoju obada, ki se vrši pri različnih vrstah različno, imamo še prav malo podatkov. Podolgovata, vretenčasta jajčeca odlagajo samice v kupčkih po 300 do 400, nakupičena in drugo na drugem viseča, na rastlinske dele ali kamne v neposredno bližino vode, pri tistih vrstah, ki se razvijajo v vodi, pa na liste vodnega bičja. Vsako jajčece prevlečejo samice z nekim «cementom», s snovjo, ki postane na zraku trda in ki jo izločajo iz posebnih žlez. Leženje vseh jajčec traja približno 15 sekund; jajčeca so v začetku bele barve, postanejo pa sčasoma sivorjava in so približno 1½ mm dolga in ¼ mm široka. Po desetih dneh se izležejo iz njih dolge, valjaste ličinke (leva slika), ki nosijo na svojem telesu končke mesnih bradic, ki so jim v pomoč pri lazenju. Ličinke obadov so, kar se tiče požrešnosti, vse enake; žive ali v vodi ali v vlažni zemlji ali drevesni črvojedini in se rade zavrtajo v ličinke hroščev in metuljev, katere polagoma tako požro, da ostane od njih le prazna koža. Včasih pa napadejo tudi svoje sovrstnice. Po večkratni levitvi in enkratnem prezimovanju se drugo pomlad zabubijo. Buba (desna slika) je svetlorjave barve, gladka in se nekoliko svetlika. Parijo se obadi kmalu nato, ko so odrasle muhe zapustile bube, to je nekako od konca maja do začetka julija, pri nekaterih vrstah prej, pri drugih pozneje.

V splošnem je človek popolnoma brez moči napram konjskim muham in mora, če se pojavijo v veliki množini, bežati pred njimi. Sredstvo, da se jih ubrani, je samo veja, s katero jih lahko odganja, ker jih spričo njihove velikosti takoj opazi. Tudi močno kajenje na sprehodih jih zadržuje, da se ne približajo človeku. Bolečine mu olajša mrzla prst, sveža voda in salmijakovec. Zelo dobro sredstvo, ki ga v novjšem času priporočajo, je košček kuhinjske sode, ki ga pomočimo v vodo in z njim pičeno mesto dobro nadrgnemo. Naposled je še neko izvrstno sredstvo pri obadovih pikih, ki deluje zelo hitro: aloa. V ta namen zmešamo aloo v prahu z etilnim alkoholom v razmerju 20 : 100 in pustimo mešanico stati na toplem prostoru en teden; potem

jo precedimo in tekočina je takoj uporabna. Kapljica tega zdravila, ki jo nalahno razdrgnemo na pičeno mesto, povzroči, da bolečine in srbečica takoj prenehajo. Na koži se napravi rjava kožica, ki jo pustimo nekaj ur na njej.

Da varujemo konje, ki se radi plašijo, in vprežno živino pred obadi, jih odrgnemo ali s tekočino v kisu prekuhanih orehovitih listov ali s kamenim oljem (nafto) ali s tobakovo vodo (1 kg tobaka na 80 l vode) ali s svinjsko mastjo, ki smo ji primešali malo terpentina. Posebno močno in izdatno moramo natreči mesta, ki jih živina ne more doseči z repom in glavo, prsa, trebuh, bočne strani in predvsem

FR. URŠIČ:

NAJVAŽNEJŠE DOLOČBE O ZGRADARINI.

Že dolgo se ni pri nas toliko gradilo, kakor se gradi baš zadnja leta. Najemnine so dosegle ponekod res že tako višino, da si vsakdo, kdor le more, skuša preskrbeti rajši lastno domačijo, kakor bi plačeval drago stanovanje. V nekaterih krajih rasejo nove hiše kot gobe po dežju, zlasti če podpirajo gradbeno delavnost tudi občine same.

Vse hišne lastnike, zlasti vse nove gospodarje, bo pa gotovo zanimalo, ako razložimo nekoliko natančneje, katere pravice in dolžnosti imajo hišni lastniki z davčnega stališča. Zakon o neposrednih davkih iz leta 1928. je bil že večkrat izpremenjen in marsikomu bo prav prišlo, ako bo vedel za sedaj veljavne določbe o davku na dohodek od zgradb ali o zgradarini (prej hišnem davku).*

Davčna obveznost in morebitne oprostitve.

Davku so zavezane vse zgradbe, ki služijo za prebivanje ali drugo trajno porabo.

Za zgradbo se smatra vsaka zgradba na suhem ali na vodi, ne glede na material, iz katerega je napravljena. Semkaj spadajo tudi zgradbe, ki imajo tako konstrukcijo, da se dajo prenesti z enega mesta na drugega.

Za zgradbe se ne smatrajo: oni mlini ob potokih, ki morejo mleti samo periodično, ladje, mlini na ladjah in drugi plovni predmeti, zaklони, kočje pletenjače ali tem ustrezne primitivne zgradbe, sestavljene iz neobdelanega kamenja, šatori iz platna, vozovi, urejeni za prebivanje, prav tako pa tudi ne zgradbe, ki se postavijo za malo časa, ne dlje nego za tri mesece. Če se oddajo tukaj navedeni predmeti v najem, so njih dohodki zavezani davku na rente.

* Omenjeno naj bo tu, da je izdala zakon o neposrednih davkih Tiskovna zadruga, r. z. z. o. z. v Ljubljani, leta 1931. v XXII. snopiču svoje zbirke zakonov v drugem natisu, pri čemer je bilo prvotno njegovo besedilo pregledano in izpopolnjeno z vsemi poznejšimi zakonitimi določbami.

okolico oči, kjer se konjske muhe posebno rade nabirajo. Poleg tega jim prepriamo preko telesa še lahko odejo iz vrečevine. Odprte rane moramo zadelati in njihovo okolico namazati s terpentinom ali jodoformom. Širokozankaste mreže, ki se pri vsakem gibu premikajo in mrčes neprestano nadlegujejo, so zelo velika dobrota za vprežno živino, posebno za ušesa, katerim dajo brencelji prednost pri sesanju krvi.

Največji sovražniki obadov so kačji pastirji in neka vrsta os, ki obade napadajo med poletom in jih s svojim strupenim želim usmrte. Pa tudi med pticami imajo obadi veliko neprijateljev.

Vendar se pa davka po členu 32. zakona o neposrednih davkih oprashaajo:

1.) državne zgradbe, razen onih, ki služijo za prebivanje nameščencev in delavcev ali za upravo onih podjetij države, ki morajo plačevati davek podjetij, zavezanih javnemu polaganju računov;

2.) zgradbe samoupravnih edinic in drugih javno-pravnih korporacij in fondov, dokler in kolikor služijo neposredno javnim ali službenim namenom ali služijo neposredno za prebivanje državnih ali samoupravnih uslužbencev, kolikor so samoupravne edince z zakonom ali s pogodbo zavezane, dajati tem uslužbencem stanovanje v naravi;

3.) zgradbe tujih držav, v katerih so nameščena njih poslaništva in nameščeni njih konzulati, če velja reciprociteta;

4.) cerkve, kapele in samostanske zgradbe, potem zgradbe ali poedini deli zgradb veroizpovedanj, pripoznanih z zakonom, ki se uporabljajo izključno za javno službo božjo in za pisarniške namene duhovnikov dotičnih veroizpovedanj; verski, kulturno-zgodovinski spomeniki, zgradbe, ki se uporabljajo neposredno za cerkveno-prosvetne namene, zavodi za cerkvene potrebe, arhijerejske, nadškofijske, škofijske in parohijske (župnijske) hiše kakor tudi hiše, ki se dajo neposredno za prebivanje verskim poglavarjem in duhovnikom ostalih veroizpovedanj, pripoznanih z zakonom;

5.) bolnice, dnevna zavetišča, zaklonišča in pribežališča, turistične zgradbe v planinah, kopališča in sanatoriji brez namena zaslužka;

6.) vobče vse zgradbe, namenjene nacionalno-prosvetnim, učnim, dobrodelnim ali narodno-gospodarskim svrham, brez namena zaslužka (javni muzeji, javne zgradbe za razstave itd.);

7.) tvorniške in druge industrijske zgradbe, kamor se šteje tudi rudarstvo; zgradbe za javna skladišča; železniške zgradbe; vse te samo toliko, kolikor ne služijo za prebivanje ali za prodajalnice (dućane) ali za druga podjetja in druge obrate;

8.) gospodarske zgradbe (koče, lesenice in druge zgradbe za spravlanje orodja, kašče, obori in ostale

gospodarske zgradbe: shramba, pod, hlev, sušilnica, klet, senik, svinjak, kokošnjak, kolnica, čuvajnice, ropotarnice, jedilne shrambe itd.), ki niso samostalno oddane v najem ter služijo poljedelstvu ali gozdarstvu, izvzemši prostore, ki se jim vidi iz gradbenega načina, da so namenjeni za prebivanje;

9.) zgradbe združb (zadrug), ustanovljenih po predpisih zakona o vodnem pravu, za zaščito zoper poplave, za osuševanje, namakanje zemljišč in regulacijo vodá, če služijo za strojnice ali za prebivanje strojnemu osebju ali čuvajem nasipov, jezov in kanalov;

10.) zgradbe, rekvirirane za brezplačno nastanitev vojske, v času, dokler se lastniku ne vrnejo na svobodno razpolaganje, kolikor je to ustanovljeno s posebnim zakonom;

11.) zgradbe, postavljene začasno ob izredni potrebi (požar, poplava, zborovanja, taborišča, epidemije itd.), dokler traja ta izredna potreba;

12.) mrtvašnice in mavzoleji;

13.) zgradbe, oproščene s posebnimi zakoni;

14.) stanovanske zgradbe opuščeni industrijskih in obrtnih podjetij, dokler se kakorkoli ne ukoriščajo;

15.) zgradbe, ki služijo izključno poljedelcem in njih kmetijskim delavcem za prebivanje po vaseh in selskih občinah, prav tako pa zgradbe, ki služijo istemu namenu, a stoje zunaj okoliša mest, trgov in krajev, proglašeni za javna zdravilišča. Semkaj ne spadajo selski dvorci, postavljeni na poljskih posestvih (pristavah itd.), kakor tudi ne zgradbe onih posestnikov zemljišč, katerih skupni katastrski čisti dohodek presega 50.000 dinarjev.

Prav tako se ne oprashaajo zgradbe, ki so v urejenih (uvrščenihi) krajih, kjer ima sedež sreski načelnik ali ki imajo nad 5000 prebivalcev, najsi so vasi ali selske občine.

Za poljedelca po tej točki se ne smatra oni, ki se trajno bavi z industrijo, trgovino, obrtom in drugim pridobitnim poslovanjem in samostalnim poklicem ali ima dohodek, ki izvira iz razmerja stalne javne ali zasebne službe ali zbog njega;

16.) zgradbe države, samoupravnih teles kakor tudi obrtnih, industrijskih in rudarskih podjetij, ki služijo za brezplačno prebivanje njih delavcev; in

17.) zgradbe zadrug in združnih zvez, omenjenih v točkah 7.) in 8.) člena 76. zakona o neposrednih davkih, kolikor služijo neposredno namenom združništva.

Sem spadajo: vse zadruge (tudi agrarne združbe) in njih zveze, ustanovljene po zakonih o združništvu, in sicer tako zadruge kakor tudi zveza, če je v njej včlanjenih najmanj 20 takih zadrug, če ne razdeljujejo dobička, če ne dajo članom upravnega odbora in nadzornega odbora tantiem in če se njih rezerve nikakor in nikoli ne smejo razdeliti med združnike; nadalje nabavljalne zadruge državnih uslužbenecv in njih zveza, ustanovljena po zakonu z dne 5. decembra 1920.

Vse tu navedene oprostitive veljajo tudi za vse pribitke (doklade), ki se odmerjajo na podstavi neposrednjega davka.

Oprostitive prestanejo toliko, kolikor se odda zgradba celoma ali deloma v najem ali se več ne uporablja v namen, ki daje pravico do oprostive.

Zaradi pripoznane davčne oprostive se predloži davčni upravi prijava v 30 dneh, odkar se je pričela zgradba ukoriščati v navedene namene. Če se predloži prijava pozneje, se začne davčna oprostitev šele ob začetku trimesečja, ki nastopi po predložitvi prijave.

Te prijave so zavezane kolku za 5 Din; obenem je priložiti kolek za 20 Din za rešitev.

Za zgradbe iz spredaj navedenih točk 1.), 3.), 13.) in 15.) kakor tudi za cerkve in kapele ni treba predlagati nobenih prijav.

Prestanek pogoja za davčno oprostitev po členu 32. zakona o neposrednih davkih mora prijaviti davčni zavezanec pristojni davčni upravi v 30 dneh od dne, ko je nastala izprememba; sicer ga zadenejo kazenske posledice iz člena 137. in člena 138. zakona o neposrednih davkih.

Izračunitev zgradarine.

Za hiše, ki so zavezane hišnemu davku, je vlagati vobče vsako leto prijave, v katerih je napovedati za vsako stanovanje letno najemnino, odnosno če stanovanje ni dano v najem, najemno vrednost.

Od uradno ugotovljene kosmate najemnine ali najemne vrednosti odbije davčna uprava kot stroške za vzdrževanje, upravo in amortizacijo:

1.) v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani in Novem Sadu 20 %;

2.) v ostalih mestih in trgih, kopališčih in letoviščih 25 %;

3.) v vaseh 30 %.

Od tako dobljene čiste najemnine se plačuje:

1.) osnovni davek z 12 %,

2.) dopolnilni davek po vsoti skupnega čistega dohodka vseh davku zvezanih zgradb istega zavezanca v območju ene davčne uprave, pri čemer se pa odbije še oni del čistega dohodka, od katerega se je prejšnje leto morebiti odpisal davek zaradi neporabljanja zgradb ali zaradi neizterljivosti najemnine.

Ta dopolnilni davek znaša:

od prvih začetihi ali polnih	10.000 Din	2 %
„ prihodnjih	10.000	4 %
„	10.000	6 %
„	10.000	8 %
„	10.000	10 %
„	10.000	12 %
„	10.000	14 %
in za vsako vsoto preko	70.000	10 %

Na osnovni davek je plačevati tudi avtonomne doklade, kakor banovinsko in občinsko doklado. Na dopolnilni davek se ne sme nalagati nobena

NAŠA MESTA IN TRGI I.

Cerknica.

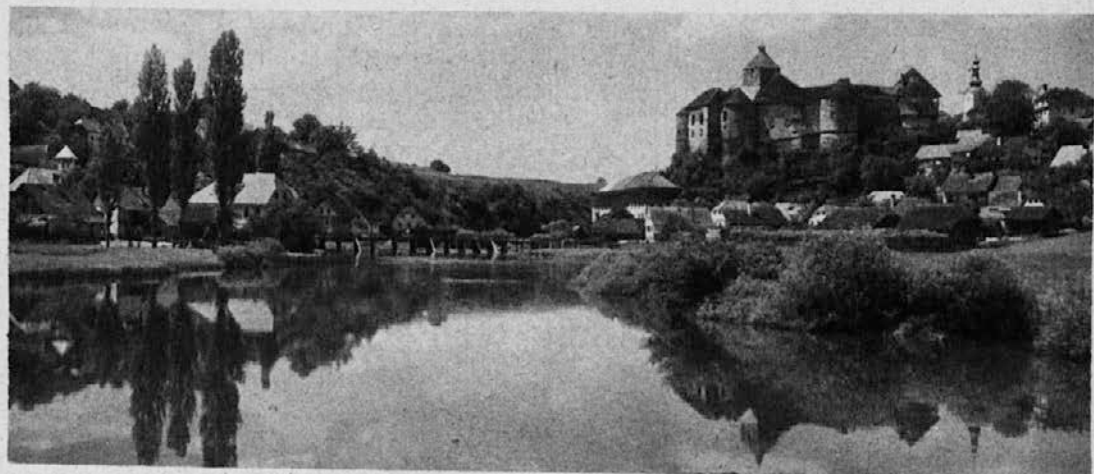
Gornji Logatec.

Laško.

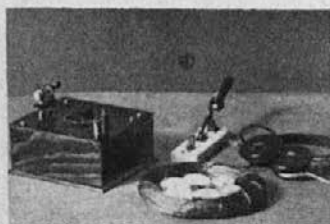
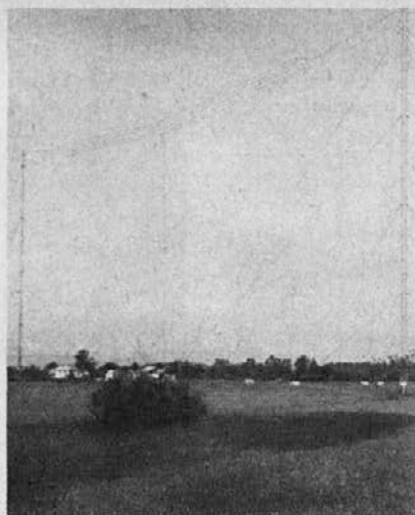
Novo mesto.

Žužemberk.

(Foto St. Ribnikar.)

Antenska naprava in poslopja oddajne postaje v Domžalah.

Kompleten detektorski aparat, kakršne oddaja Radio Ljubljana brezplačno novim naročnikom.

Stroji v oddajnih prostorih v Ljubljani, ki ženejo istočasno tudi našo slavnoznano kukavico.

Starodavni ljubljanski rotovž. Častljivo stavbo so letos popolnoma prenovili.

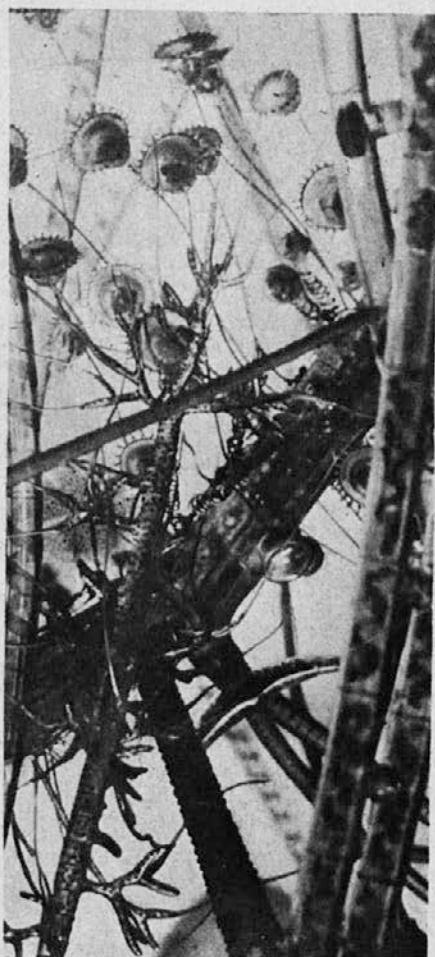

Po načrtu mojstra prof. Plečnika obnovljeni glavni drevored v ljubljanskem Tivoliju.

IGRE IN ČUDA NARAVE

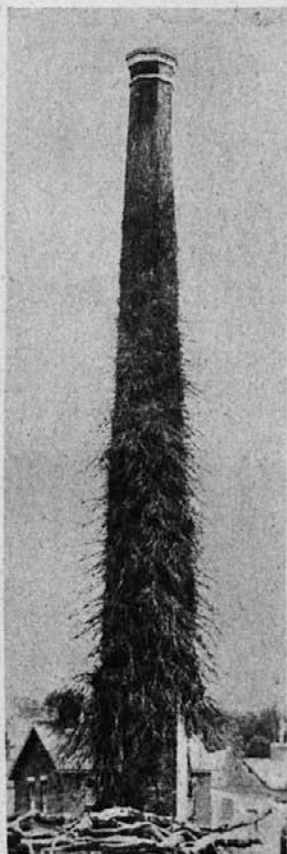
Muca brez dlake.

V kapljici vode gomaze milijoni
mikrosopičnih životinj.

Drevo, zraslo v liro.

Narava gre svoja pota.

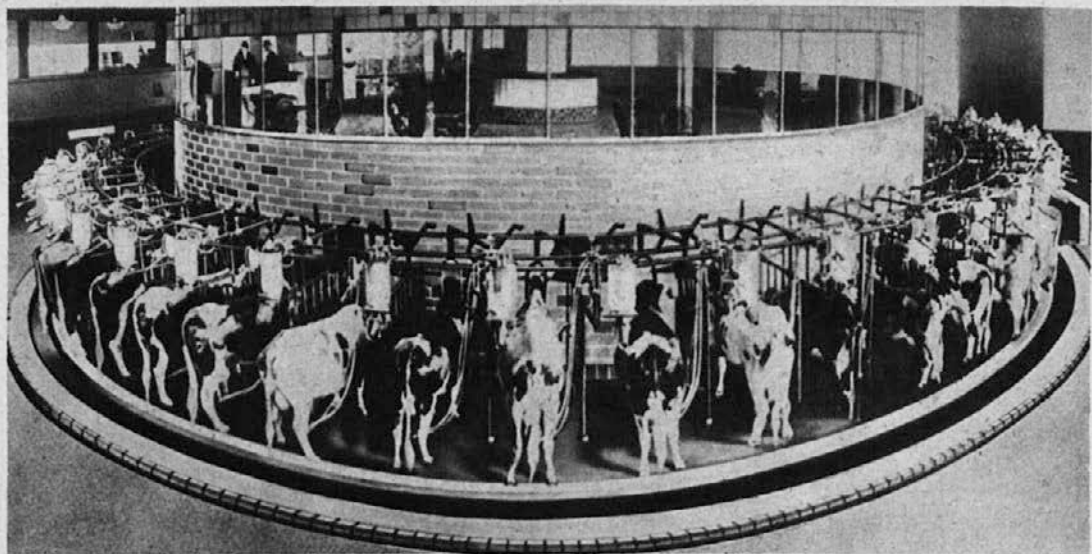
Palma — ptič.

Kura s popačeno glavo.

Korenje kakor človeška
roka.

«Rotolaktor», vrteča se plošča, avtomatično umije, posuši in pomolze istočasno 50 krav.

Stroj, ki sadi krompir.

Dekleta z ameriških veleposestev tekmujejo v izdelovanju sirovega masla.

Največji traktor na svetu. Vleče 25.000 kg.

Kosa na motorni pogon.

avtonomna doklada; tudi za vojnico in za kuluk ga niračuniti.

Če bi znašala najemnina ali pa najemna vrednost po odbitku vodarine, gostaščine in kanalske pristojbine, n. pr. v Ljubljani, na leto 24.000 Din, bi se izračunil davek takole:

Kosmata najemnina	24.000 Din.	
Odbitek 20 % za stroške	4.800 „	
Čista najemnina	19.200 Din.	
Osnovni davek 12 %	2.304 Din	— p.
Dopolnilni davek:		
od prvih 10.000 Din 2 %	200 „	— „
„ ostanka 9.200 „ 4 %	368 „	— „
Banovinska doklada:		
35 % od 2304 Din	806 „	40 „
Občinska doklada		
n. pr. 60 % od 2304 Din	1.382 „	40 „
Skupaj	5.060 Din	80 p.

Če je hišni lastnik neoženjen, plača na dopolnilni davek poleg tega tudi še pribitek za samce, to pa samo v mestih in trgih.

V Ljubljani in tudi v drugih večjih krajih plačujejo najemniki in od svojega stanovanja tudi hišni lastniki, vsaj 1931. še, nekatere občinske davščine, kakor vodarino, gostaščino in kanalsko pristojbino. Plačila najemnikov za te davščine niso del najemnine in jih je torej iz morebitne skupne najemnine poprej izločiti, kot kosmato davku zavezano najemnino pa je samo ostanek napovedati.

Vložitev vsakoletnih prijav.

Vsako leto je v jeseni ob določenem času, ki se objavi z razglasom, navadno meseca oktobra, vobče brez vsakega posebnega poziva vložiti prijave na predpisani tiskovini, ki se dobiva pri davčni upravi sami ali pa pri županstvu, potem v nekaterih trgovinah in v Ljubljani tudi pri Društvu hišnih posestnikov.

V prijavi je navesti vsako stanovanje posebe, najemnikovo ime in število posameznih prostorov, potem pa celoletno kosmato najemnino, kakor je takrat za vse leto določena, vendar brez plačila za morebitno vodarino, gostaščino in kanalsko pristojbino. K najemnini je prišteti tudi vrednost vseh obveznosti, dajatev, storitev in ugodnosti, ki jih mora najemnik iz naslova najemnine vršiti, dajati ali učinkjati hišnemu lastniku. — Pri zgradbah ali stanovanjih, ki niso faktično oddana v najem, je napovedati vrednost letne najemnine, ki se plačuje za najbližje podobno stanovanje ali najbližjo podobno obratovalnico.

Če se odda stanovanje ali zgradba v najem skupno z vrto, opremo, priteklinami, orodjem itd., se plačuje hišni davek samo na oni del najemnine, ki je bil dogovorjen posebe za zgradbo samo; od ostanka pa se plačuje rentnina, ki znaša brez doklad 15 %, z avtonomnimi dokladami pa navadno dvakrat toliko. Hišni lastnik torej ne pridobi ničesar, ako si računa take odbitke. Pri novih zgrad-

bah, za katere se plačuje 5, 10 ali 20 let samo 3%ni hišni davek, bi imel pa velikansko izgubo.

Ako je napovedal hišni lastnik najemno vrednost svojega stanovanja prenizko, ugotovi davčna uprava vrednost s primerjanjem drugih najbližjih stanovanj, ki so dejanski v najem dana, ali pa z ocenitvijo. Po zadnji točki člena 34. zakona sme zvišati davčna uprava najemnino, tudi pri dejanski v najem danih stanovanjih vobče, ako je najemnina manjša od običajne kosmate najemnine za podobna stanovanja. Ta poslednja določba je zelo stroga in zato bi bilo želeti, da se o priliki zopet razveljavi.

Prijavo podpišejo najemniki in hišni gospodar. Ako se prijava ne predloži pravočasno, je plačati kot kazen še 3 % od pozneje odmerjenega davka. Tudi dobi hišni lastnik poziv, da mora prijavo vložiti naknadno v 8 dneh; ako je tudi na ta poziv ne vložil, plača kot kazen 10 %.

Prijava je kolka prosta.

Olajšave za nove hiše.

Nove zgradbe in novi deli obstoječih zgradb, postavljenih z odobritvijo gradbenih oblastev, uživajo 5, 10, ali 20 let davčno olajšavo. V krajih s preko 50.000 prebivalci, n. pr. v Ljubljani, znaša olajšava 20 let, v ostalih pa 10 let za vse zgradbe, ki so:

- 1.) postavljene na prej nezazidanem zemljišču (nove zgradbe);
- 2.) postavljene na zemljišču, na katerem je zgradba prej stala, pa je bila porušena bodisi popolnoma bodisi samo do temelja, kakor tudi zgradbe, od temelja dozidane k obstoječi zgradbi.

Samo za polovico gorenje dobe se daje olajšava za nove dele zgradb, ki so:

- a) nazidani na obstoječo zgradbo;
- b) nazidani ali dozidani namesto nadstropij, ki so bila porušena.

Ta olajšava se daje za 20 let tudi za nove hotelske zgradbe in njih pritekline, postavljene zaradi pospeševanja tujškega prometa in turizma; vendar pa se ne sme dajati za one prostore, ki služijo nehotelskim namenom.

Prilavljene zgradbe kakor tudi zgradbe začasnega namena ali dovoljene samo za omejeno dobo, ne morejo uživati te olajšave.

Olajšava obstoji v tem, da plačuje hišni lastnik določeno število let davek namesto z 12 % samo s 3 %; poleg tega odpade tudi dopolnilni davek in prav tako odpadejo tudi avtonomne doklade.

V zgoraj navedenem primeru bi bilo v Ljubljani plačati od nove hiše, ako bi znašala kosmata najemnina ali najemna vrednost 24.000 Din, skozi 20 let namesto 5060 Din 80 p vsako leto samo 576 Din, t. j. 3 % od čiste najemnine 19.200 Din. — Tudi kuluk se za te hiše ne sme zahtevati, sploh nobena avtonomna davščina.

Olajšave so res znatne ter so bistveno pripomogle, da se stavbna delavnost tako lepo razvija in se je stanovanska beda vsaj nekoliko omilila.

Obveznost, plačevati davek od novih zgradb, se začne:

1.) z mesecem, ki nastopi po izdaji dovolila za uporabo;

2.) če se uporabi zgradba prej (pred dovolilom), z mesecem, ki nastopi po začetku uporabe.

Od onega dne, ko se začne obveznost plačevanja, je računiti:

a) 15dnevni rok za vložitev davčne prijave na predpisani, že omenjeni tiskovini,

b) 30dnevni rok za vložitev prošnje za priznanje navedene davčne olajšave.

Ako se davčna prijava ne vložijo pravočasno, se mora plačati še 3 %, oziroma 10 % odmerjenega davka kot kazni, kakor smo že zgoraj omenili. Če se pa prošnja za olajšave ne vložijo pravočasno, se skrajša doba olajšave za toliko časa, za kolikor se je prošnja prepozno vložila.

Če se je izdalo dovolilo za uporabo dne 2. avgusta, zgradba pa se je začela uporabljati tudi 2. avgusta ali še pozneje, se prične davčna obveznost z dnem 1. septembra ter je vložiti prijavo do dne 15. septembra, prošnjo pa do dne 30. septembra. — Če bi se izdalo dovolilo za uporabo dne 2. avgusta, a bi se začela uporabljati zgradba že dne 31. julija, bi bilo vložiti prijavo do dne 15. avgusta, prošnjo pa do dne 30. avgusta, ker bi se pričela davčna obveznost v tem poslednjem primeru že dne 1. avgusta.

Oboje, prošnjo in prijavo, je vložiti pri pristojni davčni upravi. Prijava je kolka prosta; prošnjo pa je kolkovati s 5 Din ter ji je priložiti tudi kolek za 20 Din za rešitev.

Prošnji je priložiti:

1.) stavbno dovoljenje,

2.) oblastveno potrjeni stavbni načrt,

3.) uporabno dovoljenje, v katerem naj bo, če le mogoče, omenjeno tudi, kdaj se je začela hiša dejansko uporabljati.

Stavbno dovoljenje in uporabno dovoljenje sta že itak kolkovani, vsako z 20 Din. Ako pa stavbni načrt še ni opremljen s kolkom, naj se prilepi nanj kolek za 2 Din.

Oddis zgradarine.

Osnovni davek na dohodke od zgradb se odpiše celoma ali deloma:

1.) če se predmet, zavezan davku, ali njegov del, ne uporablja;

2.) če postaneta zgradba ali njen del zaradi elementarne nezgode neporabna.

Prav tako se odpiše osnovni davek tudi takrat, kadar se prijavljena najemnina ne more sodno izterjati. — Če obstoji najemno razmerje med sorodniki ali svaštvom, ni odpisati osnovnega davka zaradi neizterljivosti najemnine.

Prijava za odpis osnovnega davka se predloži v 14 dneh od dne, ko preneha uporaba davčnega predmeta, ali najkasneje v šestih mesecih po izteku davčnega leta, za katero se najemnina niti sodno ni mogla izterjati.

Če se predloži prijava za odpis osnovnega davka zbog prenehanja uporabe po 14dnevem roku, se odpiše davek od dne, ko je davčna uprava prejela prijavo. Če se predloži prijava za odpis osnovnega davka zbog neizterljivosti najemnine kasneje kot v šestmesečnem roku po izteku davčnega leta, je ni jemati v poštev.

Ponovna uporaba zgradbe ali dela se mora prijaviti v 14 dneh.

Za vse te prijave zahtevajo davčne uprave kolek za 5 Din, za rešitev prošnje zbog neizterljivosti pa tudi kolek za rešitev v znesku 20 Din.

Odpiše se samo osnovni davek in z njim vred se odpišejo seveda tudi vse avtonomne doklade. Dopolnilni davek se pa ne odpiše. Prav tako se tudi pri novih zgradbah ne odpisuje 3%ni davek. Odpisi zaradi prenehanja uporabe ali pa zaradi neizterljivosti najemnine veljajo torej samo za stare hiše, ne pa tudi za nove zgradbe, ki uživajo 5letno, 10letno ali 20letno davčno olajšavo.

Za nove hiše morebitnega praznega stanovanja torej ni treba prijavljati, ker bi bila taka prijava brez vsakega pomena. Prav to velja za prijavo neizterljivosti.

Pritožbe.

Proti plačilnim nalogom in proti odločbam glede hišnih davkov vobče je vlagati pritožbe vselej v 30 dneh, računši s prvim dnem po vročitvi plačilnega naloga ali odločbe. Pritožbe je kolkovati z 20 Din ter jih je vložiti pri oni davčni upravi, ki je izdala plačilni nalog ali odločbo.

Prekoračenje pritožbenega roka se uvažuje za največ 15 dni, a le takrat, kadar je prekoračenje v pritožbi dobro utemeljeno.

Vložitev pritožbe nima glede plačila davkov nobene odložne moči.

Kazenske določbe.

Če je najemnina, prijavljena za odmero davka, manjša, kakor jo je zgradba takrat, ko se je razglasil poziv za predložitev davčnih prijav, dejanski donášala, zadenejo davčnega zavezanca kazenske posledice ter mora plačati poleg davka še dvakratni do štirikratni davek kot kazen.

Najemniki, ki podajo v davčni prijavi ali v svojih napovedih na vprašanja davčnih uprav netočne izjave ali netočna potrdila ali onemogočijo z negativnim postopanjem ugotovitev pravega dejanskega stanja, se kaznujejo s 50 do 500 Din.

Banovinska davščina.

Od hiš, oproščenih državnega neposrednjega davka po členu 32., točki 15.), zakona o neposrednjih davkih, se plačuje letna banovinska davščina po številu stanovanskih delov in nastopni izmeri:

od hiš z 1 stanovanskim delom . . .	Din 10—,
„ „ „ 2 stanovanskima deloma . . .	„ 15—,
„ „ „ s 3 stanovanskimi deli . . .	„ 20—,
„ „ „ 4 „ „ . . .	„ 30—,
„ „ „ 5 „ „ . . .	„ 45—.

Če je število stanovanjskih delov večje kot 5, se plačuje za vsak nadaljnji tak del Din 20— več.

Za stanovanjske dele se smatrajo samo sobe in čimnate, v katerih ljudje stanujejo ali ki so določene za stanovanje, ne glede na to, v katere namene se uporabljajo.

Take hiše je prijavitni ustno ali pismeno pristojnemu občinskemu uradu v vsakokrat določenem

terminu. Davščino, ki jo izračuni občinski urad sam, je treba plačati v celoti najkasneje do konca meseca septembra vsakega leta.

Ta banovinska davščina ne velja za nove hiše z začasno 5letno, 10letno ali 20letno davčno olajšavo, temveč samo za one hiše poljedelcev, ki so po spredaj navedeni točki 15.) v vaseh državnega davka sploh proste.

V. B. RADOŠ:

O HUDEM POGLEDU.

Slavni hamburški zdravnik S. Seligman je napisal некоč v «Zeitschrift für Augenheilkunde» med drugim zanimivo razpravo o bojazni pred hudim pogledom ali «zlobnim očesom». Ta bojazen je po nekogovih izjavah posebno pri južnih narodih zelo ukoreninjena. Naj sledi o njej nekoliko vrstic!

Razločujemo tri vrste ofthalmofobije (bojazni pred očmi). V prvo vrsto prištevamo one, ki jim postane neprijetno in nadležno, če jih kdo nekaj časa ostro opazuje. Odtod tudi prislovica, kakor «ponižujoči» ali «uničujoči» pogled. Dolgi, resni, očitajoči pogled je dostikrat več vreden kakor marsikatera moralna pridiga. Prijazni, odpuščajóči pogled more otroka bolj osrečiti kakor najlepše darilo. Nasprotno pa ostri, prestrogi pogled povzroči lahko različne neprijetnosti. Celó čisto neobčutljive osebe pridejo pri tem v zadregó, ker občutijo, da je opazovalec na njih opazil nekaj, kar ni v redu.

Mnogo neprijetnejša pa je bojazen druge vrste. Nesrečni bolnik — navadno res bolnik — se resno boji tujih oči. Vselej, kadar je v družbi ali se pokaže javno ter se mora pri tem izpostavljati pogledom ljudi ali celo enega samega človeka, začuti v sebi nekako tuje čuvstvo zadrege in nerodnosti. Njega roke postanejo mrzle, srce mu nemirno bije, vsi udje se mu začno tresti, misli mu postanejo blodne in lahko se celo onesvesti. Pogledi, uprti nanj, so mu neznosni. Naravno je, da se dotičnik spričó te čudne bojazni kolikor mogoče ogiblje pogledov drugih. Vsaki priložnosti, javno se pokazati, se izogne. Če pa to ni mogoče, bo našel sredstva in pota, po katerih se je mogoče izogniti pogledom. Skriva se za druge osebe, si polaga kako stvar pred oči itd.

V tretji vrsti je bojazen pred očmi vse bolj stvarna. Tu gre namreč za to, da «hud pogled» bližnjemu zares prinese kakšno bolezen, da dotičnika tako rekoč «začara s pogledom». Hud pogled je baje povod najrazličnejšim fizičnim boleznim. Te vere nimajo samo manj kultivirani narodi, ampak tudi taki, ki bi se čutili razžaljene, če bi jih ne prištevali k visoko izobraženim narodom, n. pr. Italijani. Mora se priznati, da utegne bojazn pred hudim pogledom» zares nakopati izvestne bolezni, in sicer vse one, ki tudi drugače nastanejo sugestivno od strahu, boječnosti, napuha, nervoznosti itd. Toda kdor veruje v hud pogled, misli, da povzroči tudi vse akutne in kronične bolezni. Trdi,

da bolezni ni povzročila bojazen pred hudim pogledom, ampak hud pogled sam. Zlobno oko jo je povzročilo! In v tej trditvi je glavna napaka ljudske vere.

Kako je nastala vera v tak čarovni učinek pogleda? Oči imajo neki poseben izraz, ki pa v resnici ne velja njim, ampak njih okolici. Oko samo namreč ne izraža dušnih lastnosti, ampak okrožje očesa, obrazne mišice. Očesna punčica sama na sebi je sploh mrtva in nepomembna. Šele poteze in mimika obraza napravita, da postane očesni izraz pomembljiv. Za dejstvo, da je oko v zvezi z dušo, da je celo sedež duše, ima primitivni človek neštivilno dokazov. Ta «očesna duša» razpošilja tako imenovane dušne ali očesne žarke. Ker je očesna duša v vzajemnosti s telesno dušo, so tudi očesni žarki odvisni od telesne duše. Če je telesna duša dobra, pošilja očem mile žarke, če pa je slaba, imajo tudi oči hud, zloben sijaj. Navadno je človeški duh bolj nagnjen k slabemu kot k dobremu, kar vpliva seveda na dušo. Najnavadnejša slaba lastnost duše je zavist, ki sije tudi iz oči. Ker se smatra zavist za motiv hudega pogleda, je hudi pogled identičen z «zavistnim pogledom».

Vse mogoče bolezni, očesno vnetje, bolečine v glavi, želodčne bolezni, krče, nezavest, impotenco, nerodovitnost, dá celo smrt more povzročiti hud pogled. Tudi živalim škoduje. Krave ne dajo več mleka ali pa postane krvavo, torej neužitno. Konji, mule in kamele postanejo trmasti, nihče jih ne spravi z mesta, še noge si polomijo včasih. Ribiču začara hud pogled mrežo. Rastline usihajo ali rode neužitne sad. So ljudje, ki vedoma in nalašč žele škodovati s hudim pogledom; so pa tudi individui (osebe), ki so nevede in proti svoji volji prikovani na to lastnost. Mnogo teh človeških baziliskov na zunaj nima nič posebnega, mnogo pa jih je, kakor pravi ljudstvo, «zaznamenovanih». Ta znamenja so vsakovrstne telesne napake, predvsem napake na očeh. Vse, ki škilijo, ki imajo kak madež na očesu ali ožgane, rdeče robove krog oči, enooke in one, ki imajo obrvi nad nosom zraščene, smatrajo za «hudega pogleda sumljive» skoro v vseh deželah.

Mnogi narodi imajo diagnostična sredstva, ki odločijo, ali je nastala bolezen res zaradi hudega pogleda. Pri nas v Jugoslaviji vržejo v takih dvomljivih primerih goreče oglje v kozarec vode in skle-pajo po tem, če se oglje potopi ali če plava na po-

vršju. Med Slovenci je ukoreninjena podobna navada; razlika je v tem, da tiste vode, v kateri je bilo ugašeno oglje, spiješ en požirek, si namažeš z njo senci in si jo potem, na pragu stoječ, vržeš čez glavo na dvorišče. Na Španskem vržejo v vodo kosce jelenovih rogov. V Sardiniji mečejo v vodo različne predmete z znaki, podobnimi očem; vodni

mehurčki, ki nastanejo pri tem, pokažejo, ali je hud pogled vzrok bolezni ali ne. — Velikega pomena so amuleti (obeski). Učinek amuleta proti hudemu pogledu vidi ljudsko mnenje predvsem v tem, da potegne amulet hud pogled nase in ga odvrača od njegovega nositelja. Amuleti se v nekaterih krajih imenujejo celo «gledovodi».

OČIVIDEČ:

LOV NA KROKODILE V SAN SALVADORJU.

Že štirinajst dni je, kar sem se udomačil na Olomeškem jezeru. Otoček, ki na njem prebivam, je baš toliko velik, da stoji lahko na njem hišica s tropsko verando, kuhinjo, vrtičkom in malim dvoriščem. Nekaj velikih dreves dela senco hišici in široki stezi, ki drži k vodi. Dva čolna in nekoliko canojev ali bongov, ozkih, gugavih čolnov indijskega izvora brez hrbtice, izdolbenih iz enega samega debla, omogočajo zvezo s celino. Jezero je polno rib, krokodilov in aligatorjev, med katerimi se dobe tudi taki, ki merijo več ko po tri metre. Psov tu ne smejo imeti, ker jih — kakor vse kaže — smatrajo krokodili za prav posebno poslastico in jih, če pridejo na breg vodo pit, potegnejo v vodo. Prav tako se zgodi tudi svinjam in kokošim, če se neprevidno približajo robu jezera. Moral sem se zatorej zelo premagovati, ko sem na poziv svojega gostitelja prvič plaval z njim na dve sto metrov oddaljeni sosednji otok. Priznati moram, da se nisem počutil nič kaj varnega, in kar stisnilo me je pri vratu, ko sem na povratku opazil, kako nama je debel krokodil zastavil pot. Na srečo se žival ni zmenila za naju in midva sva živa in zdrava priplavala zopet nazaj na naš otok. Kajmanov, ki človeka takoj napadejo, tukaj očitno ni, aligatorji in krokodili pa se lotijo človeka le tedaj, kadar so sami napadeni ali ranjeni. Pokazali so mi tu nekoliko ribičev, ki so se jim še po letih in letih poznale brazgotine od krokodilovih zob.

Zadnjič me je peljal Sebastijan, star Indijanec, v svojem iz drevesnega debla izžganem in s sekuro obdelanem bongu na jezero. Videl sem več ploščnatih otokov brez drevja, ki so bili čez in čez pokriti z velikimi rdečimi in rumenimi cvetovi in na katerih je bilo vse polno vodnih ptic. Šele ko sva prišla bliže, sem spoznal, da na tak otok ne more stopiti človeška noga: bile so samo v veliki množini plavajoče bujne vodne rastline, ki so se skepile s plavajočimi drevesnimi debli, z vejami in s kalogo. Po enourni vožnji sva prišla do velikega gozdnatega otoka, ki je blestel v nepopisni lepoti barv. Prav takšen bi se moral naslikati paradiž! Tu so bila rožnato cvetoča drevesa, tam zopet drevesa, popolnoma porasla z orhidejami; vsevpred se bohotno razprezale modrovijoličaste ovijalke in mreža lijan je vezala velikanske cejbe, palme in

ogromne praproti v neprodinro goščavo, v kateri so živala in mrgolela vsa mogoča stvarstva trop. Tu pleza zaspan leguan, velik kuščar, leno po drevesu navzgor, tam izginjata dve urni opici v listnatem morju. Prelepi ognjenordeči arasi letajo vrešče v dvojicah po sinjem zraku in velikanska jata papig, loritas, seda z nepopisnim hrupom pod vrh košate prastare cejbe. Pelikani plavajo po vodi, kormorani se potapljajo za ribami, srebrne čaplje in bele lopatke se dostojanstveno izprehajajo po širokolistnih vodnih rastlinah in kvakač nas postrani zamišljeno gleda. Bujno poraslo drevesno deblo, ki je štrlelo daleč nad vodo, je bilo naravnost posajano s ptiči s kačjimi vratovi, ki so začudeno, toda brezskrbno gledali na naju. Svojemu staremu Sebastijanu na ljubo sem ustrelil tolstega kvakača, ki je z vso težo štrbunknil v vodo. Po puku je nastopil kratek trenutek mrtvaške tišine, nato pa so se jate ptičev z glasnim vriščem in truščem razbežale. Paradiž živali je bil na krut način moten. Muzajoč se, je potegnil Sebastijan ptiča iz vode in se že naprej veselil mastne pečenke, ki pa je za naš evropski želodec neuzžitna. Čudni so tako zvani «quatroojos», četveroočni, majhne ribe, ki drže svoje izbuljene oči nad vodno gladino. Tik ob obrežju se mi je zazdelo, da sem videl celo tropo teh živali, kako so smuknile mimo, toda moj stari Indijanec je dejal: «Gospod, to so mladi krokodili, ali ne slišite, kako jokajo?» Nato je s čudovito spretnostjo oponašal glas teh živali. Priveslala sva potihem bliže. Prav ko sem hotel stopiti v vodo, da bi ujel eno izmed ljubkih, komaj 30 cm dolgih živalic, me je stari zadržal in resno pokazal za seboj v vodo, v kateri je plaval velik krokodil. Jaz sem pustil nato seve male živali kar v miru.

Na Laguni de Guija med Salvadorjem in Guatemala sem večkrat s puško streljal krokodile in aligatorje kar iz čolna. Lov ni težak, samo treba je biti zelo previden, zakaj sicer teh živali nikakor ni mogoče dobiti. Celu smrtno zadeta žival ima še vedno toliko moči, da se potopi in kje na dnu za-grize. Na Olomeškem jezeru sem šele spoznal način lova, ki ga moram imenovati indijskega, čeprav so ga uporabljali ljudje, ki niso imeli več dosti indijske krvi v svojih žilah; prebivalstvo Salvadorja je namreč po pretežni večini belo, Indijancev

je le še majhno število in še to se od dne do dne bolj krči. Moj ljubeznivi gostitelj mi je poslal dva priznana lovca na krokodile, ki sta še pred zoro pristala s svojim bongom ob bregu našega otoka. Bila sta rjava, mišičasta možaka, oblečena samo v tenko volneno srajco in hlače ter pokrita s širokim slamnikom, ki se tam splošno nosi. Tudi meni so nasvetovali, naj se prav lahko oblečem, da bi bil pripravljen na slučajno neprostovoljno kopel. Sedel sem na dno ozkega čolna, napravljenega iz drevesnega debela. Eden izmed lovcev je sedel na prednji, drugi pa na zadnji konec čolna in z obrazom naprej sta s kratkim veslom spretno porivala čoln. Tiho je drsel čoln preko jezera, ki je bilo gladko kakor zrcalo. Vreme je bilo ugodno, kajti samo ob popolnem brezvetrju se lahko vrši ta lov. Pol ure kesneje je izšlo solnce in pred nami se je na bleščeči se vodni ploskvi pokazala cela vrsta točk. Nisem bil več novinec in vedel sem, da to niso stara drevesna debela, temveč krokodili, ki spe v vodi in od katerih se vidijo samo nosnice, izbuljene oči in nekoliko robov hrbtnega grebena. Veslali smo proti nekaterim posebno vidnim točkam in se jim približali na 15 metrov. Tedaj se je žival zgenila, obrnila glavo proti nam, se vrgla kvišku, da se je kos za kosom pokazalo vse telo, in izginila z glavo naprej v vodi. Zdaj sta moja tovariša z vso

močjo veslala proti kraju, kjer je krokodil izginil, in šla za vodnimi mehurčki, ki so izdajali, kje žival pod vodo plava. Potem je mož na prednjem koncu čolna odložil veslo, vzel v desnico poldrug meter dolgo harpuno s težkim železnim zazobkom, v levo pa klopčič lase, ki je bila zvezana z ostjo harpune. Medtem ko je veslal na zadnjem koncu čolna veslal enakomerno naprej, je prednji lovec oprezno vstal in vrgel harpuno navpično v vodo, naravnost na prednji vodni mehurček, nato pa se hitro skril v čoln. Uspeh je bil presenetljiv. Voda se je krvavordele pobarvala in nasproti se nam je pognal krokodil s harpuno v hrbtu. Divje je otepal in grizel okrog sebe ter izpuščal ostuden duh po moškatu. S silnim repom je tako neusmiljeno otepal po čolnu, da bi šibkejši čoln prav gotovo prevrnil ali razbil. Med bojem je krokodil sicer izgubil drog od harpune, toda žival je čvrsto visela na železu, ki je bilo pritrjeno na laso. Naenkrat se je krokodil potopil, toda kmalu se je zopet pokazal na površini. Še enkrat je začel divjati in vlekel je čoln za seboj. Potopil se je in ko je prišel potem drugič na vrh vode, je bil že čisto onemogel. Lovca sta ga potegnili k čolnu, mu vrgla laso krog gobca in ga s spretnim noževim udarcem v hrbtnico na tilniku ubila. Krokodila smo privezali na čoln in ga vlekli domov. Odrta koža je merila skoraj tri metre.

AGRONOM:

POMEN TRAVNIŠTVA V SLOVENSKEM KMETIJSKEM GOSPODARSTVU.

Pri vsaki priliki ugotavljamo, da je značaj slovenskega kmetijstva poudarjeno živinorejski. Živinoreja je glavna naša gospodarska panoga.

Temelj živinoreje je travnik. Travnik je našemu kmetijskemu obratu največji in najvažnejši dobavitelj sirovin, t. j. krme.

Ni pa pri nas nobene kmetijske pridobitne panoge, ki bi bila bolj zanemarjena, kot je zanemarjeno travništvo.

Zalostno je misliti na to, kako zanemarjen in zapuščen je travnik, kako slabo krmo daje in kako malo. Kakšna naj bo spričo tega naša živinoreja? In ker se naša živinoreja v neki meri naslanja tudi na polje kot dobavitelja krme in ker je travnik oče polja — tudi v tem pogledu zanemarjanje travništva kaže neugodne posledice.

S travnika se je od nekdanj samo jemalo in čudež bi bil, če ta ne bi opešal tako močno, da moremo reči, da je baš zaradi njega temeljna podlaga našega gospodarstva slabotna. Travniška zemlja je danes tako rekoč le še nekaka neprezračena, pusta rudninska snov, posebno pa ji manjka prhljice (humusa). O gnojenju travnikov pri nas komaj moremo govoriti.

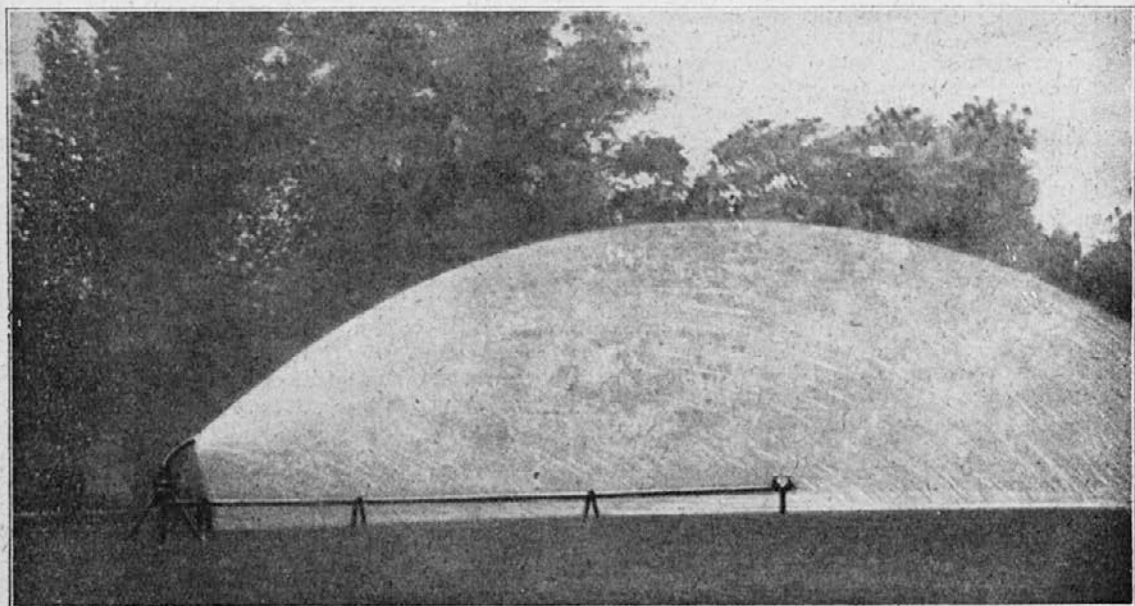
Pomanjkanje prhljice travnik težko občuti, kajti ona je podlaga za ugodno delovanje zemeljskih bakterij, ki množijo rodnost. Nekdaj je s travo obrasla zemlja dobivala redno nazaj ves ali vsaj velik del tega, kar je dala. Z napredujočo živinorejo, posebno s prehodom k pretežno hlevskemu krmljenju, se je izmozgavanje travnika še povečalo, z uvedbo kosilnih strojev pa je postalo še hujše, ko je košnja šla vedno bolj v živo. Celotisti del travniškega pridelka, ki bi moral, predelan po živalskem želodcu, zopet priti nazaj na travnik, se redno porablja za vzdrževanje rodnosti polja.

Z nakošenimi 60 metriskimi stoti (q) sena odnesemo po navedbah dr. Strekerja s travniške zemlje z 1 ha vsakokrat do 106 kg dušika, 117 kg kalija, 40 kg fosforne kisline in 25 kg apna. Ta izpadek bi ji teoretično vrnil, če bi to zemljo pognojili s 700 kg 15%nega čilskega solitra, 300 kg 40%ne kalijeve soli, 300 kg (efektivno za rastlino raztopljivih 13 %) fosfornega gnojila in z 200 do 400 kg žganega apna (ker se trosi obenem za pet let, torej s 1000 do 2000 kg). V naravi pa je ta stvar drugačna. Podnebje deluje po svoje, boljši ali slabši razrast odvzema po svoje. Delovanje bakterij in morebitno kemično vezanje omenjenih hranilnih snovi med

seboj in z drugimi spojinami v zemlji, je zopet vprašanje zase. Zato gorenji primer gnojenja za prakso ne more biti veljaven, potrebne količine posameznih gnojil je treba za vsak travnik posebej ugotavljati z gnojilnimi poskusi. Poleg umetnega gnoja je travniku neobhodno potreben tudi hlevski gnoj ali kompost. Enostransko gnojenje ni dosti boljše kot nič, le polno gnojenje more res vzdrževati

količina druge košnje bo sorazmerno še bolj zmanjšana.

Že Rimljani so vedeli, da je košnja potrebna pred zorenjem semena, danes pa je z analizami in krmilnimi poizkusi dognano, da je opraviti košnjo pred cvetjem. Posamezne trave pa cveto prav ob različnih časih. Razlike je lahko za deset tednov. Najbolje je zato, ravnati se po eni sami travni vrsti, ki jo je na travniku največ. Tako vodilno znamenje je

Namakanje travnika z umetnim dežjem.

in eventualno dopolnjevati zemljino rodnost ter omogočati pridelovanje kakovostnega sena (ako travnik tudi primerno zasejemo).

Prav tako je za pridobivanje dobrega sena važen čas košnje. Kmetovalci so navajeni začeti košnjo ob kakem svetniku ali kakem drugem pratikarsko pomembnejšem datumu, kar nikakor ne more biti za vsak kraj prav, še manj pa za vsako leto.

Kakovostno je seno najboljše, če ga pokosimo pred cvetjem. V mladih travah je odstotek najvažnejšega hraniva, t. j. beljakovin, največji pred cvetjem. Ko po cvetju začne pojemati količina beljakovin, pa istočasno narašča odstotek lesnine in neprebavljivosti. Od srede aprila do srede junija pade v travah odstotek beljakovin za polovico, t. j. od približnih 26 % na 13 %, odstotek lesnine pa porase v istem času od približnih 17 %, na 28 %. Čimdalje odlaša kmetovalec s košnjo in čaka na staroveljavni god kakega svetnika kot začetek košnje, tem manjvrednejše seno nakosi. Res je sicer, da z odlašanjem dobimo ob prvi košnji več mase, a seno je kakovostno manj vredno in tudi

n. pr. travniška bilnica. Vendar bi pri nas tudi v tem pogledu bilo še treba točnejših opazovanj.

Zgodnja košnja ima tudi to prednost, da potem trava zopet mnogo krepkeje odganja in se bolje obrašča ter je pričakovati, da bo manjši pridelek sena prve košnje pač nadomeščen z večjim pridelkom otave. Razne snovi, ki so v travah pred cvetjem nagromadene za rezervo, se večidel porabijo za cvetje in za izgraditev semena, ako tega s košnjo ne preprečimo. Tudi ni priporočljivo puščati trave dozorevati z namenom, da bi se tako travnik najceneje sam pomlajeval. Tako pozno pokošena starina je žalostna krma. Kjer je travnik tako malo gojen kot pri nas, je tudi sestav travne ruše slab, nedostaja plemenitih trav in samozasejevanje travnika iz slabega rušnega sestava je negospodarsko.

Poleg tega, da našemu travniku manjka humusa, je še težja okolnost, da je naš travnik povprečno ne samo zapleveljen, ampak tudi zamočvirjen, njegova zemlja pa kislja, kar ovira plemenito rast.

Kulturno-tehnični izboljšavi travnikov pa naš gospodar že celo ne posveča tako

rekoč prav nobene pažnje. Niti povsod ne odstranjuje raznih ovir, grmičja i. sl., ne skrbi za dobro površino, ne napeljuje na travnik gostih vodá, niti jih ne zvišuje, odnosno ne znižuje.

Osuševanje travnikov z odprtimi jarki, s fašinskimi ali cevnimi drenažami ali odvajanje podtalne vode na druge načine — vse to je pri nas redkost.

Prav tako redko je dovažanje zemlje, peska, gruča, laporja mokrim travnikom, odnosno tam, kjer se to morda dogaja, pa se vrši z nerazumevanjem in dostikrat tako, da bolj škoduje ko koristi. Ako ta dela niso bila izvršena šele po poprejšnjem osuševanju in odvajanju vode, tedaj ne morejo koristiti, škodijo pa.

Namakanje travnikov (tega je več vrst) je domala nič manj redka prikazen pri nas kot strokovnjaško osuševanje. Medtem ko se drugod, po kmetijsko naprednejšem svetu, že dolgo uveljavlja celó umetno škropljenje travnikov (umetni dež) z dragimi stroji in napravami, je Slovencem le redkokje moči pokazati kako pravo namakanje in malokatero drenažo.

Zaradi zaostalega travništva ne more biti gospodarsko zdrave živinoreje in tako poudarjeno živinorejska dežela kot je Slovenija pač ne more gospodarsko uspevati spričo res še prav preveč po domače in po starem vodenega kmetovanja in brez upoštevanja tega, kar in kakor dela od nas naprednejši svet.

NAŠA NARODNA GALERIJA.

Med naše najmlajše kulturne naprave spada Narodna galerija v Ljubljani in prav je, da se tudi pratikarji zanimamo za njen razvoj. Letos je dopolnila svoje trinajsto leto; po tem, kar ima za seboj, se ji dobro prilega izrek: «iz malega raste veliko.» Beli dan je zagledala še kot vojno dete leta 1918., brez sredstev sicer, vendar pa z velikimi upi in načrti za bodočnost; morala je živeti in doseči toliko, kolikor so dosegle literarne, glasbene in druge naše starejše kulturne naprave. Njena dosedaj prebita leta so bila sicer trda, ali uspehov bogata. Znanih je njenih 18 obsežnih razstavnih prireditev, njeno publicistično in propagandno delo, pridobitev mnogih umetnin, ugodna rešitev nastanitve v Narodnem domu, skrb za materialna sredstva in drugo. Pridobitev strehe je bilo odločilno dejanje za njen razvoj in za jamstvo, da je kos nalogi, združiti domače umetnine v enotni galeriji. V našem Narodnem muzeju se je v času njegovega stoletnega obstoja nabral številen inventar del likovne umetnosti, ki se zaradi nedostajanja prostora niso mogla uveljaviti; prav tako ne škofijska zbirka. Pred ustanovitvijo Narodne galerije sta bili te dve zbirki naša edina javna galerija ali — bolje — znanilka bodoče slovenske galerije; med zasebnimi je slovela Strahlova zbirka. — V letu 1930. so bili zaključeni dogovori za prenos muzejske in škofijske zbirke v Narodno galerijo; pridobljen pa je bil tudi obsežen del iz škofjeloške zbirke, ker je njen zadnji lastnik, vitez Karel Strahl, v oporoki določil, da si odberita iz nje muzej in galerija pred splošno razprodajo za domačo zgodovino in umetnost važna dela. S

tem nepozabnim kulturnim činom je prešlo v narodno last 331 slik, grafičnih listov in izdelkov umetne obrti.

Narodna galerija sedaj ureja in instalira v svojih prostorih ta združeni umetnostni material, ki naj pokaže dela likovne umetnosti šestih stoletij iz gotskega, renesančnega, baročnega, klasicističnega in modernega časa na domačih tleh. Prihodnje leto bo moči na tem mestu zopet govoriti o uspelosti tega podjetja. Gotovo pa je že sedaj, da bo mogla Narodna galerija uspešno služiti umetnostnim stremljenjem naše preteklosti in sedanosti le tedaj, kadar bo njena eksistenčna možnost bolj urejena, kakor je bila doslej; sedaj, ko so premagane že mnoge začetne težave, se morajo najti tudi sredstva za vzdrževanje galerije, k čemur pomagajmo Slovenci — vsak po svoji moči — z besedo in dejanjem.

Pogled v prostore Narodne galerije leta 1922. (Druge slike k temu članku glej na prilogi v bakrotisku.)

IZ IZUMITELJEVEGA ŽIVLJENJA.

Po vsem svetu so znana nekatera ameriška imena, ki so tako rekoč simboli za raznovrstno in mogočno delavnost onkraj oceana, n. pr. Ford, Rockefeller, Carnegie, Wanamaker in drugi.

V vrsto teh mož spada tudi izumitelj fotografskega aparata za navite filme, trgovinski genij in človekoljub George Eastman, čigar ime je izven Amerike manj znano ko n. pr. Fordovo, čeprav si je s svojimi fotografskimi aparati osvojil ves svet, preden je bil sploh izumljen avtomobil. Če je ime izumitelja in tvorničarja «kodakov» manj znano, je pa vzrok zgolj ta, da ti aparati ne nosijo njegovega rodbinskega imena, kakor se dogaja to pri Fordovih avtomobilih.

George Eastman
slavni izumitelj kodaka in filma.

V poletju 1931. je praznoval Eastman petinsedemdesetletnico svojega rojstva. Oglejmo si zategadelj njegovo življenje in delovanje, ki nam more obenem predočiti način razvoja in razmaha ameriške veleindustrije.

Eastman je angleškega rodu. Predniki njegovega očeta kakor tudi njegove matere so se priselili iz Anglije v Ameriko še pred letom 1640. George je bil edini sin svojih staršev. Rodil se je v mestecu Watervillu v državi newyorški dne 12. julija 1854.

Njegov oče je ustanovil trgovinsko šolo (Eastman's Commercial College) v mestu Rochesteru, ki je dobro prospevala; tako si je pridobil nekaj imovine. Ko pa je leta 1860. umrl, so se začeli težki časi za obvdovelo ženo in sina. Mali George je s štirinajstim letom zapustil šolo in začel življenjsko pot kot zavarovalni agent s tedensko plačo treh dolarjev. Takoj pa, ko je začel služiti, je začel hkrati hraniti, a njegova beležnica za leto 1869. izkazuje tudi, da je začel kupovati fotografije.

Meseca aprila 1874. je odpovedal službo pri zavarovalni družbi in vstopil kot knjigovodjev pomočnik v rochestersko hranilnico. Tedaj se je začel zanimati tudi za izdelovanje fotografij, ki je bilo v tistih časih zelo težavno in komplicirano. Leta 1877. si je bil že prihranil lepo vsoto 3600 dolarjev ter si nakupil za okoli 100 dolarjev fotografskih potrebščin. Nato se je zmenil z nekim fotografom, da ga bo poučeval v «umetnosti fotografiranja», kakor je zapisano v njegovem tedanjem dnevniku, ki ga je ohranil. Takrat seveda ta «umetnost» še ni bila prišla preko mokre plošče.

Mladi Eastman se je zelo resno zavzel za fotografski študij in proučeval je vse knjige, ki so pisale o fotografiranju. Bil je navdušen fotograf. Za lastno potrebo je začel delati poskuse, kako bi poenostavil fotografiranje. Predvsem je hotel nadomestiti silno nerodno mokro fotografsko ploščo s suho. Po dolgotrajnih poskusih se mu je to posrečilo meseca junija 1879.; izumil je suho ploščo in konstruiral zanjo fotografski aparat. To je eden največjih izumov na polju fotografije. Zaman je poskušal Eastman zainteresirati strica Horacija za svoj izum. Stric ni hotel kar nič slišati o tem, da bi vložil denar v tvornico za suhe fotografske plošče in fotografske aparate, ki jo je hotel ustanoviti njegov nečak George. Zato je dvignil le-tá štiri sto dolarjev svojih prihrankov iz hranilnice ter odpotoval s tem denarjem v Anglijo, ki je bila takrat svetovno fotografsko središče. Tu je dobil svoj prvi patent dne 22. julija 1879. Nato se je vrnil v Zedinjene severnoameriške države, kjer je meseca septembra istega leta zaprosil za patent za svoj izum ter ga dobil dne 13. aprila prihodnjega leta. S tem je dosegel, kar je hotel, nato pa začel v mali delavnici izdelovati plošče in kamere.

Njegova trgovina je naglo procvitala, on pa se je vedno bolj bavil z vsemi vrstami kemičnih raziskovanj in poskusov fotografske stroke. Že zgodaj je začel razmišljati, s čim bi mogel nadomestiti stekleno fotografsko ploščo, in tako je leta 1884. izumil prvi film. Razen tega pa je moral izumiti še orodje in stroje za izdelovanje filma kakor tudi nov mehanizem, ki naj bi držal film v kameri. Od tega je bil samo korak naprej do izdelovanja popolnih filmskih aparatov. Tako se je rodil slavni «kodak». Pa ne samo celokupni fotografski filmski aparat,

ki je prišel v prodajo pod imenom «kodak», temveč tudi ime «kodak» samo je izum Mr. Eastmana. Hotel je najti kratko in izrazito ime, ki bi se dalo v vseh jezikih enako in lahko izgovarjati. Priznati moramo, da se je izumitelju tudi to posrečilo. Baje je hotel s to besedo posnemati škrtanje zaklopa kamere v trenutku fotografiranja. Vsekako lahko štejemo «kodak» med onomatopoejske besede.

Kodak št. 1 je postal leta 1888. znan po vsem svetu. Ta prva filmska kamera, ki jo je z geslom: «Vi pritisnete na gumb, mi pa storimo ostalo» poslala Eastmanova tvornica v svet, se je takoj priljubila amaterskim fotografom.

Mr. Eastmanova mati je potrpežljivo podpirala vse poskuse svojega sina in ga v temnih časih začetniških neuspehov navduševala, naj ne obupa nad svojimi nadami. Oni, ki so poznali Marto Eastmanovo v tistih davnih časih, pravijo, da je bila mirna, boječa ženska. Imela je srečo, da je doživela vse sinove uspehe. Umrta je, 86 let stara, v krasni vili, katere zgraditev je bila sama omogočila s tem, ker je navduševala sina, naj ne klone v času neuspehov.

Res je sicer, da je obstojala elektrika pred Belom in Edisonom, kakor je obstojala fotografija pred Eastmanom, toda prvi je izumitelj telefona, drugi električne razsvetljave, tretji pa filmske fotografije. Kako zanimiva je v svoji različnosti zgodovina teh treh izumov! Vsi trije so rodili velike, nove industrije, dali zaslužka milijonom ljudi po vsem svetu, stvorili neštivilne nove poklice, razširili človeško znanje in mnogo pripomogli k novi civilizaciji. Toda njih izumitelji se zelo razlikujejo v svojih trgovinskih idejah in sposobnostih. Medtem ko profesor Bell ni imel nikakega smisla za trgovino in svojih izumov ni znal trgovinsko izrabiti, je bil Edison čarovnik, ki je hitel od izuma do izuma, a se pri tem tudi ni baš dosti zanimal za možnost njih trgovinskega izrabljanja. Toda Eastman je bil mož druge vrste: bil je naravnost navdušen za trgovinsko izrabljanje svojih izumov. Tako lahko razumemo, zakaj je njegova trgovina naraščala naravnost s čudovito naglico. Leta 1896. so Eastmanove tvornice, ki jih je imel tedaj že v Ameriki in v Angliji, izgotovile stotisoči «kodak», a na mesec so delale filme in fotografske papirje v dolžini od pet sto do sedem sto kilometrov. Te tovarne so izdelovale in še sedaj izdelujejo «kodake» različnih vrst in cen, fotografske filme, velike kinofilme, amaterske kinofilme, fotografske plošče, rentgenove plošče, fotografski papir, umetno usnje za prevleko kamer in še ducat drugih fotografskih potrebščin.

V teku časa je Eastman ponovno razširil in reorganiziral svoje različne trgovske družbe, s čimer je vedno bolj naraščala njegova imovina. Kupil je različne tuje izume, ki jih je potreboval za izdelovanje svojih proizvodov, nakupil pa je tudi nekatere tvornice, ki so mu s kakšnim svojim izdelkom konkurirale, tako da je postal naposled leta 1911. «največji tvorničar fotografskih potrebščin na svetu».

Kmalu pa se je razvnel zoper njega silovit boj. Začeli so ga napadati ne le politično, temveč tudi zakonitim putem. Obdolžili so ga, da krši protitrustni zakon, in delovali na vse kriptje, da Kodak Company razbijejo ali uničijo. V istini pa ta družba ni bila nikak trust, zakaj poleg nje je bilo še nad sto drugih tvorničarjev fotografskih potrebščin v Zedinjenih severnoameriških državah. Šlo je baš za biti ali ne biti Eastmanovih podjetij, ko je izbruhnila svetovna vojna in je naposled tudi Amerika stopila v krog vojskujočih se držav. Kljub temu, da je podpisal Eastman osem in pol milijona dolarjev ameriškega vojnega posojila, in kljub temu, da so njegove tvornice plačevale velikanske vojne davke v vseh zavezniških državah in da je stavil vse svoje tvornice s štabi njih inženjerjev in raziskovalcev armadi na razpolago, ameriška vlada ni odnehala od tožbe proti njemu. Naposled se je to vendarle zgodilo meseca januarja 1918. Po vojni se je izkazalo, da je Eastman osebno podpisal vojnega posojila v Ameriki in v zavezniških državah za 27.412.900. njegove družbe pa za 19.816.300, skupno torej za 47.229.200 dolarjev.

Ko je začel Eastman življenjsko pot kot hranilnični uradnik, je občutil kot veliko krivico, da je bil njegov šef ravnatelj sorodnik, čeprav je bil on sam mnogo bolj sposoben za šefovo mesto. To, da je imel nesposobnega predstojnika, ki je zavzel svoje mesto le zaradi protekcije, je zelo bolelo mladega Eastmana; zato je sklenil, da hoče biti strogo pravičen napram vsem svojim uslužbencem, ko postane nekoč delodajalec. Ko je pozneje njegova trgovina prospevala, je priznal, da so njegovi delavci prispevali k uspehom ter jim je dajal precejšen odstotek tvorničnega dobička. Razen tega je po vseh svojih podjetjih upostavljal bolniško, nezgodno in starostno zavarovanje ter zgradil svojim delavcem in uradnikom stanovanjske hiše. Slednjič pa je uredil razdelitev dobička tako, da ga večinoma dobivajo delavci.

Mr. Eastmanovo filantropsko delovanje je prav tako zanimivo kot razvoj njegove trgovine. Res je sicer, da ni težko biti filantrop, če ima kdo tvornice v vrednosti sto milijonov dolarjev, ki zaposlujejo 19.000 delavcev, toda ni mnogo bogatašev, ki so tako pravilno razumeli socijalno nalogo bogastva, kakor baš Eastman, ki je podaril doslej nič manj ko pet in sedemdeset milijonov dolarjev za dobrodelne in naučne svrhe. Značilno pa je, da je podpisal večinoma javne naprave pod izmišljenim imenom, tako da javnost ni vedela, kdo je dobrotnik. Eastman je bil vedno tih in skromen ter ni hotel, da govore ljudje o njem. Nekega dne je podaril neki Mr. Smith tehnološkemu institutu v Massachusettsu devetnajst milijonov dolarjev. Lahko si mislimo, da je bila senzacija velika, ko se je zvedelo, da ta skrivnostni «Mr. Smith» ni nihče drugi ko George Eastman. Med drugim je omogočil univerzi v Rochestru, da je ustanovila glasbeni konservatorij. Plačal je vse izdatke za ta zavod.

Kljub svoji starosti je Mr. Eastman danes še mladeniško čil in se še nadalje bavi z novimi izumi na polju fotografije. Njegova dolgoletna srčna želja je bila, da konstruira malo kinokamero za amaterje za snimanje filmov v naravnih barvah. Lani se mu je to naposled posrečilo in danes lahko vsakdo filma v naravnih barvah z Eastmanovim «ciné-kodakom» ter svoje posnetke gleda doma. To je krona Eastmanovih izumov. Kako dolga in težavna je bila pot od izuma suhe fotografske plošče pa preko filma in «kodaka» do «ciné-kodaka», ki snima žive slike v naravnih barvah! Vsa velikanska današnja kinematografska industrija temelji deloma na Eastmanovih izumih. Staviti ga moramo torej ne samo v vrsto prvih svetovnih industrijcev in največjih filantropov, temveč tudi med prve izumitelje, čiji izumi so zelo spremenili civilizacijo.

K sklepu še nekaj besed o zasebnem življenju Mr. Eastmana, da si moremo ustvariti popolno sliko

tega izrednega človeka. Rekli smo že, da je silno skromen. Klubsko življenje, ki je v Ameriki, enako kot v Veliki Britaniji, zelo razvito, tako sovraži, da klubov nikoli ne poseča. Nad vse ljubi namreč svoj dom in če ni v uradu, je navadno doma. Rad pa ima tudi godbo in stalno mu koncertirajo doma naročeni godbeniki. Tuintam gre tudi v kino. Spozna se na kuhanje; včasih stopi v kuhinjo ter si sam pripravi najljubše jedi, čokoladne kekse in citroneve «poljubčke».

«Dve poti sta odprti bogatašu,» je dejal pred nekaj leti, «nabira lahko svoj denar za dediče ali pa ga stavlja v promet in ima s tem svoje veselje, dokler živi. Jaz za svojo osebo ga rajši stavljam v promet in ga porabljam v korist človeštva».

Mr. Eastman se je držal svojih besed, saj je «stavil v promet» pet in sedemdeset milijonov dolarjev in «imel s tem svoje veselje». S tem veseljem so se pa okoristili mnogi tisoči.

DESET ZAPOVEDI ZA RADIOAMATERJE.

1.) Ne veruj vsega, kar se o radiu govori dobrega in slabega ter vedi, da Ti radio nudi užitek le, če si potrpežljiv in skromen.

2.) Ko kupuješ radioaparāt, glej na prvovrstnost, enostavnost in nizke obratne stroške. Vedi, da je za malo denarja malo godbe.

3.) Aparāt na električni tok kupi le, če Tvoje tok ne niha, sicer bo Tvoje božično drevesce preveč okrašeno. Pogorele elektronke so namreč v ta namen zelo uporabne.

4.) Najboljše in najcenejše ojačenje glasu je dobra antena, ki podpira aparātu tri ogle.

5.) Radioaparāt ni stroj, ampak član družine. Dobro ravnaj z njim, pa Te bo stalno zabaval, sicer se bo maščeval s trdovratnim molkom.

6.) Ne poslušaj vse vprek, temveč spored si izbiraj. Ostani vsaj en zvečer zvest eni in isti postaji.

7.) Ne krati svojemu bližnjemu veselja s tem, da hvališ le svoj aparāt.

8.) Ne govori radiolatinščine, kakor n. pr.: «Včeraj sem slišal Avstralijo», v resnici pa Ti še Ljubljana ni hotela peti. Ali pa: «Poslušal sem Zeppelina s severnega tečaja», pa je bil le masažni aparāt Tvoje sosede! Itd.

9.) Ne sili zvočnika, da se dere na vse grlo, in zlasti ga v takem stanju ne postavlja na okno. Kdor kriči, nima prav!

10.) Ne zabavljaj preveč čez domačo postajo, temveč ji pomagaj s svojim nasvetom.

Prof. DAVORIN VOLAVŠEK:

KAKO MOLIJU TIBETANCI.

«Om ma-ni pad-me hum!»

«Oho,» bo vzkliknil ta ali oni čitatelj, «to se glasi skoraj tako kakor naš: rija, raja, šviga, švaga, vun! ali pa kakor moli naša Milenca: «Oce nas, kel si nesih, daj nam kluh!»

Prav imaš, prijatelj, kajti zgoraj navedene besede so najnavadnejša molitev Tibetancev v staroindijskem jeziku sanskritu in pomenijo: «Oj ti biser v lotosovem cvetu, amen!» ali pa po drugi razlagi: «Bodi pozdravljen, krasno cveteči lokvanj!»

Kakor vidimo, niti učenjaki niso na jasnem glede pomena navedenih besed, še manj pa jih razumejo seveda Tibetanci. Molijo pač mehanično kakor Milenca, ko izgovarja vsako jutro še mižé svoj «Oce nas...»

Preden govorimo kaj več o veri in molitvi Tibetancev, moramo vedeti, kdo so Tibetanci, kje žive in kakšna je njih domovina.

Ta se imenuje Tibet ter je na zemlji največja in najvišja planota, ki leži sredi Azije in meri 1.200.000 km². Dasi je torej skoro petkrat večja ko Jugoslavija, ima vendar komaj 6½ milijona prebivalcev. Planota je visoka 3000 do 5000 m; vanjo poseza do 7500 m visoko gorovje Kvenlun, a na jugu jo obdaja najvišje gorovje na svetu, Himalaja. Njen zapadni del je brez stalnih rek in ima obširna slana jezera. Podnebje je celinsko, z vročimi poletji in ostrimi zimami. Padavin dobiiva planota zelo malo, posebno njen zapadni del; tudi snega pade malo. Vzhodni del planote je rodovitnejši od zapad-

nega. V okolici Lhasse, glavnega tibetskega mesta, v višini 3630 m, torej v višini, v kakršni leži pri nas večer sneg, uspevajo še pšenica, grah, krompir, bob itd. Pa tudi drugod ni planota brez življenja, nasprotno: polna je življenja povsod, kjer poganja le borna trava iz zemlje. Jaki, ki so jih tudi že udomačili in ki nadomestujejo našo govejo živino, nadalje divji osli, antilope, volkovi, medvedi in razni glodavci se gonijo včasih v ogromnih čredah po obširnih planotah.

V južnem Tibetu je prebivalstvo večinoma stalno naseljeno in se peča poleg živinoreje tudi s poljedelstvom, na severu pa žive v klobučinastih jurtah pastirji ali nomadi, ki potujejo s čredami iz kraja v kraj.

Tibetanci so primeroma vejica ogromnega mongolskega plemena, ki mu pripadajo med drugimi Kitajci, Japonci in sosedje Tibetancev — Mongoli v ožjem pomenu besede. Po visokosti, telesni moči in resnosti se odlikujejo od ostalih mongolskih narodov. Polti so vobče rumene, ki pa postane pri delovnih slojih na obrazu in rokah popolnoma temna, dočim imajo premožnejši sloji skoro tako svetlo polt kot Evropeci. Temna polt izvira le deloma od vetra, v večji meri pa od nesnage, ki se nabira na obrazu in rokah. Še temnejšo polt imajo žene, ker si mažejo obraz in roke z mastjo in drugimi pridatki, ki naj varujejo kožo pred ostrimi vetrovi.

Življenje tibetanskih nižjih slojev je precej borno. Njih glavna hrana je poleg sira in mleka opečni čaj, ki velja po vsej srednji Aziji za plačilno sredstvo ali denar. Dobivajo ga iz Kitajske v zameno za sol. Pripravlja se iz čajnih odpadkov, ki se stisnejo v opečno obliko. Ta čaj ne služi toliko za pijačo nego za jed. Kuhajo ga skupno z ječmenovo moko, soljo, sirovim maslom, mlekom itd. Za Evropeca baje ta godlja ni, toda použiti jo mora, če se mu tudi obrača želodec, ker ne sme žaliti gostitelja. Vsakemu gostu nalije namreč gospodinja za prvi pozdrav v leseno skledico, kakršno nosi vsak Tibetanec vedno na vrvičji krog vratu, vročega opečnega čaja. Gost vzame nato od gospodarja žličico moke in jo strese v čaj. Srečen tisti, ki umie moko zmesiti v cmok, da laže zdrsne po grlu kakor napol sirovi lep, ki sicer nastane. Premožnejši sloji uživajo tudi meso, dasi jim njih vera prepoveduje ubijati živali. Klanje in pobijanje živali je dovoljeno le posebnim klasti (posebnemu stanu).

Za kurivo uporabljajo Tibetanci posušeno blato domačih živali, ker se les le težko dobi in je zelo drag.

Čeprav je pokrajina zelo bogata najrazličnejših rud in draguljev, vlada v njej vedno vobče revščina, zakaj od naravnega bogastva imajo Tibetanci le malo dobička, ker jih le preveč izkoriščajo Kitajci in množični samostani.

To bi bil kratek opis Tibeta in njega prebivalcev. Omenjeno naj bo le še, da je Tibet že izza prastare dobe delno odvisen od Kitajske. Za kratko dobo je prišel leta 1900. pod rusko pokroviteljstvo, če-

prav so preprečili Angleži sestanek ruskega prestolonaslednika, poznejšega carja Nikolaja II., s tibetskimi cerkvenimi in obenem posvetnimi vladarjem. Rusija je izgubila to pokroviteljstvo, ko so pridrli Angleži leta 1904. kot prvi Evropeci do glavnega mesta Lhasse in prisilili tibetskega cerkvenega glavarja, Dalai-Lamo, k begu. V novejši dobi je postal Tibet dobro znan po spisih slavnega raziskovalca srednje Azije, Sven-Hedina.

Star tibetanski duhovnik z molivnim strojčkom v roki.

Sedaj pa se vrnimo k veri in verskim obredom Tibetancev! Tibet je pod kitajskim okriljem stoječa budhistična cerkvena država. Vladajoči stan so menihi — svečeniki — lame, ki žive v samostanih in tudi izven njih. Vsaka osma oseba je menih. Dasi je tudi precej ženskih samostanov, vendar prevladuje število menihov. Nekateri samostani so kar mesto zase s 300 do 400 stavbami in s 3000 do 7700 menihi. Največji izmed njih so v okolici mesta Lhasse, v Lhasi sami pa so naštetih čez 18.000 menihov. Vsi ti menihi, lame imenovani, žive od beračenja. V samostanih se nabira ogromno bogastvo.

Tibetanci so, kakor že mimogrede omenjeno, pripadniki Budhove vere. Budha je nastopil v 6. stoletju pred Kristom v Indiji kot oznanjevalec nove vere. Učil je, da je vse na svetu ničevno, torej tudi življenje. Rešitev človeštva je mogoča edino v uničenju hrepenenja po življenju in uživanju. Tisti, ki se je otrešal in znebil vseh posvetnih poželenj, je dosegel «nirvano», to je oprostitev vsega pozemeljskega. Človeku, ki se je povzpел do tega poslednjega cilja človeštva, se ni treba bati, da se po smrti njegova duša ponovno rodi ter preseljuje v razne živali in človeška bitja tako dolgo, da je popolnoma očiščena. Ta poslednji cilj dosežejo najlaže menihi. Odtod torej ogromno število menihov v Tibetu.

Budhova vera se ni mogla v Indiji ustaliti, toda razširila se je po vsej srednji in vzhodni Aziji. Seveda so jo povsod po svoje priredili in pokvarili mnogo lepih Budhovah naukov. Budho časte danes kot boga. V Lhassi je sedež najvišjega cerkvenega poglavarja, Dalai-Lame, ki predstavlja učlovečenega Budho. Po nazorih Tibetancev se preseli Budhova duša v telo vsakega Dalai-Lame, in sicer vedno takoj po smrti Dalai-Lame v telo dvoletnega do triletnega dečka. Iz 20 do 30 dečkov, ki pridejo v tem oziru v poštev, določijo bodočega Dalai-Lamo z žrebanjem. Drugi način določitve je ta, da postane Dalai-Lama tisti deček, ki se ne opozorjen dotakne trupla mrtvega Dalai-Lame. Seveda se pri tem lahko malo pogoljufa. Jasno je, da dvoleten ali trileten, pa tudi starejši deček ne more vladati, temveč vladajo zanj drugi višji svečeniki.

Poleg Dalai-Lame uživajo čast učlovečenega Budhe še trije drugi visoki verski dostojanstveniki z imenom Kutuhta.

Molitev Tibetancev je popolnoma mehanično delo. Med vsemi najbolj priljubljena je na čelu tega spisa navedena: «Om ma-ni pad-me, hum». Molila se je prvotno v čast bogu Padmani. Ponavljajo jo po tisočkrat na dan. V ta namen imajo posebne rožne vence s 120 kroglicami. Pri vsaki kroglici izgovarjajo besede te molitve in ko pridejo do 120 kroglice, začno zopet iznova. Molitev se vidi napisano na vseh hišah, spomenikih, drevesih itd. Po stokrat in stokrat se jo najde napisano na dolgih trakovih, napetih od drevesa do drevesa ali celo od hriba do

hriba. Ti trakovi se majejo na lahko v vetru in molijo namesto njih lastnika. Pri vsaki hiši imajo razen tega posebne molivne strojčke. Vsakdo, ki gre mimo hiše ali vstopi v hišo, zavrti tak stroj, ki moli za dotičnega, dokler se ne vstavi. V rokah nosijo strojčke, ki se vrte sami od sebe pri hoji, večje pa nosijo pritrjene na rami in jih poganjajo z vrvcico. Prav velike molivne stroje goni voda ali veter. Seveda so na vseh strojčkih trakovi z napisanimi molitvami. Nadalje imajo še molitvne zastave na visokih drogih in kovinske ali usnjene valje. Poganjajo jih z vrvcicami; pri vsakem obratu pa se oglasi zvonček.

Enake molivne strojčke imajo tudi v sosedni Mongoliji in sploh povsod, kjer je razširjena Budhova vera.

Budhi in svetnikom v čast se vrše vsak dan obširni verski obredi s petjem in molitvami, razen tega jim prinašajo trikrat na dan, to je ob solnčnem vzhodu in zahodu in ob luninem vzhodu daritve, sestojede iz moke, sirovega masla, žita, cvetic itd. Petje spremlja godba na pihala. Ob določenih praznikih so slavnostne procesije.

Med vsemi molitvami se največkrat ponavlja spredaj omenjena. Glasi se v slavnostnem koralnem petju lam in neprenehoma jo ponavlja navadni Tibečanec na svojem rožnem vencu. Veter se poigrava z molivnimi trakovi, zastavami in stroji in tujcu se zdi, kakor da se zgrinja vsa obširna tibetanska planota v skupno skrivnostno molitev: «Om ma-ni pad-me hum».

ELEKTROTEHNIK:

RAZVOJ ŽARNICE.

Brez ovinkov lahko trdimo, da je električna žarnica v sedanji obliki na višku tehničnega razvoja. Kolikor moremo sklepati naprej, so že cilji, ki jih je na tem polju tehnika izvršila — namreč največja gospodarska vrednost, oziroma štedljivost in dolga življenjska doba žarnice —, v taki meri doseženi, da bi jih komaj še mogli prekoračiti. Mogoče pa vodi pot električne razsvetljave v bodočnosti do čisto drugih razsvetljevalnih teles, v katerih ne bodo žarele žice ali niti, temveč različni plini? Za reklamno razsvetljavo si je ta vrsta svetilk sicer že osvojila precejšnje polje; toda preden bodo te nove luči izpodrinile žarnico z njenega vplivnega mesta, bodo morale napraviti še dolgo razvojno pot.

V današnji dobi, ko je cilj, na katerem osnovna oblika žarnice prevladuje svetovni trg, že dosežen, hočemo navesti samo kratek zgodovinski pregled njenega tehničnega razvoja.

Prvi poskusi, uporabljati beložareče kovinske nitke kot svetlobni vir, segajo daleč nazaj

v leto 1840. Prve uporabljive žarnice je napravil leta 1854. v Ameriki živeči Nemeec Goebel. Po dolgotrajnih poskusih je vstavil ogljene nitke iz zogljenelih bambusovih vlaken namesto kovinastih žic ter jih postavil, da bi preprečil pregorenje niti, v brezračen steklen zvonec. Ta izum pa se ni mogel uveljaviti, ker je nedostajal takrat še prvi pogoj za rentabilno uporabo žarnice, namreč proizvajanje električnega toka v večjih množinah. To se je zgodilo šele pozneje, okoli leta 1870., ko je bil zgrajen prvi stroj dinamom.

Kmalu nato, leta 1881., so prišle v promet tudi prve žarnice — brezračne steklene hruške, v katerih je žarela ogljena nitka in na katerih tehnični izpopolnitvi sta delovala zlasti izumitelj Edison in Swan.

Njih gospodarska vrednost pa je bila glede na današnje doseženo stališče zelo majhna. Te žarnice so bile v rabi skoro 20 let in med tem časom so jih že znatno izboljšali. Predvsem so jih popravili tako, da so jih izdelovali za na-

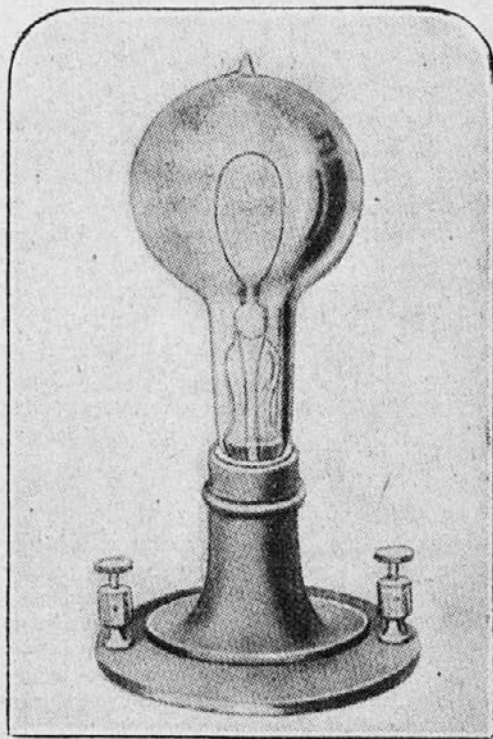
petosti do 250 voltov, medtem ko so bile prvotne urejene le za napetosti do 130 voltov. Leta 1905. je napravila žarnica še korak naprej: ogljene nitke so izpremenili s posebnim postopkom v grafitu podobno snov. Žarnice, opremljene se temi nitkami, ki so jih imenovali metalizirane niti, so porabile veliko manj toka kakor prve zgoraj (2 do 25 wata). Toda ta napredek je padel že v dobo, ki ni bilo več težko napovedati žarnici z ogljeno nitjo propasti in konca.

Kot prva in zelo uspešna tekmovalka tej žarnici je prišla leta 1900. v promet Nernstova žarnica (Walter Nernst, fizik in kemik. leta 1921. odlikovan z Noblovo nagrado), v kateri ni bilo žarilno telo niti žica niti oglje, temveč le kratka palčica od kovinskega oksida. Te žarnice so gorele v hruški z zrakom in so zaznamenovale napram zgoraj omenjenim starim uvaževanja vreden napredek glede na gospodarsko vrednost. (Žarnice z metaliziranimi nitmi takrat še niso bile izumljene.) Ta žarnice je porabila samo 1,5 do 1,8 wata, toda imela je velik nedostatek. Nernstova luč namreč ni takoj svetlo zagorela, temveč se je morala palčica šele segreti. Sicer se je zgodilo to takoj, ko se je vključil električni tok, vendar je trajalo skoro eno minuto in še to je bilo odvisno od zračne temperature.

Dve leti pozneje so poskusili z novo vrsto svetilke. Gospodarska vrednost žarnice zavisi narameč zelo od toplote žarilnih niti. Zato so poskušali, da bi našli snovi, ki bi bile primerne za žarilne niti in ki bi morale imeti visoko tališče. Kemik Auer pl. Welsbach (umrl na Dunaju leta 1919., izumitelj cerovega železa za kamenčke na vžigalnikih in plinskega gorilnika, ki se imenuje po njem Auerjeva luč) je predlagal kot najbolj pripravno kovino osmij (jeklenosiva rudnina, ki se dobiva v platinovih rudah; največ jo pridobivajo v Tasmaniji) in leta 1902. je prišla na svet osmijeva žarnica. Po gospodarski vrednosti se je prav lahko merila z Nernstovo svetilko; imela je celo to prednost, da te takoj zažarela, kakor hitro je bil vključen električni tok. Toda njena trpežnost ni ustrezala potrebnim zahtevam. Žarilna nit namreč ni bila iz vlečene žice, ker se osmij ne dá izvleči v fine nitke, temveč so morali v prah stolčeno kovino šele izoblikovati v tenke žice. Zaradi tega se je nitka kaj rada pretrgala, če je bila žarnica izpostavljena sunkom in tresljajem.

Te napake pa ni imela več tantalova žarnica, ki je bila izgotovljena leta 1905. Njena

nitka je bil izvlečen košček žice od kovine, imenovane tantal (bela, raztezna kovina, ki se pridobiva iz rude tantalita, tališče pri 3000° C, iz nje izdelujejo različne fizikalne instrumente); sicer pa je bila njena gospodarska vrednost neznatno manjša od osmijeve žarnice. Tako je ta žarnica prekašala vse ostale, in sicer: ogljeno žarnico po štedljivosti, Nernstovo po tem, ker je takoj zažarela, in osmijevo zaradi tega, ker se ni zlomila njena nitka pri sunkih in tresljajih.

Prva Edisonova žarnica (1879).

Toda še prihodnje leto jo je premagala wolframova svetilka, seveda samo v tem oziru, da je bila bolj štedljiva. V času, ko je porabila tantalova žarnica 1,6 wata, je porabila wolframova le 1 do 1,2 wata. Vendar je bila tudi ta žarnica nedostatna. Kovina wolfram (krhka kovina, tališče pri 2800° C) se namreč ni dala vleči v žice, temveč je morala biti nitka zopet umetno sestavljeno.

Wolfram je namreč prvina, ki ima izmed vseh kovin razmeroma zelo visoko tališče. Zato je popolnoma razumljivo, da so se tehniki baš za to kovino najbolj pobrigali. Če bi se posrečilo, kovati iz nje žice porabne tenkosti, bi bilo vprašanje vseskozi porabne žarnice rešeno. Štiri dolga leta je kljubovala ta

kovina vsemu trudu združenih podjetij, ki so se pečala s to nalogo. Naposled se je to leta 1910. posrečilo vzlic temu, da tega niso pričakovali. S posebnim postopkom so napravili iz wolframa v posebnih strojih žice, ki so zadostili vsem zahtevam tako, da je bila ob koncu koncev oblika žarnice zagotovljena. Vsa druga svetila so izgubila svoj pomen; vse velike tovarne, ki so izdelovale takrat razsvetljevalna telesa (Siemens, Osram itd.), so se združile za skupno izdelovanje te žarnice. Tako gospoduje še dandanes wolframova žarnica po vsem svetu.

Wolframa kot material za nitke namreč ne more prekašati nobena druga kovina; vendar pa ne smemo v brezračni hruški temperature žarilne niti prekomerno zvišati, ker se lahko zgodi, da se wolfram pri zelo visokih toplotah razprši v prah.

Naslednji uspeh na tem polju je bila plinska žarnica, ki je zagledala luč sveta leta 1913. Pri njej ne gori nitka v brezžičnem prostoru, temveč v kemično težkem plinu. Pritisk tega plina na kovino wolfram učinkuje namreč tako, da se tudi pri visoki toploti niti ne more razpršiti. To bi gospodarsko vrednost

žarnice jako povečalo, če ji ne bi grozila od druge strani prav znatna izguba energije; celotna energija namreč, ki jo oddaja plinska žarnica, je žarkovna energija, to je energija, ki je deloma svetloba, deloma izžarjena toplota. Pri žarnici, napolnjeni s plinom, pa se ogreje plin v notranjosti hruške, se pomika proti steklu in oddaja toploto navzven; ta izguba je tako pomembna, da bi ne bila plinska žarnica prav nič boljša, če ne bi prišel francoski fizik Langmuir na prvovrstno idejo. Dokazal je, da pojava oddaja toplote plinu, če zavijemo žarilno nitko v ozko spiralo, v istem razmerju, v kakršnem je dolžina spirale proti dolžini žarilne niti; kajti za oddajo toplote prihaja v poštev le zunanja stran spirale, ki se torej smatra kakor ozka cevka v notranjosti steklene hruške. Popolna izraba svetlobe pa je odvisna od dolžine nitke. S tem se je posrečilo, zmanjšati toplotne izgube tako, da je dandanes gospodarska vrednost te žarnice res zelo velika. Svojo polno korist nudi ta vrsta luči le tedaj, kadar gre za zelo močne svetlobne vire. Z velikim uspehom je izšla ta žarnica iz boja z obločnico, ki jo je prekosila skoro na vseh uporabnih poljih.

O KOKAINU.

Povečana poraba omamnih sredstev in strupov zavzema v novejšem času že preteč obseg in zasluži prav resno uvaževanje. Pohlep in poželenje po novih senzacijah in užitek sta število mamil znatno pomnožila. K modnim strupom prištevamo dandanes predvsem kokain, ki je že zavladal po vseh večjih evropskih državah. V vseh velemestih se je njegova poraba v zadnjih letih občutno povečala; v mnogih temnih kotičkih mest in v posebnih kavarnah trgujejo prav živahno s tem blagom, ki se imenuje v preprostem trgovskem narečju «koks» ali na francoskem «coco» (izg. kokó). Celo najostrejša policijska kontrola ne more mednarodnemu tihotapstvu s kokainom do živega. Žrtve tega zla niso samo brodomci velemest; strupu zapadejo tudi mnogi, ki se bodisi iz nevednosti bodisi iz radovednosti izpostavljajo nesluteni nevarnosti. Taki nesrečniki se vržejo s pravcato strastjo na to mamilo in žrtvujejo s tem zdravje, čast in denar na oltar kokaina. V naslednjih bežnih vrsticah naj s kratkimi besedami povemo najvažnejše o kokainu.

Že v davnih časih so žvečili prebivalci Peruja v Ameriki liste kokavca (Erythroxylon Coca) in ta razvada se je tako razpasla, da je proglasil koncil v Limi leta 1567. to rastlino za «vražjo». Španci, ki so prebivali takrat v omenjeni deželi, niso bili na jasnem, ali naj uživanje kokavca domačinom sploh prepovedo ali naj jih k uživanju še nadalje nava-

jajo. Domačini so namreč veliko bolje delali, če so uživali liste te rastline. Kadar so odhajali na delo, so jemali s seboj vedno pleteno košarico z listi kokavca in izdolbeno bučico z apnom. Večkrat na dan so si med delom izgovorili kratek odmor, da so lahko sesali liste z vanje zavitim apnom.

Peruaneec finega pokolenja zapade uživanju koka le redkokdaj; če ga sicer skrivoma uživa, ga pa vedno le v količini, ki ne more povzročiti, da bi mu telo opešalo. Tudi Evropci v tej deželi se niso nikdar navadili na uživanje tega strupa. Okoli leta 1850. je pristala neka avstrijska ladja na obali Južne Amerike ter vzela, preden je odplula, s seboj večjo množino listov kokavca, da jih pusti preiskati. In takrat se je zanesel ta strup v Evropo. Že v teku desetih let so našli v rastlini strup «eritroksilin» ter ga pričeli pridobivati.

Kokavec je samorašč v ekvatorski Ameriki; dežele Peru, Ekuador, Bolivija in Čile so njegova domovina. Rastlina je grmičevje, ki doseže preko 1,5 m višine in je zelo podobno naši trnulji. V kokavčevih listih, ki so umazanozeleni in imajo podolgovato elipsasto obliko, tiči baš strupena tvarina — kokain. Odkar se je poraba kokaina na svetovnih tržiščih zvišala, sade kokavca tudi na Ceylonu in na Japonskem. Vsake tri mesece potrgajo rastlinam liste in jih posuše. Iz njih pridobivajo potem z namakanjem v oslajeni vodi surovi kokain. V takem stanju pri-

haja mamilo v evropske tvornice, kjer ga z večkratnim prekristaliziranjem očistijo, da dobe naposled solnokislo sestavino Cocainum hydrochloricum.

Kokain prištevamo kemično k skupini alkaloidov. V sorodstvu je z morfijem, atropinom in strihninom. Kokain kristalizira v velikih brezbarvnih prizmah in se topi v vodi le težko, zelo lahko pa v alkoholu in etru.

Za medicino važen je solnokisli kokain, ki se prav obilno uporablja. Njegov za zdravilstvo najvažnejši učinek je omrtvičenje občutljivih živcev in živčnih končičev. Če se z njim namaže boleče mesto, bolečine prestanejo; da pa se dobi za operacijo popolnoma neobčutljiva mesta, se vbrizgne pod kožo enodstotna do dwoodstotna njegova raztopina. Kirurgija je mogla prav zaradi takega postopanja v velikem obsegu opustiti narkozo in veliko operacij je postalo zategadelj mnogo manj nevarnih. Četudi služi dandanes za lokalno omrtvičenje bolj nedolžno sredstvo «novokain», je bil vendar njegov predhodnik le kokain. Toda še sedaj uporabljajo za anestezijo (omrtvičenje) kokain pri operacijah oči, nosa, jabolka in pri zdravljenju zob.

Notranja uporaba kokaina nima v zdravilstvu posebnega pomena. V malih količinah je kokain dobro sredstvo proti različnim slabostim, za omiljenje morske bolezni in krčevitega bruhanja.

Drugače pa ima kokain zelo kvarne posledice, zakaj zastrupitev povzroči lahko že 0.05 g kokaina, to je množina, ki tiči samó v 10 kapljicah 10%ne raztopine. Prvi znaki zastrupitve so bledica obraza, pijanosti podobno razburjenje, omedlevica, slabosti in tresenje udov. Pri močnejši zastrupitvi nastane globoka nezavest, dihanje je pospešeno in včasih preneha, telo pretresajo krči. Naposled nastopi po mrtvoudu dihalnih organov smrt, v nekaterih primerih celo že v nekoliko minutah. Pri taki zastrupitvi je najbolje, če se brzo izpere želodec v tani novo raztopino.

Kot užitno sredstvo jemljejo ljudje kokain notranje ali ga pa nosljajo. Kokain povzroči navidezno poživitev telesnih in duševnih moči. Človeški organizem, ki je morda še spričo drugih razbrzdanosti popolnoma na koncu svojih sil, kokain trenutno poživí. Utrujenost kakor tudi slabosti se umaknejo občutku zvišane telesne in duševne zmožnosti za delo; obenem izginejo tudi vse žalostne misli in svet zažari uživalcu tega strupa v rožnatih barvah. Ko pa učinkovanje strupa prestane, ga je treba vzeti novo količino, da nastopi zopet zaželeni učinek, nato pa se morajo čimdalje bolj in bolj stopnjevati posamezni vzemki. Tako dospe kokainist do tega, da porabi na dan po en ali celo več gramov kokaina. Posledice kronične zastrupitve s tem omamnim sredstvom se pokažejo v mrtvaški bledici obraza in močnem shujšanju; temu se pridružita nespečnost in nagli propad telesnih in duševnih sil, spomin in moč volje opešata in naposled nastane v obliki pregonske blaznosti popolna duševna zmedenost. Nesrečnika je moči rešiti pred blaznostjo in smrtjo samo, če se ga energično zdravi v zaprtem zdravilišču. Iz povedanega vidimo, da vodi zloraba kokaina svoje žrtve v veliko krajšem času v pogibel kakor vsa druga omamna sredstva.

Vejica kokavca
(Erythroxylon Coca).

V. M.:

DVA, KI BI SKORO IZUMRLA.

Iz dobe pračloveka sta se ohranila v majhnem številu evropski zuber in ameriški bizon do današnjega dne. Oba sta najožja sorodnika med seboj in prekašata po velikosti vse še živeče sorodnike goveda.

Evropski zuber, ruski zombur, v novejši dobi napačno imenovan tur (prim. naš Turjak), doseže v prednjem delu telesa skoraj 2 m višine in meri v dolžini 3½ m. Samec tehta do 1500 kg. Zadnji del njegovega telesa je videti naravnost slab proti prednjemu. Glavni bizonovi znaki so debela glava s kratkimi zavitiimi rogovi, dolga brada in dolga kocasta

dlaka temne barve, ki pokriva čelo, prsi in vrat. Doseže primeroma nizko starost 30 let. Njegovo meso je bilo znano kot delikatesa na mizah nekdanjih poljskih kraljev in pozneje ruskih carjev.

Za preseljevanja narodov so živeli zubri v severnoevropskih in srednjeevropskih gozdovih v velikih čredah. Rimljanom so bili znani pod imenom bonasus. Še okoli leta 800. po Kristu so živele večje črede zubrov v gozdovih Harza.

Z naprednejšo kulturo so se krčili gozdovi in z njimi tudi število zubrov. Sredi 18. sto-

letja je padel zadnji prosto živeči zuber kol žrtev divjega lovca. Ohranila se je bila skrbno čuvana večja čreda zubrov v carskem lovskem revirju v Bjalovicah v Litvi. Vojna, oziroma povojna doba je bila usodna za to čredo zubrov.

Leta 1929. so našteali tam 711 zubrov in približno toliko je bila ta čreda pred izbruhom svetovne vojne. Ko je bila po končani vojni ta pokrajina daljšo dobo brez pravega gospodarja, so uničili divji lovci vse zubre do zadnjega.

Zatrjuje se, da živi v kavkaških gozdovih še 10 do 20 zubrov. Malo upanja je, da bi se ta čredica mogla ohraniti med napol divjimi pastirskimi in lovskimi plemeni kljub temu, da je nastavila sovjetska vlada posebne čuvaje v njeno varstvo.

Skoraj enaka usoda kakor bjaloviško čredo je zadela skupino zubrov kneza Plessa, ki je štela ob koncu svetovne vojne 74 živali. Tudi te so uničili, razen treh, do leta 1923. divji lovci.

K sreči so se ohranili zubri v majhnem številu v posameznih javnih in zooloških vrtih, in sicer v šestih različnih plemeni v Berlinu, Frankfurtu, Stockholmu, na Dunaju, v Stellingenu itd. Stockholmska skupina, ki je deloma pomešana s krvjo ameriškega bizona, je štela leta 1926. 11 živali.

Vseh evropskih zubrov je 66 in so raztreseni po vseh omenjenih in drugih krajih. Švedska vlada je bil prva, ki se je pobrigala

za ohranitev malega ostanka zubrov. Njej je sledila pruska vlada, ki je uredila blizu Hannoverja, v nekdanjem naravnem ograjenem parku za divje svinje, naraven park za zubre. Tja so prepeljali zubre iz berlinskega zoološkega vrta. Tam se bodo popolnoma svobodno gibali. Razen tega se je ustanovilo internacionalno društvo za varstvo zubrov. Ker se je mešanje s krvjo ameriškega bizona pokazalo za zelo ugodno, je pač upati, da se bo preprečila morebitna preteča degeneracija in izumrtje evropskega zebra.

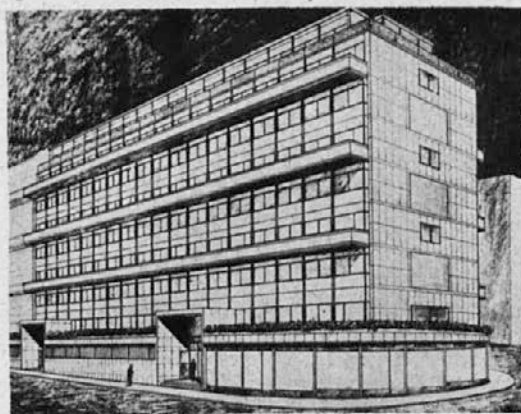
Že večkrat omenjeni ameriški zuber ali bizon, imenovan tudi ameriški bivoli, je nekoliko manjši od njegovega evropskega sorodnika. Tudi njegovo meso je zelo okusno. Bil je glavna hrana severnoameriških Indijancev. Posušeno in zdrobljeno meso, znano pod imenom pemikan, je bilo Indijancem na potovanjih najvažnejša hrana.

Še krog leta 1870. je živel ameriški bizon po obširnih severnoameriških savanah v ogromnih čredah, ki so štejele na milijone teh živali. Dočim so Indijanci skrbno čuvali bizone kot svoje najboljše prijatelje in jih pobijali le toliko, kolikor so nujno rabili njih meso za hrano, so Evropci pri svojem prodiranju proti zapadu naravnost zverinsko gospodarili med nesrečnimi bivoli in jih streljali v tisočih le zaradi kože ali pa celo samo zaradi zabave. Leta 1889. so našteali od nekdanjih milijonov bizonov le še 853 živali.

Popolno uničenje bizonov je preprečila ameriška bizonska družba z ustanovitvijo naravnih parkov; posebno v velikem nacionalnem parku uživajo bizoni državno zaščito. Pomnožili so se primeroma naglo. Sedaj znaša njih število že čez 12.000. Bati se torej ni, da bi ameriški bizon izumrl, in upati se sme, da se ohranita oba zastopnika bizonov kot dragocen preostanek živalstva kvarterne dobe še našim zanamcem.

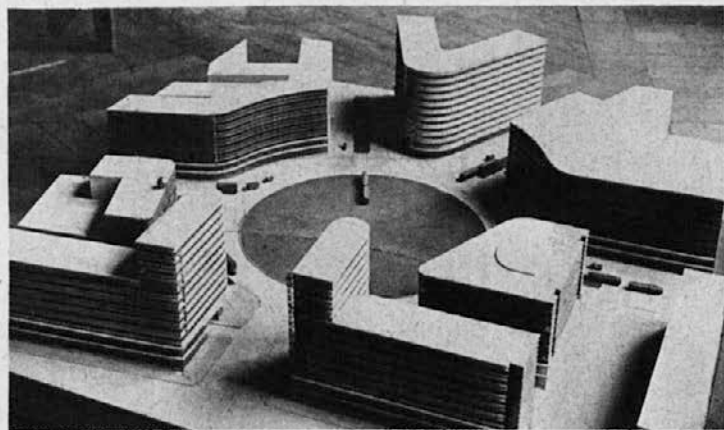
S O D O B N O S T A V B A R S T V O

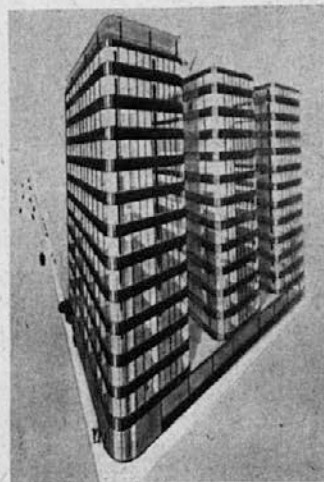
Steklena palača v Genfu (Švica).

Moderna devetnadstropna stanovanjska hiša
(model z berlinske razstave 1931).

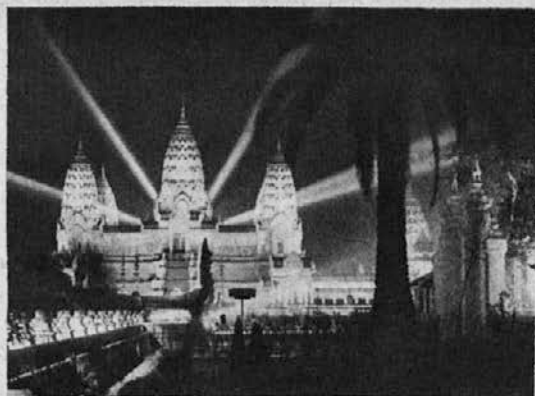
Velemestni trg, kakor ga bodo zidali naši otroci.

Hotel v Chicagu (U.S.A.) iz
stekla in kovine so zgradili
za polovico hitreje in 20 %
ceneje kakor zgradbe v obi-
čajni gradbeni snovi.

Mesto bodočnosti: Skupina hiš, ki ne bodo pogrešale svetlobe,
zraka in solnca.

V Parizu l. 1931.: Angkorsko svetišče ponoči.

Afriške plesalke iz rodu Bali na pariški kolonijalni razstavi.

Celotni pogled na pariško kolonijalno razstavo, ki je s svojimi eksotičnimi čudi privabila v francosko prestolnico nad 25.000.000 tujcev.

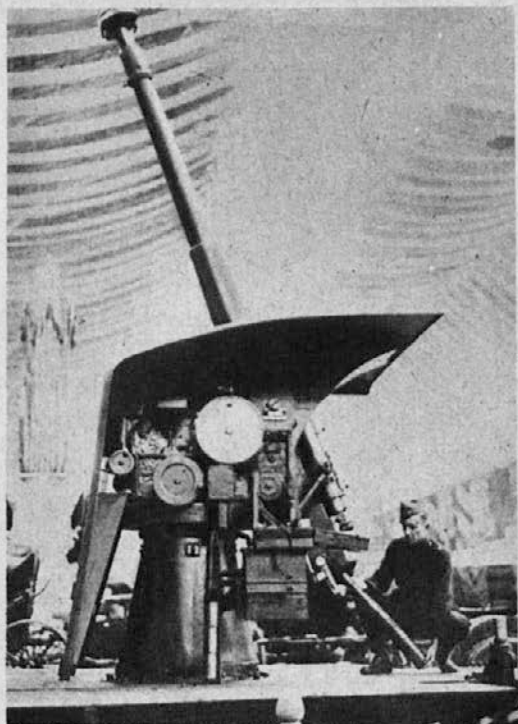
Sportni dovtipi: tek v vrečah.

Radio-šola v Ameriki. Absolventi dobe službo v poštnih uradih in na parnikih.

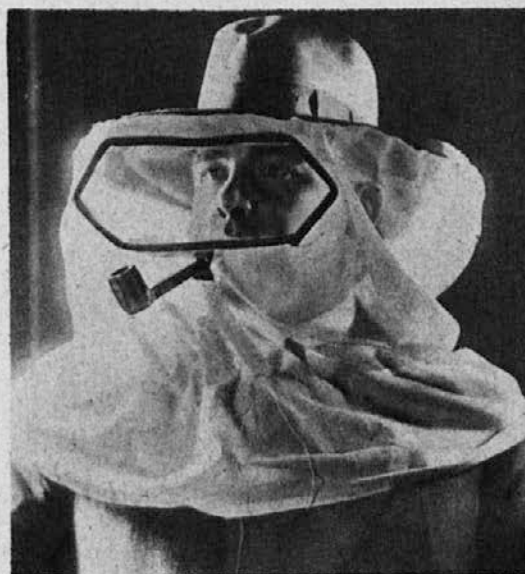
Fotografski aparat v pištoli.

Najnovejši avtomatični obrambni top za letala.

Instrument, ki posnema klavir, mandolino, kitaro in čelo obenem.

Tako se nemški raziskovalci zavarujejo proti komarjem. Možakar dobro vidi, zraka ima dovolj in celo pipo si lahko privošči.

Kraljica Pariza 1931.

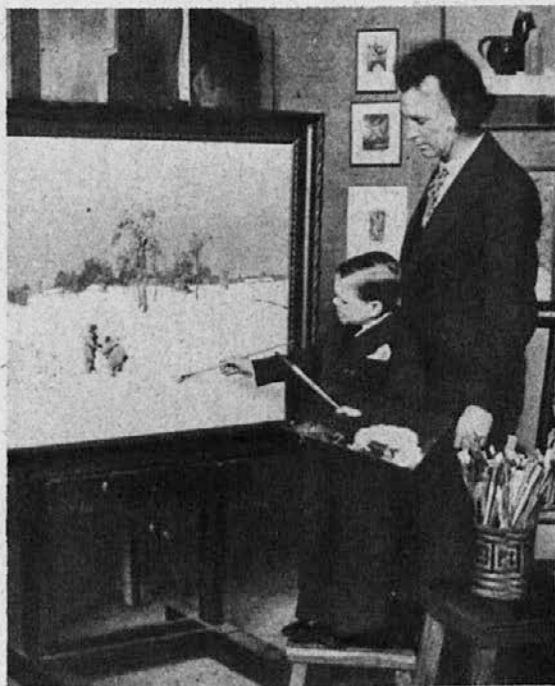
Prva japonska krasotica.

Najznamenitejši mož minulega leta: profesor Piccard, ki se je s posebnim balonom dvignil 16.000 m visoko.

Šah z živimi figurami v Belgiji. Šahovnica je cesta,

Najmanjši slikar na svetu, g. André Ratušef. Mojster meri le 90 cm.

KOTIČEK ZA MLADE BRAVCE.

VINKO BITENC:

KRČMA PRI „SOLNČNEM ZATONU“.

V tistih krajih, kjer je doma ubožstvo, je živel nekoč deček, ki mu je bilo ime Lazar. Njegovi roditelji so bili revni; oče je delal v rudniku, mati pa hodila pospravljat in snažiti sobe gospoda rudniškega ravnatelja. Najboljši Lazarjev prijatelj je bil ravnateljev sin Fric, ki je bil za leto dni mlajši od Lazarja. Lazar je bil priden in marljiv dečko, Fric pa bolj poreden in malce ošaben, ker je imel vedno vsega v izobilju. Vendar je bil dobrega srca in je svojemu prijatelju večkrat prinesel sladčice z gosposke mize. — Nekega jesenskega dne sta se bila odpravila Lazar in Fric na izprehod proti gozdu. Dečka sta se držala za roki in veselo korakala po gozdni poti, ki je bila na debelo posuta z orumenelim listjem. Tedajci jima priskaklja naproti živahna veverica. Dečka skočita za njo, da bi jo ulovila, toda veverica je bila urnejša in je jadrno odbrzela na bližnje drevo. Fric je pobral kamen, da bi ga zalučal za veverico, toda Lazar ga je zagrabil za roko. «Nikar, Fric! Pogiej, kako ljubka živalica je to; tako pristržno naju gleda.» Fric je spustil kamen iz rok. Veverica je skušala pobegniti na drugo drevo, toda v bližini ni bilo večjih dreves; na koncu veje sedeč, je dejala dečkoma: «Če mi ne storita nič žalega, vama pokažem, po kateri poti lahko prideta do krčme pri „Solnčnem zatonu.“ — «Nič žalega ti ne storiva, čeprav nama ne poveš o tisti skrivnosti poti», je odgovoril Lazar. Fric pa je bil bolj radoveden. «Ne, ne! Le pokaži nama, kje prideva do tiste krčme, če veš», je rekel. «Pa ti prinesem sladkih orehov.» — «Orehov imam sama dovolj v zalogi. Ampak prav rada vama pokažem pot. Kar za menoj pojdit.»

Veverica je skočila z drevesa in z drobnimi koraki skakljala dečkoma ob strani. Lazar in Fric sta ji veselo sledila. Pot se je vila med nizkim leskovim grmičjem. Kmalu pa so zavili v temen bukov gozd. Veličastna tišina je vladala tam notri. Nič drugega ni bilo slišati kakor šelest listja in zamolklo potrkavanje žolne. Ko so prišli na nekoliko vzvišen parobek gozda, se je veverica poslovila od dečkov, rekoč: «Zdaj pa moram nazaj. Ko prideta iz gozda, bosta kmalu zagledala krčmo pri „Solnč-

nem zatonu“. Poti ne moreta zgrešiti. Ne bodita preveč radovedna, toda prijazna z vsakomur, ki ga srečata. Zbogom!»

In veverica je odskakljala po poti nazaj, komaj ji je še Lazar zamahnil z roko v pozdrav. — Dečka sta stopala, za roko se držeč, po bukovem gozdu naprej, dokler nista dospela do kraja, kjer se je gozd nenadoma končal. Pred njima se je širila prekrasna poljana, vsa obžarjena od rdeče solnčne zarje. Široka, bela cesta je vodila med travo in pestrimi cvetlicami, na koncu bele ceste pa je žarel nad veliko zlato palačo obročast napis Krčma pri «Solnčnem zatonu». Dečka sta od začudenja obstala in nista mogla drugega izpregovoriti kakor: Ah, kako lepo!

Bleščéča svetloba se je razlivala vsepovsod. Na cesti pa je vladalo tako vrvenje, kakršnega Lazar in Fric še svoj živ dan nista videla. Komaj sta bila namreč stopila na cesto, že sta se morala umikati na desno in na levo. Lahkotne kočije, v katere so bili vpreženi krasnobarvni veliki metulji, so drsele sem in tja. V teh kočijah so se vozili dvorjaniki Njegovega Veličanstva Solnca, ki se je pravkar

peljala v zlatem vozu s svoje celodnevne poti proti domu.

Fric je bil silno radoveden in bi bil najrajši vsakega mimoidočega ustavil in povpraševal, toda Lazar ga je vedno pravočasno potegnil za roko in ga opomnil, kaj jima je naročila veverica.

Počasi sta stopala dečka po prekrasni cesti in sta bila dospela že tako blizu krčme, da sta lahko slišala godbo, ki je prihajala iz nje. Kraljevski godci so namreč igrali na čast Solnceu, ki se je vračalo domov. Nasproti je prihajal voz, v katerega so bili vpreženi bakreni hrošči z velikimi svetlimi očmi. Na vozu je sedel suh možiček, jedva ped visok. Imel pa je še enkrat večja prozorna krila, s katerimi je neprestano plahutal. V roki je držal dolgo, tanko palico, ki je na gorenjem koncu gorela z velikim svetlim plamenom. To je bil kraljevski prižigalec zvezd, princ Netopir, ki se je vsak dan ob mraku odpravljajal z doma, da prižge zvezde na nebesnem svodu. Takoj za njim pa se je peljala v dvovprežni srebrni kočiji kraljica Luna v spremstvu mnogoštevilnih dvorjanikov in pažev.

Lazar in Fric sta bila vsa zadivljena in se nista mogla načuditi vsej tej lepoti. Malo je manjkalo, da ni radovednega Frica povozila kočija kraljice Lune, ko je ves očaran hotel skočiti pred voz in se pokloniti vladarici noči. O pravem času ga je Lazar zgrabil in potegnil v stran.

Kraljica Luna pa se jima je prijazno smehljala in jima zamahnila z roko v pozdrav.

Dečka sta dospela do krčme pri «Solnčnem zatonu». Zlat napis nad vrati je žarel v taki svetlobi, da jima je skoro vzelo vid. Ob vratih je slonela prijazna rdečelična krčmarica, prepasana z zlatim predpasnikom. Bila je gospa Zarja. Prijazno se je nasmehnila popotnikoma in vprašala: «Kaj pa vidva, mlada gospodiča, iščeta v teh krajih? Odkod prihajata?»

Lazar se je opogumil in odgovoril: «Dobra veverica nama je v zahvalo, ker ji nisva storila nič žalega, pokazala pot tu sem.»

«A, tako! Veverica je pa naš stalni gost. Zalaga nas tudi z orehi, ki jih potrebujemo za potice in drugo pecivo. Gotovo sta lačna? Kar idita na vrt in tam sedita, takoj pokličem natakarkje, da vama postrežejo.»

Lazar in Fric sta bila že silno utrujena in sta izmučena sedla k belo pogrjnjeni mizi na vrtu. Zdajci je prihitelo nebroj urnih natakarkjev in vsak izmed njih je nosil jed na zlati

tasi, nekateri pa so imeli na tasah rujno vince, čistejše od zlata. Pristopili so k mizi in dečka sta jemala od vsake jedi, kolikor in kar sta si pozelela. V kristalne čaše so jima natakali zlatega vina. Godba v notranjosti krčme je še vedno igrala. Prve zvezdice so zasijale na nebu. Gospa Zarja se je zopet pojavila na pragu. Nasmehnila se je prisrčno in dejala dečkoma: «Ali vama dobro tekne večerja?»

Lazar in Fric sta oba hkrati odgovorila: «Hvala, izborno!»

In Lazar je še vprašal: «Povejte no, ljuba gospa, ali lahko vidiva prežlahtno Solnce?»

Gospa Zarja se je prestrašeno ozrla naokoli: «Pst! Če bi vaju kdo slišal! Njegovo Veličanstvo Solnce — moraš reči. To je vendar naš kralj! Popolnoma nemogoče je, da bi ga videla, ker sedaj se zopet odpravlja na pot v Ameriko.»

«V Ameriko?» se začudi Fric.

«Seveda! Solnce nikoli ne počiva, ker mora vladati vesoljstvo. Samo nekaj sekund se odahne, nato pa odide takoj spet na potovanje po svojem kraljestvu. Jutri zvečer se zopet vrne v svoj grad.»

Bolj in bolj se je mračilo, brez števila zvezd je že migljalo na nebu in tudi kraljica Luna se je že bila povzpela na nebesni svod. Lazar in Fric sta postajala zaspana. Pročelje krčme jima je izginjalo izpred oči, gospa Zarja se jima je samo še smehljala in tudi izginjala. Iz daljne daljave se je komaj slišno čula godba; sladka utrujenost je legala dečkoma na oči. Zaspala sta.

Ko sta se prebudila, sta ležala na mehkem mahu pod košatim gabrom. Mela sta si oči in se nista mogla dovolj načuditi, kam sta izginili krčma in vsa lepota, ki sta jo bila užila sinoči. Urno sta skočila pokonci. Lazar se je oziral naokoli in zapazil, da sta na istem mestu, kjer sta včeraj srečala veverico. Toda veverice sedaj ni bilo nikjer. Tedaj pa sta jo ubrala dečka po poti nazaj proti domu.

Noč brez spanja in težke ure skrbi so preživeli roditelji izgubljenih dečkov, ko so ju iskali vsepovsod po gozdu. Sedaj, ko sta se vrnila, je bilo zopet vse dobro.

Lazar in Fric sta še nadalje ostala prijatelja. Fric se je poboljšal, ni bil več ošaben in je posebno ljubil živali. Ko sta dorasla, sta šla študirat in postala učena gospoda. Lazar je bil doktor modroslovja, Fric pa doktor prirodoznanstva. In sta živela srečno še mnogo let. Krčme pri «Solnčnem zatonu» pa sta se vedno z veseljem spominjala.

FRAN ROŠ:

ŽABA NA GOLEM VRHU.

Bilo je v davnih časih, ko je na Golem vrhu še stal grad z visokim okroglim stolpom, obdan z obzidjem. Izmed vseh graščakov, ki so kdaj tam prebivali, je bil Konrad najkrutejši. Brezpravni kmetje treh vasi so mu dajali mnogo desetine tudi ob slabih letinah in mu hodili na tlako polovico dni v letu. Grajska hči Juta je imela usmiljeno srce, branila je kmete, a skoro nikoli ni mogla omehčati zakrknjenega očeta. Bolele so jo krivice, ko je v nočeh poslušala jok in krik kmetov v grajskih ječah. In je odšla v tujino. Bridka so bila leta, stokalo je ljudstvo.

Nekoč je prišel mimo gradu popotnik, star človek z dolgo sivo brado. Iz daljnih krajev je bil in nikomur ni povedal svojega imena. Poln sočutja je poslušal ljudi, ki so mu tožili svoje veliko gorje. Srdit je krenil proti gradu, da bi govoril z graščakom.

Pred obzidjem so ga zgrabili grajski hlapci in vedli na dvorišče. Priklicali so graščaka in oskrbnika. Pogumno je izpregovoril starec:

«V daljne kraje je segel glas, da se tu kmetom hudo godi. In sem prišel, da pomagam ubogemu ljudstvu. Prosim vas, gospod Konrad, da odprete vrata jetnikom, ki nedolžni trpe v grajskih temnicah.»

Razkoračil se je graščak v togoti: «Kaj si drzneš, norec in potepuh! Slecite ga in nabinajte ga do krvi, da bo vedel, kdo je tu gospodar! Potem ga poženite odtod! Kaj še čakate, hlapci? Mar se bojite te stare žabe?»

Planili so nanj, da ga prodro na tla. Toda starec je ves potemnel v obraz, iz oči so se mu zasvetili jezni bliski, vzrasel je in bil je višji od vseh.

Hlapcem so omahnile roke. Tedaj se je sam graščak pognal vanj, a se je zgrudil kakor začet s streljo.

Starec je dvignil roko nad njim: «Bodi žaba sam!»

Graščak je v hipu kakor skopnel v lastni obleki in izpod nje se je prikazala debela zelena žaba. Le njene temne, osorne oči so še bile graščakove.

Oskrbnik in hlapci so vztrepotali, nato pa plaho odstopili.

Neznanec pa je velel: «Odprite ječe! Prosti naj bodo vsi jetniki!»

In kmalu so jeli prihajati iz podzemskih grajskih prostorov kmetje, mnogi izmed njih bolni in do kosti sestradani. Nekaterim, ki

niso mogli več hoditi, so pomagali drugi. Zakrivali so si uboge oči, ki niso mogle prenesti nenadne svetlobe. Niso vedeli, kaj se zdaj zgodi z njimi.

«Prosti ste in pojdite domov!» je dejal starec.

Opotekali so se mimo njega plašno, kakor da ne morejo razumeti vesele vesti. Priklanjali so se mu in stopali k vratom v grajskem obzidju. Nekdo izmed njih je mimogrede s škornjem zadel v žabo, ki je tam lezla. Zapenil se ji je široki gobec v grenki nemoči.

Starec je vodil kmete navzdol v vasi.

Žaba je sunkoma zakrekala: «Velika sramota me je doletela. Fej! No, kaj me gledate tako čudno? Jaz sem mogočni graščak Konrad, v moji službi ste. Nesrečen človek sem. Treba bo ubrati lepše strune. Oskrbnik, teči za starcem, ki je gotovo čarovnik! Lepo ga povabi nazaj v grad! Hočem ga nagraditi z zlatom, da mi vrne človeško podobo. Na kolnih ga prosim usmiljenja! Brž, brž! Saj vendar ne morem tako ostati za vselej! Fej! Gnu-soba! Uuu!»

Oskrbnik je hitel za kmeti in starcem. Pred njim je zdrknil na kolena in ga prosil, naj se usmili graščaka. Neznanec pa je odvrnil:

«Jutri v jutro pridem v grad. Dotlej naj gospod Konrad premišljuje o krivicah, ki jih je delal, in o kazni, ki jo je prejel!»

Oskrbnik je te besede javil nestrpni žabi. V jezi je visoko poskakovala po dvorišču in zadrževala zeleno se peneča v sramoti:

«Ostudni čarovnik, kako si je drznil tako ravnati z menoj, grajskim gospodom? Kako naj me zdaj spoštujejo podložniki? Fej? No, grenka bo njegova pokora!»

Oskrbnik je vzel svojega gospoda žabo v naročje in jo ponesel mrzel in sluzasto v grad. V sobi jo je položil v mehko posteljo.

Ta dan je hodil starec do noči po vaseh, ki so bile podložne Konradu. Slavili so svojega rešitelja, ki jim ga je sam Bog poslal. On pa jih je bodril za bodočnost. Nikomur ni povedal svojega imena. Skrivnosten je bival med njimi in mirno se mu je smehljaj obraz iznad bele brade.

Na gradu se je žaba vso noč premetavala po mehkih pernících. Ni mogla spati, tako težke so ji bile sramotne ure.

Komaj se je zdanilo, že je pozvala k sebi oskrbnika in hlapce. Stali so ob postelji, ki je na njej čepel v malo, sluzasto žival izpremenjeni grajski gospod. Na krakih je sedela ter s povzdignjenima sprednjima nožicama in

srepim pogledom ukazovala, kako bo treba prevarati in kaznovati neznanca, ko dospe v grad. Treba mu bo dati kup zlatih cekinov, da izpremeni žabo zopet v človeka. Ali potem, ko zapusti grad, ga pri izhodu najmočnejši hlapec iznenada ubije z mečem, ki naj bo tam dobro skrit. Saj mrtev čarovnik nima nobene moči več in se ne more maščevati. In vse zlato ostane graščaku, ki bogato poplača hlapce za zvesto službo.

Hlapci so se gospodarju ponižno priklonili in molče odšli na delo. Oskrbnik pa je žabo v naročju ponesel na prag grajskega poslopja, odkoder je na visoki blazini sedeča opazovala, kako se izvrše njeni ukazi.

Pripravili so debelo mošnjo zlatega denarja. V travo pred grajskimi vrati so skrili težak meč.

Čuden glas se je začul z zraku. Izpod oblakov je bila priletela nad grad velika ptica in se spustila na strešico nad lino grajskega stolpa. Bila je bela čaplja z dolgim vratom, ostrim kljunom in visokimi nogami.

«Ustrelite jo!» je velela žaba.

Toda ni bilo več časa. Zakaj preden so mogli izvršiti ukaz, je javil stražnik izpred grajskih vrat:

«Starec je tu!»

Žaba je zakrekala: «Storite z njim točno tako, kakor vam je ukazano! Bogato bo moje plačilo.»

Neznanec je vstopil. Ponižno in sladko ga je pozdravila žaba z blazine: «Dobri mož, zlatnikov vam dam, kar jih premorem, samo vrnite mi človeško podobo, prosim vas! Ne morem več prenašati strašne sramote, s katero ste me kaznovali za moje grehe.»

«Ni mi do zlata», je odvrnil starec.

«S čim morem pridobiti vašo milost, plemeniti mož?»

«Pridobite si samo ljubezen svojih kmetov! Ravnajte z njimi človeško in vrnem vam človeško podobo!»

«To hočem storiti», je dejala žaba, toda tudi zdaj je bila njena misel: «To se maščujem nad kmeti!»

«Ko mine ura, boste zopet človek, ako dotlej ne bo zle misli v vas.»

«Toda ne morem več prenašati te nesreče, odvezemite mi takoj to gnusno podobo, saj vam obljubljam vse, prisegam vam!» Trudoma je pokleknila in dvignila desnico. «Rešite me tega telesa, vse moje bogastvo naj bo vaše, usmiljenja vas prosim!»

«Rekel sem. Ko mine ura, boste zopet človek, ako dotlej ne bo hudobne misli v vas. Ako pa bi kdaj zopet uganjali stare krivice, vas zadene še težja kazen.»

In starec je krenil k izhodu. Kričali so za njim žaba in hlapci, naj se vrne, ali zaman.

Komaj pa je prestopil prag obzidnih vrat, je dvignil za zidom skriti hlapec meč in zamahnil krepko na glavo starcu.

Toda kakor da je bil zamahnil po nevidni steni, ki ga je čuvala, je ob njej zdrknil meč na tla. In starec je mirno stopil po griču navzdol.

«Nikar, ne še!» so vpili žaba in hlapci nespametnemu hlapcu, ki je hotel izvršiti povelje, čeprav graščak še ni bil rešen žabjega telesa. In so hiteli za neznanecem, da ga prosijo odpuščanja.

Žaba je bila v silnem razburjenju padla z blazine; obupno je krekala in poskakovala zdaj na grajskem dvorišču.

Čaplja, ki je ves čas stala na grajskem stolpu, pa se je nenadoma spustila k tlom. In že se je približala žabi, ki ji je zdaj strah ustavil vso sapo.

Odprl se je dolgi, krepki čapljin kljun. In žaba je v njem izginila.

Priskočil je hlapec, ki se je bil prvi vrnil v grad. Prepozno.

Čaplja se je bila dvignila s pogoltnim plenom preko obzidja, preletela je vas in se za gozdom skrila očem.

Hlapci so se vrnili in se čudili vsemu, kar se je zgodilo, nazadnje pa so dejali: «Zaslужil je tako usodo. Tudi nam ni bilo dobro pri njem. Na treba, da bi žalovali za njim. Se nas bi bil kmalu spravil v nesrečo. Ii bi bili še mi izpremenjeni v žabe.»

Niso šli iskat gospodarja. Bilo bi tudi že davno prepozno. Rajši so si priredili veselo gostijo. Saj se je bila tudi čaplja imenitno pogostila z mogočnim in slavnim grajskim gospodom.

Starec se je bil napotil dalje po svetu.

Kmalu se je vrnila v svoj rodni grad Juta, milosrčna grajska hči. Kmetom je bilo zdaj dobro in ljubili so svojo lepo gospodarico. Niso pa pozabili starca, ki jih je bil rešil gorja. Tako so ugibali:

«Morda je bil sam kralj Matjaž, ki nikoli ne zapusti slovenskih kmetov. Prav on je bil.»

Danes samevajo na Golem vrhu razvaline. Bršljan jih prepeleta in poleti se modrasi solnčijo na njih. Spodaj v dolini pa se belijo lepe, vesele kmečke vasi.

DANILO GORINŠEK:

ZIMSKA.

Trda zima — huda reč
marsikomu nič ni všeč.
Sneg zasul je gore, dôle...
— Ko le ne bi bilo šole,
deček iz srca vzdihuje.
Črna vrana pa modruje:
Ker nikjer nič noče rasti,
— brez zamere — moram krasti!

DANILO GORINŠEK:

KAVKAŠKA PRAVLJICA.

Je bila nekoč revna zakonska dvojica in je imela svinjo. Svinja pa je bila takšna svinja: zazijala je, vzela vedro v rilec, šla k potoku, napolnila vedro z vodo in se vrnila domov. Snažila je hišo, umivala posodo, sploh — bila je izredno gospodinjska. Nekoč si je nadela perilo in je šla v temen gozd. Tam jo je opazoval lep kraljevič, ki je bil na lovu. Videl je, kako je prišla do potoka, skočila iz svoje svinjske kože in postala tako čudokrasna mladenka, da je njen blesk svetil čez hribe in doline. Kraljevič ji je pogledal v njene lepe in globoke oči. Ona pa je oprala perilo, se izpremenila spet v svinjo in jo mahnila domov. Kraljevič ji je sledil in vstopil v kočo, kamor je spadala svinja. Dejal je gospodarju, da bi rad prenočil pri njem. Kočarju je bilo nerodno in se je izgovarjal na vse načine: da nista z ženo vredna visokega obiska, da nimata ničesar, s čimer bi mu postregla, in tudi ne pripravne postelje, ker sta revna kočarja. «Nič ne de,» ju je potolažil kraljevič, «nič ne marajta za to, posteljo in večerjo mi prineso moji služabniki!» In res — kraljevič je pri njima prenočil. Naslednje jutro je ponudil kraljevič kočarju deset zlatnikov za svinjo, ali brezuspešno. Kmet se je praskal za ušesi: «Svinja naju preživlja, kaj naj počneva, če je ne bi bilo več?» Kraljevič je ponudil dvajset zlatnikov in kočar je pristal. Ko sta prišla kraljevič in svinja domov, je zaprosil kraljevič očeta — kralja, da bi smel vzeti svinjo za ženo. Oče se je razhudil: «Ali si znorel, svinjo bi vzel za ženo? Tako sramoto hočeš naprtiti sebi, meni in

vsemu kraljestvu?» — «Oče, to bo moja sreča, kaj hočem!» je odvrnil sin. Oče pa ni črnil več besede in sinova je obveljala... Dodelili so jima sobo, starinsko in najslabšo v gradu. V tej sobi se je svinja spet izpremenila v čudokrasno mladenko, da je je bil kraljevič kar vesel.

Vse to pa so videli ministri, ki jih je poslal kralj na prežo za kraljevičem. Stekli so h kralju in mu povedali, kar so bili videli. Tedaj pa je že pristopil kraljevič in ž njim je bila prelepa kraljična. Kralj se je razveselil, ju blagoslovil in ju kronal za vladarja.

Le vezirja je hudo grizla kraljevičeva sreča. Sam zase je godrnjal: «Tako drobno svinjo, edino, ki jo je imel kočar, si pripelje domov, pa se hudik izpremeni v tako lepo mladenko, kot je še ni videl svet. Jaz pa bom izbiral iz ogromnih čred, izbral največjo in jo bom kupil!» Tako je tudi storil. Stikal je pri vseh svinjskih pastirjih in kupil največjo svinjo. Privezal jo je na konja in zdirjal domov. Svinja pa je zagnala velik vrišč, celo s konja se je osvobodila in ušla spet k svoji čredi. Vezir pa je tekkel ponjo in jo z velikim trudom pripeljal domov. Potem jo je zvelkel k poroki. Ali svinja je pač bila svinja, prevračala je sveče, podila se med duhovnikom, ženinom in povabljeni. Naposled pa so jo vendarle poročili. Tedaj je bil vezir ves srečen in je prosil svojo novo ženo: «Daj, postani zdaj mladenka! Kaj se obotavljaš?» Svinja pa je postala besna, ker ji je vezir božal vrat. Ko je ponovno prosil in jo prijel za rilec, mu je pregrizla vrat. Svinja se je spet vrnila domov, vezirja pa so nesli na pokopališče.

Tako se je končala vezirjeva poroka!...

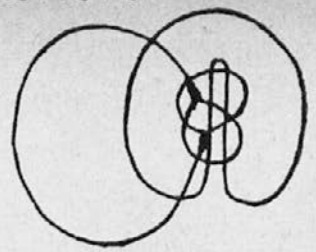
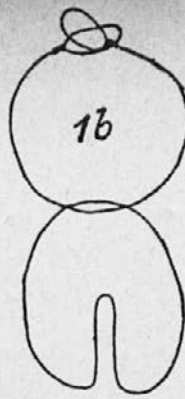
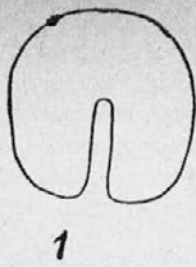
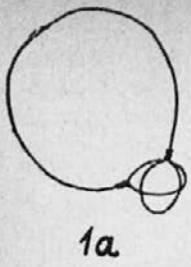
REŠITEV KRIŽANKE

V VODNIKOVI PRATIKI ZA LETO 1931.

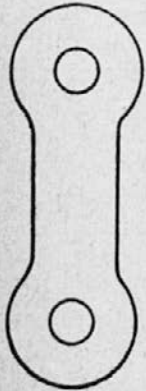
Navpično: 1 on, 2 dd, 3 re, 4 os, 6 na, 7 breškev, 8 aa, 9 koledar, 10 Triglav, 12 lr, 13 Turčija, 14 um, 15 ta, 18 so, 19 sir, 20 dim, 21 Ana, 23 boa, 27 aj, 29 en, 30 ji, 32 ve, 34 že, 37 ol, 39 ko, 41 ti, 43 na, 44 na, 46 en.

Vodoravno: 2 dinar, 4 od, 5 en, 7 bas, 9 hrt, 11 alt, 14 ura, 15 to, 16 ro, 17 Rus, 19 sme, 20 daljina, 22 rob, 24 ski, 25 nič, 26 rak, 28 medalja, 31 Iva, 33 jež, 35 na, 36 ai, 37 oje, 38 vek, 40 rov, 41 tla, 42 on, 44 ni, 45 arena.

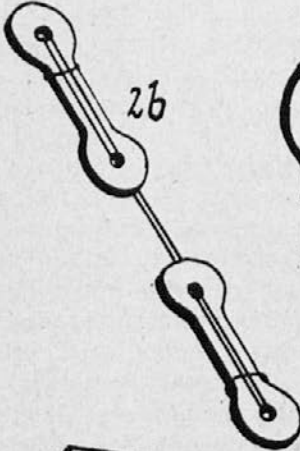
rešitev:

Rešitev:

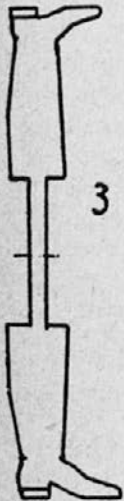
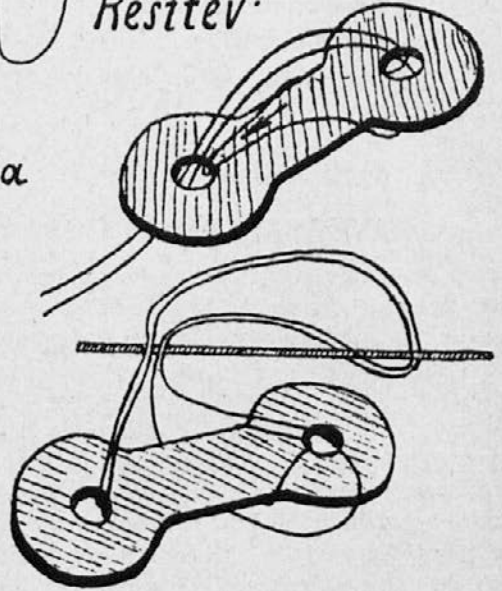
2

2b

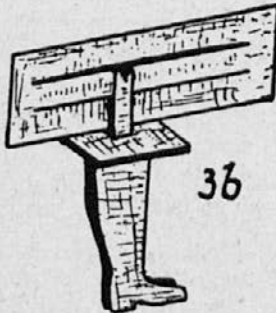
2a

3

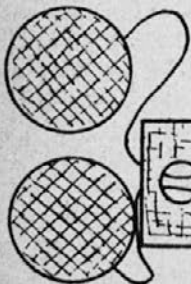
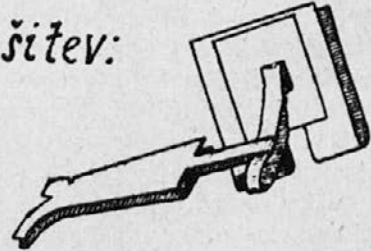

3a

3b

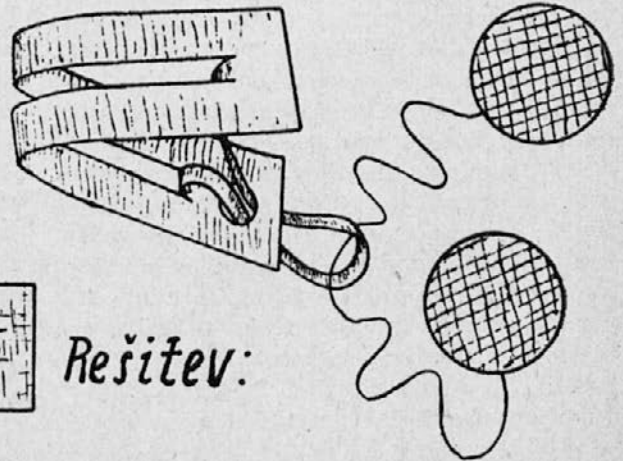
Rešitev:

4

Rešitev:

IGRE ZA POTRPEŽLJIVOST.

Za dolge zimske večere so igračke za potrpežljivost kaj prijetna zabava starih in mladih. Na risbah na strani 102. vidite štiri take drobnarije, ki jih sami napravite takole:

A. Košček žice zvijte v obliko obročka in ga na enem mestu upognite, kakor kaže št. 1. Nato napravite iz še enega koščka žice tudi obroček, mu zvijte s kleščami zanjko, vtaknite nanj prvi obroček, drugi konec pa vtaknite v zanjko in ga zazanjajte (št. 1a), da ne moreta zanjki izdrkniti druga iz druge. Naloga obstoji v tem, da oba obročka (št. 1b) ločite drugega od drugega, ne da bi razdrli ali zožili zanjki.

B. Iz debelega kartona ali še bolje iz lesa za izrezovanje izžagamo dvakrat obliko št. 2. Nato položimo malo daljšo dvojno vrvo preko ene oblike, potegnemo od zadaj oba konca skozi eno luknjico in potem še skozi drugo (št. 2a). Končno povlečemo

še oba konca vrvice skozi obe luknjici druge oblike, potegnemo en konec pod obema deloma vrvice in ju zvežemo skupaj. Tako visita oba koščka lesa na enak način na vrvi (št. 2b). Ločiti je treba oba dela lesa od vrvice, ne da bi jo prerezali ali razvozljali voz.
*

C. Najprej si izrežemo iz papirja oba škornja (št. 3), nato kvadrat (št. 3a) in pravokotnik z dvema zareza (št. 3b). Nanizamo ju drugega na drugega, kakor kaže slika št. 3b. Precej premišljanja in potrpljenja bo moral imeti vsakdo, ki bo hotel vse tri dele ločiti.
*

Č. Nadaljnja igračka (št. 4) sestoji iz kosa trde lepenke, ki ima dvoje zarez in luknjico. Vrvca, na kateri sta pritrjeni na obeh koncih dve okrogli lepenki, je napeljana skozi obe zarezi in luknjico. Kako ju ločite, vidite na sliki!

KOLEDAR ZA LETO 1932. V URI.

Z uro, ki jo kaže slika, lahko določiš, na kateri dan tedna pade katerikoli datum leta 1932.

Rimske številke (v krogih) pomenijo mesece: januar (I), februar (II), marec (III), april (IV), maj (V), junij (VI), julij (VII), avgust (VIII), september (IX), oktober (X), november (XI) in december (XII).

S pomočjo manjših, debelo tiskanih arabskih števil (prištevkov), kakor jih vidiš poleg mesecev, pa določiš, na kateri dan pade v dotičnem mesecu poljubni datum. Napiši si jih na uro.

Zgled:

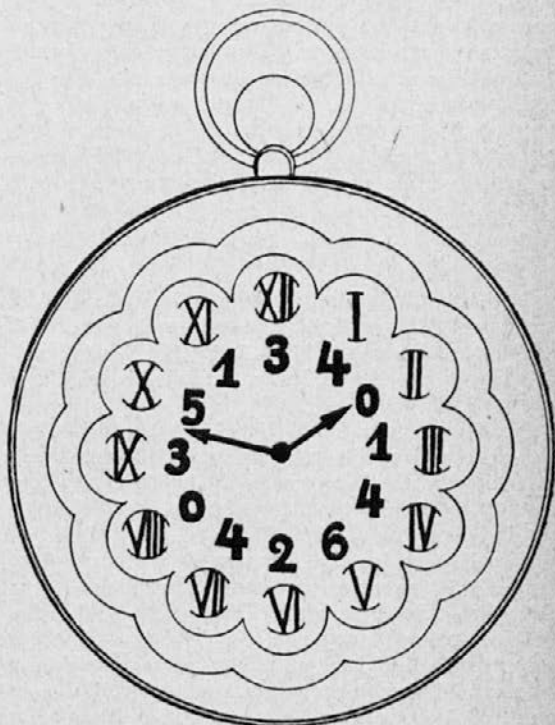
Vedeti želiš, na kateri dan v tednu pade v letu 1932. sv. Jožef (19. III.) Na uri poiščeš rimsko številko III, ki pomeni mesec marec, in k datumu (19. marca) dodaš prištevek (arabsko številko 1, ki jo vidiš na notranji strani poleg dotične rimske številke III) takole: (datum) 19 + (arabska številka ali prištevek) 1 = 20. To število vselej deliš s 7. Gre 2krat in 6 ostane. Nas prav nič ne briga, kolikokrat se nahaja sedem v kakem številu, temveč nas zanima samo ostanek. Ostanek 1 pomeni ponedeljek, ostanek 2 torek, 3 sredo, 4 četrtek, 5 petek, 6 sobota, 0 nedeljo. Sv. Jožef torej pade na soboto.

Ako datum s prištevkom (arabsko številko) vred ne doseže števila 7, tedaj je to v vsakem takem primeru smatrati za ostanek po spredaj povedanem.

Še nekaj zgledov:

Kres (23. VI.): $23 + 2 = 25 : 7 = 3$ krat in 4 ostane, pade na četrtek.

Narodni praznik (1. XII): $1 + 3 = 4 : 7 = 0$ krat in 4 ostane, pade na četrtek.

Svečnica (2. II.): $2 + 0 = 2 : 7 = 0$ krat in 2 ostane, pade na torek.

Božič (25. XII.): $25 + 3 = 28 : 7 = 4$ krat in 0 ostane, pade na nedeljo. — Itd.

Za leto 1933. veljajo drugi prištevkovi in jih bomo priobčili prihodnje leto.

DROBNE ZANIMIVOSTI.

ČLOVEŠKO TELO.

Normalna teža moža, starega 25 let in visokega 170 cm, je 70 kg; žene istih let in višine 165 cm pa tehtajo povprečno 60 kg.

Človeško telo ima 7 do 8 litrov krvi.

Človeški možgani tehtajo pri moškem 1300 do 1500 g, pri ženski povprečno 125 g manj. V sedmem ali osmem letu dobe možgani že velikost in težo, ki ostaneta nadalje vedno enaki.

Človek živi lahko 54 do 58 dni brez hrane. Smrt nastopi tedaj, ko se je zmanjšala telesna teža približno za polovico prvotne teže.

Prav tako kakor pobleđi Evropec od strahu, postane zamorčeva polt, če se ustraši, čisto siva kakor pepel.

Človeško telo sestoji do dveh tretjin iz vode in izločuje na dan tri četrtine litra sline.

Največjo hitrost mišic doseže goslač, ki napravi 600 prstnih gibov v eni minuti (10 gibov v eni sekundi). Pianist, ki igra Chopinov «Minutni valček», mora udariti v eni minuti 740 klavirskih tipk. Veliki virtuozji dosežejo to celo v 40 in 35 sekundah. K najbolj izvrstno organiziranim in izurjenim mišicam našega telesa prištevamo govorilne mišice, s katerimi lahko dosežemo 25 gibov v eni sekundi. Ta rekordna števila pa ne dosežajo niti desetine mišičnih utripov, ki jih napravi muha s svojimi krili (330 kretenj v eni sekundi) in doseže s tem hitrostni rekord med vsemi letečimi bitji. Imenovali bi jo lahko prvaka zrakoplovstva.

IZ ŽIVALSTVA.

Po statistiki nemškega učenjaka dr. Wolfa živi na zemlji 465.000 različnih živalskih vrst. Leta 1886. so jih poznali samo 272.000. Največji prirastek zadnjih štirih desetletij odpade na žuželke, ki jih je skupaj 385.000.

Okoli severnega tečaja živeči grenlandski kit je največji sesalec. Njegova teža znaša 2000 stotov in je enaka teži 1400 srednjetežkih ljudi. Njegovo telo daje 30 stotov ribje kosti v vrednosti 700.000 dinarjev in 480 stotov ribjega olja.

Največji sesalec na kopnem je žirafa, katere sprednji del z vratom vred meri 6 m, zadnji pa 3 m. Prvo žirafa je pripeljala v Evropo leta 1844. neka potujoča menažerija.

Najmanjši sesalec je miška-hrčica (*Crociodura etrusca*), ki živi ob Sredozemskem morju. Dolga je 2 cm.

Najmanjša ptica je mušji ptiček, vrsta kolibrjev. Meri 35 mm in tehta 1,2 g.

Govedo potrebuje 47 dni, konj pa 60 dni, da dobita dvakrat tolikšno težo, kakor sta jo imela ob rojstvu. Človek doseže dvojno težo šele po 180 dneh.

Slonova samica rodi samo enega mladiča-slioniča, ki doraste šele po 25 letih. Za prehrano potrebuje

na dan 7 stotov različne rastlinske hrane, ki tehta malo manj kakor desetina njegove telesne teže.

Življenska doba različnih živali je takale: Želva živi do 300 let, slon 250 let, žerjav in orel 100 let, papige, krokariji, gosi, sove, štorclje in sokoli 60 do 70 let, golobi 40 do 50 let, konji 30 do 40 let, potčni rak 20 do 30 let, goveda 20 do 25 let, pijavke 20 let, kanarček 20 let, mravlja 15 let, psi, ovce in koze 10 do 15 let, črvi 10 let, čebela-matica 5 let, čebela-delavka nekoliko mesecev.

Krt, največji požeruh med živalmi, požre na dan (črvov, ogrcev, polžev) toliko, kakor je sam težek.

Krt vzdrži samo 12 ur brez hrane, vrabec 2 dni, krateča pa 2 do 3 leta.

Sviloprejška naprede po dvodnevem do tridnevem delu tenko, 1000 do 3000 m dolgo nit, ki jo vleče iz ust in ovija okoli telesa. Za življenja (6 do 7 tednov) potrebuje 12 kg murvinih listov.

Na enem hektarju zemlje živi približno 150.000 črvov. Ker rahljajo zemljo, so za poljedelstvo neprecenljive vrednosti.

Krapova samica, ki tehta 3 kg, znese približno 600.000 do 700.000 jajčec.

Škrjanček se dvigne do 600 m visoko v zrak; že pri 300 m ga ne vidimo več, temveč samo slišimo njegovo žvrgolenje.

Če bi imel človek isto mišično moč v nogah kot bolha, bi skočil lahko čez 100 m visok stolp.

Izvrsten skakalec je tudi kobilica, ki skoči 30krat dalj, kakor je sama dolga. Lev preskoči tri svoje dolžine, skakač (vrsta miši) pa 15 svojih dolžin.

Kako velikansko moč imajo nekatere žuželke, kažejo nastopne številke: Največji hrošč, ki živi v Južni Ameriki, tehta 6,5 g, lahko pa nese na svojem hrbtu kamen, težek 2,5 kg — breme, pod katerim bi se človek v primeri z njim ne samo zrušil, temveč bi ga tudi popolnoma zmečkalo.

O TOBAKU.

Po najnovejši statistiki pokadijo največ tobaka v Holandski, kjer odpade na posameznega kadilca 11-20 kg na leto. Holandski sledi Amerika z 11 kg, Belgija z 10 kg, Švica z 9-20 kg, Nemčija s 7-20 kg, Rusija in Francija s 3-80 kg, Italija z 2-80 kg in Anglija z 2-40 kg.

Tobakovo rastlino so prinesli v Evropo leta 1558.

Do leta 1848. je bilo kajenje na ulici povsod strogo prepovedano. Kdor je šel s tlečo cigaro mimo straže, je moral plačati tri tolarje kazni.

Nikotin, strup, ki je v tobaku, se imenuje po francoskem poslaniku v Lizboni, Jeanu Nicotu, ki je vpeljal tobak v Francijo. Po njem je dobila tudi rastlina ime (*Herba nicotiana*).

Turški sultan Amurat IV. je ukazal podložnike, ki so jih zasačili pri kaji, javno bičati s skozi nos vtaknjeno pipo in jih dal, če so jih znova zalotili, obglaviti.

VESTNIK VODNIKOVE DRUŽBE.

(Z DRUŽBENEGA V. REDNEGA LETNEGA OBČNEGA ZBORA.)

V pojasnilo in potrdilo, kako častno in smotreno napreduje Vodnikova družba, nudimo v naslednjem njenim članom važnejše odlomke iz posameznih poročil, podanih na družbenem občnem zboru dne 31. marca 1931.

Iz govora predsednika rav. R. Pustoslemška.

Vodnikova družba zaključuje prvo petletje svojega delovanja. Uspeh, ki ga je dosegla v tem kratkem razdobju, dokazuje, da je bila njena ustanovitev zares prava kulturna potreba. Ko s ponosom in zadoščenjem zrejo na plodove petletnega njenega uspešnega udejstvovanja, nam veleva čut hvalečnosti, da se v ljubezni in spoštovanju spominjamo moža, ki je dal pobudo za ustanovitev naše družbe in ji bil do svoje prerane smrti nesebičen prijatelj, podpornik in zaščitnik, nepozabnega dr. Gregorja Žerjava, čigar ime ostane z zlatimi črkami zapisano v povestnici naše družbe!

V težkih in kritičnih časih se je rodila Vodnikova družba. Surov materializem je obvladoval takrat vse naše javno življenje in za idealna stremjenja je imela javnost le malo smisla, še manj pa razumevanja. V takšnih razmerah seveda ni bilo lahko delo, ki ga je prevzel nase prvi odbor. Iz nič je bilo treba ustvariti organizacijo, treba je bilo poiskati poverjenike za nabiranje članov, treba je bilo žive časopisne reklame in propagande, podrobne agitacije in vse to brez vsakih gmotnih sredstev! Vse bi se bilo lahko ponesrečilo, toda neomajna vera v plemenito stvar, trdna volja, vztrajnost in požrtvovalnost so premagale vse ovire.

Sad truda naših soborcev in plod dela družbenega odbora je, ako stoji pred nami Vodnikova družba danes, ko stopa v šesto leto svojega obstanka, utrjena na znotraj in na zunaj, v krepki zavesti, da ima za seboj mogočno armado 21.000 članov. Nočemo se hvaliti, ugotoviti pa smemo, da je ni v naši kraljevini organizacije, ki bi v tako kratki dobi zbrala pod svojo zastavo tako vojsko. In to številno njeno članstvo je dokaz, da je družba na pravi poti in da je v polni meri izpolnila nade, ki so jih stavili vanjo njeni ustanovitelji in vsa narodna naša javnost.

Po tej poti navzgor bo Vodnikova družba stopala tudi v bodoče, krepko se nadejajoč, da ji ostanejo zvesti vsi njeni dosedanji prijatelji in da stopi v njen krog še na tisoče novih. Oprta na močno falango svojih poverjenikov in na tisočglavo vojsko svojih članov, bo Vodnikova družba z uspehom lahko izvrševala svoje vzvišeno prosvetno poslanstvo in bo, ko bo slavila svojo prvo desetletnico, o tem smo prepričani, lahko s ponosom rekla o sebi: V mojem taboru je zbrano vse, kar pri nas misli narodno — slovensko in jugoslovensko!

Iz poročila tajnika dr. P. Karlina.

Odbor Vodnikove družbe je imel v poslovnem letu 1930. osem rednih sklepčnih odborovih sej. V teh sejah se je razgovarjal podrobno o splošnih smernicah in potankostih družbene organizacije, o njenem književnem programu za minulo leto in za naslednja leta ter rešetal in reševal razna važna družbena gospodarska in finančna vprašanja.

Družbena pisarna je odposlala v poročilnem letu spet na tisoče prošenj, sporočil, opominov, pozivov in bodrilnih dopisov in bila tako v stalnih in živahnih stikih z vsemi številnimi poverjeniki naše družbe, ki nesebično in trudaljubivo vrše svoje podrobno organizacijsko delo po vsej naši ožji domovini in še preko njenih mej. Pristrčna in iskrena jim hvala in častno priznanje njihovem delovanju!

Zahvaliti se moram prav topla ob tej priliki tudi naprednemu časopisju, ki je vsikdar in povsod bilo takoj pripravljeno, pripustiti naši družbi svoje stolpe za drobne reklamne beležke, vsakovrstna poročila in tudi obširnejše članke, in ki je s tem družbi zgledno pomagalo pri njenem težkem informacijskem in organizacijskem delu.

Omenim naj še, da se je Vodnikova družba v minulemu letu po svojih zastopnikih udeležila mnogih kulturnih praznovanj in prireditev drugih naših udruženj in zaslužnih posameznikov. Tako sta se književni referent in tajnik poklonila spominu velikega Cankarja ter položila na njegov vrhniški spomenik v družbenem imenu krasen venec.

Ko je posetil dravsko banovino predsednik ministrskega sveta kraljevine Jugoslavije, g. armijski general Peter Živkovič, so se kot odposlanec Vodnikove družbe zglasili pri njem predsednik, tajnik in književni referent ter mu izročili krasen, v usnje vezan in z zlatom potiskan izvod naše knjige «V borbi za Jugoslavijo». Odlični prvi sodelavec Njegovga Veličanstva kralja se je z deputacijo delj časa prijazno razgovarjal, se dal podrobno poučiti o delovanju in uspehih Vodnikove družbe ter ji obljubil svojo pažnjo in svojo pomoč.

Iz poročila književnega referenta dr. I. Laha.

Kakor vsako leto, moram tudi letos kot književni referent Vodnikove družbe poudariti najprej, da stoji odbor pri izbori književnega programa prej ko slej na stališču, da izdajaj družba predvsem 1.) slovenska izvirna dela in 2.) take knjige, ki ugajajo veliki večini družbenih članov. Gotovo, da imej pri tem umetnostna vrednost del prednost pred vsem drugim. Namesto dveh leposlovnih del sta izšla v letu 1930. dva potopisa, ki sta v polni meri zadovoljila naše čitatelje, saj je potopis danes, ko moderna prometna sredstva čimdalje bolj zbližujejo vse dele sveta, povsod priljubljeno čtivo. Vkljub temu so se

člani iz vrst poverjenikov glasovi, da želi članstvo zlasti dobrih povesti. Odbor je skušal dobiti nekaj dobrih izvornih del s tem, da je razpisal nagrado. A niti razpis nagrade ni dosegel svojega namena. Odbor je prejel sedem rokopisov, med katerimi žalibog ni bilo dobrih in zrelih del, ki bi ustrezala družbenemu programu. Zato odbor nobenemu rokopisu ni mogel prisoditi nagrade in si je iz vseh doposlanih del osvojil samo Matičičevo povest «Moč zemlje», ki je bila med drugimi konkurenčnimi spisi častna izjema.

Iz tega se vidi, da je v tej vrsti pripovednega slovstva nastala stagnacija, ker se je stara dobra ljudska povest preživela, nova pa se še neče prav roditi. Zato bo odbor prisiljen, da se ozre po prevodih. To gotovo ni razveseljiv pojav, a vidimo, da se dogaja isto tudi povsod drugod.

Brez dvoma bi ustregli čitateljem tudi z dobro zgodovinsko povestjo iz naše balkanske preteklosti. Ako ne bo lepih izvornih slovenskih povesti, bo pač treba poseči v tuja slovstva. Pri tem mislimo, da je dobro delo iz jugoslovenske književnosti vsaj toliko vredno, za nas pa večjega pomena kakor prevod iz drugih literatur.

Odbor skuša prilagoditi književni program našim kulturnim potrebam in želi, da bi knjige Vodnikove družbe kmalu tvorile najlepšo knjižnico za vsako slovensko hišo.

Po možnosti bo odbor letos navrgel še peto — mladinsko — knjigo kot dar našim najmlajšim čitateljem. Odvisno bo to od naših članov in poverjenikov, če se v čim večjem številu in čimprej zbero okoli družbe našega prvega pesnika in narodnega prosvetitelja, kar bo njim v korist in slovenskemu imenu v čast.

Iz poročila gospodarja prof. J. Breznika.

Vodnikova družba šteje 169 (+ 5) ustanovnikov. Članstvo je bilo razdeljeno takole: na ozemlju bivše ljubljanske oblasti ima družba 11.760 članov (+ 994), v nekdanji mariborski oblasti pa 7061 člana (+ 296), izven Slovenije 1395 (+ 189) in izven države 303 člana (+ 57).

Zanimivo je, da je bilo v mestih 8016 članov; od njih jih ima Ljubljana 3378 (+ 268), Maribor 1068 (+ 18) in Celje 604 (— 8).

Na kmetih je bilo 11.219 članov (+ 660).

Družba je imela 628 poverjenikov, od katerih jih je uspešno delovalo 591 (+ 8).

V letu 1930. je bilo vseh članov 20.652, to je za 1541 več ko prejšnje leto.

Knjige za leto 1931.

1. **Vodnikova pratika za leto 1932.** Ohranila je lepo dosedanjo domačo pratikarsko opremo in prinaša po gestu: vsakomur nekaj in nekaj za vse obilo izbranega poučnega in zabavnega gradiva v besedi in sliki. Je to prava slovenska ljudska čitanka. Krasi jo tudi letos 16 strani izvrstnih in za-

nimivih fotografskih posnetkov v bakrotisku. Pratika je uredil dr. Pavel Karlin.

2.) **Ivana Matičičeva povest «Moč zemlje».** Pisatelj je živel pred vojno nekaj let med našimi rojaki na Koroškem — in ob desetletnici plebiscita je napisal povest o naši lepi zemlji onkraj Karavank. Ni to ljubavna zgodba dveh, treh ljudi, temveč živa pripoved koroške vasi, pisana kolektivno, zajeta iz resničnega doživetja naše izgubljene zemlje. Povest, ki je ne odložiš, dokler je nisi prečital.

3.) **Dr. Ivana Laha «Sigmovo maščevanje».** Povest iz življenja ubožnega dolenjskega plemiča Sigmee, čigar oče je pristaš Zrinjskih. Ko se pripravljajo zarota, pride hrabri Sigma na Ozalj, glavni grad Frankopanov, kjer se razvijajo romani mladih ljudi. Naposled nastane boj, ki se ga udeležuje Sigma do katastrofe hrvatskih zarotnikov, nato pa se vrne domov in maščuje zločine očetovih nasprotnikov. Delo riše borbo idealizma proti hlapčevstvu in je napisano izredno živahno in krepko.

4.) **Profesorja Mihajla Pupina svetovnoznani lastni življenjepisi «Od pastirja do izumitelja»**, ki podaja pestre slike in nadvse zanimive prizore in premišljanja nadarjenega jugoslovenskega dečka, ki je šel v deželo dolarjev s trebuchom za kruhom, izkusil tam obilo gorjā in neprijetnosti, zmagal v mnogih življenjskih borbah ter postal naposled profesor na columbijski univerzi in znamenit iznajditelj. Knjigo je poslovenil dr. P. V. Brežnik.

Članarina za leto 1932.

Letniki v Jugoslaviji plačajo po 20 Din, v sosednjih državah po 34 Din, v Ameriki po 1 dolar. Ustanovnina znaša 500 Din za osebo, 1000 Din za družino, društvo, zadrugo, občino ali šolo. Stroške za dostavitev knjig morajo v Jugoslaviji plačati člani sami.

Odbor Vodnikove družbe.

Predsednik:

Rasto Pustoslemšek, ravnatelj v Ljubljani.

Podpredsednika:

Dr. Ljudevit Pivko, profesor v Mariboru.

Dr. Janko Šlebingger, direktor Licealne knjižnice v Ljubljani.

Tajnik:

Dr. Pavel Karlin, profesor in književnik v Ljubljani.

Blagajnik:

Milan Sterlekar, uradnik Mestne hranilnice v Ljubljani.

Književni referent:

Dr. Ivan Lah, profesor in pisatelj v Ljubljani.

Gospodar:

Josip Brežnik, profesor v Ljubljani.

Odborniki:

Božidar Borko, urednik in esejist v Ljubljani.

Anton Podbevšek, časnikar v Ljubljani.

Miran Jarc, bančni uradnik in književnik v Ljubljani.

SEJMI.

Pripombi. Če pade sejem na nedeljo ali praznik, se vrši sejem na naslednji delavnik. Sejmi, pri katerih ni posebej označeno, so za živino in blago.

DRAVSKA BANOVA.

Srez Brežice:

Brežice: 14. febr.; ponedeljek po sv. Florijanu (4. maja); dan sv. Antona (13. jun.); dan sv. Lovrenca (10. avg.); dan sv. Lenarta (6. nov.); zadnjo soboto pred božičem; vsako soboto v tednu.

Dobova-Mihalovec: (sedem občin župnije Dobova, in sicer: Mihalovec, Veliki Obrež, Rigonce, Loče, Sela, Gaberje, Mostec) 31. jan.; 26. marca; 25. apr.; 10. jul.; 13. sept.; 9. dec.

Kapele: 17. jan.; 10. marca; 17. apr.; 7. jun.; 17. avg.; 17. sept.

Manga-Golobnjak: 14. sept.

Pišce: 19. febr.; 8. jul.; 1. avg.; 6. okt.; 3. nov.

Planina: 11. jan.; 1. marca; 12. maja; 15. jun.; 12. jul.; sobota pred praznikom Angela varuha; 15. okt.; 3. dec.

Rajhenburg: 29. jan.; veliki četrtek; ponedeljek po šestl nedelji po veliki noči; dan po sv. Petru in Pavlu; 26. avg.; 10. okt.

Sevnica: 14. febr.; ponedeljek po tihi nedelji; tretja sredo po veliki noči; 22. jun.; 16. avg.; 21. okt.; 6. dec.

Sv. Lenart-Zabukovje: 3. aprila; 18. jul.; 20. sept.; 6. nov.

Videm: 21. jan.; 20. febr.; 1. apr.; 21. maja; 3. avgusta; 26. okt.; 16. dec.

Zdole-Pleterje: 15. marca; 24. apr.; 15. jul.; 15. sept.

Žigarski vrh: 21. marca; 13. jun.; 1. sept.

Srez Celje:

Celje: Vsako sredo in soboto (za prašiče); sobota sredi posta; 21. okt.; 30. nov.

Dobrna: Prvi ponedeljek po Svečnici (2. febr.); kvatrnji četrtek v sept.; 6. dec. (sv. Miklavž).

Kalobje: 3. febr.; prvi ponedeljek po Velikem šmarnu (15. avg.)

Nova cerkev: Ponedeljek po sv. Treh kraljih (6. jan.); četrtek po veliki noči, ponedeljek po sv. Rešnjem Telesu; 6. nov. (sv. Lenart).

Petrovče: 17. jan.; 4. marca; 2. jul.; 14. sept.

Svetina: 25. maja; ponedeljek po Mariji Snežni (5. avg.).

Št. Jurij ob juž. žel., okolica: 2. jan.; 10. febr.; 12. avg.; 19. nov.; 10. dec.

Št. Jurij ob juž. žel., trg: 12. marca; 24. apr.; 4. maja; 22. jun.; ponedeljek po letnih kvatrah; ponedeljek po jesenskih kvatrah; 28. okt.

Št. Jurij ob Taboru: 29. jan.; 10. marca; 7. sept.; 21. nov.

Teharje: 21. jan.; 22. febr.; 26. marca; 12. maja; 26. jul.; 12. okt.; 24. nov.; 19. dec.

Trg Braslovče: Ponedeljek pred sv. Matijem (24. febr.); cvetni petek; ponedeljek pred sv. Matevžem (21. sept.); ponedeljek pred sv. Martinom (11. nov.).

Trg Vojnik: Ponedeljek pred Svečnico (2. febr.); ponedeljek po beli nedelji; 16. maja; 4. jul.; 7. sept.; 18. okt.

Trg Žalec: 14. febr.; 13. jun.; 25. jul.; 29. avg.; 4. okt.; 13. dec.

Velika Pirešica (Zg. Ponikva-Pernovo): 21. marca.

Vransko trg: 3. marca (sv. Kunigunda); drugo sredo po veliki noči; 29. sept.; 15. nov.; (Sv. Leopold).

Srez Črnomelj:

Črnomelj: Torek po prvi kvatrnji nedelji v postu; torek v velikem tednu (po cvetni nedelji); torek po binkoštni kvatrnji nedelji; torek po sv. Petru in Pavlu (29. jun.); torek po kvatrnji nedelji v sept.; torek po sv. Simonu in Judii (28. okt.); torek po kvatrnji nedelji v adventu; prvi četrtek v jan.; prvi četrtek v febr.; prvi četrtek v maju; prvi četrtek v avg.; prvi četrtek v sept. Če je ta dan nedelja ali praznik, se vrši sejem prejšnji delavnik, če je pa prvi četrtek prvega dne v mesecu, se vrši sejem prihodnji četrtek.

Gradac: 21. jan.; 11. marca; 13. maja; 8. jul.; 9. sept.; 25. nov. Če je ta dan nedelja ali praznik, se vrši sejem prejšnji delavnik.

Metlika: Torek po Treh kraljih (6. jan.); torek po Svečnici; torek po sv. Matiji (24. febr.); torek po sv. Jožefu (19. marca); torek po beli nedelji; torek po binkoštnih; torek po sv. Alojziju (21. jun.); torek po sv. Marjeti (13. jul.); torek po Vel. Šmarnu (15. avg.); torek po sv. Mihaelu (29. sept.); torek po sv. Martinu (11. nov.); torek po sv. Miklavžu (6. dec.).

Semič: 14. febr.; 15. marca; 26. apr.; 15. jun.; 24. jul.; 12. okt.

Stari trg: 18. marca (prihodnji delavnik); 13. jun.

Vinica: Ponedeljek po spreobrnjenju sv. Pavla (25. jan.); ponedeljek po tihi nedelji v postu; drugi ponedeljek po beli nedelji; ponedeljek po vnebohodu (po 6. nedelji po veliki noči); 6. jun.; ponedeljek po sv. Marjeti (13. jul.); 1. avg.; ponedeljek po Marijinem imenu t. j. ponedeljek po prvi nedelji po 8. sept.

Srez Dolnja Lendava:

Dolnja Lendava: 25. jan.; 16. febr.; 27. marca; 17. apr.; 16. jun.; 28. jul.; 28. avg.; 28. sept.; 28. okt.; 18. dec. Vsak torek za svinje in drobnico.

Beltinci: 20. jan.; 24. (na prestopno leto 25.) febr.; 25. apr.; 27. jun.; 15. jul.; 5. nov.

Bogojina: 15. febr.; 20. marca; 19. maja; 20. jul.; 4. sept.; 16. nov.

Črenšovci: 14. marca (samo za živino); ponedeljek po 3. maju; ponedeljek po 14. sept.; 20. okt.

Dobrovnik: 6. apr. (samo za živino); ponedeljek po Telovem; 25. jul.; 20. okt.

Dokležovje: 18. jun.; 21. avg.

Turnišče: V četrtek pred sveto nedeljo; drugi ponedeljek po veliki noči (prvi je že velikonočni ponedeljek!); četrtek pred binško; 12. jun.; četrtek pred veliko mašo; 9. sept.; 4. okt. Vsak četrtek za svinje in drobnico. Ako pade v Turnišču svinjski sejem (po četrtrkih) na živinski sejem, potem se vrši sejem za svinje in drobnico naslednji dan. (Seveda velja isto za praznike.)

Srez Gornji grad:

Gornji grad: Na tiho nedeljo (kramarski sejem); 4. maja; 28. okt.

Ljubno: 29. marca; 1. maja; 24. jun.; 26. avg.; 19. sept. (Se vršijo samo kramarski sejmi.)

Luče: 25. maja (samo za blago).

Mozirje trg: 22. jan.; binško tork; 24. apr.; 15. jun.; 16. avg.; ponedeljek pred malo gospojnico; 18. okt.

Rečica ob Savinji: 17. marca; 6. nov. (oba živinska in kramarska); 4. jul.; 21. sept. (se navadno ne vršita).

Šmartno ob Paki: 22. marca; 11. nov.

Srez Kamnik:

Kamnik: Kramarski sejmi vsak drugi tork v jan., marcu, jun., avg., okt. in dec. Živinski sejmi vsak drugi tork v mesecu.

Blagovica: 25. jan.; 20. avg.

Dob: 14. febr.; 15. jun.; 10. avg.; 28. dec.

Domžale: 4. jan.; 4. maja; 26. jul.; 25. nov.

Krašnja: 5. avg.; 21. dec.

Lukovica: 3. febr.; 26. marca; 27. apr.; 9. sept.; 18. okt.

Mengeš: 9. febr.; 17. marca (na dan sv. Jere); 25. maja; 5. jul.; 29. sept.; 6. nov.; 13. dec.

Moravče: 24. febr.; ponedeljek v velikem tednu; 16. maja; 21. jun.; tork po sv. Jerneju (24. avg.); 11. nov.

Motnik: 12. febr.; tretji ponedeljek v postu; 22. apr.; 2. jun.; sredo po rožnenski nedelji v okt.

Št. Gotard: Petek pred cvetno nedeljo; 5. maja; 25. maja; 2. jul.; 11. nov.

Zg. Tuhinj: 20. febr.; 3. apr.; 12. jul.; 21. sept.

Srez Kočevje:

Kočevje: 20. jan.; 20. marca; 4. maja; 15. jun.; 25. jul.; 24. avg.; 16. okt.; 30. nov.; 31. dec.

Dobrepolje-Videm: 17. jan.; 1. maja; 31. avg.; 5. dec.

Dolenja vas: 28. jan.; 13. apr.; 4. sept.; 17. nov.

Kočevska Reka: 16. maja; 2. jul.

Koprivnik: 12. maja; 12. okt.

Livold: 1. apr.; 1. sept.

Loški potok: 3. febr.; 4. apr.; 7. jun.; ponedeljek po Marjinem rojstvu v sept.

Mala gora: 25. maja; 30. jun.

Mozelj: 25. apr.; 30. jul. (če je ta dan nedelja ali praznik, prejšnji delavnik); 20. maja (če nedelja ali praznik, prihodnji delavnik).

Osilnica: 15. apr.; 10. jun.; 10. avg.

Polom-Vrbovc: Četrty ponedeljek po veliki noči; 5. avg.

Ribnica: 2. jan.; prvi ponedeljek po veliki noči, t. j. ponedeljek po beli nedelji; 24. jun.; prvi ponedeljek po 2. avg.; 21. sept.

Sodražica: 22. jan.; četrtek pred sv. Gregorjem 12. marca; četrtek pred sv. Janezom Nepomukom; 22. jul.; 2. sept.; četrtek pred sv. Terezijo.

Stara Cerkev: 5. apr.; 1. jun.

Stari log: 13. jul.

Sv. Gregor-Vel. Slevce: 27. apr.; 9. avg.

Trava: 1. maja; 5. jun.; ponedeljek po 4. jul.; 18. avg.; 27. sept.

Turjak: 12. marca; 30. nov.

Velike Lašče: Ponedeljek pred sv. Matijem (ako je sv. Matija v ponedeljek, prejšnji ponedeljek); četrtek pred binško; 21. jun.; 16. avg.; 6. nov.; 9. sept.

Zdenska vas, Pri sv. Antonu (Videm): Ponedeljek po tihi nedelji; 13. jun.; 17. jul.; sredo po rožnenski nedelji.

Srez Konjice:

Konjice: 5. jan. (samo za živino); 9. febr.; 1. marca (samo za živino); veliki četrtek; križeva sredo; 24. jun.; 31. julija; 31. avg. (samo za živino); ponedeljek po sv. Mihaelu (29. sept.); 4. nov. (samo za živino); 3. decembra.

Oplotnica: 3. marca (sv. Kunigunda); 25. apr. (sv. Marko); 15. jun.; ponedeljek po škapulirski nedelji; 16. avg.; ponedeljek po rožnenski nedelji; 11. nov.

Vitanje: Sredpostno sredo; 25. maja; 20. jul.; 14. sept.; 2. nov.; 27. dec.

Žreče: 30. jun.; ponedeljek po angelski nedelji. (Se ne vršita.)

Srez Kranj:

Kranj: Prvi ponedeljek v maju, prvi ponedeljek v sept., okt., nov. in dec. vsakega leta, sicer vsak ponedeljek sejmski dan. Ako pade na te dni kak praznik ali v mesecu nov. vernih duš dan, se vrši semenj prihodnji ponedeljek.

Cerklje: 17. jan.; petek pred cvetno nedeljo; 16. avg.; 21. okt.

Poljane: 4. maja; 11. nov.

Škofja Loka: 3. febr.; 17. marca; 24. apr.; 16. avg. Če pade na ta dan praznik, se vrši semenj delavnik poprej. Tedenski sejem vsako soboto.

Tržič: Sobota po 20. marcu; sobota po 16. maju; sobota po 4. oktobru; 30. nov. Tedenski sejem vsako sredo in soboto.

Železniki: Tržni dan vsako leto 30. nov.

Srez Krško:

Krško: 3. febr.; 18. marca; 4. maja; 4. jul.; sobota pred praznikom Angelov varuhov (prva nedelja v sept.); ponedeljek po sv. Luki (18. okt.); 25. nov.; prva sredo v januarju, aprilu, juniju, avgustu, decembru.

Boštanj (Topolovce): Tork po binško; 7. sept.

Bučka: Na dan sv. Matije (24. febr.); na dan sv. Marka (25. apr.); ponedeljek pred sv. Janezom (24. jun.); ponedeljek pred sv. Mihaelom; na dan sv. Martina (11. novembra).

Bušča vas: Prvi torek po beli nedelji; prvi torek po binkoštih; 9. sept.; 12. nov.

Dernovo: 12. marca; 24. jun.; 29. sept.

Gornji Boštanj: Sobota po pustu; 31. maja; sobota po sv. Ulrihu (4. jul.); torek pred povišanjem sv. Križa (14. sept.).

Jagnjenica (občina Št. Jurij pod Kumom): Ponedeljek po beli nedelji; 15. jun.; 13. jul. (sv. Marjeta).

Jesenice (Velika Dolina): 22. jul.; 22. nov. (samo za blago).

Kostanjevica: 17. jan.; ponedeljek po tihi nedelji; 31. maja; ponedeljek po sv. Jakobu (25. jul.); ponedeljek po sv. Mihaelu (29. sept.); ponedeljek po kvatni nedelji v adventu.

Leskovec: Ponedeljek pred sv. Jurijem (24. apr.); 26. jul.; 14. avg.

Mokronog: Sobota pred tiho nedeljo; sobota po prazniku Srca Jezusa (11. jun.); sobota pred sv. Jernejem (24. avg.); tretja sobota v sept.; 28. okt. (Simon in Juda); 9. dec.; 12 mesečnih prašičjih sejmov vsak prvi četrtek v mesecu.

Radeče: 25. jan.; ponedeljek po pustu; ponedeljek pred sv. Jurijem (24. apr.); 25. maja; 27. jun.; 17. jul.; 9. avg.; 1. sept.; 11. okt.; ponedeljek po sv. Martinu (11. nov.); 27. dec.

Raka: 10. marca; 19. nov.

Slančji vrh: Ponedeljek po sv. Urhu (4. jul.).

Studenec: 31. marca; 16. maja; 8. avg.; 30. okt.

Škocijan: Četrtek v prvem kvatnem tednu; četrtek v drugem kvatnem tednu; četrtek v tretjem kvatnem tednu; četrtek v četrtem kvatnem tednu; 15. apr.; 15. jul.

Št. Janž: Torek v prvem kvatnem tednu; torek v tretjem kvatnem tednu; prvi ponedeljek po 24. jun.

Št. Jernej: Četrtek po svečnici; 12. apr.; ponedeljek po kvatni nedelji v maju; na dan sv. Jerneja; ponedeljek po vseh svetih.

Telče: Ponedeljek po sv. Jakobu (25. jul.).

Trebelno: Sobota po veliki noči.

Tržišče (Sv. Trojica): ponedeljek pred Rešnjim telesom; 5. okt.

Veliki Cirknik: Prvi petek v postu.

Vel. Mraševo: 24. marca; 12. sept.

Vesela gora (Št. Rupert): 12. marca; 27. apr.; četrtek pred binkošti; sobota pred 8. sept.; 27. okt.

Srez Laško:

Laško: 14. jan.; 24. febr.; veliki četrtek; 5. maja; binkoštni torek; 24. jun.; 19. jul.; 24. avg.; 21. sept.; 23. okt.; 11. nov.; 21. dec.

Dol: 10. marca; ponedeljek po sv. Juriju; na dan sv. Ignacija; ponedeljek po sv. Mihaelu.

Jurklošter: 1. febr.; 1. jul.; 4. okt.; 13. dec.

Loka: 13. marca; 5. maja; 22. maja; četrtek po sv. Rešnjem telesu; 5. avg.; ponedeljek po imenu Marijinem; 17. okt.

Šmarjeta: 21. marca; 15. jul.; 7. sept.; 9. okt.;

Št. Lenart nad Laškim: Cvetna sobota; 5. jul.; 16. sept.; 4. nov.

Trbovlje: 17. marca; 15. maja; 10. avg.; 18. okt.

Srez Litija:

Litija: Ponedeljek po sredpostni nedelji; sv. Florijana dan (4. maja); ponedeljek po sv. Rešnjem telesu; ponedeljek po sv. Mihaelu; ponedeljek po sv. Nikolaju. Zivinski sejmi zadnji ponedeljek v januarju; 13. julija; 22. avg.

Dole: 26. marca; četrtek po sv. Rešnjem Telesu; 5. avg. **Izlake-Aržiše:** 17. febr.; 21. okt.; ponedeljek po sv. Egidiju.

Krka-Videm: Ponedeljek po sv. Treh kraljih; 1. marca; 16. maja; 5. avg.

Krka-Podbukovje: Ponedeljek po beli nedelji; na dan sv. Kozma in Damjana (27. sept.).

Polšnik: Prvi ponedeljek po sv. Urhu (4. jul.). 26. maja.

Radohova vas: 2. jan.; pustni ponedeljek; 9. apr.; 26. maja; torek po binkoštih; 18. okt.

Sv. Jurij pri Izlakah (Aržiše): Na sv. Jurija dan (24. apr.). **Šmartno:** Dan po sv. Treh kraljih; torek po sv. Valentinu (14. febr.); torek po cvetni nedelji; ponedeljek po Sv. Jakobu (25. jul.); torek po Marijinem rojstvu (8. sept.); ponedeljek po sv. Martinu (11. nov.).

Šmartno-Javorje: Torek po tihi nedelji; 24. avg.

Št. Lambert: 14. febr.; 22. maja; 17. sept. (dogon neznatn).

Št. Vid-Zatična: Četrtek v velikem tednu; ponedeljek pred binkošti; na dan sv. Bernarda (20. avg.); na dan sv. Katarine (25. nov.).

Št. Vid: Sreda po veliki noči; 15. jun.; ponedeljek po prazniku Marijinega rojstva (8. sept.); drugi ponedeljek po sv. Mihaelu (29. sept.); sobota pred sv. Martinom (11. nov.).

Trebeljevo: 18. marca; ponedeljek pred kvatno nedeljo v sept.

Vače: Ponedeljek po beli nedelji; torek po drugi kvatni nedelji; 16. avg.; 30. nov.

Veliki Gaber: 30. apr.; 4. jul.; 26. avg.; 30. okt.

Višnja gora: 21. jan.; ponedeljek pred pustno nedeljo; ponedeljek po prvi kvatni nedelji; ponedeljek po cvetni nedelji; ponedeljek po drugi kvatni nedelji; 24. jun.; 26. jul.; 1. sept.; ponedeljek po tretji kvatni nedelji; ponedeljek po vseh svetih; ponedeljek pred četrto kvatno nedeljo.

Zagorje: 9. febr.; četrtek pred cvetno nedeljo; 12. maja; 30. jun.; 29. avg.; 3. nov.; 31. dec.

Žubina: 24. febr.; 21. okt.

Mesto Ljubljana:

Vsako sredo in soboto.

Srez Ljubljana-okolica:

Borovnica: 5. febr.; 15. apr.; 27. sept.; 6. dec.

Dolsko: Ponedeljek po tihi nedelji; 21. okt.

Grosuplje: 25. apr.; 29. sept.

Račna: 11. marca; 5. sept.

Studenec-Ig: 27. febr.; 20. marca; ponedeljek po beli nedelji; četrtek po binkoštih; 10. avg.; 11. nov.

Šmarje: Torek po sv. Florijanu; na dan sv. Roka (meseca avgusta).

Vrhnik: Prvi ponedeljek v postu; torek po veliki noči; ponedeljek pred Kristusovim vnebohodom; ponedeljek po sv. Trojici; 25. jul.; na dan sv. Leonarda (6. nov.); 27. dec.

Srez Ljutomer:

Ljutomer: 13. jan. (samo za živino); 24. febr.; 24. marca; 14. apr. (samo za živino); 26. maja; 9. jun.; 14. jul.; 11. avg. (samo za živino); 15. sept.; 13. okt.; 10. nov. (samo za živino); 15. dec.

Apače: 27. apr.; 9. sept.; 19. okt.

Gornja Radgona: 3. febr.; 26. maja; 30. jun.; 10. avg.; 16. nov.

Mala Nedelja: 28. maja; 21. okt. (samo za živino).

Terbegovci-Sv. Duh: 24. avg.; 13. dec.

Veržej: 7. marca (za živino); 6. maja; 29. sept.; 30. nov.

Srez Logatec:

Dol. Logatec: 3. jan.; 12. marca; 24. okt.

Gor. Logatec: 7. febr.; prvi delavnik po Kristusovem vnebohodu; ponedeljek po rožnovenski nedelji; 13. dec.

Begunje (Cerknica): 18. marca; 8. okt.

Cerknica: 24. febr., v prestopnem letu 25. febr.; četrti ponedeljek po Veliki noči ne vštveši velikonočnega; 26. jul.; 2. nov.

Grahovo: 9. febr.; 22. marca; 17. apr.; 15. nov.

Hotedrčica: 5. apr.; 21. nov.

Lož: 19. febr.; 15. marca; 4. maja (sv. Florijan); 10. jun.; 16. avg.; 28. okt.; 5. dec.

Nadlesk: 28. marca; 20. sept.; 15. okt.

Nova vas (Bloke): 1. marca; 24. maja; 22. avg.; 29. sept.

Planina: 24. apr.; 12. jul.; 30. nov.

Rakek: 30. jan.; 2. apr.; 30. jun.; 16. sept.

Rovte: Ponedeljek po tih nedelji v postu; 24. jun.; 10. avg.; 29. sept.

Št. Vid (Bloke): Ponedeljek po sv. Juriju; ponedeljek po sv. Vidu; ponedeljek po sv. Jerneju.

Unec: 17. jan.; prvi ponedeljek v mareu.

Zerovnica (občina Cerknica): Ponedeljek po sv. Treh kraljih; 14. febr.; sredo po binškoštih; 15. dec.

Žiri: Sredpostna sredo; sredo po veliki noči; 13. jun.; 4. jul.; 21. okt.

Srez Maribor, desni breg:

Poljčane: Kvatrni ponedeljek v postu; ponedeljek po cvetni nedelji; ponedeljek po Križevem; soboto pred sv. Janezom Krstnikom; 10. jul.; 29. avg.; soboto po rožnovenski nedelji; 15. nov.

Slovenska Bistrica: 17. jan. (samo za živino); 24. febr.; 11. marca (samo za živino); cvetni petek; 4. maja; 4. jun.; 25. jul.; 24. avg.; 14. sept.; 28. okt.; 23. nov.; 15. dec. (samo za živino).

Srez Maribor, levi breg:

Sv. Lenart: Sv. Sebastiana dan; 26. marca; ponedeljek po beli nedelji; 19. maja; 24. jun.; 2. avg.; 5. sept.; 5. okt.; 6. nov.

Sv. Jurij v Slovenskih goricah: 22. apr.; 12. avg.

Sv. Trojica: 20. marca; ponedeljek po Sv. Trojici; 28. avg.; ponedeljek po kvatrih v septembru.

Ščavnica (Sv. Ana na Krembergu): 17. jul.; 14. sept.

Zgornja Kungota: 1. apr.; 7. okt.

Maribor mesto:

Vsak drugi in četrti torek v mesecu (samo živinski); ako je na torek praznik, se vrši sejem dan poprej; vsak petek (svinjski sejem) (ako je na petek praznik, se vrši sejem dan poprej; prvo in četrto sredo v mesecu).

Srez Murska Sobota:

Hodoš: 10. marca; 5. jul.; 19. avg.; 5. okt.

Cankova: Ponedeljek po cvetni nedelji; ponedeljek po nedelji sv. Trojice; 24. sept.; 11. nov.

Križevci: 16. apr.; 4. jun.; 27. okt. (za živino in kramarski); vsako prvo soboto v mesecu svinjski sejem, ako je ta dan nedelja ali praznik, je svinjski sejem prejšnjo soboto.

Marjanci: 6. maja; 6. avg.; 23. okt.

Murska Sobota: Prvi ponedeljek v jan. (živinski); prvi ponedeljek v febr. (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v mareu (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v apr. (živinski); prvi ponedeljek v maju (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v jun. (živinski); prvi ponedeljek v jul. (živinski in kramarski); 24. avg. (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v sept. (živinski); 15. okt. (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v nov. (živinski); 6. dec. (živinski in kramarski).

Prosenjakovci: 15. marca; 16. jun.; 2. sept.; 28. nov.

Puconci: 28. maja; 10. jul.; 10. sept.; 10. nov.

Rakičan: 26. marca; torek pred binškošti; 2. jul.; 16. avg.; 8. okt. (goveji).

Tišina: 10. apr.; 7. sept.

Srez Novo mesto.

Mestna občina Novo mesto: Torek po sv. Antonu v jan.; torek pred sv. Jurijem v apr.; torek po sv. Jerneju v avg.; torek po sv. Lukežu v okt.; torek po prvi adventni nedelji; vsak prvi ponedeljek v mesecu; vsak ponedeljek sejem za prašiče.

Ambrus: Sejem oblastveno ukinjen.

Brusnice: Delavnik pred 19. marcem; zadnjo soboto pred kvatrnim tednom v sept.

Črmošnjice: 24. febr.; 24. jun.; 12. sept.

Dobrnice: Sejem oblastveno ukinjen.

Hinje: Četrtek po binškoštih.

Irča vas (občina Šmilhel-Stopiče) — bivši kandijski sejmi: vsak četrtek po 15. vsakega meseca.

Lukovk (Trebnje): 16. maja (dan sv. Janeza); prvi ponedeljek po sv. Jakobu (25. jul.).

Mirna: 24. jun.; 2. nov.

Mirna peč: Ponedeljek po sv. Jožefu; 31. maja; 30. jun.; 29. sept.; 29. dec.

Smuka: 10. marca.

Št. Lovrenc (Velika Loka): 10. avg.; 23. nov.

Toplice: Četrtek po sv. Matiji (24. febr.); četrtek po sv. Florijanu (4. maja); 27. jul.; četrtek pred Velikim Smarnom (15. avg.); četrtek po rožnvenški nedelji.

Trebnje: 13. jun.; 13. jul.; 16. avg.

Velika Loka: 8. marca; 12. maja; 21. jun.; 25. jul.; 30. avg.; 16. dec.

Zagradec: Sobota pred belo nedeljo; dan pred Malim Smarnom (7. sept.).

Zužemberk: 3. febr.; 17. marca; 24. apr.; dan po Kristusovem vnebohodu; 9. jun.; četrtek po sv. Urhu v jul.; 9. avg., t. j. dan pred sv. Lovrencem; 14. sept.; 28. okt.; 6. dec. Vsako leto na cvetno soboto pa se vrši samo živinski sejem.

Srez Prevalje:

Dravograd: 20. marca; 9. maja (za živino); 15. jun.; 2. avg.; 21. sept.; 3. nov. (za živino).

Crna: Ponedeljek po sv. Florijanu; 5. avg. (sv. Ožbalt); 21. okt. (sv. Urša).

Guštanj: 24. apr. (za živino); 24. jun.; 1. sept.; 18. okt.; 25. nov.

Kapla: 7. jul.; 13. okt.

Marenberg: Četrty ponedeljek po božiču; 1. marca (za živino); ponedeljek pred cvetno nedeljo; binškošni torek; 21. jun. (za živino); 31. jul.; 29. sept.; 11. nov.

Mežica: 25. jul.; 4. dec.

Muta: 14. marca; 1. maja; 17. julija; 29. avg.; 28. okt.

Prevalje: Četrtek pred sv. Urbanom (25. maja); četrtek po sv. Jeronimu (30. sept.).

Ribnica na Pohorju: 10. aprila (samo za živino); ponedeljek po kresu (24. jun.) (samo za živino); ponedeljek po sv. Jerneju (24. avg.) (samo za živino); ponedeljek po sv. Uršuli (21. okt.) (samo za živino).

Vuzenica: Prvo postno soboto; 25. apr.; 4. jul.; 16. avg.; 10. okt.; 6. dec.

Srez Ptuj:

Ptuj (mesto): 23. apr.; 5. avg.; 25. nov.; vsak prvi in tretji torek v mesecu, razen v avgustu (samo za živino in konje); vsako sredo (svinjski).

Ormož: Vsak prvi ponedeljek v januarju, februarju, marcu, maju, juniju, juliju, septembru, oktobru in decembru (samo živinski); vsak torek (svinjski); cvetni petek; prvi ponedeljek po Jakobu; na Martinovo.

Sv. Bolfenk: 30. jun.; 2. sept.

Sv. Urban v Slovenskih goricah: 25. maja; 25. jul.

Sv. Tomaž pri Ormožu: 21. jun.; 29. avg.; 28. okt.; 3. dec.

Srez Radovljica:

Radovljica: 12. marca; 24. apr.; binškošni torek; 26. jul.; 28. okt.; 13. dec. Tedenski sejem vsak torek.

Bitinje v Bohinju: 26. jul.

Bohinjska Bistrica: 1. maja; 24. jun.; 18. okt.; 6. dec.

Dovje: 20. jan.; 29. sept.

Jesenice: 4. maja; torek po binškoštih (za blago); prvi ponedeljek oktobra; 6. nov.; 3. dec. (za blago).

Kranjska gora: 20. marca; sobota pred drugim ponedeljkom v okt.; drugi ponedeljek v okt.

Lesce: 24. febr.; velikonočni torek; 29. sept.; 21. okt.

Mojstrana: 23. nov.

Sava pri Jesenicah: 14. febr.; 19. marca.

Spodnje Gorje: Petek pred cvetno nedeljo; 11. nov.

Srez Slovenjgradec:

Slovenjgradec: 25. jan.; drugo, četrto in šesto soboto v postu; 12. maja; 10. avg.; prvi ponedeljek v septembru; prvi ponedeljek v oktobru; 19. nov.

Šoštanj: Četrtek pred pustom; velikonočni torek; 22. jun.; 12. jul.; 29. sept.; ponedeljek pred Katarino.

Št. Ilj pod Turjakom: 20. aprila; ponedeljek pred pustom; 1. junija; 2. julija; v soboto pred angelsko nedeljo; 15. okt.

Št. Ilj pri Velenju: Ponedeljek pred cvetno nedeljo; 4. avg.; 21. sept.

Št. Janž pri Dravogradu: 15. apr.; 13. jun.; ponedeljek po imenu Marije; 9. okt.

Velenje: Četrtek po pustu; 1. maja; ponedeljek pred binškošti; 18. jul.; 24. avg.; 24. okt.

Srez Šmarje pri Jelšah:

Šmarje pri Jelšah: Ponedeljek po sv. Treh kraljih; 20. marca; tretji ponedeljek po veliki noči; ponedeljek po imenu Marije; 21. jun.; 17. avg.; 4. dec.

Berače (Sv. Filip): 14. jan.; 22. febr.; 1. maja; 25. maja; 17. jul.; 29. avg.; 16. okt.

Dobje: Soboto po Vel. noči; 16. jul.; sredo pred imenom Marije; 25. nov.

Koprivnica: 25. jan.; 3. marca; 13. jul.

Kostrivnica: 10. marca; 25. apr.; 15. jun.; ponedeljek po sv. Jakobu; sobota pred rožnvenško nedeljo.

Kozje: 24. febr.; 26. apr.; 13. jun.; 25. jul.

Lemberg: Ponedeljek po sredpostni sredi; cvetni petek; 12. maja; sredo pred Telovim; ponedeljek po sv. Urhu; 5. avg.; 25. okt.; 25. nov.

Pilštanj: 9. febr.; 8. marca; 16. maja; 9. jun.; ponedeljek po sv. Roku; 29. sept.; Lesično: ponedeljek po Vseh svetih.

Podčetrtek: 17. marca; velikonočni torek; 1. jul.; 10. avg.; 1. okt.; 21. nov.

Podsreda (Stare Sv. gor.): Sobota pred tiho nedeljo; sobota pred binškošti.

Podsreda: 24. jun.; 21. sept.; 18. okt.; 19. nov.

Ponikva: 14. febr.; četrty ponedeljek po veliki noči; 27. jun.; 1. avg.; sredo po rožnvenški nedelji; sobota pred sv. Martinom.

Rogatec: 24. febr.; 21. marca; ponedeljek po beli nedelji; ponedeljek pred vnebohodom; 25. maja; 12. jul.; 24. avg.; 14. sept.; 30. nov.

Sedlarjevo (Polje): 8. maja; 6. dec.

Slivnica (Sv. Urban): Prvi četrtek po binškošti; 22. jul.; ponedeljek po rožnvenški nedelji.

Sv. Ema: Binškošni torek; 17. okt.

Sv. Gore: 4. avg.; 7. sept.

Sv. Peter pod Sv. gorami: 5. febr.; 6. marca; 15. apr.; 23. maja; 21. okt.; 13. dec.

Št. Vid pri Grobelnem: 14. marca; 17. jun.

Tinsko: Tretji ponedeljek po binškoštih; 2. jul.; ponedeljek po angelski nedelji.

Zagorje: 31. jul. (za živino).

Zusem (Loka pri Zusmu): 13. apr.; 20. jul.; 25. avg.; 12. sept.

KAZALO.

Rodovnik kraljevskega doma.	Iz zgodovine smodnika (Slavko Vojnik) . . .	71
Domnevno vreme leta 1932. po stoletnem kole-	Abecednik bolečin. Prva pomoč pri nenadnih	
darju.	obolenjih	73
Pratikarski del:	O obadu ali konjski muhi (Ivan Muhar) . . .	77
Astronomski podatki, prazniki in vremenski ključ.	Najvažnejše določbe o zgradarini (Fr. Uršič)	79
Pratika (risbe Maksima Gasparija), verzji k meseč-	O hudem pogledu (V. B. Radoš)	83
nim vinjetam (Pavel Karlin), koledar, beležke	Lov na krokodile v San Salvadorju (Očividec)	84
itd.	Pomen travništva v slovenskem kmetijskem	
Poštno pristojbine.	gospodarstvu (Agronom)	85
Kolki za listine.	Naša Narodna galerija	87
Poučni in zabavni del:	Iz izumiteljevega življenja (dr. P.)	88
Novoletna (Anton Ocvirk)	Deset zapovedi za radioamaterje	90
Levstik in Vodnik. Ob stoletnici (dr. I. L.) . . .	Kako molijo Tibetanci (prof. Davorin Vo-	
Kako narašča človeštvo (S. R.)	lavšek)	90
Ljudsko štetje v Jugoslaviji (dr. Roman Sav-	Razvoj žarnice (Elektrotehnik)	92
nik)	O kokainu	95
Kakšno je naše kmetijstvo (dipl. agr. A. Jam-	Dva, ki bi skoro izumrla (V. M.)	95
nik)		
Stanje svetovnega kmetijstva (J. A.)	Kotiček za mlade bravec:	
Deset zapovedi za gospodinjo glede prehrane	Krčma pri «Solnčnem zatonu» (Vinko Bitenc)	97
Novi trinajstmesečni koledar (B.)	Žaba na Golem vrhu (Fran Roš)	99
Nevarnost ognja v gospodinjstvu (Mara No-	Zimska. Pesem (Danilo Gorinšek)	101
vakova)	Kavkaška pravljica (Danilo Gorinšek) . . .	101
Pomanjšan solnčni sistem	Rešitev križanke v Vodnikovi pratiki za leto	
O sanaciji vasi (dr. Karel Petrič)	1931.	101
Drobne zanimivosti o britvici (Lojze Polja-	Igre za potrpežljivost [z risbami na strani 102.]	103
nec)	Koledar za leto 1932. v uri	103
Odstranjevanje madežev (Snažna gospodinja)	Drobne zanimivosti	104
Kako se v gozdu varujemo strele (L. K—j) . . .		
Cvetlice lončnice (Josip Štrekelj)	Sporočila:	
«Olimpijade» (Stanko Trček)	Vestnik Vodnikove družbe	105
Kdaj in zakaj so umobolni nevarni (prim.	Sejmi	107
dr. Fran Göstl)	Kazalo	112

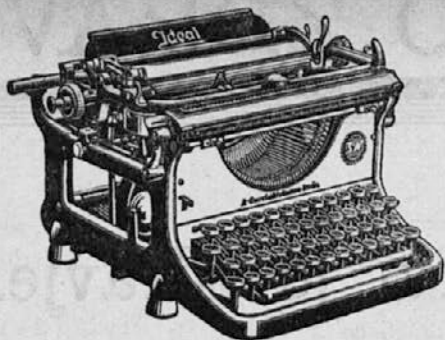

V krvi je zdravje.

Ljudski organizem je zelo kompliciran stroj z neštivilnimi deli, ki v pravilnem delovanju in odrejenih funkcijah in v zvezi z vsemi deli organizma dajejo celoto: zdrav ljudski organizem. Eden zelo važnih faktorjev v sestavu ljudskega organizma je kri, ki kroži po vsem telesu in hrani vse njegove dele. Vse ono, kar poedinec v vseh mogočih formah dovaja želodcu kot hrano telesu, se s prebavo pretvarja v kemične sestavine, ki se raztvorjajo v nadaljnje spojine. Te spojine odnosno energijo prevzema kri in hrani z njo vse dele telesa. Kri torej prevzema in daje dalje telesu vse ono, kar je potrebno za normalen in zdrav razvoj telesa. Moderna zdravniška znanost je posvetila posebno pažnjo proučavanju prehrane telesa, kar stvarno znači tudi prehrano krvi. Raziskavanja v tem smislu so pokazala, da je eno najpotrebnejših sestavin, potrebnih krvi odnosno hranjenju telesa: železo. Organizem, ki se ne hrani z zadostno in odrejeno količino železa, shujša. Take

osebe postanejo nervozne, slabe, blede, nesposobne za delo in napredek in so dostopne vsaki bolezni; deca ne napreduje kakor bi morala, ljudje v letih, polni moči, ne morejo dati tistega, kar bi po normalnem redu morali dati itd. Zdravniška znanost se medtem ni ustavila pri gornji konstataciji o vlogi, ki jo ima kri za celoten organizem, odnosno o železu, ki je najvažnejši faktor prehrane krvi. Šla je še dalje. Začela je iskati načine, kako bi dala krvi potrebno količino železa, ki se — iz katerihkoli razlogov že — ne dovaja krvi v zadostni količini. Danes imamo v prodaji že mnogo preparatov, s katerimi dovajamo na ume ten način krvi potrebno količino železa. Kakor vemo iz novin a tudi po ustnem izročilu, se danes največ govori o takem preparatu, ki nosi ime «Energín», a proizvaja ga laboratorij «Alga» na Sušaku. Enako priporočajo zdravniki v mnogih primerih slabosti krvi in živcev ter pomanjkanju teka kakor sploh za okrepitev telesa uživanje pomožnih preparatov kakor je «Energín».

**Najmodernejši
pisalni stroj
Sijajna kon-
strukcija!
Prvovrsten
materijal!
Velika
trpežnost**

Zahtevajte brezplačno prospekte
malih ali velikih pisalnih strojev.
Rabljeni, toda dobro ohranjeni
pisalni stroji vedno na zalogi.

The Rex Co.

Ljubljana
Gradišče št. 10.
Telefon int. 2268.

Tako se varčujete! Ni se treba pre nagliti z nakupom, posebno ne pri nakupu ure, kajti tudi najcenejša ura je draga, če jo moraš dati vsak hip v popravilo. Najbolje varčujete, če kupiš poceni in dobro ob enem. Zato vas ponovno opozarjamo, zahtevajte novi letni cenik z nad 1000 slikami od tovarniške trdke ur H. Suttner v Ljubljani št. 627, ki ga dobite popolnoma brezplačno. V njem dobite ure že za 44 Din, ure zapestnice za 98 Din, ure budilke za 49 Din kakor tudi razno zlatino in srebrnino, vse tako rekoč po originalnih tovarniških cenah.

**TRGOVINA
S PAPIRJEM**

**M. TIČAR
LJUBLJANA**

priporoča vse pisarniške in šolske potrebščine, raznovrstni dekoracijski material za veseilce, papirnate servijete in papirnati krožniki.

VAŠE OBLEKE

ohranite vedno kot nove, ako jih pustite kemično očistiti, likati, plisirati ali barvati v tovarni

JOS. REICH, Ljubljana

Svetlolikalnica škrobljenega
in pralnica domačega perila

Sprejemališča: Poljanski nasip 4-6
Selenburgova ulica 3
Siška, Celovška cesta 49
Tržaška cesta 8

Telefon 22-72

**IVAN ŠIMENC
LJUBLJANA**

Umetno trgovsko vrtnarstvo:

Lepi pot št. 24

Cvetličarna:

Selenburgova ulica št. 1

Telefon: Cvetličarna 3044 -- Vrtarstvo 3144

**LITOGRAFIJA
ČEMAŽAR & DRUG**

Izdeluje moderne etikete in plakate delnice in bančne papirje, zemljevide, elegantna trgovska pisma kakor tudi vsa druga litografska dela po konkurenčnih cenah. — Proizvodi se po lepoti izredno odlikujejo. Zaloga etiket za zvezke in vsakovrstnih etiket za vino, razne likerje, malinovec itd.

Telefon 2569

Telefon 2569

LJUBLJANA, IGRIŠKA ULICA 6.

JUTRI Vam lahko **pogori dom** ali Vas **okradejo tatovi**, ali Vas doleti kakšna druga uima in **ste ob vse** kakor bi trenil, — ako niste dobro zavarovani.

Stopite takoj v dogovor z najbližnjim zastopnikom **BANKE „SLAVIJE“** ali pa naravnost z nami v Ljubljani in spravite zavarovanje v red.

Svari in pozdravlja Vas

Jugoslovanska zavarovalna banka

Telefon št. 2176 **„SLAVIJA“** Telefon št. 2176
v Ljubljani, Gosposka ulica 12.

Zdrav ostati — boleznim uiti!

Najprvo nekajkrat kihneš, potem malo pokašljaš in iz tega spoznaš, da si prehlajen. Ne veš pa, koliko časa bo trajal takle prehlad in kako se bo razvil. Prehlad lahko izgine v nekaj dneh, so pa slučajji, kjer ima lahek prehlad težke posledice.

Zato se varuj prehlada!

Če si ozebel ali nahoden, če imaš hladne noge, če te boli glava, če te mučijo revmatične bolečine, če so ti oslabei žilci in mišičevje, ako si duševno in telesno utrujen, ako slabo spiš, če te bolijo zobje, ako imaš trganje v sklepih, bolečine v obrazu in po vsem telesu, če si preveč občutljiv za hladen zrak in ako se tudi

drugače kažejo na tebi znaki slabosti in nezadostnega krvnega obtoka, potem je to dokaz, da nisi v svojih zdravih dneh sploh nič ukrenil, da bi se tega la obvaroval. Delaj prav takó, kar so naši dedje in pradedje vedno z enako dobrim uspehom poizkušali. Kupi v lekarni ali sorodni trgovini Fellerjev pravi dišeči „Elsa“-fluid, nateri dobro z ním bolna mesta, vzemi par kapljic „Elsa-fluida“ na sladkorju z mliekom, čajem ali kavo in takoj se boš počutil osveženega in

okrepjenega. Mišice in žilci se ti bodo okrepili, krvni obtok pa se bo ugodno pospešil zaradi masaže z „Elsa“-fluidom in s tem se boš obvaroval bolezni.

Uporabljen od znotraj in zunaj te pravi Fellerjev „Elsa“-fluid obvaruje prehlada in obolenja, ker je tudi izvrstno razkuževalno sredstvo in kozmetikum za roke, obraz, zobe, usta in dihala in radi tega zanesljivo tudi zoper hripó.

Pomešan z vodo se rabi za grgranje, odstranjuje sluz in s tem tudi vzroke kašlja in hripavosti. To 35letno domače sredstvo pomaga popolnoma zanesljivo zoper bolezni, ki dolete človeka na potovanju, tako proti morski bolezni in drugim. Dobiva se v lekarnah in sorodnih trgovinah v poskusnih steklenicah po 6 Din, v dvojnatih

steklenicah po 9 Din ali v specialnih po 26 Din. Po pošti je tem ceneje, čim več se naroči naenkrat, ker 1 paket z 9 poskusnimi ali 6 dvojnatimi ali 2 specialnima steklenicama, že všteto z zavojnino in poštnino, stane samo 62 Din, 2 taka paketa samo 102 Din, a 6 takih paketov samo 250 Din (namesto 6krat po 62 Din). Naročila naj se naslavljaajo na:

Evgen V. Feller, lekarnar, Donja Stubica št. 726.

(Savaka banovina.)

PRAVA LUBAS-ova HARMONIKA

je še 50 let najboljša in najbolj priljubljena ter igrajo nanjo po vsem svetu. Ako želite imeti res zanesljivo in prvovrstno harmoniko, Vam to garantira le **svetovnoznana**

LUBAS-ova HARMONIKA

Zahtevajte katalog in cenik!

FR. LUBAS & SIN

izdelovalnica harmonik

LJUBLJANA

Največja in najmoderneje urejena delavnica za harmonike v Avstriji kakor tudi v vseh nasledstvenih državah.

Kmetijska družba v Ljubljani

je najstarejša (že iz leta 1767.), največja in najbolj razširjena kmetijska korporacija v Sloveniji.

Kmetijska družba v Ljubljani

ima namen, pospeševati vse panoge kmetijstva z zgledi, podporami, poukom in preskrbovanjem gospodarskih potrebščin. Njeno glasilo je ilustrovan gospodarski list

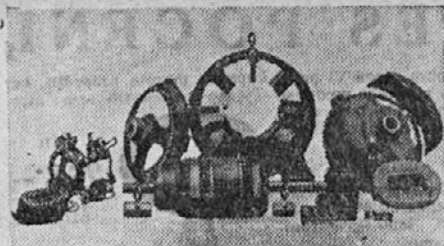
„KMETOVALEC“,

ki izhaja že 48 let in prinaša poučne kmetijske spise, kmetijske novice, družbene vesti, poročila in odgovore na različna gospodarska vprašanja. Ta list se pošilja vsakemu članu brezplačno. Član Kmetijske družbe v Ljubljani plača letno samo **20 Din** članarine.

Za pismene pošiljatve je naslov:

Kmetijska družba v Ljubljani

Novi trg št. 3.

*Strokovnjaško izvrševanje
Cene solidne*

Koncesionirano elektrotehniško podjetje
ALEKSANDER KOZIČ, Ljubljana

Telefon 3041 **Cesta v Rožno dolino št. 44** Telefon 3041

Gradi: Električne centrale, daljnovode, instalacije za moč in luč, telefonske in signalne naprave itd.

Dobavlja: Vse vrste strojev in aparatov za jaki in šibki tok, instalacijski elektromaterial, žarnice, akumulatorje itd.

Popravlja: Vse zgoraj navedene naprave in stroje.

Zopet se nas lotevajo one stare bolečine, kadar se vreme spreminja. Za ude, za glavo, za zobe, roke, noge, za vse telo, pri revmatičnih trganjih in tudi sicer je Fellerjev Elsa-Fluid ono, že 35 let preizkušeno obrambno sredstvo, pravi blagoslov v hiši. Uporablja se na zunaj in na znotraj. Dobiya se povsod, poskusna steklenica 6 Din, dvojna 9 Din. Kjer ga nimajo, naročite po pošti vsaj za 62 Din naravnost pri lekarnarju Eugen V. Feller, Stubica Donja št. 726, Savska banovina. A za želedec: Elsa-kroglice, šest škatlic 12 Din.

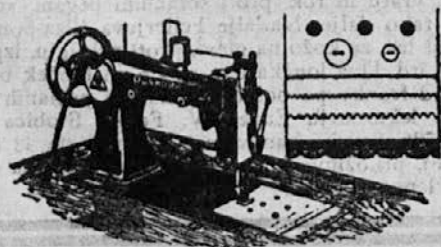

KIEFERLEJEVE VABE

vohajo živali že na kilometre in jih privabljajo na vsako zaželeno mesto. Nikak strup. Takoj ujamete vsako lisico, kužo, dehorja, podlasico že prvo noč. Najboljša vaba na svetu. Tisoči zahvalne na vpogled. V 10 dneh je bilo ujetih 24 lisic, v 8 dneh 7 kun, 11 dehorjev itd. Vsak dan razpošiljamo do 300 zavojčkov. (Zadošča za vso zimo.) Vabe za lisice 60 Din, za kune in dehorje skupaj 55 Din. Tajne lovljenja, ki so neprepričajljive, brezplačno priložene. Ribje vabe, nepogrešljive za ribiče s truki in saki, 65 Din. Vaba za krte, velikanaki uspehi, 65 Din. Najboljše sredstvo za ugonabljanje podgan in miši, z jamčena temeljita ugonobitev, v dozah po 60 Din. Vse pošiljate franko in carine prosto v hišo. Zahtevajte prospekte, izplača se!
H. GENNER Buch 270, St. Schaffhausen (Švica).
Porto za pisma Din 3, za dopisnice 1'50 Din.

DÜRKOPP

ŠIVALNI STROJI

Z A S T O P S T V O

LUDV. BARAGA

L J U B L J A N A

ŠELENBURGOVA ULICA ŠT. 6

ZA:

DRUŽINE
ŠIVILJE
KROJAČE
ČEVLJARJE
ENTL (ZICK-ZACK)
AŽUR
FESTON
MADEJRA
ÜBERWENDLING

GUMBE
GUMBICE
PLATSTIH
LUKNJICE

IZDELUJE ŠE
AVTOMOBILE
KOLESA
FOTOKOPIR-
AVTOMATE

TELEFON 29-80

CENE NIZKE

NA OBROKE

15 LETNO JAMSTVO

V Z A L O G I: PISALNI, RAČUNSKI, RAZMNOŽEVALNI STROJI,
REGISTRIRNE BLAGAJNE IN VSE ZRAVEN SPADAJOČE POTREBŠČINE

TO JE PAČ ZARES POCENI,

ker zares poceni je samo to, kar je v istini dobro. Toda, da je ura dobra, tega vi pri nakupu ne morete presoditi, ker vidite samo zunanjačino. Najvažnejše pri uri pa je mehanizem, torej notranja vrednost. To more presoditi samo strokovnjak. Najboljši strokovnjaki priporočajo izpričanja Suttnerjeve ure, zlasti še opo z znamko „IKO“ in „OMIKO“ iz tovarne Suttner v Švici.

Din
94.-
št. 122

Navajamo dva primera:
Št. 122. Kovinasta Anker ura s „Roskopf“ kolesjem, sekundnim kazalcem, radijsko razsvetljenimi številkami in kazalcem, v ponikljani, kovinasti, lepo gravirani žakli, proti Sotnemu pisarnemu jamstvu Din 94.-.

Anker-Remontoir-Roskopf ura št. 130 s lepo graviranimi dvojnima pokrovecema Din 119.-.
Potem ploščnata Anker-Remont ura št. 507 s finim „IKO“ kolesjem, 15 rubinov, na sekundo točno regulirana, v moderni, zelo lepi žakli iz pravega niklja proti petletnemu jamstvu Din 248.-.

Razpošiljamo proti povzetju ali pa proti vnaprejšnji poslatvi denarja. Rizika ni nikakega; kajti kar komu ne ugaja, to zamenjamo ali vrnemo denar. Zahtevajte brezplačno veliki letni cenik ur, verižic, pratanov, uhanov itd. iz zlata, srebra in drugih kovin od trdke

Din
248.-
št. 507

H. SUTTNER, svetovna izvozna **Ljubljana, št. 627.**
trdka ur

MESTNI POGREBNI ZAVOD

V L J U B L J A N I

Ambrožev trg št. 7
nasproti Lichteurnovega zavoda

oskrbuje vse prepeljave v in izven
Ljubljane umrlih oseb na vse kraje
države in izven nje
po najnižjih cenah.

Dekleta, ženske in moški cenijo dobri učinek že 35 let preizkušenih izdelkov: Fellerjeva Elsa-pomada za obraz in zaščito kože, za negovanje obraza, vratu in rok, proti solnčnim pegam, sojedcem in tako dalje. Nadalje Fellerjeva Elsa-pomada za rast las, za kožo na glavi, proti prhljaju, izpadanju las itd. Dva lončka ene ali po en lonček obeh pomad franko po pošti pri vnaprejšnjem pošiljanju 40 Din pri lekarnarju Eugen V. Feller, Stubica Donja št. 726, Savska banovina. Ako pošljete 48 Din na prejš, priložimo še eno Fellerjevo milo za zdravje in lepoto «Elsa».

ZANATSKA BANKA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE A. D.

PODRUŽNICA LJUBLJANA

Telefon št. 30-20

Dunajska cesta 31 (hiša Zidarjevih dedičev)

Račun poštna hranilnica
št. 14.003

Centrala: BEOGRAD

Glavna podružnica: ZAGREB

Podružnica: SARAJEVO

Daje menične in kredite v tekočem računu, obrtnikom in vsem kreditnim zadrugam, ki posojujejo tudi obrtnikom, in lombardira državne vrednostne papirje.

Sprejema hranilne vloge z ali brez odpovedi. Otvarja tekoče in žiro račune. Izdaja kavičje in garancijska pisma.

Kupuje in prodaja devize in valute za račun obrtnikov in obrtnih kreditnih zadrug. Izvršuje vse ostale bančne posle.

ALI SO PLJUČNE BOLEZNI OZDRAVLJIVE?

S tem važnim vprašanjem se bavijo vsi na naduhi, na pljučni ali vratni tuberkulozi trpeči bolniki, potem tisti, ki trpe na pljučnih katarih, zastarelem kašlju ali dolgotrajni hripavosti, in je bilo dosedanje zdravljenje pri njih brezuspešno. Vsi taki bolniki dobe od nas **popolnoma brezplačno knjigo s slikami**, ki jo je spisal dr. med. Guttman, bivši šef-zdravnik v zdravilišču „Finsen-Kuranstalt“, z naslovom „**Sind Lungenleiden heilbar?**“ (Ali so pljučne bolezni ozdravljive?) Da omogočimo vsakemu takemu bolniku, da spozna svojo bolezen, smo se odločili v interesu splošnega blagra poslati to knjigo vsakomur na zahtevo popolnoma zastonj in poštnine prosto.

Napišite na dopisnico, frankirano z Din 1.50, svoj natančen naslov in jo pošljite na

PUHLMANN & Co., BERLIN 470, Müggelstrasse 25-25a.

IVAN KORENČAN

L J U B L J A N A

Mestni trg štev. 20

T R G O V I N A

norimberškega - galante-rijskega blaga in pletenin.

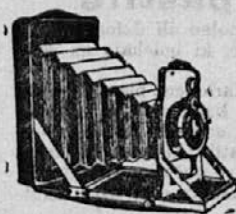

Foto- }
Kino- } aparati

Foto - material

JANKO POGAČNIK
LJUBLJANA, Dunajska cesta št. 20

Prava jugoslovanska izdelovalnica slovenskih, nemških in kromatičnih harmonik pravega domačega izdelka, za katere jamčim dve leti!

Kupujte le pri domači
tvrdki!

Sprejemam vse vrste harmonik v popravilo. Majhna popravila izvršim takoj. Proti doplačilu tudi zamenjam stare za nove harmonike. Pri meni dobite tudi vse potrebščine za harmonike.

F. KUCLER, izdelovatelj harmonik
postaja DRENOV GRİČ, pošta Vrhnika.

V zalogi imam vedno najboljše harmonike. Ne glejte na ceno, kadar kupujete harmonike, ampak le na fino domačo izdelavo. — Vsak dober igralec danes že ve, da so Kuclerjeve harmonike izdelane po najnovejšem modelu in se nanje precizno najboljše igra. — Ne kupujte prej harmonik iz inozemstva, dokler si niste ogledali naš najnovejši model.

Modna manufakturna trgovina

JANKO ČEŠNIK

Lingarjeva
ulica

LJUBLJANA

Stritarjeva
ulica

Zaloga za moške!

Modne in sportne obleke, površniki, raglani, sukno za pelerine, lovski loden, sokolsko in smučarsko blago samo češkega in angleškega izvora.

Opreme za neveste in ženine.

Zaloga za ženske!

Modno blago za obleke, kostume, plašče. Pliš, baržun, rips. Perilni baržun in barhent. Jugočeška perilna svila „Dagmar“. Živотно perilo znane češke tovarne B. SCHROLL sinovi.

Zaloga preprog in tekačev, linoleum, pliš, tapestri in jute. Madras-zastori. Etaminasta posteljna pregrinjala. Garniture, prešite odeje lastnega izdelka. Največja izbira svilenih, volnenih in ženilastih rut ter šerp.

Poštenost mojega podjetja je znana.

AFUMA pastile

so odlično sredstvo za popolno ali delno odvado škodljivega kajenja za vse, ki bolehalo na srcu, pljučih, živcih, želodcu.

Dr. Šimič, advokat v Karlovcu, piše: Za časa vojne sem postal strasten kadilec in se nikakor nisem mogel odvaditi te strasti, dokler nisem začel uporabljati vaših pastil «Afuma». Od tedaj kadim komaj četrti del, in se počutim jako dobro.

Dobiva se v vseh lekarnah in drogerijah škatlica po 80 Din.

Rešite blagostanje svoje družine, svojo svobodo, čast, imetek! Odvadite se pijančevanja! Zelo dober uspeh v obrambi zoper pijančevanje dosežete z uporabo sredstva

„ALCOOL-TOOTH“

Dajte ga v kavo, juho ali drugo tekočino pijaneu, ki tega niti opazil ne bo in mislil, da mu škoduje prekomerno pitje. Cena škatlice 50 Din.

JUNIPER

Zelen vinski cvet z borovim ekstraktom je odlično domače sredstvo, ki ne bi smelo manjkati v nobeni hiši. Deluje izredno pri revmi, bolečinah v kosteh, pretegnjenih žilah, prehladu, glavobolu, zobobolu, želodčnih bolečinah in slabostih.

Dobiva se v lekarnah, drogerijah in boljših trgovinah, steklenica po 10 Din.

Vsa ta sredstva izdeluje in pošilja po pošti:

Lekarna Mr. ALFRED BLUM

SUBOTICA, pri glavni pošti.

Zahtevajte brezplačne prospekte!

Tudi Vi igrate vsak instrument

če le hočete, kajti sposobnosti za to imate prav gotovo. Ali „dober“ mor biti instrument, ker kakršno glasbilo tako glasba in dandanes dobimo vendar za tako majhen denar zelo dobre instrumente direktno iz skladišča svetovnoznane klingenthalke tvornice MEINEL & HEROLD.

Samo kratek primer:

1. Tamburice od Din	98—	dalje	
2. Gitare . . .	199—	„	Zapel zniženo
3. Violine	89—	„	cene!
4. Mandoline	129—	„	
5. Klarineti	120—	„	Današnja cene so
6. Trombe	480—	„	nizje!
7. Gramofoni	380—	„	
8. Ročne harmonike (nemške) od Din	85—		
9. Ročne harmonike (dunajske)	179—		
10. Kromatične harmonike . . .	1590—		

Vsak instrument 8 dni na poskušnjo!

Popolna garancija! Dosedaj preko 1 milijona kupcev!

Popolnoma brezplačno prejmete naj-novejši, bogato ilustrirani KATALOG, ako se sklicujete na naš koledar in ga zahtevate od:

MEINEL & HEROLD

tvornica glasbil, gramofonov in harmonik

prodajna
podružnica **Maribor, štev. 220-A.**

Največja odprema trrdka glasbil v Jugoslaviji.

Zahtevajte brezplačni katalog!

*Na tak način si pridobiš
najlepše zobe*

a drugim nudiš veselje
s Tvojim smehljanjem.
Ohrani zdravje svojih
zob, daj jim belino
bisera, pomagal Ti bo

Sargov
KALODONT
Lepši zobje

«JUGOŠPORT»

r. z. z o. z.

prej «GRAMOFON» A. Rasberger

LJUBLJANA

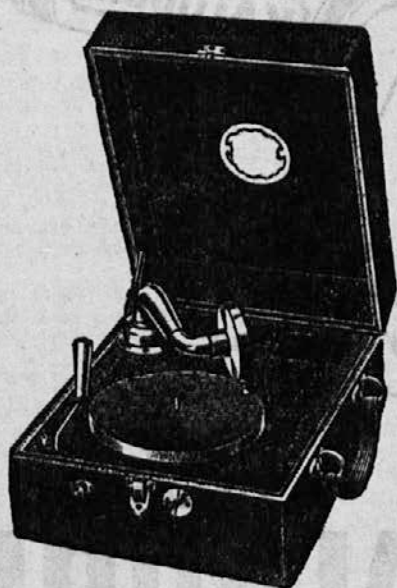
MIKLOŠIČEVA CESTA ŠT. 34

NAJVEČJA IZBIRA

Radio aparatov in zvočnikov,

gramofonov,
plošč,
fotografskih
aparatov
in
potrebščin,

sklopnih
čolnov in
šatorov.
Prvovrstna
kvaliteta,
nizke cene.

Lastna mehanična delavnica za popravilo gramofonov.

ZAHTEVAJTE CENIKE!

Pozor, živinorejci!

Mnogo težkih bolezni pri živini se ubranite, ako ji pravočasno in redno pokladate

redilno in zdravilno ribje olje za živino,

kajti to ribje olje je za živino neprecenljivo redilno in zdravilno sredstvo. Osebito pri prašičih preprečite marsikatero nevarno bolezen, ako ga živalim smotreno in redno pokladate. Mnogi odlični živino-zdravniki odkrito priznavajo, da okrepi ribje olje radi svoje bogate vsebine vitaminov, ki so vsakemu telesu nujno potrebni, organizem živali, da more že sama kri zamoriti kali raznih kužnih bolezni. Skušnje učijo, da so kužne bolezni pri prašičih, ki uživajo redno in v zadostni meri ribje olje, jako redke.

Redilno in zdravilno ribje olje za živino pokladajte osebito mladi nedorasli živini, da se ji utrdi in učvrsti okostje, da ne postane mehkužna in boleha, kajti ribje olje je najboljše in najuspešnejše zdravilo proti rahitičnosti.

ZIVINOREJCI! Pokladajte redno in pravočasno živalim redilno in zdravilno ribje olje za živino, ki je najcenejše zdravilo in ima tudi čudovito redilno moč — in v svojih hlevih in svinjakih ne boste imeli mršavih, driskavih in rahitično bolnih živali! — Pošilja se po poštne povzetje: 1 ročka 5 kg franko vsaka pošta 100 Din.

Vaša živina Vam bo v veselje in ponos!

Malenkosten izdatek se Vam bogato izplača!

Glavna zaloga pri tvrdki

A. VOLK, Ljubljana, Resljeva cesta 24.

3 krat tako dolgo kot drugo vrste trajajo

štrange, uzde, vrvi za seno povodci in drugo vrvarsko blago od

Tovarne motvoza in vrvarne d. d. Grosuplje pri Ljubljani.

To blago se razlikuje od drugih po tem, da ima privezane rdečo oznako, kakor jo kaže tale slika. (pajk je z mrežo in z napisem:

GROSUPLJE).

Prepričajte se in zahtevajte pri Vašem trgovcu vse vrvarsko blago s tako marko in zadovoljni boste in si prihranili mnogo denarja.

To blago je priporočeno za kmetovalce od

Kmetijske šole na Grmu.

Ta varstvena znamka

garantira za najboljšo kvaliteto. - Zahtevajte vse vrvarske izdelke samo s to znamko.

Štrange .....

Moderne, lepe in poceni

so prave švicarske ure, dragulji, zlato in srebrno blago, nakit, gospodinjski predmeti, ki jih v ogromni izbiri najdete v velikem ilustriranem krasnem ceniku stare strokovne tvrdke H. Suttner v Ljubljani št. 627. Darila za svatbe, krst, sv. obhajilo, god, rojstni dan, dobite za vsako ceno v tem divnem ceniku, ki Vam ga na zahtevo pošljemo brezplačno. Tu vidite majhen izvleček iz tega cenika:

Št. 5350. Ovrtnica iz amer. double zlata lepo izdelana in trpežna Din 54.—.

Prave švicarske URE za dame in gospode v ceniku!

Št. 6838. 14karatni zlat prstan z lepim zelenim, belim ali rdečim kamnom Din 160.—.

Št. 6813. 14karatni zlat prstan s 5 belimi kamni Din 88.—.

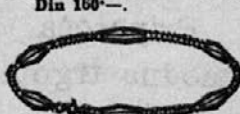
Št. 6636. Amer. double zlato Din 24.—.

Št. 6639. Amer. double zlato, pravi kamen Carneol Din 56.—.

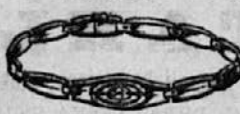
Št. 5352. Ovrtnica iz amer. double zlata, lepo izdelana in trpežna Din 54.—.

Št. 7871 Amer. double zlata zaplestnica, zelo lepo in fino izdelana, elegantna Din 29.—.

Št. 7105 14karatno zlato Din 120.—.
Št. 7005 Amer. double zlato Din 35.—.

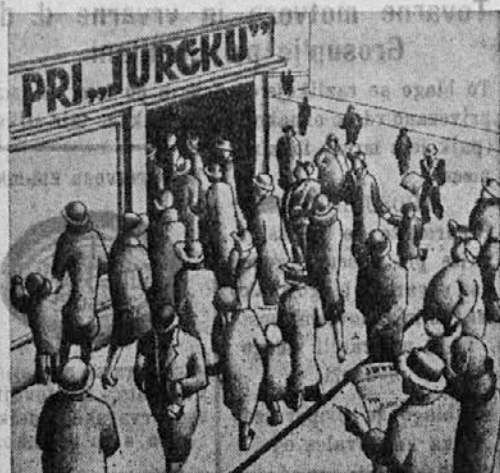
Št. 7866. Amer. double zlata zaplestnica z lepim kamenom, najfinije izdelana, dolžina 19 1/2 cm Din 93.—.

Velika izbira v ceniku!

Razpošilja po povzetje ali za naprej poslani denar. Rizika ni, ker takoj zamenjam ali pa vrnem denar, ako blago ne ugaja. Pišite razločno na specialno tvrdko **H. SUTTNER, Ljubljana, št. 627.**

Že 34 let priljubljen vir mnogo tisočev zadovoljnih odjemalcev.

Preganjajte gospodarsko krizo!

Oglašujte

v "JUTRU", pa
Vam bo Vaša obrt,
trgovina ali industrija
izvrstno uspevala.

HIGIENIČNA PRALNICA IN SVETLOLIKALNICA

FRANC ŠIMENC

LJUBLJANA, Kolodvorska ulica št. 8

Kemično snaženje oblek.

I. BONAČ SIN

Ljubljanska kartonažna tovarna, Ljubljana

Tovarna za papir in lepenco, Količevo-Domžale.

Točna postrežba! Zmerne cene!

Mestna hranilnica v Kočevju

edini pupilarnovarni zavod v srezu Kočevje.

USTANOVLJENA LETU 1882.

Že naše ime „OMNIA“ Vam pove vse. Vse kakršnekoli predmete za gospodarstvo, hišo in vsakdanjo rabo dobite pri nas po priznani nizkih cenah. — Naša specialiteta so jedilni pribori iz alpaka-kroma, ki jih imamo vedno v velikih množinah v zalogi. Namizni prtji iz damasta in platna od 35 Din navzgor.

Trgovinska hiša „Omnia“, Ljubljana, Miklošičeva cesta 14.

„STAKLO“

tvorniška in komisjska zaloga stekla tvornice

AKC. SPOL. PRVNI ČESKÁ SKLÁRNA,
KYJOV (ČSR).

B. T O B E R

Telefon 34-58 Brzjavke: STAKLO, Ljubljana

Pisarna in skladišče: Ilirska ulica 36

Tekoči račun: Češka industrijalna banka, Podruž. Ljubljana

Ima v zalogi: opletene demijone, čaše in vse drugo steklo.

Priporoča
se modna trgovina

T. EGER

LJUBLJANA

Sv. Petra cesta šte. 2

Modna in sportna trgovina za dame in gospode

P. Magdić - Ljubljana

Aleksandrova cesta 1. Nasproti kavarne „Emona“

Telefon int. 2438. Čekovni račun 10.790.

Damska konfekcija, vedno zadnje novosti, svila, perilo, nogavice, rokavice, torbice, dalje za gospode klobuki, fino perilo, kravate, naramnice, palice, dežniki in vse potrebščine za sport in turiziko. — Posebni oddelek za sportne in turistične potrebščine ter oddelek za perilo po meri, ki se izdelava najkrajšem času.

Oglejte si izložbe!

Nizke cene!

D R O G E R I J A

„ADRIJA“

Mr. Ph. S. Borčič

LJUBLJANA

Šelenburgova ulica št. 1

Droge, kemikalije, toaletne
in fotografske potrebščine,
bolniško-oskrbna sredstva.
Kemikalije za kmetovalce,
za izdelovanje usnja in za
druge obrti. — Barve za
živila in barvanje oblek.

Mestna hranilnica Novo mesto

pupilarno varen denarni zavod.

Ustanovljena leta 1894.

Pod trajnim državnim nadzorstvom.

Sprejema hranilne vloge na hranilne knjižice in tekoči račun.

Za hranilne vloge jamči mestna občina Novo mesto z vsem svojim premoženjem in z vso svojo davčno močjo.

„SANA“

TVORNICA ČOKOLADE

HOČE—MARIBOR

izdeluje vse vrste čokolad, bonbonov in desertov v prvovrstnih kvalitetah in ustrezajočih cenah.

Poskusite našo mlečno čokolado!

Hranilni in posojilni konzorcij Kreditna zadruga državnih uslužbencev

L j u b l j a n a

Gajeve ulica šte. 9, v lastni palači, sprejema hranilne vloge in jih obrestuje po 5 do 7% brez odbitka rentnega davka. Varčevanje v malem. Najmanjši vložek 50 Din. Državnim nameščencem daje posojila po 7½%, in to do 10.000 Din mesečno, proti poroštvu in zaznambi.

IVAN BIZOVIČAR

umetni in trgovski vrtnar

Ljubljana, Kolezijska ulica št. 16

priporoča cenjenemu občinstvu svojo bogato opremljeno vrtnarstvo, kakor tudi vence, šopke in trakove.

Dalje ima na razpolago: Magnolije in Klematis v raznih barvah, kakor tudi večjo množino dekoracijskih dreves za dvorane in balkone. V zalogi so tudi cepljene vrtnice, visokodebelne in nizke, v raznih barvah. — Imam tudi vsakovrstne sadike najlahotnejših cvetlic in zelenjadi. Vsa naročila za Ljubljano in izven nje se izvršujejo točno in solidno.

Brzjavke: Bizovičar, vrtnar, Ljubljana.

Uspehi „JUTROVIH“ MALIH OGLASOV

Posteljo

preprosto, svetlo, z modroci, omare, divan, umivalnik, mize, kredenco, stole, slike in preproge prodam. Naslov pove oglasni oddelek „Jutra“. 33511

Naročnik oglasa nam je zadovoljen sporočil, da je vse in dobro prodal.

Prodam

hrastovo trodelno omaro, otomano, nov šivalni stroj in drugo. Naslov v oglasnem oddelku „Jutra“. 33375

Zglasilo se je mnogo kupcev in je bilo že prvi dan vse prodano.

Majhno hišico

z zemljiščem, za trgovino ali gostilno pripravno, v prometnem brezkonkurenčnem kraju kupim ali vzamem v najem. Ponudbe na oglasni oddelek „Jutra“ pod značko „Dom“. 33255

Mož je prejel številne, prav ugodne ponudbe in si kupil posestvo.

Lutzovo peč

belo, dobro ohranjeno kupim. Naslov pove oglasni oddelek „Jutra“. 33340

Gospa nam je zatrčila, da je dobila več ponudb ter da je za majhen denar dobila zaželeno peč.

PREGLEJTE VSE KOTE V HIŠI
gotovo imate predmete, ki jih ne potrebujete več. „Jutrovi“ mali oglasi jih bodo vnovčili.
„JUTROVI“ MALI OGLASI
Vam preskrbijo vse. Priobčite svoje želje, prejeli boste ugodne ponudbe.

MARKO ROSNER, Maribor, Slovenska ulica 13
Manufaktura na veliko! Telefon 2232!

Vsakovrstne ure, zlatnina, srebrnina itd. v največji izbiri in po najnižjih cenah pri

Alojziju Fuchsju
Ljubljana
Šelenburgova ulica št. 4

Radio-aparate vseh znamk ter vse potrebščine za radio Vam nudi v veliki izbiri po najnižjih cenah

RADIOVAL
LJUBLJANA
Dalmatinova ulica

Slaščičarna **EMAN ILICH, MARIBOR**, Slovenska ulica 5, in podružnica Aleksandrova cesta 40. Vsak dan sveže pečivo. Ob sezoni sladoled. Zaloga vsakovrstnih slaščic, čokolade, finih bombončkov. Naročila za gostije, Najnižje cene! veselice, itd se sprejemajo in točno izvršujejo. Solidna postrežba!

Najstarejši domači zavarovalni zavod
„CROATIA“
zavarovalna zadruga v Zagrebu.
Podružnice: Beograd, Ljubljana, Osijek, Sarajevo in Split.

Prevzema pod ugodnimi pogoji vse vrste zavarovanj, kakor: življenjska zavarovanja, zavarovanja proti škodi, povzročeni po požaru, strelji, eksploziji, vlomni toči, a posledice telesnih nezgod, proti razbitju steklenih plošč, chomage (plazovom), za transport na suhem in v odah ter avtotakso. Zadržna imovina znaša nad 100.000.000 Din. Doslje izplačane odškodnine zavarovancem znašajo nad 100.000.000 Din. Poverjeniki in zastopniki „Croatia“ so v vsakem večjem kraju.

K I P I
R E L I J E F I
O R N A M E N T I
C E R K V E N A I N
S T A V B N A D E L A
U M E T N I K A M E N
O K V I R I I T D.

M A V Z O L E J I
G R O B N I C E
N A G R O B N I
J A V N I
S P O M E N I K I
O G R A J I C E
V A Z E I T D.

U K L E S A V A N J E
I N Z L A T E N J E
N A P I S O V
P O R C E L A N S K E
S L I K E
S V E T I L J K E
P O P R A V E I T D.

FRANJO KUNOVAR

KAMNOSEŠKO-KIPARSKO PODJETJE

POKOPALIŠČE SV. KRIŽ

L J U B L J A N A

TELEFON 27-87

HOTEL „BELLEVUE“

V L J U B L J A N I

Priznana izborna vina in prvovrstna kuhinja, najlepša razgledna točka, krasni prostori za sestanke, večerje, bankete itd. Lepo urejene tujske sobe, pension Din 65.—. Kopel v hiši. Avto-garage. Postrežba točna, cene zelo zmjerne. Telefon interurb. 3042

Postajališče cestne železnice

Priporoča se

P. ŠTERK, restavratorev in lastnik hotela.

VABIMO VAS, oblecite se pri nas!

Po svojem okusu si izberite oblačilno potrebbčino

za majhen denar.

Nudimo olajšana plačila.

A. PRESKER

LIUBLJANA, Sv. Petra cesta 14

Vse lahko zmoremo, samo poskusiti je treba! Kako bi na primer mogli muzicirati, če ne bi bili nikoli poskusili igrati na kakem instrumentu? Koliko in koliko muzikalčnih talentov ostane na veke pokopanih v ljudeh, ki niti ne slutijo, do kakšne umetniške popolnosti bi se lahko povzpeli, ako bi kdaj poskusili igrati na kakem instrumentu. Na «dobrem» instrumentu seveda, od katerega je prav za prav odvisno vse. Instrumentom na primer od svetovnoznane klingenthalke tovarne glasbil Meinel & Herold (prodajna podružnica Maribor št. 220-D) se hitro in lahko prilagodimo, zato nabavljajo glasbeniki vsega sveta svoje instrumente najrajši pri tej tvrdki. Tudi naši bralci dobe naj-novejši katalog brezplačno, zraven pa še poučno knjižico «Kako postanem dober godbenik», ako ga zahtevajo od zgoraj imenovane tvrdke in se sklicujejo na našo pratiko.

Pogoste slučaje obolenja zaradi prehlada je treba iskati tudi v pomanjkljivem negovanju telesa. Močne mišice, zdravi živi z dnevnim negovanjem so najboljša obramba. Tudi pri kihanju, hripavosti, vratobolu, kašlju, hripi, pri raznih živčnih in revmatičnih bolečinah uporabljajo Fellerjev Elsa-Fluid na zunaj in na znotraj že 35 let, ki je dober prijatelj v zlih dnevih. Dobiva se povsod: poskusna steklenica 6 Din, dvojna 9 Din. Ako ga nimajo, naročite ga po pošti za vsaj 62 Din naravnost pri lekarnarju Eugen V. Feller, Stubica Donja št. 726, Savska banovina. A kot čistilno sredstvo dobite: Elsa-kroglice, šest škatlic 12 Din.

NARODNA TISKARNA

Izdeluje vsakovrstne tiskovine v vsaki množini, in sicer:

vizitke, kuverte, cenike, račune, memorande, okrožnice, lepake, letake, osmrtnice, hranilne in zadržne knjižice kakor tudi vse uradne in bančne tiskovine

Izvršitev tiskovin točna in po najnižjih cenah

V L J U B L J A N I

Knafljeva ulica št. 5

Telefon št. 2304

Knjige Tiskovne zadruga v Ljubljani.

(Cene v oklepajih veljajo za vezane knjige.)

Povesti.

May K.: Old Surehand, I. del	48—	(64—)
II. del	48—	(64—)
Nansen: V noči in ledu	36—	(46—)
Vašte: Umirajoče duše	52—	(62—)
Dostojevskij: Selo Stepančikovo	44—	(56—)
Sven Hedin: V azijskih puščavah	36—	(46—)
Lev N. Tolstoj: Rodbinska sreča	26—	(36—)
Juš Kozak: Boj za Mount Everest	36—	(46—)
Janko Kersnik: Testament	18—	(28—)
Dr. Pavel Breznik: Junaki prekoocean- skih poletov	36—	(46—)
Jaroslav Hašek: Pustolovščine dobrega vojaka Svejka I.	46—	(56—)
II.	46—	(56—)
Cankarjev zbornik	20—	(30—)
Dr. Ivan Lah: Knjiga spominov	30—	(40—)
Fr. Milčinski: Drobiž	14—	(20—)
Anton Novačan: Samosilnik	30—	(38—)
Dr. Ivo Šorli: Zadnji val	30—	(42—)
Damir Feigel: Tik za fronto	14—	(20—)
Dr. Ivan Lah: Angelin Hidar		(20—)
Simon Jenko: Pesmi	6—	(12—)
Mirko Pretnar: V pristanu	24—	(32—)
Igo Kaš: Dalmatinske povesti	6—	(14—)
Jos. Starč: Lisjakova hči	6—	(16—)
Dr. Hinko Dolenc: Izbrani spisi	10—	(20—)
Jos. Stritar: Sodnikovi	10—	(20—)
Julius Zeyer: Tri legende o razpelo	16—	(20—)
A. S. Puškin: Kapetanova hči	20—	(30—)
Janko Kersnik: Cyklamen	20—	(30—)
Janko Kersnik: Agitator	18—	(28—)
Pastuškin: Križev pot Petra Kupeljnika	16—	(26—)
Dr. Fr. Zbaničnik: Žrtve	24—	(34—)
Lafcardio Hearn: Knjiga o Japonski	28—	(38—)
Marija Kmetova: Večerna pisma	16—	(24—)
Kunaver: Zadnja pot kapitana Scotta	36—	(46—)
Maupassant: Povesti iz dneva in noči	30—	(40—)
Meško: Kam plovemo	34—	(44—)
Edmond de Goncourt: Dekle Eliza	10—	(20—)
Miguel Cervantes: Tri novele	8—	(16—)
Anatole France: Pingvinski otok	10—	(18—)
Henri Barbusse: Ogenj	20—	(30—)
Leonid Andrejev: Plat zvona	10—	(16—)
Andrej Strug: Jutri	10—	(16—)
Charles de Coster: Uleuspiegel	40—	(56—)
Sv. Hurban-Vajansky: Leteče sence	20—	(28—)
Anton Fogazzaro: Svetnik	40—	(56—)
A. P. Čehov: Sosedje in druge novele	6—	(14—)
H. Sienkiewicz: Z ognjem in mečem	80—	(94—)
H. Sienkiewicz: Potop, I. del	110—	(134—)
II. del	100—	(124—)

Knjige za mladino.

Dem. Filip: Kako so se vrage ženili	24—	(30—)
Vlad. Levstik: Deček brez imena	20—	(32—)
Fr. Milčinski: Tolovaj Mataj	16—	(26—)
Fr. Milčinski: Zgodbe kraljeviča Marka		(16—)

Dr. Ivo Šorli: Bob in Tedi	10—	(18—)
Dr. Ivo Šorli: V deželi Čirimurcev	16—	(24—)
Ilka Waschtetova: Pravljice		(16—)
Čika Jova Zmaj: Kalamandarija		(10—)
Čika Jova Zmaj: Pisani oblaki		(10—)
Župančič: Po koncu izpod korenin	35—	
Domače in tuje živali	30—	
Dolgouhi Jernejček	12—	(16—)
Princesa v pomaranči	12—	(16—)
Koko in druge živalske zgodbe	12—	(16—)
Mihec in princ Lenuhar	12—	(16—)
Čarobni studenec	12—	(16—)
Božične pripovedke	12—	(16—)
Vilinske gosli	12—	(16—)
O srečnem krojaču	12—	(16—)

Igrokazi.

A. Novačan: Herman Celjski	40—	(48—)
Dr. Ivan Lah: Noč na Hmeljniku	7—	
Branislav Gj. Nušić: Navaden človek	7—	
Dr. Jos. Stolba: Stari grehi	8—	
Pet. Petrovič: Ploha	10—	
Lud. Thoma: Lokalna železnica	12—	
Ant. Linhart: Županova Micka. — Veseli dan ali Matiček se ženi	14—	
F. Svoboda: Poslednji mož	14—	
K. Schönherr: Zemlja	15—	
Branislav Nušić: Narodni poslanec	18—	
M. Korolija: Jugana, vila najmlajša	7—	
Pet. Petrovič: Vozel	18—	
J. Žagar: Vrtnec. Drama v treh dej.	18—	
F. Ka. Svoboda: Popek. Veseloigra v enem dejanju. — Bogatin in smrt	15—	
Dr. I. Lah: Pepeluh	18—	
Ludovik Thoma: Lotkin rojstni dan. — Branislav Nušić: Naša deca	12—	
Manners: Peg, srček moj	18—	
Jirasek: Oče	14—	
Mrštik: Mariša	18—	
Fr. Govekar: Rokovnjači	20—	
Leskovec: Dva bregova	24—	
Henrik Ibsen: Gospa z morja. Igra	12—	(18—)
A. Novačan: Veleja. Drama v treh dej.	12—	(18—)
Ivan Pregelj: Azazel. Žalna igra	14—	(22—)

Poučne knjige.

A. Melik: Jugoslavija. Zemljepisni, sta- tistični in gospodarski pregled. I. del	40—	(50—)
A. Melik: Jugoslavija. Zemljepisni pre- gled, II. del	40—	(50—)
Boš ton, Knjiga o lepem vedenju, go- vorjenju in oblačenju v zasebnem in javnem življenju	65—	(82—)
Dr. Jos. Tičar: Nalezljive bolezni. S slik.	18—	
Dr. Kern: Prva pomoč oboležim živalim	84—	

Knjige se naročajo v knjigarni Tiskovne zadruga v Ljubljani, Šelenburgova ulica 3.

Kaj je ALGA

„ALGA“ za masažo je:

POZNANO, PRIZNANO IN NAGRAJENO DOMAČE SREDSTVO ZA MASAŽO.

To domače sredstvo, ki je že več kot 30 let v rabi, je sestavljeno iz čistih rastlinskih sokov in spada po svojem uspešnem delovanju brezdvomno v vrsto onih dobrih domačih sredstev, ki **UBLAŽUJEJO** in služijo za nego telesa.

Kako se uporablja

ALGA

Izlijte na dlan nekoliko „ALGE“ in močno vdrgavajte ono mesto, kjer čutite nepravilike. Natrite in masirajte tako dolgo, dokler se Vam roke popolnoma ne posuše. To masiranje naj se nekolikokrat ponavlja (tri- do štirikrat) in takoj za tem zavijte (omotajte) mesto, katero ste masirali, po možnosti z volneno krpo in ostanite dve uri mirni.

Tako delajte dva- do trikrat na dan.

Že po prvem masiranju boste opazili veliko olajšanje. Oni del telesa, katerega ste masirali, se najprvo ogreje in s tem odpravijo nepravilike.

„ALGA“ je za starejše osebe, ki so potrte in utrujene, pravi blagoslov, ker jih preraja, okrepuje, osvežuje in jim nudi življenjsko radost.

„ALGA“ služi za nego telesa.

„ALGA“ preprečuje potenje.

„ALGA“ osvežuje obraz in odpravlja nečistosti kože.

„ALGA“ pri sportu in turistiki osvežuje mišice.

„ALGA“ oblažuje utrujenost pri vožnji z železnico, avtom, letalom ali parobrodom itd.

Nabavite v najbližji lekarni, drogeriji ali trgovini originalno domače sredstvo „ALGA“, steklenica „ALGE“ stane Din 16.—, ali naročite direktno pri laboratoriju „ALGA“, Sušak.

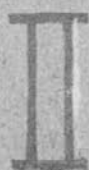
4 steklenice . . . . Din 77.—

14 steklenic . . . . Din 205.—

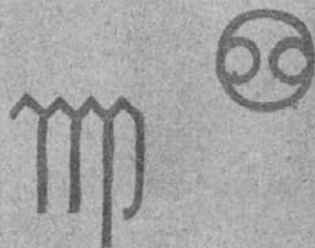
8 steklenic . . . . „ 131.—

25 „ . . . . „ 320.—

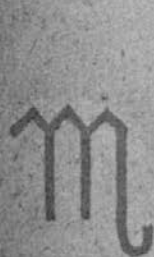
„ALGA“ je eno najvažnejših domačih sredstev, brez katerega ne bi smela biti nobena rodbina.

VODNIKOVA

DRUŽBA

V LJUBLJANI

